

PARAINEN (ENT. NAUVO), SEILI

Kohteiden Seili Mielisairaalanpuisto, Seili Skreddarens hus ja Seili Kirkkoniemi (Myllymäki 6) tarkastukset sekä kohteiden Seili Utridarens tomt ja Seili Därhusen koetutkimukset vuonna 2011

Mikko Helminen 2012

Seilin arkeologia –hanke,
Arkeologian oppiaine ja Saaristomeren tutkimuslaitos

Turun yliopisto
University of Turku

PARAINEN (ENT. NAUVO), SEILI

Kohteiden Seili Mielisairaalanpuisto, Seili Skreddarens hus ja Seili Kirkkoniemi (Myllymäki 6) tarkastukset sekä kohteiden Seili Utridarens tomt ja Seili Dårhusen koetutkimukset vuonna 2011

Mikko Helminen 2012

Seilin arkeologia –hanke,
Arkeologian oppiaine ja Saaristomeren tutkimuslaitos

Turun yliopisto
University of Turku

Kansilehden valokuvat

- Kuva 1. (ylhällä vasemmalla) Yleisryhmää tutustutetaan hankkeen löydöksiin ja saaren historiaan Seilin historiallisella houruinhuonetontilla kaivausten aikana. Anne-Mari Liira.*
- Kuva 2. (ylhällä oikealla) Seili Mielisairaalan puisto. Puisto- ja puutarha-alueen pohjoisinta niittyalueen kallioisesta rinteestä erottavaa kiviaitaa. Mikko Helminen. TYA 29:13.*
- Kuva 3. (keskellä vasemmalla) Seili Dårhusen. Koekuoppa 18. Yksityiskohta koekuopan itäpäädystä. Kuvassa etualalla kivirakennetta R223. Mikko Helminen. TYA 31:38.*
- Kuva 4. (keskellä) Laserkeilauksessa hyödynnettyjä vastinpistepalloja asetettuna houruinhuoneentontin (Seili Dårhusen) lounaispuolella kohti luoteista laskevan tien varteen. Mikko Helminen. TYA 31:1.*
- Kuva 5. (alhaalla vasemmalla) Seili Dårhusen, koekuoppa 17. Anne-Mari Liira valmistelee koekuopan pohjoispäädyen laajennusosasta paljastettua hiiltynyttä lautalattiaa valokuvausta varten. Mikko Helminen. Turun yliopisto. TYA 31:17.*
- Kuva 6. (alhaalla oikealla) Seili Dårhusen. Kalliohakkaukset 5 (”J:H:”), 6 (kolme kuppimaista hakkausta), sekä 7 (hakkauksesta ”183? M:J:” ja koukkuun tarttuneesta kala-aiheesta muodostuva hakkaus) liidulla vahvistettuina. Mikko Helminen. TYA 20:64.*

Tiivistelmä

Turun yliopiston arkeologian oppiaine suoritti kiinteiden muinaisjäännösten arkeologisia tarkastuksia ja arkeologisia koetutkimuksia Saaristomerellä, Paraisten (ent. Nauvon) Seilin saarella vuonna 2011. Työ on osa oppiaineen yhteistyössä Turun yliopiston Saaristomeren tutkimuslaitoksen kanssa toteutettavaa Seilin arkeologia-hanketta. Tarkastukset ja koetutkimukset täydentävät hankkeen vuonna 2009 aloittamia inventointeja ja koetutkimuksia. Tutkimusten toteuttamisesta maastossa sekä esi- että jälkitöiden osalta vastasivat HuK Mikko Helminen ja HuK Anne-Mari Liira.

Kenttätyöjakson aikana Seilin pääsaaren itäosassa arkeologisesta näkökulmasta mielenkiintoisilla kohteilla suoritettiin tarkastuksia ja kartoitustyötä. Alueelta todettiin kaksi aiemmin tutkimatonta kohdetta, Seili Mielisairaalan puisto ja Seili Skreddarens hus, jotka ehdotetaan rauhoitettaviksi muinaismuistolain (295/1963) nojalla. Lisäksi Seilin Kirkkoniemellä täydennettiin kuvaa vuonna 2009 todetusta historiallisen ajan asuinpaikkakohteesta ja historiallisella hauruinhuonetontilla Seili Dårhusen dokumentoitiin aiemmin tutkimattomia kalliohakkauksia.

Arkeologiset koetutkimukset kohdistettiin pääosin 1700-luvulle ajoittuvalle hospitaalinvälvojan tontille (Seili Utridarens tomt), sekä samalle ajanjaksolle ajoittuvalle hospitaalinvälvojan hauruinhuonetontille (Seili Dårhusen). Kohteilla tutkittiin ja kartoitettiin aiemmin vuonna 2009 todettuja rakennusjäännöksiä koekuopituksella. Kohteelle Seili Utridars tomt avattiin yksi, pinta-alaltaan 1,5 neliometriä käsittänyt koekuoppa sekä kohteelle Seili Dårhusen neljä, pinta-alaltaan yhteensä 10 neliometriä käsittänyt koekuoppa. Lisäksi kohdetta Seili Dårhusen dokumentoitiin laserkeilausmittauksen avulla.

Koekuopituksen sekä luulöydöistä teetetyn osteologisen analyysin avulla voitiin tarkentaa vuonna 2009 muodostettua käsitystä kohteiden laajuudesta, kiinteistä rakenteista ja ajoituksesta. Kohteella Seili Utridarens tomt sijaitsevat, viimeistään 1700-luvun lopulta 1800-luvun alkuun ajoittuvat, jäännökset ovat todennäköisesti säilyneet lähes koskemattomina myöhemmältä maankäytöltä. Kohteella koekaivauksen ja historiallisen asiakirja-aineiston avulla tehtyjen havaintojen perusteella paikalla sijaitsevista rakennusjäännöksistä pystyttiin erittelemään lukuisia hauruinhuonetontin 1700-luvun jälkipuoliskolle ajoittuvia ilmiöitä.

Sisällysluettelo

TIIVISTELMÄ.....	1
SISÄLLYSLUETTELO.....	2
ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT	3
SIJAINTIKARTTA	6
1 JOHDANTO.....	7
2 SEILIN KULTTUURIYMPÄRISTÖSTÄ.....	9
2.1 Tutkimusalueen luonne.....	9
2.2 Alueen asutushistoriallinen kehitys	9
2.3 Aiemmat tutkimukset.....	11
2.4 Vuoden 2011 maastotutkimuksissa käytetty aineisto ja tutkimusmenetelmät	13
3 TARKASTETUT KOHTEET	15
3.1 LÄNSI-TURUNMAA Seili Mielisairaalan puisto.....	15
3.2 LÄNSI-TURUNMAA Seili Skreddarens hus.....	20
3.3 LÄNSI-TURUNMAA Seili Kirkkoniemi (Myllymäki 6).....	24
3.4 Peruskarttaote rauhoitetuiksi esitettävistä kohteista.....	29
4 KOETUTKIMUKSET SEILI UTRIDARENS TOMTILLA.....	30
4.1 Tutkimuskohteen luonne.....	30
4.2 Aiemmat tutkimukset ja vuoden 2011 tutkimustavoitteet.....	31
4.3 Vuoden 2011 koetutkimukset	31
4.4 Yleiset havainnot ja tulkinnat.....	32
5 KOETUTKIMUKSET SEILI DÅRHUSENILLA	35
5.1 Tutkimuskohteen luonne.....	35
5.2 Huruinhuonetonttia koskevat asiakirjamaininnat	35
5.3 Aiemmat tutkimukset	39
5.4 Vuoden 2011 koetutkimukset	39
5.4.1 Tutkimuskysymykset ja menetelmät.....	39
5.4.2 Koekuoppa 17	42
5.4.3 Koekuoppa 18.....	47
5.4.4 Koekuoppa 19.....	52
5.4.5 Koekuoppa 20.....	54
5.5 Yleiset havainnot ja tulkinnat.....	55
5.6 Kalliohakkaukset huruinhuonetontin pohjoispuolella.....	59
6 SAAVUTETTAVUUS	66
7 YHTEENVETO	69
LÄHDELUETTELO	72

Arkisto- ja rekisteritiedot

Tutkimuskohteet	<i>Seili Mielisairaalan puisto</i> (tarkastus), <i>Seili Skreddarens hus</i> (tarkastus), <i>Seili Kirkkoniemi (Myllymäki 6)</i> (1000009155, tarkastus), <i>Seili Utridarens tomt</i> (1000015353, koetutkimus), <i>Seili Dårhusen</i> (1000015369, koetutkimus)
Paikkakunta	Parainen (ent. Nauvo), Seili
Tutkimuksen laji	Kiinteiden muinaisjännösten tarkastus ja koekaivaus
Kohteiden ajoitus	1600–1800-luvut
Peruskarttalehti	L3312D (TM35-lehtijako)
Kohteiden sijainti (ETRS-TM35FIN, N2000)	<i>Seili Mielisairaalan puisto</i> ikoo = 221 201, pkoo = 6 688 807, zkoo = 4,0–14,0 m mpy <i>Seili Skreddarens hus</i> ikoo = 221 262, pkoo = 6 688 834, zkoo = 4,5–5,3 m mpy <i>Seili Kirkkoniemi (Myllymäki 6)</i> ikoo = 221 593, pkoo = 6 688 966, zkoo = 5,0–8,5 m mpy <i>Seili Utridarens tomt</i> ikoo = 221 327, pkoo = 6 688 845, zkoo = 2,0–3,5 m mpy <i>Seili Dårhusen</i> ikoo = 221 280, pkoo = 6 688 808, zkoo = 5,5–10,0 m mpy
Kohteiden maanomistaja	<i>Seili Mielisairaalan puisto</i> , <i>Seili Skreddarens hus</i> , <i>Seili Utridarens tomt</i> ja <i>Seili Dårhusen</i> : Senaatti-kiinteistöt, Suomen valtio <i>Seili Kirkkoniemi (Myllymäki 6)</i> : Museovirasto, Suomen valtio
Tutkimuksen suorittaja	Seilin arkeologia -hanke, Arkeologian oppiaine ja Saaristomeren tutkimuslaitos, Turun yliopisto
Tutkijat	HuK Mikko Helminen ja HuK Anne-Mari Liira, koetutkimusten vastuullinen valvoja professori Jussi-Pekka Taavitsainen
Kenttätyöaika	11.–23.7., 15.9., 29.–30.9., sekä 2.–4.11.2011 (19 työpäivää)
Tarkastettujen alueiden laajuus	Noin 0,7 ha
Koekuopituksissa tutkitun alueen laajuus	<i>Seili Utridarens tomt</i> : 1,5 m ² <i>Seili Dårhusen</i> : 10,0 m ²
Tutkimusten kustantaja	Turun yliopistosäätiö, Svenska litteratursällskapet i Finland, Arkeologian oppiaine (TY) ja Saaristomeren tutkimuslaitos (TY)
Tutkimusten kustannukset	7940 euroa
Löydöt	TYA 879:1-11 ja TYA 880:1–207, diar. 20.9.2011, Turun yliopiston arkeologian oppiaineen esinekokoelma (TYA), Turku.
Mustavalkonegatiivit	TYA 25578–26539, diar. 26.10.2011, Turun yliopiston arkeologian oppiaineen arkisto (TYA), Turku.
Digitaaliset kuvataallenteet	TYA 29:1–19, 30:1–7, 31:1–67, 32:1–5 ja 33:1–23, Turun yliopiston arkeologian oppiaineen arkisto (TYA), Turku.

Aikaisemmat tutkimukset ja tarkastuskäynnit	Georg Mickelson. Nauvon kunnan inventointi 1955. Timo Kuokkanen ja Tapani Tuovinen. Lounais-Suomen rannikon metallikautisten hautaröykkiöiden inventointi 1983. Marianna Niukkanen. Tarkastusmatka Seilin saarelle 25.10.2007. Seilin saaren arkeologia -hankkeen ohjausryhmä. Tarkastusmatka Seilin saarelle 6.-7.4.2009. Mikko Helminen ja Juhana Ahlamo. Seilin saaren arkeologinen kiinteiden muinaisjäännösten inventointi ja koetutkimukset 2009. Mikko Helminen. Kiinteiden muinaisjäännösten inventointi ja Seilin Kirkkoniemen koetutkimukset 2010.
Aikaisemmat löydöt	TYA 858:1-3 (Seili Dårhusen)
Arkistoitu kirjeenvaihto	Museovirasto, diar. 029/302/2011, Tutkimuslupahakemus Nauvon Seilin saarella suoritettaviin koekaivaustutkimuksiin ajalla 11.-20.7.2011
Tutkimuskohdetta koskevat tutkimuskertomukset	Helminen, Mikko ja Ahlamo, Juhana 2009. Länsi-Turunmaa (ent. Nauvo), Seili. Kiinteiden muinaisjäännösten inventointi ja koetutkimukset 2009. Julkaisematon tutkimuskertomus, Turun yliopisto, arkeologian oppiaineen arkisto, Turku. Helminen, Mikko 2010. Länsi-Turunmaa (ent. Nauvo), Seili. Kiinteiden muinaisjäännösten inventointi ja Seilin Kirkkoniemen koetutkimukset 2010. Julkaisematon tutkimuskertomus, Turun yliopisto, arkeologian oppiaineen arkisto, Turku.
Tutkimuskertomuksen sivumäärä	73 sivua

Liitteet

Seili Mielisairaalan puisto

Liite 1.1 Seili Mielisairaalan puisto. Luettelo mustavalkonegatiiveista (TYA 25578–25587).

Liite 1.2 Seili Mielisairaalan puisto. Luettelo luetteloiduista digitaalisista valokuvista (TYA 29:1–19).

Liite 1.3 Seili Mielisairaalan puisto. Yleiskartta.

Seili Skreddadens hus

Liite 2.1 Seili Skreddadens hus. Luettelo mustavalkonegatiiveista (TYA 25588–25595).

Liite 2.2 Seili Skreddadens hus. Luettelo luetteloiduista digitaalisista valokuvista (TYA 30:1–7).

Liite 2.3 Seili Skreddadens hus. Yleiskartta.

Seili Kirkkoniemi (Myllymäki 6)

Liite 3.1 Seili Kirkkoniemi (Myllymäki 6). Luettelo luetteloiduista digitaalisista valokuvista (TYA 33:1–23).

Liite 3.2.1 Seili Kirkkoniemi (Myllymäki 6). Yleiskartta.

Liite 3.2.2 Seili Kirkkoniemi (Myllymäki 6). Rakennuksenperustus 1. Yleiskartta.

Seili Utridarens tomt

Liite 4.1 Seili Utridarens tomt. Luettelo luetteloiduista digitaalisista valokuvista (TYA 32:1–5).

Liite 4.2 Seili Utridarens tomt. Luettelo talletetuista esinelöydöistä (TYA 879:1–11).

Liite 4.3.1 Seili Utridarens tomt. Yleiskartta.

Liite 4.3.2 Seili Utridarens tomt. Kaivauskartta (Koekuoppa 16).

Seili Dårhusen

Liite 5.1 Seili Dårhusen. Luettelo mustavalkonegatiiveista (TYA 25596–25639).

Liite 5.2 Seili Dårhusen. Luettelo luetteloiduista digitaalisista valokuvista (TYA 31:1–67).

Liite 5.3 Seili Dårhusen. Luettelo talletetuista esinelöydöistä (TYA 880:1–207).

Liite 5.4 Seili Dårhusen. Luettelo poistetuista metallilöydöistä.

Liite 5.5 Seili Dårhusen. Luettelo dokumentoiduista stratigrafisista yksiköistä.

Liite 5.6.1 Seili Dårhusen. Koekuoppa 17. Stratigrafinen matriisi.

Liite 5.6.2 Seili Dårhusen. Koekuoppa 18. Stratigrafinen matriisi.

Liite 5.7.1 Seili Dårhusen. Yleiskartta.

Liite 5.7.2 Seili Dårhusen. Koekuoppa 17. Kaivauskartat.

Liite 5.7.3 Seili Dårhusen. Koekuoppa 18. Kaivauskartat.

Liite 5.7.4 Seili Dårhusen. Koekuoppa 19. Kaivauskartat.

Liite 5.7.5 Seili Dårhusen. Koekuoppa 20. Kaivauskartat.

Liite 5.8 Osteologinen raportti Seilin Dårhusenin (TYA 880) vuoden 2011 kaivausten luuaineistosta. Auli Tourunen 24.10.2011.

Liite 6 Lehtileikkeet.

Alkuperäisen kertomuksen säilytyspaikka

Turun yliopiston arkeologian oppiaineen arkisto, Turku.

Kopiot: Museovirasto, arkeologinen keskusarkisto, Helsinki; Turun maakuntamuseon arkisto, Turku ja Turun yliopisto, Saaristomeren tutkimuslaitos, Turku.

Sijaintikartta

TM35 -karttalehti L3312D. Mittakaava 1:15 000. Karttaotteeseen on merkitty tarkastetut alueet (kolmiot), sekä koekaivauskohteet (pallot).

Pohjakartta © Maanmittauslaitos 2010.

1 Johdanto

Turun yliopiston arkeologian oppiaine suoritti kiinteiden muinaisjäännösten arkeologisia tarkastuksia ja koetutkimuksia Paraisten (ent. Nauvon) kunnassa Seilin saarella vuonna 2011. Tutkimukset olivat osa Turun yliopiston arkeologian oppiaineen yhdessä Saaristomeren tutkimuslaitoksen kanssa keväällä 2009 käynnistämää Seilin saaren arkeologisen kulttuuriperinnön tutkimushanketta ja jatkoa vuosina 2009 ja 2010 suoritetuille saaren kiinteiden muinaisjäännösten inventoinnille ja koetutkimuksille.

Seilin arkeologia -hankkeen taustaryhmänä toimii konsortio, jossa ovat edustettuina Turun yliopiston arkeologian oppiaine, Saaristomeren tutkimuslaitos, maanomistajat (Senaatti-kiinteistöt, Metsähallitus ja Museovirasto) ja Turun maakunta-arkisto. Vuonna 2011 hankkeen arkeologisia tutkimuksia rahoittivat yhteensä 7940 eurolla Turun yliopistosäätiö ja Svenska Litteratursällskapet i Finland (Ingrid, Margit och Henrik Höijers donationsfond II).

Tarkastusten ja koetutkimusten maastotyöt järjestettiin 19 päivän aikana heinä-, syys- ja marraskuussa 2011. Koetutkimusten ja tarkastusten toteuttamisesta maastossa ja esi- ja jälkitöiden osalta vastasivat HuK Mikko Helminen (1.7. – 29.7., 19. – 30.9. sekä 1. – 29.11.2011) ja HuK Anne-Mari Liira (11.7.–5.8.2011). Vapaaehtoisina avustajina 16.–17.7.2011 Seili Dårhusenin koekaivausten yhteydessä toimivat arkeologian opiskelijat Ilari Aalto, Juhana Ahlamo, Janne Haarala, Essi Heinonen, Susanna Helminen, Anniina Laine, Janne Rantanen, Jenny Suikkanen ja Siiri Tuomenoja. Kohteiden Seili Mielisairaalan puisto, Seili Dårhusen, ja Seili Kirkkoniemi (Myllymäki 6) tarkastuksiin ja maastokartoituksiin osallistuivat 29.–30.9.2011 Turun yliopiston arkeologian oppiaineen kenttätyömetodiikka-kurssin osanottajat Ilari Aalto, Emma Hartikka, Riikka Julin, Johanna Kallio, Kim Krappala, Hanna Pyhtilä ja Jani Vidgren. Kohteella Seili Kirkkoniemi (Myllymäki 6) 2.–4.11.2011 jatkettuun maastokartoitukseen ja tarkastukseen osallistuivat vapaaehtoisina arkeologian opiskelijat Janne Haarala ja Jasse Tiilikkala.

Alueella on tehty aiemmin lukuisia saaren kulttuuriperintöä ja luonnonympäristöä koskevia perusselvityksiä. Saaren keskiosassa paikalla sijainnutta hospitaalia seuranneen mielisairaalan ajalta periytyvä rakennuskanta kuuluu vanhoine viljelymaisematiloineen valtakunnallisesti merkittävään Airisto–Seili -maisema-alueeseen ja Museoviraston rakennetun kulttuuriympäristön valtakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen luetteloon (RKY1993). Seilin vuonna 1733 valmistunut, kulttuurihistoriallisesti merkittävä, puukirkko sekä Seilin hospitaalin rakennuskanta on suojeltu rakennussuojelulain asetuksella 480/85. Saari kuuluu valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VAT) suunnittelujärjestelmään. Leif Lindgrenin laatima Seilin pääsaaren luonnonhoitosuunnitelma valmistui vuonna 2007¹.

Kiinteät muinaisjäännökset ovat kulttuuriympäristön vanhimpana osana muinaismuistolain (295/1963) nojalla rauhoitettuja. Asianmukaiset ja ajantasaiset tiedot suojelukohteista ovat tärkeitä myös maankäyttöä suunniteltaessa. Vuonna 2011 toteutettujen maastotarkastusten päätavoitteena oli täydentää alueella aiemmin vuosina 2009 ja 2010 suoritettuja arkeologisia tutkimuksia. Tarkastusten yhteydessä alueelta todettiin kaksi aiemmin toteamatonta muinaismuistolain nojalla rauhoitetuksi

1 Lindgren 2007.

esitettävää kiinteätä muinaisjäännöstä (ks. luku 3). Kohteet ajoittuvat 1700- ja/tai 1800-luvuille ja ne ehdotetaan laskettavaksi Museoviraston rauhoitusluokkaan 1. Lisäksi aiemmin vuonna 2009 Seilin Kirkkoniemellä todettu erilliskohteella Myllymäki 6 (mj 1000009155) sekä muinaisjäännöskohteella Seili Dårhusen (mj 1000015369) toteutettiin arkeologisia tarkastuksia, joiden yhteydessä todettiin ennestään tuntemattomia rakennusjäännöksiä sekä kalliohakkauksia.

Arkeologiset koetutkimukset kohdistettiin niin kutsutun valvojan tontille (Seili Utridarens tomt, mj 1000015353) sekä pääosin historialliselle houruinhuonetontille (Seili Dårhusen, mj 1000015369) Seilin pääsaaren keskiosan itäisellä ranta-alueella. Valvojan tontille avattiin yksi koekuoppa ja houruinhuonetontille neljä koekuoppaa aiemmin vuonna 2009 inventoinnissa ja koekuopituksella tutkituille paikolle. Arkeologiset maastotutkimukset suoritettiin Museoviraston myöntämän tutkimusluvan (diar. 029/302/2011) edellyttämin ehdoin. Ennen tonttialueen koekaivausta alueella suoritettiin laserkeilainmittaus aluetta esittävän maastomallin luomiseksi. Houruinhuoneentontin koekuopista talletetusta luuaineistosta teetettiin osteologinen analyysi. Laserkeilausmittauksesta ja mittausaineiston käsittelystä vastasi Kari Uotila (Muuritutkimus Ky) ja osteologisen analyysin laatimisesta FT Auli Tourunen.

Koekuopituksen sekä osteologisen analyysin avulla pyrittiin tarkentaa aiemmin vuonna 2009 muodostettua käsitystä kohteiden laajuudesta, kiinteistä rakenteista ja ajoituksesta. Kummatkin kohteista tutkituista osistaan aikaistaan 1700-luvun puolivälistä 1800-luvun alkuun ajoittuvista jäännöksistä ovat todennäköisesti säilyneet lähes koskemattomina myöhemmältä maankäytöltä.

Hankkeen Seilissä toteuttamien tutkimusten pyrkimyksenä oli myös tuottaa tietoa hankkeen tavoitteista, tutkimuskysymyksistä sekä löydöksistä laajemmalle yleisölle. Kohteiden herättämiä pohdintoja ja tuloksia esiteltiin kenttätöiden aikana päivittäin hankkeen omassa blogissa sekä yhteisöpalvelu Facebookissa sijaitsevalla hankesivulla. Tutkimuksia esiteltiin päivittäin vierailijoille houruinhuonetontin koetutkimusten yhteydessä, sekä Saaristomeren tutkimuslaitoksen avoimien ovien päivänä 21.7.2011.

Turun yliopiston Saaristomeren tutkimuslaitos tarjosi kenttätöiden majoitus-, ruokailupalvelut, työhuoneen ja muuta välineistöä sekä apu työvoimaa ja aluetta koskevaa tietoa. Esitän tutkimuslaitokselle ja kaikille Seilissä vuonna 2011 kenttätöissä avustaneille vapaaehtoisille suuret kiitokset korvaamattomasta avusta.

2 Seilin kulttuuriympäristöstä

2.1 Tutkimusalueen luonne

Seilin saaristoalue sijaitsee Paraisten (aiemmin Länsi-Turunmaan, sitä ennen Nauvon) kunnassa. Alue sijaitsee saaristomerellä Nauvon pääsaarten ja Rymättylän Aas-laluodon välisellä merialueella, Turusta Itämerelle johtavan merireitin eteläpuolella. Seilin saaren ja sen lähisaarten maaperästä suurin osa on Geologian tutkimuslaitoksen maaperäkartta-aineiston² ja kentällä tehtyjen havaintojen perusteella avokalliota tai ohuen savi- tai hiekkamoreenin peittämää kalliota. Saaren pohjoisosassa, Kirkkoniemellä ja saaren eteläosassa sijaitsee hiekka- ja hiekkamoreenialueita ja saarta halkovat pohjois-, keski- ja eteläosissa vuonomaiset savikkoalueet, jotka ovat pääosin olleet niittyinä sekä lähinnä 1800- ja 1900-lukujen aikana viljelykäytössä.

Alue on oletettavasti viimeistään 1600-luvulta 1900-luvun alkuun ollut maisemaltaan varsin avoin ja puuton. Nykyisin saarten korkeimmat kohdat (noin 20–35 m mpy) ovat havupuumetsää kasvavia kalliokohoumia. Seilin saaren keskialueelle leimallista ovat avoimet, viljelykäytöstä 1900-luvun puolivälissä jääneet niitty- ja peltoalueet ja 1800-luvulta paikoin aina 2000-luvulle ajoittuva asemaltaan väljä rakennuskanta.

Saaren keskialueen maanomistaja on Senaattikiinteistöt ja sen haltijana on Turun yliopiston Saaristomeren tutkimuslaitos. Seilin Kirkkoniemi on Museoviraston omistuksessa. Saaren pohjois- ja eteläpään pääosin metsää ja kallioaluetta olevat alueet ovat Metsähallituksen omistuksessa. Tämän lisäksi pääosin saaren ranta-alueilla sijaitsee yksityisessä omistuksessa olevia alueita³.

2.2 Alueen asutushistoriallinen kehitys

Varhaisimmat merkit ihmistoiminnasta Seilin saarella ovat ajoitettavissa pronssi- tai rautakaudelle. Saaren eteläosassa sijaitseva Ängesnäs bergenin rautakautiseksi ajoitettu hautaröykkiö tutkittiin Turun yliopiston arkeologian oppiaineen opetuskaivauksissa vuonna 1993⁴. Ensimmäinen asiakirjalähde, jossa Seilin saari mainitaan, on vuonna 1540 laadittu Varsinais-Suomen maakirja⁵. Seilissä on vuoden 1540 maakirjan mukaan sijainnut yksi kylä (*Seliöö*)⁶, jossa on ollut viisi taloa ja vuonna 1566⁷ kolme taloa. Kylä kuului yhdessä kuuden muun kylän kanssa Prosvikin pyöliin eli ruotsalaisen oikeuden mukaiseen verotusalueeseen (ruots. *bol*). Pyöli mainitaan keskiaikaisissa asiakirjalähteissä vuonna 1463⁸. Vaikka asiakirjamaininnat Seilin saaresta alkavat vuoden 1540 maakirjasta, on mahdollista, että saaren kyläasutus polveutuu jo keskiajalle⁹.

Saaren yhteiskunnallinen merkitys muuttui olennaisesti 1600-luvun alussa. Ahvenanmaalla ja Varsinais-Suomen rannikkoalueilla puhjenneen lepraepidemian joh-

2 Geologian tutkimuslaitoksen maaperäkartta 2009, karttalehti 1043 04.

3 Lindgren 2007.

4 Tuovinen 1993.

5 Fagerlund 1992, 20–22.

6 Suomen vanhimmat maakirjat I. Varsinais-Suomen maakirja w:lta 1540.

7 Suomen asutus 1560-luvulla: Kyläluettelot.

8 Fagerlund 1992, 21–22.

9 Ks. myös Helminen & Ahlamo 2009.

dosta kuningas Kustaa II Adolf perusti Seiliin leprahospitaalin 16.7.1619 päivätyllä käskykirjeellä. Hospitaalin sijainti valittiin käskykirjeessä eriteltyjen perustelujen mukaan riittävän etäälle Turun kaupungista sijaitsevalle, jopa satojen sairastuneiden asuttamiseen kelpoiselle, paikalle¹⁰. Epidemian leviämisen pelossa tiiviistä asutuksesta etäälle perustettu hospitaali oli tällaisena eristyskohteena nykyisen Suomen alueella ensimmäinen laatuaan. Lepraan sairastuneiden lisäksi saarelle alettiin jo heti 1600-luvulla eristää myös muihin sosiaalisesti leimaaviin tauteihin kuten kuppaan sairastuneita, köyhiä, vammaisia, vanhuksia ja psyykkisesti sairaita. Myöhemmin saarelle sijoitettiin myös muun muassa uskonnollisen vakaumuksensa takia vainotuja henkilöitä¹¹.

Hospitaalitoiminnan alkaessa saarelle määrättiin rakennettavaksi neljä asuintupaa, leivintupa ja sauna. Rakennusten valmistuttua vuonna 1622 Turussa toiminut Pyhän Yrjänän hospitaali lakkautettiin ja sen potilaat siirrettiin Seiliin¹². Turun Pyhän Yrjänän hospitaalin kirkko purettiin ja kasattiin uudelleen Kirkkoniemeen vuonna 1624¹³. Hospitaalin rakennukset sijaitsivat aluksi erillisenä pienenä saarena olleella Kirkkoniemellä (1600- ja 1700-luvuilla Sjukholm, 1800-luvulla Holmudden¹⁴), jolle on viimeistään 1700-luvun lopulta asti päässyt kapeaa maakannasta pitkin. Lepraan sairastumattomien kuten kirkkoherran, taloudenhoitajan ja vaivaisina saarelle karkotettujen rakennukset sijaitsivat 1600- ja 1700-luvuilla salmen länsipuolella pääsaaren rannassa.¹⁵

Kirkko ja muut saarelle 1600-luvulla rakennetut hospitaalin rakennukset rapistui-
vat lopullisesti isovihan aiheuttaman perikadon seurauksena. Vanha kirkko todet-
tiin purkukuntoiseksi vuonna 1731 ja uusi, yhä olemassa oleva puinen Seilin kirkko
pystytettiin entisen paikalle vuonna 1733. Samalla kirkon kellotornista luovuttiin ja
kellotapuli rakennettiin ilmeisesti nykyisen tapulin paikalle kirkon eteläpuolelle¹⁶.

Isovihan aikaa seuranneina vuosikymmeninä hospitaaliin oli sijoitettuna aiempaa
runsaammin vaivaisia ja heikkomielisinä pidettyjä ihmisiä. Viimeisen lepraan sairastaneen potilaan kuoltua vuonna 1784 hospitaali alkoi toimia yksinomaan houruinhuonelaitoksena (ruots. *dårhus*). Seilistä on maininta pääsaaren puolella sijainneesta, neljä selliä käsittäneestä houruinhuoneesta jo vuodelta 1689¹⁷. Houruinhuoneet sijaitsivat oletettavasti viimeistään isovihan jälkeen aivan Kirkkoniemeä vastapäätä olevalla kalliolla, jolla sijaitsi vielä 1800-luvun alussa neljä ”ikivanhaa ja käytöstä poistunutta sairashuonetta”¹⁸.

Vuonna 1803 aiemman houruinhuoneen kaakkoispuolella sijaitsevalle korkeammalle mäenharjanteelle valmistui kivinen sairastupa, keittiörakennus ja eristysrakennus

10 Haltia 1963, 1-2.

11 Ahlbeck-Rehn 2006, 105; Granström 1992, 207.

12 Granström 1992, 206.

13 Nikula 1992, 57.

14 *Charta öfver Sjählö Hospitals Hemmans Ägor uti Nagu Sockn Wirmo Härad och Åbo Län*. Piirtänyt Johan Tillberg 1811 (ks. luku 2.4).

15 Aminoff-Winberg 2001, 271.

16 Granström 1992, 206-207.

17 Haltia 1963, 4.

18 ”4:a urgamla obrukbara dårhus”, *Charta öfver Sjählö Hospitals Hemmans Ägor uti Nagu Sockn Wirmo Härad och Åbo Län*. Piirtänyt Johan Tillberg 1811 (ks. luku 2.4). Kohde on luetteloitu muinaisjään-
nöskohteena *Seili Därhusen* (Mj 1000015369).

täällä jo aiemmin sijainneen puisen houruinhuonerakennuksen yhteyteen¹⁹. Myöhemmin 1800-luvun mittaansa osa myöhäisemmän sairaalan paikalta purettiin tai sieltä tuhoutui tulipalojen seurauksena rakennuskantaa, ja pihapiiri muuttui kivisten uudisrakennusten ja näiden laajennusten seurauksena aiempaa umpinaisemmaksi. 1700- ja 1800-lukujen taitteessa saaren keskiosissa sijaitsi sairashuoneiden lisäksi muun muassa hospitaalilain taloudenhoitajan ja työväen, kuten valvojan, sepän, räätälin ja renkien tontit. Seilin maatila toimi hospitaalilain perustamisesta 1619 aina vuoteen 1962 laitoksen muonittajana.²⁰

1800-luvun puolivälissä Seilin sairaalan merkitys muuttui Helsingin Lapinlahteen vuonna 1840 perustetun mielisairaalan ja psykiatrian kehittymisen seurauksena. Seilistä muodostui 1880-luvun lopulla kroonisista mielenterveyshäiriöistä kärsivien naisten kroonikkosiirtola. Miehet sijoitettiin vastaavasti Käkisalmeen perustettuun mielisairaalaan.²¹

Seilin mielisairaala lakkautettiin vuonna 1962, jonka jälkeen valtion omistuksessa olevien tiluksien ja kiinteistöjen haltijoiksi tulivat Metsähallitus ja Turun yliopiston Saaristomeren tutkimuslaitos. Mielisairaalan viimevaiheen rakennuskokonaisuus on vuodesta 1962 toiminut tutkimuslaitoksen tutkimusasemana ja hospitaalilain 1800-luvun alusta 1900-luvun alkuun ajoittuva rakennuskanta toimii laitoksen tutkijoiden ja opiskelijoiden majoitustilana. 1900- ja 2000-lukujen aikana saarella on toteutettu varsin vähän rakennushankkeita²².

2.3 Aiemmat tutkimukset

Seilin ympäristössä on ennen vuonna 2009 aloitettua Seilin arkeologia -hanketta suoritettu kaksi arkeologista inventointia. Näistä ensimmäisen, tuolloisen Nauvon kunnan alueen käsittäneen inventoinnin toteutti Georg Mickelson vuonna 1955²³ ja toisen, Lounais-Suomen rannikon metallikautisten hautaröykkiöiden inventoinnin, Timo Kuokkanen ja Tapani Tuovinen vuonna 1983²⁴. Lisäksi Marianna Niukkanen totesi vuonna 2007 saarelta kiinteinä muinaisjäännoksinä Seilin Kirkkoniemen leprasiirtolan paikan ja historiallisen ajan tuotantopaikan sekä Sjalön (Sjalö/Fogdeby) historiallisen ajan kylätontin²⁵.

Vuosien 2009 ja 2010 inventointien ja aiempien tutkimusten seurauksena Seilin saarelta ja sen välittömästä läheisyydestä tunnettiin ennalta 12 muinaismuistolain nojalla rauhoitettua kiinteätä muinaisjäännoästä (ks. taulukko 1). Lisäksi Seilin arkeologia -hankkeen vuoden 2009 arkeologisen inventointityön tuloksena todettiin seitsemän muuta kohdetta²⁶, jotka on luetteloitu mahdollisina muinaisjäännoksinä (ks. taulukko 2).

19 Joutsalmi 2008, 143.

20 *ibid.*

21 esim. Ahlbeck-Rehn 2006, 109.

22 Joutsalmi 2008.

23 Mickelson 1955.

24 Tuovinen 1993. Huom. Hankkeen aiemmissä tutkimuskertomuksissa Helminen & Ahlamo 2009, sekä Helminen 2010 toiseksi inventoijaksi on Timo Kuokkasen sijaan kirjattu virheellisesti Timo Sepänmaa.

25 Niukkanen et al. 2007.

26 Helminen & Ahlamo 2009.

tunnus	nimike	kuvaus
533010021	Korsgrund	ryssänuuni Seilin saaren luoteispuolella Kaksoiskareilla
533010056	Själö, Ångesnäs bergen	esihistoriallinen hautaröykkiö
1000009155	Seili Kirkkoniemi	leprasiirtolan paikka ja historiallisen ajan tuotantopaikka
1000009291	Seili (Själö/Fogdeby)	historiallisen ajan kylätontti
1000014655	Seili Saukovuori	kolme ajoittamatonta kivilatomusta
1000014659	Seili Verstaantaka	rautakautinen ja/tai historiallisen ajan kuppikallio
1000015353	Seili Utridarens tomt	historiallisen ajan asuinpaikkakohde
1000015354	Seili Smedens tomt	historiallisen ajan asuinpaikkakohde
1000015369	Seili Därhusen	1600- ja 1700-luvuille ajoittuva houruinhuonetontti
1000015370	Seili Tutkimusasema	1800-luvulle ajoittuvan houruinhuoneen vankihuoneen perustus
1000015371	Seili Utridars gården	historiallisen ajan viljely- tai raivausröykkiöalue
1000017264	Seili Lammasluoto	rautakautinen ja/tai historiallisen ajan latomus
1000018014	Seili Sandviks bergen 3	rautakautinen ja/tai historiallisen ajan kuppikallio

Taulukko 1. Seilin saarelta ja sen läheisyydestä aiemmin tunnetut muinaismuistolain nojalla rauhoitetut kiinteät muinaisjäännökset.

tunnus	nimike	kuvaus
1000014656	Seili Sandviks bergen	ajoittamaton kivistö
1000015372	Seili Tyttökallio	II maailmansodan ilmavalvontatornin perustus
1000015373	Seili Tutkimuslaitoksen metsä 1	historiallisen ajan rakennuksenperustus
1000015374	Seili Tutkimuslaitoksen metsä 2	historiallisen ajan rakennuksenperustus
1000015375	Seili Röykkiömäki	ajoittamaton kivilatomuskohde
1000015376	Seili Sandviksbergen 2	historiallisen ajan latomus
1000015378	Seili Södra åkern	historiallisen ajan viljelyröykkiökohde

Taulukko 2. Seilin saarelta ja sen läheisyydestä aiemmin tunnetut mahdolliset kiinteät muinaisjäännökset.

2.4 Vuoden 2011 maastotutkimuksissa käytetty aineisto ja tutkimusmenetelmät

Maastotöiden suunnittelussa ja esitöissä käytettiin apuna Seilin saarta ja erityisesti saarella sijainnutta hospitaalia ja mielisairaalaä käsittävää kirjallisuutta²⁷ ja Seilin hospitaalia ja mielisairaalaä koskevaa, arkistolaitoksiin talletettua asiakirja-aineistoa. Muinaisjäännösten tulkinta, luokittelu ja aluerajaukset perustuvat Museoviraston rakennushistorian osaston historiallisen ajan kiinteiden muinaisjäännösten määrittelyä ja suojelua käsittelevään oppaaseen²⁸.

Historiallisen ajan asutusjäännösten tulkinnan ja paikantamisen apuna käytettynä aineistona toimi keskeisesti Johan Tillbergin vuonna 1811 laatima Seilin hospitaalin tiluskartta, joka on vanhin tunnettu saarta kuvaava suurimittakaavainen karttadokumentti. Seilin 1800-luvun mittaan rakennetun mielisairaalan päärakennuskokoonaisuuden pohjoispuolella sijainnutta aluetta koskien hyödynnettiin myös paikalle muokattua puistoa koskevaa luonnosta asemapiirroksista ja vanhaa houruinhuonetonttia koskien vuonna 1795 palovakuutusta varten laadittua katselmusasiakirjaa (ks. taulukko 3).

vuosi	tekijä	selite	arkistolaitos, -yksikkö ja sijoitus
1795	Yleinen palovakuutusrahasto, Tukholma	Seilin hospitaalin palovakuutus katselmus 20. ja 21. heinäkuuta 1795	Turun maakunta-arkisto. Seilin sairaalan arkisto. 5.8 Palovakuutus 1795-1956.
1811	Joh. Tillberg genom C.J.Ezelius	Charta öfver Sjählö Hospitals Hemmans Ägor uti Nagu Sockn, Virmo Härad och Åbo Län	Kansallisarkisto, Helsinki. Metla, Solböle la.* 7
1813	Joh. Tillberg	Utdrag av Charta-beskrifningen, öfver Siählö Hospitals hemman i Nagu Sockn, Virmo härad och Åbo Län, författad år 1811; Innehållande de ägor, som vid Högvällofte Hospitals-Directionens sammanträde, den 11 November 1813, blifvit projecterade för Hospitals Sysloman, Predikanten och betjäningen detstädes.	Turun maakunta-arkisto. Seilin sairaalan arkisto. 1.4.1. Johtokunnalle saapuneet kirjeet 1795–1820.
1881	Venäläinen topografikunta	Senaatin kartasto, karttalehti VII 15 (Nauvo)	Kansallisarkisto, Helsinki. Maanmittauslaitoksen historiallinen kartta-arkisto, Ib. Senaatin kartasto. 57M.
1800-luvun jälkipuoli	-	[luonnos puisto- ja puutarha-alueesta]	Turun maakunta-arkisto. Seilin sairaalan arkisto. 5.4.1 Rakennuspiirustukset 1801–1889.

Taulukko 3. Vuoden 2011 maastotöissä käytetyt historialliset arkistoaineistot.

Lisäksi apuna käytettiin nuorempia Seilin maanjako- ja yleiskarttoja maastossa tehtyjen rakennusjäännösten ajoituksen tarkentamiseksi. Kartta-aineisto asetoitiin digitaalisesti valokuvattuna MapInfo Professional -paikkatieto-ohjelmistoa käyttäen karttakoordinaatistossa olevalle paikalleen. Lisäksi apuna käytettiin Geologian tutkimuskeskuksen digitaalista maaperäkartta-aineistoa²⁹ ja Maanmittauslaitoksen peruskartta-aineistoa³⁰. Karttojen sisältämä informaatiota, kuten viljelyalueita, niittyjä, teitä, tonttimaita, rakennuksia ja rantakaistoja tulkittiin eri karttojen tarjoamissa

27 esim. Ahlbeck-Rehn 2006, Granström 1992, Haltia 1963, Joutsalmi 2008, Lindgren 2007, Nikula 1992 ja Sandholm 1973.

28 Niukkanen 2009.

29 Geologian tutkimuslaitoksen maaperäkartta 2009, karttalehti 1043 04, mittakaava 1:20 000.

30 Maanmittauslaitoksen peruskartta 2010, TM35 -karttalehti L3312D, mittakaava 1:25 000.

aikatasoissa, sekä hyödynnettiin maastotyötä varten tehdyissä, eri aikatasoja kuvaavissa tulosteissa.

Maastotarkastukset suoritettiin kulkemalla kukin tutkimusalue läpi etsien merkkejä kiinteistä muinaisjäänöksistä. Työssä pyrittiin paikallistamaan vanhoista kartoista ja piirroksista kuvatut ilmiöt nykymaastossa ja tämän kautta etsimään merkkejä kiinteistä muinaisjäänöksistä. Kohteet dokumentoitiin takymetrillä suoritetun mitauskartoituksen avulla, valokuvaamalla ne sekä mustavalkofilmille että digitaalisesti ja merkitsemällä ylös kohteiden maastossa havaittu kunto.

Aiemmin Seilin arkeologia -hankkeessa sovelletusta mittausmenetelmästä³¹ poiketen vuonna 2011 toteutetuissa kenttätöissä oli mahdollista hyödyntää valtakunnallista ETRS-TM35FIN -mittausjärjestelmää, sekä N2000-korkeusjärjestelmää. Naantalin kaupungin mittausosaston mittasi saarelle kesäkuussa 2011 kuusi valtakunnalliseen karttakoordinaatistoon sidottua apupistettä, jotka merkittiin maastoon pysyvästi. Paikalla suoritettujen aiempina vuosina kartoitettujen apupisteiden uudelleenmittausten avulla myös vuosina 2009 ja 2010 luotu mittausaineisto oli mahdollista liittää osaksi vuoden 2011 mittausaineistoa. Aiemmin valtakunnalliseen karttakoordinaatistoon ja korkeusjärjestelmään sitomattomat mittausaineistot muunnettiin ETRS-TM35FIN-koordinaatistoon ja N2000-korkeusjärjestelmään niin kutsutun Helmertmuunnoksen avulla.

Koekavauksen lisäksi kohteella Seili Dårhusen toteutettiin oletettua historiallista houruinhuonetontin maastoa koskeva laserkeilainmittaus tarkan digitaalisen maastomallin luomiseksi. Mittauksen ja kohteelta kerrytettävän digitaalisen mittausaineiston käsittelyn toteutti Kari Uotila (Muuritutkimus Ky).

Kohteiden arkeologisissa kaivaustutkimuksissa tutkittavat maa-alueet dokumentoitiin valokuvoin ja takymetrillä tehtävän pintakartoituksen avulla. Koealueiden sijainti merkittiin ylös ja tutkimuskohteista laadittiin yleiskartta, josta ilmenevät tutkimuksissa avatut kaivausalueet. Tutkittavat koekuopat kaivettiin rakenteiden ja maakerrosten rajapintoja koskevia tulkintoja noudattavissa stratigrafisissa yksiköissä. Kaivaessa paljastuvat ilmiöt, rakenteet ja tasot dokumentoitiin valokuvaten, kirjallisin merkinnöin sekä piirtäen takymetriä hyväksikäyttäen. Avatut maa-alat tutkittiin kaivoamattomaan pohjamaahan ulottuen lukuun ottamatta kohteita, joissa jäännökset muodostivat selkeästi edeltävistä maakerroksista erottuvia kiinteitä kokonaisuuksia. Näiden osalta dokumentoidut rakenteet peitettiin huolellisesti ennen tutkimusten päättämistä.

Kaivauksista talletetut esinelöydöt luetteloiitiin Turun yliopiston arkeologian oppiaineen esinekokoelmiin (TYA) (ks. liitteet 4.2 ja 5.3). Metalliesineiden konservointi tilattiin Turun museokeskuksesta ja konservoitiin toimitettiin esineet löytöyhteyden ja oletetun säilyneisyyden perusteella. Kaivun yhteydessä talletettujen löytöyhteydeltään nykyaikaiset tai erittäin huonosti säilyneet metalliesineet ja näiden katkelmat poistettiin jälkityövaiheessa tehdyn dokumentoinnin jälkeen (ks. liite 5.4).

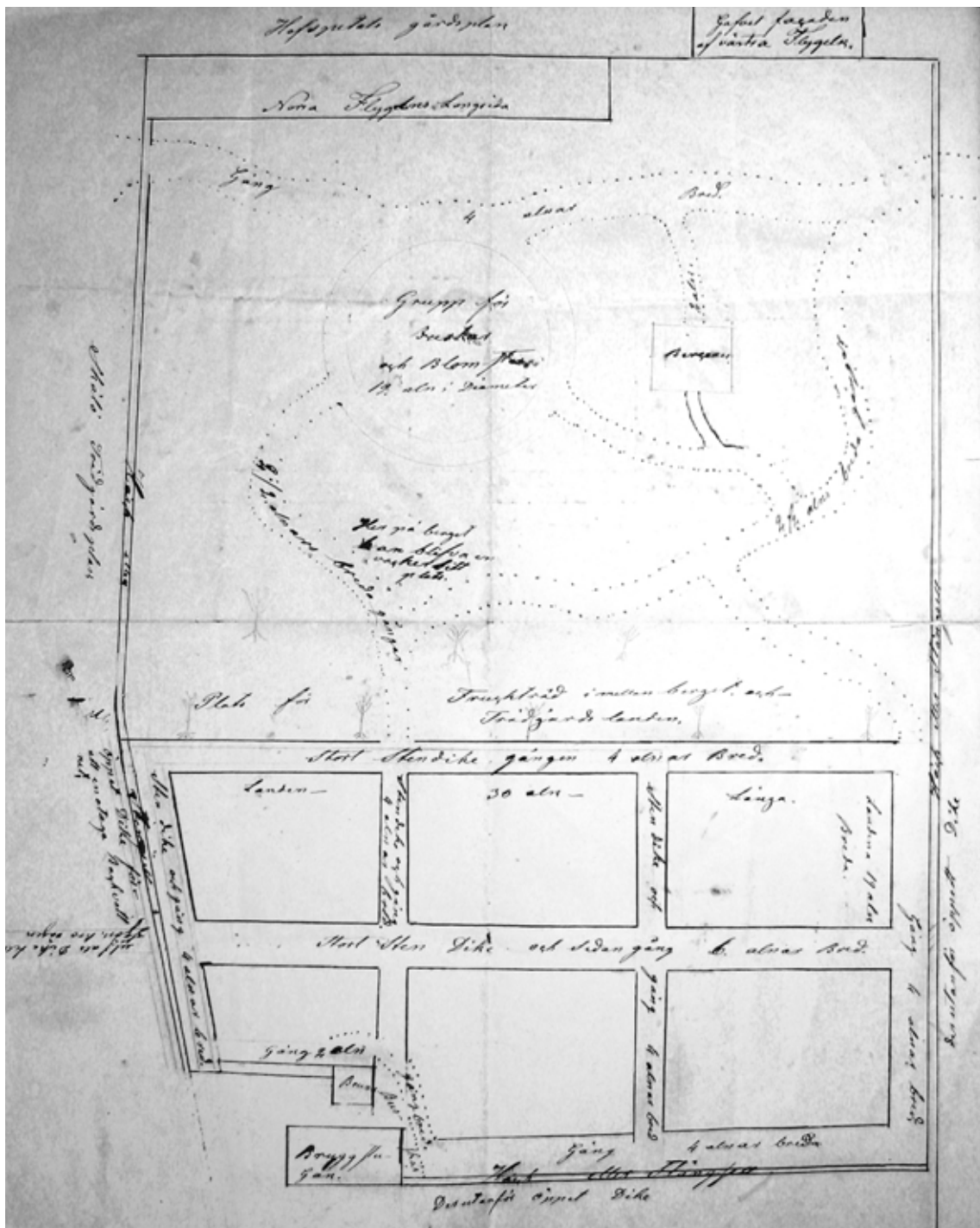
31 Vuosina 2009 ja 2010 takymetrillä suoritettu mittausdokumentointi toteutettiin paikallisessa koordinaatistossa (origo xkoo = 500, ykoo = 100), jonka suuntaus asetettiin bussolin avulla neulapohjoiseen. Mittausten korkeusarvoina käytettiin ”kelluvaa” lukemaa, jonka arvo origopisteessä määriteltiin karkeasti kohteen sijainnin perusteella. Ks. Helminen & Ahlamo 2009, 14 ja Helminen 2010, 17.

3 Tarkastetut kohteet

3.1 PARAINEN Seili Mielisairaalan puisto

Perustiedot			
<i>Laji:</i>	kiinteä muinaisjäänös	<i>Ajoitus:</i>	1800-luvun jälkipuoli
<i>MJ-tyyppi:</i>	työ- ja valmistuspaikat	<i>Alatyyppi:</i>	puistot ja puutarhat
<i>Rauhoitusluokka:</i>	1	<i>Lukumäärä:</i>	1
<i>Peruskartta:</i>	L3312D (TM35)	<i>Peruskartan nimi:</i>	-
<i>Koordinaatit:</i>	Ikoo = 221 201, Pkoo = 6 688 807 (ETRS-TM35FIN); Zkoo = 4-14 m mpy (N2000)		
<i>Koordinaattiselite:</i>	keskikoordinaatti	<i>Pinta-ala:</i>	noin 5800 m ²
<i>Maastomerkintä:</i>	ei merkintää		
<i>Etäisyystieto:</i>	Kohde sijaitsee noin 0,2 kilometriä Seilin kirkosta lounaaseen ja länsilounaaseen.		
Omistajatiedot			
<i>Alue tai rekisterikylä:</i>	Seili	<i>Tila:</i>	445-593-1-0, Sjalö
<i>Omistaja:</i>	Suomen valtio/ Senaatti-kiinteistöt	<i>Osoite:</i>	Senaatti-kiinteistöt PL 237, 00531 Helsinki
<i>Lisätiedot:</i>	-		
Tutkimukset 2011			
<i>Aika:</i>	26.7.2011	<i>Löydöt:</i>	-
<i>MV-kuvat:</i>	TYA 25578-25587	<i>Digikuvat:</i>	TYA 29:1-19
<i>Karttaotteet:</i>	Peruskarttaote rauhoitetuiksi esitettävistä kohteista, sivu 20. Liite 1.3 Seili Mielisairaalan puisto. Yleiskartta.		
<i>Sijainti ja maasto:</i>	Kohde sijaitsee Seilin pääsaaren keskiosassa, entisen Seilin mielisairaalan päärakennuksen pohjoispuolella sijaitsevalla avokallioisella rinnealueella. Historiallinen sairaalan puisto- ja hyötykasvipuutarha-alue rajautuu pohjoisessa vanhaan kaivoon ja nk. Mankeli-rakennukseen, koillisessa ja idässä kohtisuoraan pohjoiseen sairaalan koillisnurkasta kulkevaan tiehen, lännessä metsäisempään, kohti pohjoista laskevaan kallioalueeseen sekä länsiluoteessa ja luoteessa niittyaluetta rajaavaan ojaan. Maaperältään alue koostuu jyrkän, osittain avokallioisen rinnealueen etelä- ja pohjoispuolella savesta ja hiekkamoreenista.		
<i>Tutkimuskuvaus:</i>	Kohde tarkastettiin vertaamalla historiallisessa kartta-aineistossa ja Saaristomeren tutkimuslaitoksen hallussa olevissa, 1900-luvun aikana otetuissa valokuvissa tallentuneita ilmiöitä maastossa tehtyihin havaintoihin. Lisäksi alueelta kirjattiin ylös kasvillisuutta koskevia havaintoja Saaristomeren tutkimuslaitoksen johtaja Ilppo Vuorisen kesällä 2011 tekemien havaintojen perusteella. Alueesta ja siellä havaituista rakenteista luotiin digitaalinen kartoitus takymetrin avulla ETRS-TM35FIN-koordinaatistoon, jonka yhteydessä alue dokumentoitiin valokuvaamalla.		

<p><i>Kuvaus:</i></p>	<p>Puisto- ja puutarha-alueeseen liittyvät kiinteät 1800-luvulle ajoitettavat rakenteet muodostuvat kohti pohjoista jyrkästi laskevan kallioalueen päällä sekä tämän pohjoispuolella sijaitsevista kahdesta itä-länsisuuntaisesta aitamaisesta latomuksesta sekä muista puistoalueella mahdollisesti sijaitsevista kiinteistä rakenteista. Alueen sairaalan pohjoispuolella sijaitseva kallioinen sekä kohti pohjoista laskeva rinnealue on vuonna 1811 laaditussa Seilin hospitaalın tiluskartassa merkitty houruinhuoneen mäeksi. Rinteen pohjoispuolelle sijaitsevalle tasaiselle nykyiselle niittyalue on tuolloin merkitty alueen pohjoisreunan kaivon mukaan Kaivonlaitumeksi (ruots. <i>Brunnsgården</i>).</p> <p>Kookkaampi kiviäita (ikoo = 221 204, pkoo = 6 688 812, zkoo = n. 7,0–9,5 m mpy) sijaitsee vuonna 1811 Seilin sairaalan tiluskarttaan merkityn avokallio- ja niittyalueiden rajalla. Itä-länsisuuntaisen kiviäita jakautuu karkeasti kolmeen kahdella mahdollisella porttirakenteella erotettuun osaan ja on kokonaisuudessaan noin 65 metriä pitkä, 0,6–2,7 metriä leveä sekä noin 0,4–1,5 metriä korkea. Mäen yläosassa, alueen kaakkois- ja itäreunalla sijaitsee mahdollinen kiviäidan jäännös (ikoo = 221 218, pkoo = 6 688 789, zkoo = n. 11,5–12,2 m mpy), joka muodostuu harvaanladotusta, noin 7 metriä pitkästä ja 2 metriä leveästä itä-länsisuuntaisesta kiveyksestä.</p> <p>Lisäksi rinnealueen lounais- ja länsiosissa, nykyisen Saaristomeren tutkimuslaitoksen hoidetun puistoalueen pohjoispuolella sijaitsee useita kivilatomuksia, jotka liittyvät joko 1800-luvun jälkipuolella muokattuun puistoalueeseen tai tätä varhaisempiin paikalla sijainneisiin rakenteisiin. Kivilatomuksista kookkain röykkiömäinen latomus (ikoo = 221 180, pkoo = 6 688 781, zkoo = n. 12,7–13,1 m mpy) on noin 2,5 metriä pitkä, 1,7 metriä leveä sekä noin 0,1–0,4 metriä korkea.</p> <p>Seilin mielisairaalan puiston asemakaava perustuu todennäköisesti Seilin sairaalan arkistoon (Turun maakunta-arkisto) talletettuun signeerattomaan, otsikoimattomaan ja päiväämättömään luonnokseen. Puiston asemapiirrokseseen on merkitty 1800-luvun puolivälissä valmistuneet mielisairaalan pohjoinen itä-länsisuuntainen, sekä läntinen pohjois-itäsuuntainen potilasrakennus, sekä alueen koillisreunassa kaivo ja Mankeli-rakennus (luonnoksessa <i>Bryggstugan</i>).</p> <p>Luonnostellun alueen eteläosa on suunniteltu 1800-luvun jälkipuolelle tyypilliseen tapaan epäsymmetriseksi, kaksi ja puoli tai kuusi kynnärää leveiden puistokäytävien jakamaksi puistoalueeksi, jonka pohjoisosaan, oletettavasti kallioisen rinnealueen yläosaan on merkitty paikka hedelmäpuille ja puutarha-alueelle. Puisto- ja puutarha-alueen pohjoisosa on jaettu kuuteen 30 kynnärää leveään alueeseen, jota reunustaa pohjois-etelä ja itä-länsisuuntaiset kulkuväyliksi ja aitamaisiksi rakenteiksi tarkoitettut neljä tai kuusi kynnärää leveät kivilatomukset. Alueella on yhä tunnistettavissa puisto- ja puutarhamaiseen ympäristöön liittyvää kasvillisuutta. Paikoin avokallioalueiden rikkomalla maaperältään ohuella rinnealueella kasvaa ryhmissä muun muassa vadelmaa, ukkomansikkaa, luumupuita, suopayrttiä, ranta-alpia, juhannusruusua ja karviaismarjapensaita. Alueen pohjoisosan vanhalla niittyalueella ja rinteen länsilaidalla kasvaa kirsikkapuita.</p> <p>Historiallinen puistoalue on merkitty vuonna 1881 laaditussa Senaatinkartassa (Nauvo VII 15) kattamaan noin 40–50 metriä leveä ja sairaalan päärakennuksen pohjoisseinästä Mankeliin ulottuva, noin 100 metriä pitkä maa-alue, joka vastaa myös puistoalueesta aiemmin 1800-luvun puolin jälkeen laaditussa päiväämättömässä luonnoksessa esitettyä aluetta.</p>
<p><i>Kunto:</i></p>	<p>Hyvä.</p>
<p><i>Luokitusehdotus:</i></p>	<p>Historiallinen puutarha- ja puistoalue on tähän liittyvien kiinteiden rakenteiden osalta muinaismuistolain (295/1963) nojalla rauhoitettu kiinteä muinaisjäännös, joka hyvän säilyvyytensä ja edustavuutensa perusteella ehdotetaan luettavaksi rauhoitusluokkaan 1.</p>

Kuva 7. Luonnos puisto- ja puutarha-alueelle 1800-luvun puolivälistä. Piirroksessa etelä on ylhäällä. Seilin sairaalan arkisto, Turun maakunta-arkisto.

Kuva 8. Näkymä vanhan mielisairaalan päärakennuksen koilliskulmalta kohti vanhaa mielisairaalan puistoaluetta. Kuvassa etualalla historiallisen puistoalueen eteläisintä osaa. Taustalla vasemmalla vanhan mielisairaalarakennuksen pohjoisosan julkisivua. Kuvattu idästä. Mikko Helminen. TYA 29:18.

Kuva 9. Näkymä puisto- ja puutarha-alueen keskiosasta, kallioiselta rinnealueelta. Kuvattu länsilounaasta. Mikko Helminen. TYA 29:14.

Kuva 10. Puisto- ja puutarha-alueen pohjoisen niittyalueen kalliisesta rinteestä erottavaa kiviaitaa. Kuvattu läheltä Kirkkoniemelle johtavan tien risteystä (idästä). Mikko Helminen. TYA 29:7.

Kuva 11. Puisto- ja puutarha-alueen pohjoisinta niittyalueen kalliisesta rinteestä erottavaa kiviaitaa. Kuvattu kiviaidan ja puistoalueen itäosasta (länneestä) kohti Kirkkoniemelle johtavan tien risteyttä. Mikko Helminen. TYA 29:13.

Kuva 12. Mahdollinen porttirakenne puisto- ja puutarha-alueen pohjoisen niittyalueen kalliisesta rinteestä erottavassa kiviaidassa, aidan läntisessä osassa. Kuvattu pohjoisesta. Mikko Helminen. TYA 29:11.

3.2 PARAINEN Seili Skreddarens hus

Perustiedot			
<i>Laji:</i>	kiinteä muinaisjäänös	<i>Ajoitus:</i>	1700- ja 1800-luku
<i>MJ-tyyppi:</i>	Asuinpaikat	<i>Alatyyppi:</i>	Torpat
<i>Rauhoitusluokka:</i>	1	<i>Lukumäärä:</i>	1
<i>Peruskartta:</i>	L3312D (TM35)	<i>Peruskartan nimi:</i>	-
<i>Koordinaatit:</i>	Ikoo = 221 262, Pkoo = 6 688 834 (ETRS-TM35FIN); Zkoo = 4,5–5,3 m mpy (N2000)		
<i>Koordinaattiselite:</i>	keskikoordinaatti	<i>Pinta-ala:</i>	noin 96 m ²
<i>Maastomerkintä:</i>	ei merkintää		
<i>Etäisyystieto:</i>	Kohde sijaitsee noin 0,2 km Seilin kirkosta länsilounaaseen.		
Omistajatiedot			
<i>Alue tai rekisterikylä:</i>	Seili	<i>Tila:</i>	445-593-1-0, Sjalö
<i>Omistaja:</i>	Suomen valtio / Senaatti-kiinteistöt	<i>Osoite:</i>	Senaatti-kiinteistöt PL 237, 00531 Helsinki
<i>Lisätiedot:</i>			
Tutkimukset 2011			
<i>Aika:</i>	29.7.2011	<i>Löydöt:</i>	-
<i>MV-kuvat:</i>	TYA 25588–25595	<i>Digikuvat:</i>	TYA 30:1–7
<i>Karttaotteet:</i>	Peruskarttaote rauhoitetuiksi esitettävistä kohteista, sivu 20. Liite 2.3 Seili Skreddarens hus. Yleiskartta.		
<i>Sijainti ja maasto:</i>	Kohde sijaitsee Seilin pääsaaren keskiosassa, 1700-luvun houruinhuonetontin sekä välittömästi Kirkkoniemelle johtavan tien pohjoispuolella, noin 10 metriä saaren pohjoisosaan, rantasaunalle ja Kirkkoniemelle erkanevan risteyksestä koilliseen. Maaperä alueella on hiekkamoreenia. Kohde on ympäristöltään hoidettua puistomaista piha-aluetta.		
<i>Tutkimuskuvaus:</i>	Kohde tarkastettiin vertaamalla historiallisessa kartta-aineistoon kirjattuja ilmiöitä maastossa tehtyihin havaintoihin. Alueesta ja siellä havaituista rakenteista luotiin digitaalinen karttoitus takymetrin avulla ETRS-TM35FIN-koordinaatistoon, jonka yhteydessä alue dokumentoitiin valokuvaamalla.		

<p><i>Kuvaus:</i></p>	<p>Skreddarens hus eli räätälin asuinrakennuksen perustus liittyy viimeistään 1700-luvun ja 1800-lukujen taitteesta vähintään 1810-luvulle nk. <i>Kyrk wikenin</i> eli Kirkkolahden etelä- ja lounaisrannalla sijainneeseen hospitaalin palkollisten tonttialueeseen. Maastossa selkeänä perustusrakenteena erottuva rakennusjäänös sijaitsee välittömästi saaren eteläosasta pohjoiseen johtavan tien ja Kirkkoniemelle johtavien teiden risteyksen itäpuolella tien pohjoisreunaan rajautuen. Jäänös on noin 16,5 metriä pitkä, noin 6,2 metriä leveä ja se kohoaa ympäristöään noin 0,2–0,8 metrin korkeuteen.</p> <p>Jäänöksen lähes länsi–itä-suuntaisen perustusrakenteen länsipääty erottuu nelikulmaisena rakenteena, jonka eteläinen pitkä seinälinja kaartuu selkeästi pohjoista seinälinjaa enemmän kohti koillista. Rakennusjäänöksen itäisessä osassa erottuu selkeä, huonetilaa merkitsevä reunoiltaan perustuskiviin rajautuva nelikulmainen kuoppa. Perustuksen itäpääty muodostuu pohjakaavaltaan pyöreästä maavallista.</p> <p>Rakennusjäänöksestä luoteeseen, pohjoiseen ja koilliseen noin 35–40 metriä ulottuvalle tasaiselle ranta-alueelle on merkitty vuonna 1811 laaditussa Seilin hospitaalin tiluskartassa seitsemän erillistä tonttialuetta käsittäen kuusi rakennusta: Äldermannin eli renkivanhimman niitty, tontti ja asuinrakennus (23 ja 27), räätälin puutarha, tontti ja asuinrakennus (24 ja 25), sekä tupakka-, perunatai puutarhamaa-alueita (26, 28 ja 29). Vuonna 1813 tehdyssä jakotoimituksessa räätälin tontti ja puutarha asuinrakennuksineen on määrätty hospitaalin myllärrille ja muut alueen tonttimaat ja rakennukset hospitaalin nk. peräänkatsojalle (<i>upsyningsman</i>).</p> <p>Nykyisin tonttialueella sijaitsee mielisairaalan toiminta-aikana saunana toiminut nykyinen pesularakennus, nurkkakivin perustettu puuvaja- ja varastorakennus, sekä kivistä rakennettu nk. Sikala-rakennus. Aluetta jakaa etelälounas–pohjoiskoillinen-suuntainen tienristeykseltä rantasaunalle johtava polku. 1900-luvun alussa rakennetut rakennukset ovat nykyisin Saaristomeren tutkimuslaitoksen käytössä.</p> <p>Vuoden 1811 tiluskartan perusteella tonttien 23–29 rakennuskanta on sijainnut pesulan puuvajan ja Sikalan väliin jäävällä nurmialueella, Kirkkoniemelle nykyisin johtavan tien pohjoispuolella. Alueen myöhempi rakentaminen ja maankäyttö ovat todennäköisesti tuhonneet kevytrakenteisten ulkorakennusten jäännöksiä. Alueen toinen (renkivanhimman) asuinrakennus on sijainnut todennäköisesti paikalla, jolle on myöhemmin rakennettu kiviperustainen Sikala-rakennus.</p>
<p><i>Kunto:</i></p>	<p>Hyvä.</p>
<p><i>Luokitusehdotus:</i></p>	<p>Historialliseen palkollisten tonttialueeseen liittyvä asuinrakennuksen perustus on muinaismuistolain (295/1963) nojalla rauhoitettu kiinteä muinaisjäänös, joka hyvän säilyvyytensä ja edustavuutensa perusteella ehdotetaan luettavaksi rauhoitusluokkaan 1.</p>

Kuva 13. Asuinrakennuksen perustus kuvattuna Kirkkoniemelle johtavan tienristeyksen lounaispuolelta (lounaasta). Mikko Helminen. TYA 30:1.

Kuva 14. Asuinrakennuksen perustus kuvattuna saaren pohjoisosaan johtavalta tieltä, pesularakennuksen eteläpuolelta (lännestä). Mikko Helminen. TYA 30:2.

Kuva 15. Asuinrakennuksen perustus kuvattuna saunalle johtavalta polulta pesularakennuksen kaakkoispuolelta (idästä). Mikko Helminen. TYA 30:5.

Kuva 16. Asuinrakennuksen itäpäädyn huonetilan perustuskiveystä kuvattuna rakennusjännöksen Kirkkoniemelle johtavaa tietä reunustavasta reunasta (lounaasta). Taustalla nk. Sikala. Mikko Helminen. TYA 30:7.

3.3 PARAINEN Seili Kirkkoniemi (Myllymäki 6)

Perustiedot			
<i>Laji:</i>	kiinteä muinaisjäännös (erilliskohde, Mj 1000009155)	<i>Ajoitus:</i>	1600- ja/tai 1700-luku
<i>MJ-tyyppi:</i>	asuinpaikat	<i>Alatyyppi:</i>	hospitaalit ja sairaalat
<i>Rauhoitusluokka:</i>	1	<i>Lukumäärä:</i>	2
<i>Peruskartta:</i>	L3312D (TM35)	<i>Peruskartan nimi:</i>	-
<i>Koordinaatit:</i>	Ikoo = 221 593, Pkoo = 6 688 966 (ETRS-TM35FIN); Zkoo = 5,0–8,5 m mpy (N2000)		
<i>Koordinaattiselite:</i>	keskikoordinaatti	<i>Pinta-ala:</i>	noin 450 m ²
<i>Maastomerkintä:</i>	ei merkintää		
<i>Etäisyystieto:</i>	Kohde sijaitsee noin 0,1 km Seilin kirkosta itään.		
Omistajatiedot			
<i>Alue tai rekisterikylä:</i>	Seili	<i>Tila:</i>	445-593-1-0, Sjalö
<i>Omistaja:</i>	Suomen valtio / Museovirasto	<i>Osoite:</i>	Museovirasto PL 913, 00101 Helsinki
<i>Lisätiedot:</i>			
Aiemmat tutkimukset			
<i>Aika:</i>	23.6.2009	<i>Laji:</i>	arkeologinen inventointi
<i>Tutkija:</i>	Mikko Helminen ja Juhana Ahlamo (Turun yliopisto)	<i>Löydöt:</i>	-
<i>Lisätiedot:</i>	<p>Vuonna 2009 Kirkkoniemellä suoritetun arkeologisen inventoinnin yhteydessä Seilin kirkon eteläpuolella sijaitsevalta alueelta kahden mahdollisen rakennuksen jäännösten ja asuinpaikka-alueen (pääkohde Seili Kirkkoniemi) lisäksi niemen alueelta todettiin seitsemän muuta ihmistoiminnan seurauksena syntyneitä rakennetta (erilliskohteet Myllymäki 1–7).</p> <p>Historiallisen ajan asutuskohde Seili Kirkkoniemi (Myllymäki 6) paikannettiin maastossa jo aiemmin Seilin arkeologia -hanketta valmistelleen ohjausryhmän tarkastusmatkalla keväällä 2009. Niemen kaakkoislaidalla, kohti pohjoista ja luodetta kohoavassa rinteessä todettiin kaksi noin 3,5 metriä pitkää, 2,3–3,0 metriä leveää ja 0,5 metriä korkeaa maakumpua, jotka tulkittiin erillisiksi rakennuksenperustuksiksi. Paikalla ei tehty koepistoja tai muita kajoavia toimenpiteitä.</p>		
<i>Viite:</i>	Helminen, Mikko & Ahlamo, Juhana 2009. Länsi-Turunmaa (ent. Nauvo), Seili. Kiinteiden muinaisjäännösten inventointi ja koetutkimukset 2009. Turun yliopisto, arkeologian oppiaineen arkisto, Turku.		

Tutkimukset 2011			
<i>Aika:</i>	29.–30.9. ja 2.–3.11.2011	<i>Löydöt:</i>	-
<i>MV-kuvat:</i>	-	<i>Digikuvat:</i>	TYA 33:1–23
<i>Karttaot- teet:</i>	Peruskarttaote rauhoitetuiksi esitettävistä kohteista, sivu 20. Liite 3.2.1 Seili Kirkkoniemi. Myllymäki 6. Yleiskartta. Liite 3.2.2 Seili Kirkkoniemi. Myllymäki 6. Rakennuksenperustus 1. Yleiskartta.		
<i>Sijainti ja maasto:</i>	Seilin Kirkkoniemi sijaitsee pääsaaren itäpuolella, saaren keskiosassa paikalla. Niemi on maankohoamisen ja rannan maamassojen kerääntyessä yhdistynyt pääsaareen niemen länsipuolella sijaitsevalla kannaksella viimeistään 1700-luvun lopussa. Erilliskohde Myllymäki 6 sijaitsee Kirkkoniemen kaakkoislaidalla, kohti pohjoista ja luodetta kohoavassa rinteessä. Maaperä niemen pohjois- ja itäosissa (Myllymäellä) on hiekkamoreanin paikoin peittämää avokalliota. Alueen etelä- ja lounaisosat ovat hiekkamaata ja kohde rajautuu etelässä hiljattain käytössä olleeseen hiekkakuoppaan. Kirkkoniemeä hallinnoi Museovirasto.		
<i>Tutkimuskuvaus:</i>	<p>Vuoden 2011 Seilin maastotutkimusten yhteydessä haluttiin tarkentaa käsitystä erilliskohteena Myllymäki 6 vuonna 2009 dokumentoidusta kokonaisuudesta. Sekametsässä sijaitsevia, kesäaikana aluskasvillisuuden ja lehtipuiden peittämiä jäännöksiä päätettiin tarkastella uudelleen näkyvyyden ollessa syksyllä vuonna 2009 suoritettua inventointiajankohtaa parempi. Kohdetta kartoitettiin takymetrin avulla 29.–30. syyskuuta amanuenssi Henrik Asplundin ohjaaman Turun yliopiston arkeologian oppiaineen kenttätömetodiikkakurssin harjoitustyönä. Tuolloin tehtyjen uusien havaintojen perusteella kartoitustyötä päätettiin jatkaa maanpinnassa havaittavien rakenteiden digitaalisella mittauskartoituksella myöhemmin marraskuussa 2011. Maastomallin ja maan pinnalta tulokittujen rakenteiden avulla pyrittiin luomaan aiempaa tarkempi käsitys kohteen luonteesta ja säilyneisyydestä.</p> <p>Kohde sekä siihen liittyvät maan pinnassa erottuvat kivirakenteet ja kaivannot tarkastettiin maastossa. Lisäksi vuonna 2009 havainnoitujen maakumpujen ympäristössä tutkittiin maaperän koostumusta maakairan avulla. Alueesta ja siellä havaituista rakenteista luotiin digitaalinen kartoitus takymetrin avulla ETRS-TM35FIN-koordinaatistoon. Samassa yhteydessä alue dokumentoitiin valokuvaamalla.</p>		

<p><i>Kuvaus:</i></p>	<p>Rakennuksenperustus 1 (ikoo = 221 592, pkoo = 6 688 962, zkoo = 5,5–7,0 m mpy) muodostuu lähes pohjoinen–etelä-suuntaisesta rakennusjäänöksestä, jossa on erotettavissa kaksi erillistä uunein varustettua huonetilaa. Pohjoisen huonetilan jäännös erottuu maastossa etelä- ja itäseinälinjoja vastaavien kivirivien perusteella noin 5,7 metriä pitkänä ja yhtä leveänä. Tilan luoteiskulmassa erottuu selkeä, noin 3,1 metriä pitkä ja noin 2,4 metriä leveä uuninjäännös, jota reunustaa tämän itä-, kaakko- ja eteläpuolella rakennusjäänöksen pituussuunnassa noin 4,0 metriä pitkä ja leveysuunnassa noin 3,2 metriä leveä uuninperustusrakenteelta vaikuttava maa- ja kivipengerrys. Uuninjäännös kohoaa ympäristöstään noin 0,7 metrin korkeuteen.</p> <p>Eteläisen huonetilan jäännös erottuu maastossa itäisen seinälinjan perusteella todennäköisesti noin 6,5 metriä pitkänä sekä (pohjoisen huonetilan jäännöksen kanssa yhteisen pohjoisseinälinjaa vastaavan kivirivin osalta) noin 5,7 metriä leveänä. Huonetilan pituussuunnan myötäiset seinälinjat erottuvat maastossa epämääräisinä ja huonetilan oletettu lounaiskulma on tuhoutunut myöhemmän maankäytön seurauksena. Tilan koilliskulmassa erottuu ympäristöstään koholla oleva sekä pinnaltaan tiilimurskansekainen noin 3,7 metriä pitkä ja 2,9 metriä leveä uuninjäännös, joka kohoaa ympäristöstään noin 0,4 metrin korkeuteen. Uunin kohdalla kasvaa kookas mänty, jonka juuret ovat todennäköisesti tuhonneet osan jäännöksestä.</p> <p>Rakennuksenperustus 2 (ikoo = 221 611, pkoo = 6 688 972, zkoo = 7,0–8,5 m mpy) sijaitsee noin 15 metriä rakennuksenperustuksesta 1 koilliseen loivan rinnealueen etelä- ja eteläkaakkoisreunalla. Rinne laskee välittömästi jäännöksen eteläpuolella jyrkästi kohti etelää.</p> <p>Jäännös on rakennuksenperustusta 1 huomattavasti epämääräisempi, eikä siinä ole mahdollista erottaa selkeitä maanpinnassa erottuvia ulkorajoja. Oletetun huonetilan keskiosassa on erotettavissa ympäristöstään noin 0,2–0,3 metriä kohoava, noin 2–3 metriä leveä ja pitkä sekä pinnaltaan tiilimurskansekainen maakumpu, joka saattaa viitata uuninjäänökseen. Rakennusjäänöksen poikki kulkee lähes länsi–itä-suuntainen, osittain kookkaista lohkoamattomista kivistä koostuva sekä noin 5 metriä pitkä ja noin 0,2–0,4 metriä korkea maapenger.</p> <p>Rakennuksenperustuksesta 1 noin 11 metriä länteen sijaitsee rinteensuuntainen (pohjoinen–etelä) kellarikuoppa muistuttava kaivanto (ikoo = 221 574 pkoo = 6 688 961, zkoo = 6,0–6,5 m mpy), joka on noin 7–8 metriä pitkä ja 6 metriä leveä.</p> <p>Rakennuksenperustuksen 1 pohjois-, koillis- ja itäpuolella, perustusten 1 ja 2 välissä, sijaitsee tasainen maa-alue, joka vaikuttaa soveltuvan hyvin asuinpaikan piha-alueeksi. Maaperä rakennusjäänösten 1 ja 2 ympärillä on noen- sekä jäännösten välittömässä läheisyydessä kalkkilaastin- ja tiilensekaista.</p> <p>Kirkon itäpuolella on Seilin hospitaalin vuonna 1811 laaditun tiluskartan perusteella sijainnut peltotilkkuja, jotka paikannimen perusteella liittyvät mahdollisesti jossakin Kirkkoniemellä perheineen 1700-luvun puolessavälissä arestissa asuneeseen separatisti Olof Normaniin. Ainoa vuonna 1811 niemellä sijainnut asuintontti on sijainnut kirkon ja hautausmaan luoteis- ja itäpuolella.</p> <p>Myllymäki 6 sijaitsee 10–40 metriä itään Seilin kirkon koillis- ja itäpuolella sijaitsevasta avoimesta pelto- ja niittyalueesta sekä viljelyalueeseen liittyvästä kiviäidasta (Myllymäki 7).</p>
<p><i>Kunto:</i></p>	<p>Hyvä.</p>
<p><i>Luokitusehdotus:</i></p>	<p>Kohde on muinaismuistolain (295/1963) nojalla rauhoitettu kiinteä muinaisjäännös.</p>

Kuva 17. Rakennuksenperustus 1. Linjaseipäät on sijoitettu perustuksen tulkitun pohjoisseinän pätyihin. Perustuksen luoteiskulmassa ja perustuksen keskiosan itälaidalla sijaitsevat uuninjännökset erottuvat kivensekaisena ja männyn alla sijaitsevana kumpuina kuvan oikealla laidalla sijaitsevan mittaseipään ja kuvassa prisma-sauvaa asettavan Jasse Tiilikalan välisellä linjalla. Kuvattu pohjoisluoteesta. Mikko Helminen. TYA 33:3.

Kuva 18. Rakennuksenperustus 1. Perustuksen tulkitussa luoteiskulmassa sijaitseva kivensekaisena kumpuna erottuva uuninperustus kuvattuna rakennuksenperustuksen ulkopuolelta. Kuvan taka-alalla sijaitseva linjaseiväs on asetettu uuninperustuksen tulkittuun lounaiskulmaan ja vasemmalla etualalla sijaitseva keihäs uuninperustuksen koilliskulmaan. Kuvattu koillisesta. Mikko Helminen. TYA 33:7.

Kuva 19. Rakennuksenperustus 1. Perustuksen kahta tulkittua huonetilaan erottava seinälinjan lähes itä-länsi-suuntainen perustuskiveys kuvattuna rakennuksenperustuksen itäreunalta (itä-itäkoillisesta). Kuvassa erottuvat linjaseiväs on asetettu perustuskiveyksen päätyihin. Mikko Helminen. TYA 33:10.

Kuva 20. Rakennuksenperustus 2 kuvattuna perustuksen kaakkoispuolelta (lounaasta). Kuvassa vasemmalla etualalla ja oikealla taka-alalla sijaitsevat linjaseiväs on sijoitettu perustuksen keskiosassa erottuvan lähes itä-länsi-suuntaisen pengerryksen ja epämääräisen kivilatomuksen päätyihin. Mikko Helminen. TYA 33:23.

3.4 Peruskarttaote rauhoitetuiksi esitettävistä kohteista

TM35 -karttalehti L3312D. Mittakaava 1:15 000.

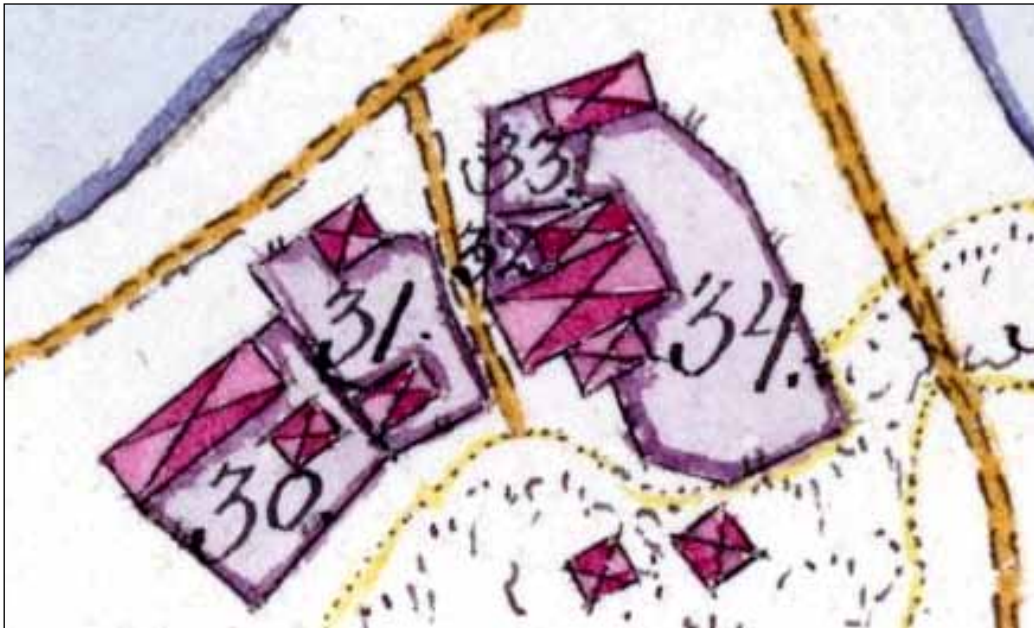
Pohjakartta © Maanmittauslaitos 2010.

4 Koetutkimukset Seili Utridarens tomtilla

4.1 Tutkimuskohteen luonne

Seili Utridarens tomt eli hospitaalin valvojan tontti (Mj 1000015353) sijaitsee Seilin pääsaaren keskiosassa, entisen mielisairaalan ja houruinhuoneentontin hallitseman kallioisen mäen koillispuolella. Aluetta rajaa lännessä, pohjoisessa ja luoteessa nykyinen 1800- ja 1900-lukujen aikana käyttöön otettu Kirkkoniemelle johtava länsilounas-itäkoillinen-suuntainen tie. Idässä tonttialue rajautuu vanhaan, vuonna 1811 laaditussa Seilin tiluskartassa kuvattuun pääsaarelta Kirkkoniemelle johtavaan pohjoiskoillinen-etelälounas-suuntaiseen tielinjaan. Etelässä tonttialue rajautuu houruinhuoneentontin (Seili Därhusen) koillispuolen kohti pohjoista ja koillista laskevaan avokallioalueeseen (ks. liite 4.3.1).

Seili Utridarens tomt kuuluu maaperänsä ja topografiansa osalta laajempaan tasaiseen hiekkamaa-alueeseen, joka alkaa lounaassa pääsaaren rannasta ja jatkuu koillisessa Kirkkoniemen eteläosassa muodostaen nykyisen hiekkakannaksen 1600-luvun lopulle asti luotona olleeseen Kirkkoniemeen.

Kuva 21. Utridarens tomt eli hospitaalin valvojan tontti kuvattuna Johan Tillbergin vuonna 1811 laatimassa koilliseen orientoidussa Seilin hospitaalin tiluskartassa. Kansallisarkisto.

Valvojan tontin paikalle on vuoden 1811 Seilin hospitaalin tiluskartassa merkitty viidestä erillisestä tonttimaasta koostuva rakennus- ja puutarhamaa-alue (ks. kuva 21). Alue on sijainnut tuolloin Kirkkoniemelle johtavaan tiehen idästä linjautuvan itä-länsisuuntaisen tien eteläpuolella jakautuen tästä tiestä erkanevalla pihatiellä kahteen erilliseen ryhmään (ks. liite 4.3.1 ja kuvat 21 ja 22). Alueen länsilaidalla on sijainnut vuonna 1811 hospitaalin valvojan navetta ja mahdollisesti talousrakennuksena toiminut toinen rakennus (tontti 30). Tontin itäpuolella, sekä etelälounas-pohjoiskoillinen-suuntaisen pihatien länsipuolella sijainneelle tontille 31 ei ole vuoden 1811 tiluskartassa annettu erillistä selitettä, mutta se on myöhemmin vuonna 1813

laaditussa hospitaalin maita koskevassa jakokirjassa mainittu joko peruna- tai tupakkamaaksi. Tontille on merkitty vuoden 1811 tiluskartassa kaksi rakennusta.

Pihatien itäpuolelle on vuonna 1811 tiluskartassa merkitty pohjoisesta etelään lukien kolme tonttia: valvojan puuliiteri ja liiterin piha-alue (33), sekä peruna- tai tupakkamaaksi merkityt tonttialueet (32 ja 34), joiden välissä on sijainnut kookas, todennäköisesti asuinkäytössä ollut rakennuskokonaisuus. Vuonna 1813 valvojan hallussa ollut tonttialue luovutettiin kokonaisuudessaan hospitaalin lukkarille.

Tonttialue sijaitsee tasaisella hiekkamaa-alueella noin 2,0–4,5 metriä nykyisen merenpinnan yläpuolella. Maankohoamisen perusteella alueen varhaisin mahdollinen asuinkäyttö ajoittuu 1700-luvun alkuun. Tonttialuetta koskevan jako-asiakirjan jälkeen aluetta ei tiettävästi mainita hospitaalin rakennuskantaa koskevissa asiakirjoissa tai kartoissa ja sen voidaan olettaa autioituneen ja hävinneen 1800-luvun ensimmäisellä puoliskolla.

4.2 Aiemmat tutkimukset ja vuoden 2011 tutkimustavoitteet

Valvojan tontti ja siihen liittyvät rakennuksenperustukset paikannettiin maastossa vuoden 1811 tiluskartan perusteella Seilin saaren arkeologisen kiinteiden muinaisjäännösten inventoinnin yhteydessä vuonna 2009³². Tuolloin kohde tulkittiin sekä maastohavaintojen että historiallisen kartta-aineiston paikkatietoanalyysin perusteella hyvin säilyneeksi. Paikalla ei tehty koepistoja tai muita kajoavia toimenpiteitä.

Vuonna 2011 kohteen luonnetta tahdottiin selvittää laajemmin maastotutkimuksiin perustuvien menetelmien avulla. Valittuja menetelmiä olivat maanpinnassa havaittavien rakenteiden arkeologinen koekuopitus, sekä tonttialueesta takymetrillä luodun maastokartoituksen avulla luotu digitaalinen maastomalli. Koekuopituksen ja maastomallin avulla pyrittiin luomaan aiempaa tarkempi käsitys kohteen luonteesta ja alueen maakerroksista.

4.3 Vuoden 2011 koetutkimukset

Vuoden 2009 inventoinnin yhteydessä paikannetusta niin kutsutusta valvojan tonttialueesta luotiin digitaalinen maastomalli takymetrin avulla toteutetun maastokartoituksen avulla. Puskittaiselle paikalle heinikkoalueen keskiosassa avattiin **koekuoppa 16**. Lähes länsi–itä-suuntainen koekuoppa oli kooltaan 1 × 1,5 metriä (keskipisteen sijainti: ikoo = 221322.7, pkoo = 6688843.5, zkoo = 2,8 m mpy; ks. liitteet 4.3.1, 4.3.2 ja kuva 22).

Kuopasta paljastui pintaturpeen alta koko koekuopan alalla pääosin pehmeästä hienosta hiekasta ja mullasta, tiilimurskasta sekä laastista koostuva maayksikkö **M101**. Yksikön maa-aines oli kaivettaessa kuivaa, väriltään mustanharmaata ja ruskeaa. Löytöinä maayksiköstä talletettiin puna- ja kivisaviastian paloja, liitupiipun kopan katkelmia, esine- ja tasolasia, korsipainanteisten tiilien paloja, sekä palamatonta ja palanutta luuta (TYA 879:1–11).

Pintaturpeen alla sijainneen hienojakoisen maayksikön M101 alta paljastui itä–länsi-suuntainen rakennuksen perustuskiveykseksi tulkittu rakenneyksikkö **R102** (ks. kuva 23 ja liite 4.3.2). Kivirakenne koostuu kookkaista, halkaisijaltaan 16–60 cm

32 Helminen & Ahlamo 2009, 21–22.

Kuva 22. Tutkimusalue kuvattuna houruinhuoneentontin (Seili Dårhusen) koillisosan kallioalueelta (lounaasta). Mikko Helminen. TYA 32:7.

kokoisista lohkomattomista kivistä ja jatkuu koekuopan ulkopuolelle varmuudella kohti itää sekä todennäköisesti myös kohti länttä. Osa rakenteen koekuopan alalla ja tämän itäpuolelle jatkuvista kookkaista kivistä lävistävää sekä maayksikön M101 että pintaturpeen ja erottuvat maanpinnan yläpuolella.

Kivirakenteen sekä etelä- että pohjoispuolella maayksikön M101 alta paljastui tummanruskeasta mullasta ja harmaasta karkeasta hiekasta koostuva maayksikkö **M103**. Maayksikkö sisälsi sekä kivirakenteen R102 pohjois- että eteläpuolella epämääräistä, halkaisijaltaan 12–60 cm kokoisista lohkomattomista kivistä ja tiilestä muodostunutta kiveystä. Näitä kiviä ei kuitenkaan koekuopasta tehtyjen havaintojen perusteella voitu määrittää erilliseksi rakenteeksi ja niiden tulkittiin sisältyvän maayksikköön M103. Maayksikön M103 pinnalta ei todettu esinelöytöjä.

Koekuoppa 16 tutkittiin esiin kaivetun ja dokumentoidun kivirakenteen R102 sekä maayksikön M103 yläpintaan, jonka jälkeen kaivettu ala peitettiin jätessäkillä ja kuoppa täytettiin.

4.4 Yleiset havainnot ja tulkinnat

Koekuopasta 16 tehtyjen havaintojen perusteella voitiin erottaa kolme erillistä stratigrafista yksikköä: pintaturpeen alta todettu hienojakoinen hiekka M101, itä-länsisuuntainen kookkaista kivistä koostuva kivirakenne R102 sekä kivirakennetta kaivetussa syvyydessä ympäröinyt karkeasta hiekasta, mullasta, sekä epämääräisestä kiveyksestä koostuva maayksikkö M103. Suhteessa koekuopan kokoon runsaasti karkeasti 1700- ja 1800-luvuille ajoittuvia esinelöytöjä sisältänyttä maakerrosta M101 ajassa edeltävien yksiköiden R102 ja M103 keskinäistä ikäsuhdetta ei ollut mahdol-

Kuva 23. Koekuoppa 16. Kuopan pohjoislaidalla erottuu itä-länsi-suuntaista rakennuksen perustuskiveystä R102. Kuvattu etelästä. Mikko Helminen. TYA 32:3.

lista ratkaista koekuopasta tehtyjen havaintojen perusteella. Maayksikkö M103 tulkittu ilmiö voi sijaita stratigrafisesti kivirakenteen R102 vieressä tai tämän alla.

Rakennuksen itä-länsi-suuntaisen seinälinjan perustuskiveykseksi tulkittu kivirakenne R102 jatkuu todennäköisesti sekä koekuopan 16 itä- että länsipuolelle. Seilin hospitaalilin vuonna 1811 laaditun tiluskartan nykykoordinaatistoon tehdyn asemoinnin perusteella kivirakenne saattaa liittyä tonttialueen 31 eteläosaan merkittyyn, lähes itä-länsi-suuntaiseen talousrakennukseen (ks. liite 4.3.1). Kivirakenne sijaitsee karttaan merkityn, itä-länsi-suunnassa noin 11 metriä pitkän ja etelä-pohjois-suunnassa noin 6 metriä leveän rakennuksen pohjoisseinälinjan paikalla ja tämän kanssa yhdensuuntainen.

Valvojan tontin alueella suoritettujen maastokartoituksen avulla luodun korkeusmallin perusteella on mahdollista esittää olettamuksia vuonna 1811 tiluskarttaan merkityn tonttialueen säilyneisyydestä (ks. liite 4.3.1). Houruinhuoneentontin (Seili Dårhusen) koillispuolella, nykyisen nk. Fyyrin pohjoispuolella sekä Kirkkoniemelle johtavan tien etelä- ja kaakkoispuolella sijaitsevan heinikkoalueen topografiassa on erotettavissa painanteita ja kohoumia, jotka vastaavat osittain tiluskarttaan merkittyjen rakennusten, pihatien ja tonttialueen rajoja.

Paikalta kerrytetyn digitaalisen mittausaineiston, historiallisesta kartta-aineistosta tehdyn tulkinnan, sekä koekuopasta 16 tehtyjen havaintojen perusteella voitiin tarkentaa aiempaa käsitystä niin kutsutusta valvojan tontista. Vuonna 1811 tuolloin kohti Kirkkoniemeä lännestä johtavan tien eteläpuolella ja avokallioalueen pohjoispuolella sijainnut asuin- ja talousrakennuskokonaisuus peruna- ja tupakkamaa-alueineen on mahdollista paikantaa nykymaastossa. Paikalta 1800-luvulla hävinnyt

rakennuskanta ja näitä ympäröivät tonttialueet sijaitsevat lähes kokonaan nykyisen länsilounaasta itäkaakkoon kohti Kirkkoniemeä johtavan tien etelä- ja kaakkoispuolella sijaitsevalla myöhemmältä rakentamiselta säästyneellä heinikkoalueella.

Sekä niin kutsutun valvojan tontin paikannetun sijainnin että koekuopasta 16 tehtyjen havaintojen perusteella alueen viimeistään 1700-luvun lopulta 1800-luvun alulle ajoittuvat jäännökset ovat todennäköisesti säilyneet lähes koskemattomina myöhemmältä maankäytöltä.

5 Koetutkimukset Seili Dårhusenilla

5.1 Tutkimuskohteen luonne

Seili Dårhusen eli uuden ajan houruinhuonetontti sijaitsee pääsaaren keskiosassa, saaren itärannan tuntumassa itä-länsi-suuntaisen kallioalueen pohjoiseen laskevalla rinnealueella, asuntolarakennus Fyyrin länsi- ja luoteispuolella. Aluetta rajaa lounaassa koillinen-kaakko-suuntainen tie, pohjoisessa tästä tiestä kohti Kirkkoniemeä kulkeva itä-länsi-suuntainen tie sekä idässä pohjoiseen laskeva avokallioalue. Alueen maaperä muodostuu kalliopaljastumiin rajautuvasta karkeasta moreenista. Aiemmin varsin tiheän aluskasvillisuuden hallitsema alue on vuosien 2010 ja 2011 rai-vaustöiden seurauksena nykyisin puustoltaan harvaa heinikköä (ks. kuvat 24 ja 25).

5.2 Houruinhuonetonttia koskevat asiakirjamaininnat

Seilin hospitaalitoiminnan alkaessa 1620-luvun alussa Seilin Kirkkoniemen kohdalle, pääsaaren itäiselle ranta-alueelle, määrättiin rakennettavaksi asuinrakennukset lepraan sairastumattomille, kuten niin kutsutuille pyhäinhengen henkilöille, hospitaalain saarnaajalle ja taloudenhoitajalle.³³

Ensimmäinen maininta houruinhuoneesta on vuodelta 1689, jolloin rakennuksen mainitaan muodostuneen neljästä erillisestä, kolmella riippulukolla suljetusta huoneesta. 1700-luvun alussa Seilissä kerrotaan olleen kaksi vastakkain sijainnutta neljä huonetta käsittänyttä houruinhuonetta, sekä vaivaisia ja ”rauhallisia” heikkomielisiä

Kuva 24. Seili Dårhusen kuvattuna aluetta lännessä ja lounaassa rajaavan koillinen-kaakko-suuntaisen tien ja Kirkkoniemelle johtavan tien risteyksestä (luoteesta). Kuvan oikealla laidalla (tien reunassa), taampana vasemmassa laidassa, sekä taka-alalla rakennuksen edessä erottuu rakennusjännöstä merkitseviä maakumpuja. Mikko Helminen.

33 Aminoff-Winberg 2001, 271.

Kuva 25. ”Seili Dårhusen kuvattuna aluetta lännessä ja lounaassa rajaavan koillinen-kaakko-suuntaisen tien lounaispuolelta (etelälounaasta). Kuvan oikealla laidalla (tien reunassa) sekä taaempaa vasemmalla erottuu rakennusjäännöistä merkitseviä maakumpuja. Anne-Mari Liira.

varten rakennettu paritupa. Isovihan myös Seilin saarella synnyttäneen sekasorron ja autoitumisen seurauksena houruinhuoneen todettiin kärsineen yhdessä lukuisten muiden rakennusten ohella merkittäviä vaurioita. Tällöin rakennuksista poistettuja laudoituksia, raudasta taottuja sepäntöitä ja katerakenteita määrättiin korvattaviksi vuonna 1723³⁴.

1720-luvulla kirjattujen, isovihan jälkeisten korvausselvitysten jälkeen houruinhuoneet mainitaan asiakirjoissa laajemmin vasta 25. elokuuta 1746 tonttia kohdanneen suurpalon yhteydessä. Ruoan lämmittämisestä syttyneen tulipalon kerrotaan tuhonneen ilmeisesti koko houruinhuonetontin, joka oli tuolloin käsittänyt 12 huoneesta koostuneen erillisen houruinhuonerakennuksen, kaksikamarisen leivintuvan, ”suurta vankipihaa” rajanneen lankkuaidan ja tähän liittyneen rautapuomilla suljetavan portin. Tuli oli edelleen levinnyt houruinhuonetontin ulkopuolelle ja tuhonnut Seilin pappilan rakennuksia³⁵.

Seuraavaksi houruinhuonetontilla sijainnutta rakennuskantaa kuvaillaan laajemmin vasta vuonna 1795 laaditussa Seilin hospitaalin rakennuskantaa koskevassa palovaikutusasiakirjassa³⁶. Tuolloin houruinhuonetontin (*Dårhus Tomten*) kerrotaan sijaitsevan Kirkkoniemen lounaispuolella meren läheisyydessä sijaitsevalla mäellä. Vanhalla lauta-aidalla ja suurella, itse aittaa nuoremmalla lautaportilla suljetun tonttialueen kerrotaan olevan 44 ½ kyynärää pitkä ja 26 kyynärää leveä. Tontilla sijaitsevista rakennuksista kirjattiin ylös seuraavaa:

- **Vanha houruinhuone (6)** oli 17 kyynärää pitkä, 11 ½ kyynärää leveä ja 6 kyynärää korkea ja sijaitsi tontin eteläosassa. Rakennuksen kivijalka mainittiin rakennuksen pohjoisseinän osalta 2 ½ kyynärää korkeaksi

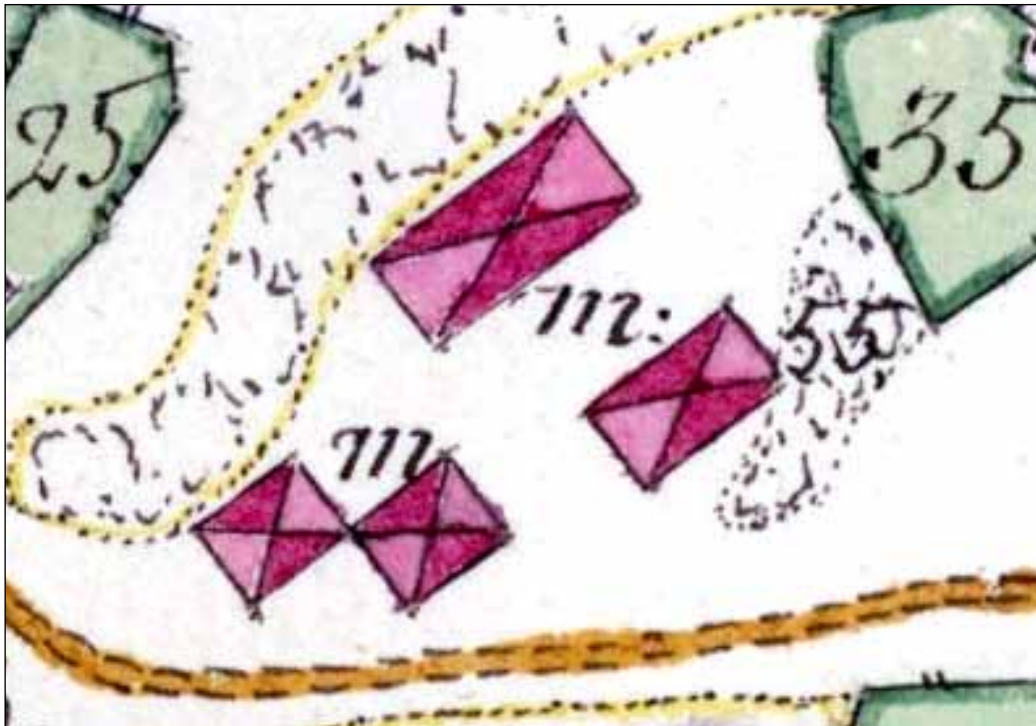
34 Sandholm 1973, 259 ja Fagerlund 1885, 53–57.

35 Fagerlund 1885, 59–60.

36 Seilin sairaalan arkisto, Turun maakunta-arkisto.

ja rakennuksen eteläpuolella 2 kyynärää korkeaksi. Rakennus oli katettu lautakatteella ja sisälsi kahdeksan lautaseinällä ja ovelle erotettua sängyllistä huonetilaa. Rakennusta oli lämmitetty tiilestä valmistetulla kaakeliuunilla. Rakennuksen yhteydestä mainittiin myös **eteishuone**, jossa sijaitsi kaksi pientä kamaria, kaakeliuuni ja lyijylasitettu ikkuna-aukko. Kamareista toinen oli erotettu muusta tilasta lukollisella ovelle, toinen taas pelkällä haalla. Sekä varsinaisessa rakennuksessa että eteishuoneessa oli lankkulattia ja välikatto. Rakennuskokonaisuuden katsottiin palovakuutuksen yhteydessä olevan ikänsä ja huonon kuntosaa takia arvoton. Ainoastaan sepäntyöt katsottiin vakuutusarvoltaan riittävän arvokkaiksi.

- **Vanha tupa (7)** oli 10 kyynärää pitkä, 9 kyynärää leveä sekä 4 ¼ kyynärää korkea ja sijaitsi tontin länsiosassa. Rakennus oli katettu tuohella ja korsilla, jonka lisäksi siitä mainittiin ulko-ovi, (lankku)lattia ja välikatto. Rakennuksen huonokuntauuudesta huolimatta se oli vakuutuskaatsemukseen saakka ollut "hullujen" käytössä. Rakennuskokonaisuuden katsottiin palovakuutuksen yhteydessä olevan ikänsä ja huonon kuntosaa takia arvoton.
- **Vanha houruinhuone (8)** oli 8 ¾ kyynärää pitkä, 8 kyynärää leveä ja viisi kyynärää korkea ja sijaitsi rakennuksen 7 kanssa samassa osassa tonttia, tontin länsipäädyssä. Yhden kyynärän korkuiselle kivijalalle mäntyhirrestä rakennetun rakennuksen itä- ja etelä- ja länsiseinät olivat laudoitettuja. Rakennuksessa oli kaksi lyijylasitettua ikkuna-aukkoa. Sisällä rakennuksessa oli lankkulattia sekä lautaseinin ja haalla

Kuva 26. "4:a urgamla, obrukbara dårhus" (m) eli neljä ikivanhaa ja käyttökelvotonta houruinhuonetta kuvattuna Johan Tillbergin vuonna 1811 laatimassa koilliseen orientoidussa Seilin hospitaalin tiluskartassa. Kansallisarkisto.

suljettavin ovin erotetut viisi huonetilaa. Rakennuksen ulko-ovi oli niin ikään suljettu haalla. Rakennusta lämmitettiin kaakeliuunilla. Rakennuksen ”etupuolella” kuvattiin sijaitsevan tämän kanssa yhtä leveä ja korkea sekä 3 ¼ kyynärää pitkä **eteishuone**, josta mainittiin lankkulattia, välikatto sekä pieni haalla suljettavalla ovella ja lautaseinällä muusta tilasta erotettu huonetila. Sekä varsinainen rakennus että eteishuone olivat katettu tuohella ja korsilla. Rakennuskokonaisuus katsottiin palovakuutuksen yhteydessä vanhanakin yhä käyttökelpoiseksi ja se vakuutettiin 23 riikintaalerista ja 16 killingistä.

- **Vanha houruinhuone tai säilytys huone (9)** oli 9½ kyynärää pitkä ja leveä ja sijaitsi tontin luoteisosassa. Lautakatteinen rakennus oli jaettu neljään huoneosastoon ja sen katsottiin palovakuutuksen yhteydessä olevan ikänsä ja huonon kuntosaa takia arvoton.
- **Leivintupa (10)** oli 10 ½ kyynärää pitkä ja leveä sekä 5 kyynärää korkea. Yhden kyynärän korkuiselle kivijalalle rakennetun ja vanhalla lautakatteella katetun rakennuksen itä- ja länsiseinät olivat laudoitettuja. Rakennuksessa oli yksinkertainen ulko-ovi, lankkulattia ja kolme yksinkertaista lyijylasitettua ikkuna-aukkoa, sekä liesi ja leivinuuni. Erityisesti eteläseinän kehnosta kunnosta johtuen tuvalle ei annettu minkäänlaista vakuutusarvoa.
- **Vanha houruinhuone (11)** oli 6 ½ kyynärää pitkä, 11 ½ kyynärää leveä sekä 5 kyynärää korkea ja sijaitsi leivintupaa (10) vastapäätä eteishuoneella erotettuna. Yhden kyynärän korkuiselle kivijalalle mäntyhirsistä rakennetun rakennuksen eteläseinä oli laudoitettu ja siinä sijaitsi yksinkertainen, lukitsematon ovi. Rakennuksen sisätilassa oli lankkulattia sekä lankkuista ja hirsistä rakennettu välikatto, yksi lyijylasitettu ikkuna-aukko ja kaakeliuuni. Sisätila oli jaettu neljään lautaseiniin ja ovin erotettuun pieneen huonetilaan. Rakennukseen 11 kuvaukseen liitettyssä **eteishuoneessa** mainitaan olleen lankkulattia, mutta ei välikattoa. Eteishuoneen pohjoispuolella, erillisellä yhden kyynärän korkuisella kivijalalla on sijainnut 6 kyynärää pitkä, 4 ½ kyynärää leveä ja 5 kyynärää korkea **kamarihuone**, joka on sijainnut houruinhuoneen ja eteishuoneen lautakatteiden alla ja näiden muodostaman rakennuskokonaisuuden sisällä. Kamarissa on ollut lukittu ovi, lankkulattia, laudoista tehty välikatto, liesiuuni sekä yhden kyynärän leveä ja 1 ¼ kyynärää korkea lyijylasitettu ikkuna-aukko.

Paikalla sijainnut houruinhuonetontti jäi pois käytöstä oletettavasti lähes välittömästi palovakuutuksen laatimisen jälkeen. Saman kallioisen mäen lounaisosaan rakennettiin ensin vuonna 1794 suuri puinen houruinhuonerakennus ja myöhemmin Vuonna 1803 kaksi vuotta aiemmin laadittujen rakennuspiirrosten pohjalta kivestä suuri houruinhuonerakennus ja vankihuone. Maaherra Carl Mannerheimin Seilin hospitaaliin vuonna 1809 tekemän tarkastusmatkan pöytäkirjassa 1700-luvun houruinhuoneet esitetään purettaviksi oletettavasti tarkemmin erittelemättä yhdessä muiden hylättyjen ja samalla alueella sijaitsevien huonokuntoisten rakennusten kanssa³⁷.

37 Fagerlund 1885, 119–124.

Neljä vuonna 1795 palovakuutuskatselmuksen yhteydessä mainittua houruinhuonetontin rakennuskokonaisuutta on purkukehoituksesta huolimatta yhä merkitty houruinhuone- ja mielisairaalalaitoksen koillispuolelle vuonna 1811 laaditussa Seilin hospitaalin tiluskartassa (ks. kuva 26). Karttaan merkityt ”neljä ikivanhaa ja käytökelpotonta houruinhuonetta” vastaavat kooltaan ja sijainniltaan vuoden 1795 palovakuutuskatselmuksessa dokumentoituja rakennuksia 6-8, 10 ja 11 (ks. liite 5.7.1). Tiluskartasta puuttuu tontin luoteisosaan palovakuutusasiakirjassa sijoitettu vanha houruinhuone tai säilytys huone (9), joka on hävinnyt kartan laatimiseen mennessä.

5.3 Aiemmat tutkimukset

Muinaisjäännöskohde Seili Därhusen ja siihen vuoden 1811 Seilin hospitaalin tiluskartassa merkittyjen neljän rakennuskokonaisuuden perustukset paikannettiin maastossa Seilin saaren arkeologisen kiinteiden muinajäännösten inventoinnin yhteydessä vuonna 2009³⁸. Historiallisen houruinhuonetontin länsilaidalle karttaan merkittyjen kahden pienikokoisen rakennuksen jäännökset paikannettiin ympäristöstään noin 0,2–0,5 metriä korkeina maakumpuina luode–kaakko-suuntaisen tien koillispuolelta. Kahden kookkaamman itä–länsi-suuntaisen rakennuskokonaisuuden perustukset erottuivat selkeinä alueen koillis- ja kaakkoisosissa.

Aluetta lounaassa rajaavan luode–kaakko-suuntaisen tien koillispuolelta, alueen länsilaidalta sijaitsevasta maakummusta todettiin maakairapistossa tiiltä ja tummaa hiekkaa. Kairauspaikalle, läntisen maakummun kohdalle avattiin koekuoppa 1 (1x1 metriä) kummun luonteen ja kohteen yleisen säilyneisyyden selvittämiseksi (ks. liite 5.7.1). Paikalta paljastui pintaturpeen alta savensekainen hiekka, jonka alta todettiin 15–30 cm syvyydessä ladotulta vaikuttava kivitaso. Löytöinä kuopasta talletettiin ikkunalasien pala, tiiltä ja palamatonta luuta (TYA 858:1–3). Lisäksi houruinhuonera kennusten pohjois-, itä- ja eteläkoillisenpuolella sijaitsevilta avokallioalueilta todettiin yhteensä neljä kalliohakkausta (kalliohakkaukset 1–4, ks. liite 5.7.1).

Alueesta luotiin digitaalinen, paikalliseen koordinaatistoon perustuva maastomalli ja sen reunoilta todetut kalliohakkaukset piirrettiin takymetrin avulla. Rakennusten sijaintia koskevat tulkinnot tuotettiin digitoimalla vuoden 1811 tiluskarttaan merkityt rakennusten paikat maastossa ja digitaalisessa maastomallissa todetuille todennäköisille paikoilleen.

5.4 Vuoden 2011 koetutkimukset

5.4.1 Tutkimuskysymykset ja menetelmät

Asiakirjalähteiden perusteella viimeistään 1700-luvun jälkipuolella paikalle rakennetun ja oletettavasti 1800-luvun alkupuolella hävinneen houruinhuonetontin luonnetta tahdottiin selvittää vuonna 2011 laajemmin tutkimalla maanpinnassa havaittavien rakenteiden luonnetta ja alueen maakerroksia arkeologisen koekuopituksen avulla. Lisäksi alueesta luotiin tarkka maastokartoitus laserkeilausmittauksen avulla (ks. kuva 27).

Seili Därhusenilla tutkittiin 16.–23.7.2011 neljä 1,5–4,0 m² laajaa koekuoppaa (17–20). Koekuopat sijoitettiin aiemmin inventoinnissa vuonna 2009 paikannetun sekä vuon-

38 Helminen & Ahlamo 2009, 54–60

na 2011 asiakirja-aineiston avulla täsmennetyt houruinhuonetontin alueelle niin, että kullakin koekuopista pyrittiin selvittämään erillistä tontin rakennusjäännöksiin tai muihin rakenteisiin liittyvää ilmiötä. Kajoamattomaan pohjamaahan kaivettua kuoppaa 20 lukuun ottamatta koekuopat peitettiin osittain tutkittuina peittäen selkeästi koekuoppien ulkopuolelle jatkuvat rakenteet ja maakerrokset muovilla.

Koekuoppa 17 avattiin lähes pohjois-eteläsuuntaisena, metrin leveänä ja 2 metriä pitkänä alueena vuonna 1795 palovakuutuksessa rakennuksena 9 (vanha houruinhuone tai säilytyshuone) todennäköisesti mainitun rakennuksen paikalle. Koekuoppa sijoitettiin rakennusjäännöksen etelälaidalle rajautuen pohjoispäässä jäännöksen reunaksi tulkittun itä-länsi-suuntaisen maapenkan päälle. Myöhemmin koekuoppaa laajennettiin pohjoisosasta 0,5 metrillä sekä uudesta pohjoisrajasta laskettuna 1,5 metrin matkalta kuopan pohjoisosassa kohti itää (ks. liitteet 5.7.1 ja 5.7.2). Paikalla sijaitsevan rakennusjäännöksen voitiin sekä maastonmuotojen että muiden alueella sijaitsevien rakennusperustusten perusteella tulkita noudattavan pääilmansuuntia. Koekuopan 17 avulla pyrittiin tutkimaan rakennuksen eteläseinän rajan sijaintia, sekä mahdollisen rakennuksen kiviperustuksen säilyneisyyttä.

Kuva 27. Kari Uotila (Muuritutkimus ky) asettamassa Faro 3D -laserkeilainta mittausvalmiuteen houruinhuonetontin kaakkoisosan kallioalueella. Mikko Helminen. TYA 31:2.

Koekuoppa 18 avattiin lähes itä-länsi-suuntaisena, 2 metriä pitkänä ja metrin leveänä alueena houruinhuonetontin koillisosassa sijaitsevan kookkaan itä-länsi-suuntaisen rakennusjäännöksen eteläiselle seinälinjalle (ks. liitteet 5.7.1 ja 5.7.3). Rakennusjäännöksen ja tätä rajaavan maavallin länsiosassa erottuva nelikulmainen ja maanpinnaltaan suhteessa muuhun rakennusjäännöksen osaan tasainen alue tulkittiin liittyvän tämän koon ja suunnan perusteella vuonna 1795 palovakuutuksessa kuvatun houruinhuonerakennuksen 11 runkokuoneeseen. Rakennusjäännöksen keskiosassa, jäännöksen oletettua rajaa merkitsevän maavallin keskellä sijaitseva sekä maastossa matalana kivirivein rajautuvana alue ena erottuva kohta tulkittiin kokonsa ja sijaintinsa perusteella liittyvän houruinhuonerakennuksen eteishuoneeseen.

Koekuopan 18 paikka sijoitettiin runkokuoneen ja eteishuoneen liittymäkohtaan, oletetun runkokuoneen kaakkoisnurkan kiviperustuksen paikalle. Tällä pyrittiin selvittämään edellä kuvatun houruinhuoneen ja eteishuoneen keskinäistä suhdetta ja ajoitusta.

Koekuoppa 19 avattiin pohjois-eteläsuuntaisena, 2 metriä pitkänä ja 1 metriä leveänä houruinhuonetontin kaakkois- ja eteläosassa sijaitsevan kookkaan itä-länsi-suuntaisen rakennusjäännöksen koilliskulmaan (ks. liitteet 5.7.1 ja 5.7.3). Rakennusjäännöksen itäpääty muodostaa yhtenäisen linjan houruinhuonetontin koillisosassa

Kuva 28. Koekuopan 17 laajennusta valmistellaan mittaamalla uuden alueen paikkaa. Kuvassa (vasemmalta) Susanna Helminen, Janne Rantanen ja Essi Heinonen. Mikko Helminen. TYA 25602.

sijaitsevan kookkaan rakennusjäännöksen itäpäädyn kanssa. Jäännös on liittyy todennäköisesti vuonna 1795 laaditussa palovakuutuksessa kuvattuun houruinhuonerakennukseen 6. Koekuoppa sijoitettiin maastonmuotojen perusteella rakennusjäännöksen koillisnurkan ja tätä ympäröivän alueen kohdalle rakennuksen perustuskiveyksen ja mahdollisen houruinhuonetonttia idässä rajaavan aitarakenteen jäännösten paikantamiseksi.

Koekuoppa 20 avattiin pohjois–etelä-suuntaisena, 1,5 metriä pitkänä ja metrin leveänä houruinhuonetontin itäosaan, alueen koillis- ja kaakkoisosissa sijaitsevien rakennusjäännösten välillä sijaitsevalle oletetulle tontin piha-alueelle (ks. liitteet 5.7.1 ja 5.7.4). Paikan tutkimisella pyrittiin saamaan lisähavaintoja tontin itäosassa mahdollisesti sijaitsevasta houruinhuonetonttia pohjois–etelä-suunnassa rajanneesta aidasta. Koekuopan tarkka paikka valittiin liittyen vuonna 1795 laaditussa palovakuutuksessa mainittuun tonttia rajaavan aidan sijaintia koskevaan olettamukseen sekä tätä tukevaan, koekuopasta 19 havaitun paalunsijan perusteella tehtyyn, havaintoon.

Koekuopista talletetut löydöt (TYA 880:1–207) luettelointiin Turun yliopiston arkeologian oppiaineen esinekokoelmaan, minkä lisäksi kuopista otettiin talteen säilyttämisen kannalta toisarvoisia löytöjä, jotka poistettiin dokumentoinnin jälkeen (ks. liitteet 5.3 ja 5.4). Koekuopista talletettiin runsaasti palamatonta ja palanutta luuta, josta tuotettiin osteologinen analyysi aineiston laji- ja ikämääritysten, luissa ilmenevien edustavuuksien jakautumisen sekä luissa todettujen kulumien tutkimiseksi. Osteologisen analyysin suoritti FT Auli Tourunen lokakuussa 2011 (ks. liite 5.8).

5.4.2 Koekuoppa 17

Kuopasta paljastui pintaturpeen alta koko koekuopan alalla pääosin hienojakoisen hiekan sekainen humuskerros **M201**. Löytöinä maayksiköstä talletettiin punasaviastian paloja, esine- ja tasolasia, korsipainanteisten ja laastijäänteisten tiilien paloja sekä palamatonta luuta (TYA 880:1–10). Lisäksi yksiköstä todettiin kaivettaessa kirkasta esinelasia, tiiltä, kalkkilaastia ja palanutta savea. Humuskerroksen **M201** alta paljastui koko koekuopan alalla tummanruskea multa- ja hiekkakerros **M202**. Jälkimmäisestä maayksiköstä talletettiin runsaasti punasavi- ja fajanssi- ja kiviastian paloja, esine- ja tasolasia, sekä palamatonta ja palanutta luuta, tiilen kasvipainanteisen tiilen kulmapala, kalkkia sekä tulella ollutta piitä (TYA 880:11–28). Lisäksi maayksiköstä todettiin tiiltä ja palanutta savea, ja siitä otettiin kaivauksen yhteydessä talteen kahdesta yhteen niitatusta rautalevystä muodostunut kokonaisuus (pit. 72, lev. 27 vahvuus 4 mm) ja kolme taottua rautanaulaa (pit. 151–60, lev. 5–16 ja vahvuus 4–13 mm). Nämä löydöt poistettiin dokumentoinnin jälkeen.

Multakerroksen **M202** alta paljastui koekuopan etelä- ja keskiosassa kookkaista lohkomattomista kivistä muodostuva kivirakenne **R211** (ks. kuva 29). Rakenteen pohjoispuolella, niin ikään maayksikön **M202** alta paljastui tiivis, pienistä lohkomattomista kivistä koostuva itä-länsi-suuntainen ja rakenteelle **R211** rinnakkainen kivirakenne **R210**. Koekuopan länsipuolelle jatkuva ja koekuopan keskiosaan päättyvä kivirakenne **R210** tulkittiin osaksi mahdollisesti osittain tuhoutunutta rakennuksen perustuskiveystä. Mainitun kivirakenteen pohjoispuolella niin ikään multakerroksen **M202** alta paljastui muurirakenteen purkujätteeksi tulkittu, tiilen ja laastin-paloista sekä multaisesta maa-aineksesta koostuva maayksikkö **M212** sekä tämän itäpuolelta palaneen laualattian tuhoutunut puuainekseksi tulkittu maayksikkö **M213** (ks. liite 5.7.2, 1).

Muurirakenteen purkujätteestä **M212** talletettiin löytöinä punasaviastian paloja, palamatonta luuta, kasvipainanteinen tiilenpala, palanutta savea tai savilaastia sekä kuonaantunutta tai osittain sulanutta kalkkilaastia (TYA 880:29–36). Lisäksi maayksiköstä otettiin kaivauksen yhteydessä talteen viisi kappaletta taottuja rautanauvoja (kookkaimman naulan pit. 145, lev. 7, vahv. 6 mm), joka poistettiin dokumentoinnin jälkeen. Palaneen laualattian tuhoutuneesta puuaineksesta **M213** talletettiin löytöinä kolme taottua hevosenkenkänaulaa, tasolasia, runsaasti punasaviastian paloja ja palanutta luuta (TYA 880:37–50). Lisäksi maa-aineksesta talletettiin neljä taottua rautanaulaa (pit. 143–50, lev. 8–7, vahv. 4–5 mm), levymainen rautaesine (pit. 68, lev. 38, vahv. 11 mm) johon oli tarttunut hiiltynyttä puunjäännöstä ja laastia sekä muita tunnistamattomia rautaesineen katkelmia. Osa rautanauvoista on liittynyt mahdolli-

Kuva 29. Koekuoppa 17 kuvattuna pohjoisesta yksiköiden **M201** ja **M202** poiston jälkeen. Kuvassa on näkyvissä kookkaista kivistä koostuva **R211**, sekä etualalla itä-länsisuuntainen kivirakenne **R210**. Mikko Helminen. TYA 25600.

Kuva 30. Koekuoppa 17. Yksityiskohta koekuopan laajennososasta, koekuopan pohjoispäädystä. Kuvassa esillä purkujäteaineksen M212 alta paljastunut mahdollinen muurattu tiilirakenne R219 (oikealla) ja hiiltynyt lautalattiarakenne R217 (kuvassa vasemmalla mustana erottuva pinta). Mikko Helminen. TYA 25612 ja 25613.

sesti alkuperäiseen, todennäköisesti samalla paikalla sijainneeseen, puulattiarakenteeseen. Nämä esineet poistettiin dokumentoinnin jälkeen.

Rakennuksenjäännöksen eteläiseen, itä-länsi-suuntaiseen seinälinjaan liittynyt kivirakenne R210 poistettiin, jonka jälkeen tämän alta paljastui mainitun rakenteen kanssa samansuuntainen hiiltyneestä ja hiiltymättömästä puujäännöksestä koostuva hirren jäännös R220. Kivirakenteen R210 sekä hirren jäännöksen R220 pohjoispuolella sijainneen muurirakenteen purkujätteen M212 alta, koekuopan luoteiskulmasta, paljastui koostumukseltaan ehyt muurirakenteen purkujäte R219. Niin ikään oletetun seinälinjan suuntaisten ja näin paikalla sijainneiden rakenteiden R210 ja R220 pohjoispuolelta, purkujätteen R219 itäpuolelta tai alta, sekä purkujätteen M212 alta paljastui paikallaan säilynyt, pinnaltaan hiiltynyt, itä-länsi-suuntainen lautalattiataso R217 (ks. kuva 30). Lautalattiatason osia paikannettiin myös säilyneenä erillisinä ilmiöinä rakennetta reunustaneen tuhoutuneen lankkuaineksen M213 seasta.

Hiiltynyt lautalattiataso R217 poistettiin muurirakenteen purkujätteestä koostuneen maayksikön M212 alta paljastuneelta alalta. Lautalattiatason rinnalta, tämän alta sekä tuhoutuneen lankkulattia-aineksen M213 alta paljastui vaaleanruskeasta ja harmaasta hiekasta koostuva maakerros M216. Tästä maakerroksesta talletettiin löytöinä raudasta taottu kookas naula, jonka kannan juuressa on säilynyt palaneen puulattialankun jättämää painannetta (TYA 880:51). Naula tulkittiin kaivettaessa liittyvän löytöpaikan kohdalla, maakerroksen päällä sijainneeseen tuhoutuneeseen lankkulattia-ainekseen. Lisäksi maakerroksesta talletettiin yksi palamattoman luun pala (TYA 880:52).

Rakennuksen oletetun sisäosan alla sijainneen värjäytyneen hiekkakerroksen M216 alta paljastui koko rakennuksen sisäosan tälle syvyydelle tutkitussa laajuudessa kellertävästä karkeasta hiekasta muodostunut maayksikkö M218. Hiekkakerroksen tulkittiin liittyvän rakennuksen lautalattian alle sijoitetuksi täytekerrokseksi. Maakerros rajautui koekuopan itäisen laajennoksen eteläosassa mahdollista seinälinjaa merkitseviin kivi- ja hirsirakenteisiin R210 ja R220, sekä epäselvästi näiden päätty-

Kuva 31. Koekuoppa 17. Yksityiskohta koekuopan laajennusosan koillisosasta, koekuopan ulkopuolelle pohjoiseen ja koilliseen jatkuvan puulastukerroksen R230 esiin puhdistetusta pinnasta. Mikko Helminen. TYA 31:40.

miskohdasta itä-länsisuuntaisena koekuopan itäreunaan kulkevaan linjaan. Hiekkakerroksesta ei havaittu esinelöytöjä.

Hiekkakerroksen M218 alta paljastui vastaavalla alalla ohut, kirveellä työstetyistä puulastuista koostuva tiivis rakennekerros **R230**. Lastut, joiden leikkauspinnoilta erottui kaivettaessa vinoja kirveen terän jättämiä hakkuujälkiä, olivat 20–50 mm pitkiä ja leveitä sekä noin 2–4 mm paksuja (ks. kuva 31). Puulastukerros jätettiin tutkimusten jälkeen paikalleen, eikä tämän alla sijaitsevaa aluetta tutkittu. Hiekkakerroksen M218 eteläräjältä, kivirakenteen R210, hirren jäännöksen R220 itä-länsisuuntaisen linjan pohjoispuolelta sekä hiekkakerroksen M218 alta paljastui rakenteiden R210 sekä R220 suuntainen, kookkaista lohkoamattomista kivistä koostuva, rivimäinen latomus **R235**. Rakenteen tulkittiin suuntansa ja sijaintinsa perusteella liittyvän edellä mainitun kivirakenteen ja hirren jäännöksen tavoin rakennuksen eteläosan seinälinjaan. Tämä tiivis kivirakenne jätettiin tutkimusten jälkeen paikalleen, eikä sen alla sijaitsevaa aluetta tutkittu (ks. kuva 32).

Koekuopan kohti itää tehdyn laajennuksen eteläosasta, hiekkakerroksen M218 alta ja puulastukerroksen R230 eteläpuolelta, paljastui harmaa, mullansekainen hienon hiekan kerros **M227**. Löytönä hiekkakerroksesta tavattiin ainoastaan osittain sulaneita kalkkilaastin paloja (TYA 880:53). Kerroksen M227 alta, sekä mahdollisesti puulastukerroksen R230 eteläosan alta paljastui koekuopan kohti itää tehdyn laajennuksen kaakkoiskulmassa harmaanruskeasta tiivistä hiekasta koostuva maayksikkö **M236**. Maayksikön tulkittiin kaivettaessa ajoittuvan sijaintinsa ja syvyytensä perusteella puulastukerroksen kanssa yhtenäiseen aikahorisonttiin. Maakerroksesta otettiin kaivettaessa talteen taottu rautanaula (pit. 35, lev. 6 ja vahv. 5 mm), joka

Kuva 32. Koekuoppa 17. Yksityiskohta koekuopan pohjois- ja luoteisosalta koekuopan viimeisessä tutkitussa vaiheessa. Kuvassa vasemmalla massiivisen kivirakenteen R211 pohjoispääty, tämän oikealla puolella kuvassa keskellä itä-länsisuuntaista kivirakennetta R235, sekä oikealla mahdollista muurirakennetta R219. Kuvan etualalla (itäpuolella) puulastukerrosta R235. Kuvattu idästä. Mikko Helminen. TYA 25632.

poistettiin dokumentoinnin jälkeen. Hiekkakerros jätettiin paljastamisen jälkeen paikalleen, eikä maayksikön alla sijaitsevaa aluetta tutkittu.

Lisäksi koekuopan kohti itää tehdyn laajennoksen eteläosasta, harmaanruskean tiiviin hiekan M236 länsipuolelta sekä mullansekaisen hienon hiekan M227 alta, paljastui nokinen mustasta tiiviistä mullasta ja hiekasta koostunut maakerros M237. Maayksikön suhde kookkaista kivistä koostuvaan kivirakenteeseen R211 ja puulastutasoon R230 on epäselvä, mutta sen tulkittiin kaivaustilanteessa ajoittuvan sijaintinsa ja syvyytensä perusteella maayksikön M236 tavoin puulastukerroksen R230 ja harmaanruskean hiekka-aineksen M236 kanssa yhtenäiseen aikahorisonttiin. Kaivettaessa irtonainen ja tiivis maayksikkö jätettiin tutkimusten jälkeen paikalleen, eikä tämän alla sijaitsevaa aluetta tutkittu.

Koekuoppa 17 tutkittiin koekuopan eteläosasta todetun kookkaista kivistä koostuvan rakenteen R211, tämän pohjoispuolella sijaitsevan itä-länsisuuntaisen kivirakenteen R235, tämän pohjoispuolella sijaitsevan muurirakenteen jäännöksen tai purkujätteen R219, puulastukerroksen R230, sekä seinälinjan rakenteen eteläpuolelta paljastettujen maayksikköjen M236 ja M237 pintaan (ks. liite 5.7.2, 3). Edellä mainitut maayksiköt ja rakenteet peitettiin jätessäkillä ja kuoppa täytettiin.

Koekuopasta 17 talletetuista luista 33:n luun tai luufragmentin laji voitiin määrittää³⁹. Aineistosta tunnistettiin naudan, lampaan tai vuohen, sian, suuren ungulaatin ja kanalinnun luita. Pintaturpeen alta tutkitusta maayksiköstä M201 talletetut pala-

³⁹ Tourunen 2011, taulukot 1 ja 9. Ks. liite 5.8.

mattomat luut ovat peräisin naudasta ja tunnistamattomasta suuresta ungulaatista (TYA 880:7). Tämän alla sijainneesta maayksiköstä M202 talletetut ja tunnistetut luut olivat taas peräisin naudasta, lampaasta tai vuohesta, siasta ja tunnistamattomasta suuresta ungulaatista (TYA 880:23). Maayksiköstä M212 talletettu luu oli peräisin kanalinnusta (TYA 880:31).

Koekuopasta todettujen rakenteiden ja maayksiköiden sijaintia ja suuntaa koskevien havaintojen perusteella on mahdollista esittää rakenteiden syntyhistoriaa ja merkitystä koskevia tulkintoja⁴⁰. Paikalta todettujen ilmiöiden ensimmäinen syntyhistoriallinen **vaihe (1)** käsittää värjäytyneet hiekkakerrokset M227, M236 ja M237. Tämä vaihe vaikuttaisi yksikköjen syvyyden perusteella ajoittuvan paikalla sijainnutta rakennusta vanhemmaksi. Koska mainittujen yksikköjen jatkumista varsinaisen rakennusjäännöksen alle ei ollut mahdollista todeta, asiasta ei ole kuitenkaan varmuutta. **Vaihe 2** käsittää puulastukerroksen R230, sekä rakennuksen eteläisen seinälinjan suuntaiset kivi- ja puurakenneyksiköt R210, R220 ja R235. **Vaihe 3** käsittää rakennusjäännöksen seinälinjojen sisäpuolelle sijoittuvan ja lattiarakenteisiin liittyvän täyttöhiekan M218, tämän päällä sijaitsevan värjäytyneen hiekkakerroksen M216 sekä paikallaan säilyneen osan rakennuksen lankkulattiasta (R217). Vaiheet 1–3 ajoittuvat rakennuksen synty- ja käyttöaikaan, varmuudella viimeistään 1790-luvun alkuun.

Vaihe 4 ajoittuu rakennuksen todennäköisesti tulipalon aiheuttamaan hylkäämiseen ja purkuvaiheeseen aikaisintaan vuonna 1795 ja käsittää puulattia-aineksesta koostuvan jätteen M213, muurirakenteen purkujätteen M212, sekä todennäköisesti niin ikään muurirakenteen purkujätteestä koostuvan rakenteen R219. **Vaiheeseen 5** liittyvät maayksiköt M201 ja M202 ovat kerrostuneet paikalle rakennuksen tuhoutumisen jälkeen ja ajoittuvat näin ollen niin ikään aikaisintaan vuoteen 1795.

Varsinaisen rakennusjäännöksen ulkopuolella sijaitseva kookkaista kivistä koostuva rakenne R211 ajoittuu stratigrafisesti jo rakennuksen rakentamista edeltävään vaiheeseen 1 tai viimeistään rakentamisvaiheeseen 2. Kivirakenteen suhde houruinhuone- tai säilytysrakennuksena toimineeseen puurakennukseen on kuitenkin epäselvä, eikä sen merkitystä ole mahdollista tulkita koekuopasta 17 tehtyjen havaintojen perusteella.

40 Ks. myös koekuopasta 17 koostettu stratigrafinen matriisi, liite 5.6.1.

Kuva 33. Koekuoppa 18 kuvattuna pintaturpeen poiston jälkeen. Kuvassa näkyvissä yksikön M201 pintaa sekä kivirakenteeseen R205 kuuluvia kiviä. Mikko Helminen. TYA 25599.

5.4.3 Koekuoppa 18

Kuopasta paljastui pintaturpeen alta koko koekuopan alalla pääosin hienojakoisen hiekan sekainen humuskerros **M201**. Löytöinä maayksiköstä talletettiin tasolasia, punasaviastian pala, saviesineen katkelma sekä palamatonta luuta (TYA 880:54–58). Lisäksi yksiköstä todettiin runsaasti tiiltä, palanutta savea ja kalkkilaastia.

Humuskerroksen M201 alta paljastui koekuopan keskiosassa tummanruskea multa ja hiekkakerros **M202** ja koekuopan keski-osasta rakennuksen kiviperustusta ja nurkkakiveystä **R205** (ks. kuva 33). Maayksiköstä M202 talletettiin raudasta taottu saranantappi, tasolasia, liitupiipun varren katkelmia, fajanssiastian pala, palamatonta ja palanutta luuta, sekä kasvipainanteisia ja kuonaantuneita tiilenpaloja (TYA 880:59–68). Lisäksi maayksiköstä M202 otettiin kaivun yhteydessä talteen rautanaulan varren katkelma (pit. 74, lev. 7 ja vahv. 6 mm), joka poistettiin dokumentoinnin jälkeen. Kiviperustuksen sisäpuolelta, alueen luoteisosasta humuskerroksen M201 alta, paljastui tummanruskea karkea hiekka **M203**, josta talletettiin löytöinä esinelasia, ikkunalasia, liitupiipun

katkelmia, punasaviastian kylkipala, palamatonta ja palanutta luuta, sekä kalkkilaastia (TYA 880:69–76). Lisäksi yksiköstä todettiin tiiltä ja palanutta savea. Kiviperustuksen R205 itä- ja eteläpuolella humuskerroksen M201 alta paljastui tumman mullan ja hienon hiekan kerros **M204**. Maayksiköstä talletettiin löytöinä ikkunalasin paloja, fajanssi- ja punasaviastian paloja, palamatonta luuta, kaakelin pala ja piitä (TYA 880:77–83). Lisäksi yksiköstä todettiin tiiltä ja kalkkilaastia.⁴¹

Koekuopan itä- ja eteläosasta, humuskerroksen M202 sekä tumman mullan ja hienon hiekan kerroksen M204 alta, paljastui kiviperustukseen R205 rajautuva tiilimurskansekainen hiekka **M209**. Maayksiköstä talletettiin löytöinä esinelasia, ikkunalasin paloja, liitupiipun varren katkelma, punasaviastian paloja, palamatonta ja palanutta luuta sekä piitä (TYA 880:84–95). Lisäksi yksiköstä todettiin tiiltä ja kalkkilaastia. Tämän maayksikön (M209) sekä humuskerroksen M202 alta paljastui koekuopan eteläosassa niin ikään kiviperustukseen R205 rajautuva karkean vaalean hiekan kerros **M214**. Maayksiköstä talletettiin löytöinä palamatonta ja palanutta luuta sekä kuonaantunutta kalkkilaastia (TYA 880:96–98).⁴²

Hiekkakerroksen M214 alta ja kivirakenteeseen R205 tämän eteläpuolella rajautuen

41 Ks. myös kaivauskartta dokumentointitasosta 1 (yksiköt M202, M203, M204, R205 ja M209). liite 5.7.3, 1.

42 Ks. myös kaivauskartta dokumentointitasosta 3 (yksiköt R205, M209, M214, M215 ja R233). liite 5.7.3, 2.

Kuva 34. Koekuoppa 18. Yksityiskohta koekuopan eteläosasta viimeisessä tutkitussa vaiheessa. Kuvan takalalla (pohjoispuolella) rakennuksen kiviperustuksen nurkkakiveystä R205 ja oikeassa reunassa (itäpuolella) kivirakennetta R232. Kuvan etualalla kiviperustuksen nurkan ja eteläpuolen maaleikkauksen välissä erottuu mukulakiveystä muistuttava pihataso R237. Mikko Helminen. TYA 25628.

paljastui tummanruskea, karkean hiekansekainen multakerros **M228**. Multakerroksen sisältä dokumentoitiin niin ikään kivirakenteen eteläreunaan rajautuva vaalean hiekan linssi **M229** (ks. liite 5.7.3, 2). Multakerroksesta M228 talletettiin runsaasti löytöjä: kupariseoksinen nappi, ikkunalasin paloja, liitupiipun varren katkelmia, kivi- ja punasaviastian paloja sekä palanutta ja palamatonta luuta (TYA 880:118–124, 126). Lisäksi kerroksesta todettiin palanutta savea ja siitä otettiin kaivun yhteydessä talteen valurautaisen rautaesineen katkelma (pit. 25, lev. 19 ja vahv. 6 mm), joka poistettiin dokumentoinnin jälkeen. Vaalean hiekan linsistä talletettiin löytöinä liitupiipun varren katkelma sekä palanutta luuta (TYA 880:125, 127 ja 128).

Multakerroksen M228 alta paljastui kivirakenteeseen R205 tämän eteläpuolella rajautuva mukulakivirakenne **R231** (ks. kuva 34 ja liite 5.7.3, 3). Halkaisijaltaan 4–5 cm kokoisista kivistä, hienosta hiekasta ja mullasta koostuvan tason tulkittiin sijaitsevan selkeästi varsinaisen rakennusjäännöksen eteläpuolella. Rakenteen pinta dokumentoitiin, eikä sen alla sijaitsevaa aluetta tutkittu.

Kivirakenteen itäpuolelta, koekuopan itäosasta ja hiekkamaan M209 sekä hiekkakerroksen M204 alta paljastui kivirakenteeseen pohjoinen–etelä-suunnassa rajautuva kivirakenne **R223** (ks. kuva 36 ja liite 5.7.3, 3), sekä tämän rinnalta tummanruskea hiilensekainen multakerros **M224**. Kivirakenteen R223 tulkittiin liittyvän rakennuskokonaisuuden keskiosaan muodostaen eteistuvan lounaisnurkkaa käsittävän kiviperustuksen. Multakerroksesta M224 talletettiin löytöinä liitupiipun varren katkelmia sekä palamatonta ja palanutta luuta (TYA 880:106–109).

Niin ikään koekuopan itäosasta, tiilimurskansekaisen hiekkamaan M209 alta ja multakerroksen M224 vierestä, paljastui harmaa karkea hiekkakerros **M221** (ks. kuvat

Kuva 35. Koekuoppa 18. Kuvassa taka-alalla näkyvän kiviperustuksen R205 nurkan ulkopuolista osaa peittäneen maayksikön M209 poiston jälkeen erottuvat maa- ja rakenneyksiköt. Kuvattu idästä. Mikko Helminen. TYA 25618.

Kuva 36. Koekuoppa 18 viimeisessä tutkitussa vaiheessa. Kuvassa taka-alalla (länsipuolella) rakennuksen kiviperustuksen nurkka R205, jonka sisäpuolella oikealla erottuu kivirakenne R232. Perustuksen ulkopuolella vasemmalla mukulakiveystä muistuttava pihataso R237. Kuvassa etualalla kiviperustuksen itäpuolella sijaitseva kivirakenne R223 ja peruskalliota. Kuvattu idästä. Mikko Helminen. TYA 25627.

35 ja 36 ja liite 5.7.3, 3). Löytöinä kerroksesta M221 talletettiin vuonna 1724 lyöty 2 äyrin kupariraha, esinelasia sekä palamatonta ja palanutta luuta (TYA 880:102–105). Hiekkakerroksen M221 alta paljastui tummanruskea multa ja hiekkakerros **M225**. Löytöinä tästä maakerroksesta talletettiin lasipullon suun reunapala, ikkunalasien paloja, liitupiipun kopan puolikas, punasaviastian paloja, palamatonta ja palanutta luuta ja piitä (TYA 880:110–117). Lisäksi kerroksesta todettiin tiiltä ja palanutta savea. Sekä hiekkakerros M221, tämän alta paljastunut maakerros M225 että multakerros M224 sijaitsevat kivirakenteen R223 koillispuolella ja täten kivirakennetta koskevan tulkinnan perusteella rakennuskokonaisuuden eteistuvan sisäpuolella.

Koekuopan luoteisosasta, kiviperustuksen R205 sisäpuolella tutkitun tummanruskean karkean hiekan M203 alta, paljastui kiviperustukseen (R205) rajautuva sekoituneen karkean hiekan kerros **M215**, epämääräinen ja tiivis kivilatomus **R233** sekä tämän (R233) alta tummanruskeasta mullasta ja hienosta hiekasta koostuva maakerros **M232** (ks. liite 5.7.3, 3). Tiivis kivilatomus R233 sekä tämän alla sijainnut maakerros M232 rajautuivat kiviperustukseen R205 (ks. kuva 37). Maayksiköstä M215 talletettiin löytöinä punasaviastian pala sekä palamatonta ja palanutta luuta (TYA 880:99–101), maayksiköstä M232 liitupiipun varren katkelma, punasaviastian paloja,

palanutta luuta sekä palanutta savea (TYA 880:129–133). Lisäksi maayksiköstä M215 todettiin tiiltä ja maayksiköstä M232 palanutta savea.

Koekuopan itäosassa hiekkakerroksen M221, kivirakenteen R205 sekä koekuopan luoteisosassa hiekkakerroksen M232 alta paljastui ohut, peruskallion päällä sijaitseva hieno hiekkakerros **M234**. Hiekkakerros jatkui tutkimattomien maakerrosten alle ja se tulkittiin kaivaustilanteessa stratigrafisen sijaintinsa perusteella muita koekuopasta 18 todettuja yksiköjä vanhemmaksi. Hiekkakerros todettiin tutkitulla alalla löydötmäksi.

Koekuopasta 18 talletetuista luista 119:n luun tai luufragmentin alkuperän laji voitiin määrittää⁴³. Pintaturpeen alta tutkitusta maayksiköstä M201 tunnistettiin pienen ja suuren ungulaatin luita (TYA 880:58) ja tämän alla sijainneesta yksiköstä M202 naudan, lampaan tai vuohen sekä suuren ungulaatin luita (TYA 880:23 ja 24), yksiköstä M203 suuren ungulaatin luita (TYA 880:74 ja 75) ja yksiköstä M204 naudan ja suuren ungulaatin luita (TYA 880:81). Eniten luita talletettiin yksiköstä M209, josta voitiin tunnistaa sorsalinnun, naudan, lampaan tai vuoden, ahvenen, pienen ja suuren ungulaatin, sian ja tunnistamattoman linnun luita (TYA 880:93 ja 94). Yksiköstä M214 tunnistettiin suuren ungulaatin luita (TYA 880:96 ja 97), yksiköstä M221 pienen ja suuren ungulaatin luita (TYA 880:103 ja 104) sekä yksiköstä M224 suuren ja pienen ungulaatin, naudan ja sian luita (TYA 880:108 ja 109). Yksiköstä M225 tunnistettiin naudan, hauen, ahvenen, pienen ja suuren ungulaatin ja tunnistamattoman kalan luita (TYA 880:115–116). Yksiköstä M228 tunnistettiin sian ja suuren ungulaatin luita, sekä tämän sisältä todetusta yksiköstä M229 ahvenen ja suuren ungulaatin luita (TYA 880:124 ja 126–128).

Koekuopasta todettujen rakenteiden ja maayksiköiden sijaintia ja suuntaa koskevien havaintojen perusteella on mahdollista esittää rakenteiden syntyhistoriaa ja merkitystä koskevia tulkintoja⁴⁴. Paikalta todettujen ilmiöiden ensimmäinen syntyhistoriallinen **vaihe (1)** käsittänee peruskallion päällä sijaitsevan hiekkakerroksen M234 ja tämän päälle ladotun maastossa havaitun rakennuskokonaisuuden läntisen rakennusosan kiviperustuksen R205. Maayksikön M225 sekä rakennuskokonaisuuden keskiosassa sijainneeseen eteistupaan liittyvä kivirakenteen R223 suhde kivi-

Kuva 37. Koekuoppa 18 viimeisessä tutkitussa vaiheessa kuvattuna lännestä. Kuvassa etualalla (länsipuolella) rakennuksen kiviperustuksen nurkka R205, jonka sisäpuolella vasemmalla erottuu kivirakenne R232. Perustuksen ulkopuolella oikealla mukulakiveystä muistuttava pihataso R237. Kiviperustuksen takana (itäpuolella) kivirakenne R223. Mikko Helminen. TYA 25626.

43 Tourunen 2011, taulukot 1 ja 9. Ks. liite 5.8.

44 Ks. myös koekuopasta 18 koostettu stratigrafinen matriisi, liite 5.6.2.

rakenteeseen on epäselvä, eikä näiden ajallista suhdetta ole mahdollista tulkita koe-kuopasta 18 todetun kerrostumishistorian perusteella.

Kiviperustuksen R205 eteläpuolella vaihe 2 käsittää mukulakivirakenteen R231, tämän päälle kerrostuneet maayksiköt M228=M229 sekä tätä myöhäisemmän maakerroksen M214. **Kiviperustuksen R205 itäpuolella** perustusta seuraa kerroshistoriassa hiekkakerros M221. Tästä maayksiköstä talletettu raha ajoittaa löytökontekstin varhaisintaan rahan lyömisvuoteen 1724⁴⁵. Maayksikköä edeltää stratigrafisesti rakennuskokonaisuuden eteishuoneen alalla hiekkakerros M225, josta talletettu liitupiipun koppa on niin ikään ajoitettavissa karkeasti 1740-luvulta saman vuosisadan jälkipuolelle⁴⁶. Näin ollen maayksiköt M221, M225 sekä viimeksi mainittua kerroshistoriassa seuraava kivirakenne R223 ja tämän päälle kerrostunut maayksikkö M224 ajoittuvat aikaisintaan 1700-puoliväliin.

Vaihe 3 käsittää maayksiköiden M214, M221 sekä M224 päälle kerrostuneen maayksikön M209, joka kattaa täten kiviperustuksen R205 etelä- ja itäosassa tutkitut alueet. Näin ollen on mahdollista olettaa, että maayksikkö M209 sekä tämän päälle kerrostuneen maayksiköt M202 ja M204 ajoittuvat rakennuskokonaisuuden tuhoutumista seuranneeseen aikaan aikaisintaan 1810-luvulle.

Kiviperustuksen R205 sisäosassa maakerroksen M232 päälle on muodostettu kivilatomus R233 sekä tämän rinnalle on kerrostunut hiekkakerros M215. Oletettavasti rakennuksen olemassaoloaikana kivilatomuksen R233 ja hiekkakerroksen M215 päälle on muodostunut hiekkakerros M203. Tämä kokonaisuus ajoittuu rakennuskokonaisuuden länsipäädystä sijainneen houruinhuoneen olemassaoloajalle 1810-luvulle saakka. Sitä ei ole kuitenkaan mahdollista liittää ajalliseen suhteeseen muiden kiviperustuksen R205 etelä- ja itäpuolelta todettujen yksikköjen kanssa.

45 Vuonna 1724 lyötyä kahden äyrin kuparirahaa (KM) tavataan Pekka Sarvaan (1968 ja 1970) mukaan 1700-luvulla Ruotsissa ja Suomessa tehdyissä rahakätköissä varsin yleisesti vuoteen 1778 (Sarvaan ryhmä IV) saakka.

46 Liitupiipun kopan jalkaan on esinettä valmistettaessa tehty kohokirjaimin merkinnät ”3” ja ”N”. Koristelu ja kopan muoto viittaavat ruotsalaisvalmisteisiin piippuihin, ja näihin merkittyihin laatu- ja kokomerkintöihin. N/3-merkinnällä varustettuja piippuja on valmistettu ainakin 1740-luvun lopulta 1770-luvun puoliväliin. Ks. Brynja 1985 ja Åkerhagen 2004, 27 ja 29.

5.4.4 Koekuoppa 19

Kuopasta paljastui pintaturpeen alta koko koekuopan alalla pääosin hienojakoisen hiekan ja tiilenpalojen sekainen humuskerros **M201** sekä tämän alta niin ikään koko koekuopan alalla tummanruskea multa- ja hiekkakerros **M202**, joka sisälsi vähän tiilenpaloja ja laastia. Löytöinä maayksiköstä M201 talletettiin runsaasti esinelasia sekä ikkunalasia, josta osa on tunnistettavissa lasiruudun reunapaloiksi. Lisäksi yksiköstä talletettiin fajanssi- ja punasaviastian paloja, palamatonta luuta, kaakelinpaloja ja kalkkilaastin paloja (TYA 880:134–146). Lisäksi yksiköstä M201 todettiin kirkasta ikkunalasia, tiiltä ja palanutta savea ja siitä otettiin kaivauksen yhteydessä talteen valurautainen levy (pit. 31, lev. 20 ja vahv. 2 mm), joka poistettiin dokumentoinnin jälkeen.

Maayksiköstä M202 talletettiin yksikön M201 tavoin runsaasti esinelasia, ikkunalasin paloja, ikkunalasin reunapaloja liitupiipun varren katkelma, runsaasti fajanssi- ja punasaviastioiden paloja, palamatonta ja palanutta luuta, kaakelin pala, kasvipainanteisen tiilen pala ja kuonaantunutta kalkkilaastia (TYA 880:147–165). Lisäksi yksiköstä todettiin runsaasti kirkasta ikkunalasia.

Maayksikön M202 alta paljastui koekuopan koilliskulmassa lohkomattomista kivistä tiiviisti ladottu kivirakenne **R207** (ks. kuva 38 ja liite 5.7.4, 2). Rakenne tulkittiin kaivaustilanteessa paalunsijaksi, joka on saattanut tukea houruinhuonetontin itäreunaa rajannutta lankkuaitaa tontin kaakkoiskulmassa sijainneen houruinhuoneen koilliskulmassa (vrt. liite 5.7.1). Niin ikään maayksikön M202 alta paljastui koekuopan keskiosassa kivirakenteeseen R207 tämän eteläpuolella rajautuen pääosin lohkomattomista kivistä ja kahdesta tiilestä ladottu pohjoinen–etelä-suuntainen kivilatomus **R238** (ks. kuva 39 ja liite 5.7.4, 2). Rakenne tulkittiin rakennusjäännöksen koillisnurkan perustusosaan liittyväksi mahdolliseksi perustuskiveykseksi.

Koekuopan lounaiskulmassa sijaitsevalta koholla olevalta alueelta paljastui maayksikön M202 alta lohkomattomista kivistä löyhästi ladottu mullansekainen kivirakenne **R208** (ks. kuva 39 ja liite 5.7.4, 2). Rakenteen tulkittiin liittyvän todennäköisesti rakennusjäännöksen sisäosaan. Sijaintinsa perusteella rakenteen on mahdollista muodostaa osa rakennuksen koillisnurkan kiviperustuksesta tai tämän päällä sijaitsevasta purkujätteestä.

Edellä mainittuja rakenteita ympäröi maayksikön M202 alta paljastunut tummanruskea ja tiilimurskasekainen multa ja hieno hiekka **M206**, josta talletettiin löytöinä runsaasti esinelasia, ikkunalasia, ikkunalasin reunapaloja, liitupiipun kopan kylkipaloja, fajanssi- ja punasaviastian paloja, palamatonta ja palanutta luuta, kuonaantunutta ja sulanutta kalkkilaastia ja piitä (TYA 880:166–194). Lisäksi maayksiköstä todettiin kirkasta esinelasia ja tiiltä. Maayksikön M206 tutkiminen päätettiin sen kaivun paljastettua laajemmin sitä ympäröineet kivirakenteet. Kivirakenteet R207, R208 ja R238 jätettiin tutkimusten jälkeen paikalleen, eikä näiden alla sijaitsevaa aluetta tutkittu.

Koekuopasta 19 talletetuista luista jopa 490:n luun tai luufragmentin alkuperän laji voitiin määrittää⁴⁷. Pintaturpeen alta tutkitusta maayksiköstä M201 tunnistettiin sorralinnun, naudan, särkikalan, hauen, lampaan, lampaan tai vuohen, ahvenen, tunnistamattoman kalalajin, sian ja suuren ungulaatin luita (TYA 880:142). Tämän yksi-

47 Tourunen 2011, taulukot 1 ja 9. Ks. liite 5.8.

Kuva 38. Koekuoppa 19 kuvattuna koillisesta yksikön M201 poiston jälkeen. Kuvan etualalla koekuopan koilliskulmassa on nähtävissä paalunsijan R207 ylimmät kivet. Mikko Helminen. TYA 25604.

kön alla sijainneesta yksiköstä M202 tunnistettiin sorsalinnun, tunnistamattoman lintulajin, särkikalan, hauen, lampaan, lampaan tai vuohen, ahvenen, ahvenkalan, suuren ja pienen ungulaatin, tunnistamattoman kalalajin ja sian luita (TYA 880:161). Yksiköstä M206 tunnistettiin naudan, hauen, lampaan, lampaan tai vuohen, ahvenen, ahvenkalan, tunnistamattoman kalalajin, pienen ja suuren ungulaatin ja pienen eläimen luita (TYA 880:191 ja 192).

Kuva 39. Koekuoppa 19. Kuvassa esillä maayksikköä M206, vasemmalla etualalla paalunsija R207, taka-alalla oikealla rakennuksenperustuksen koillisnurkan kivirakennetta R208, sekä näiden välissä harvan kivirakenteen R238 pintaa. Kuvattu pohjoisesta. Mikko Helminen. TYA 25604.

5.4.5 Koekuoppa 20

Kuopasta paljastui pintaturpeen alta koko koekuopan alalla pääosin hienojakoisen hiekan sekainen humuskerros **M201**. Löytöinä maayksiköstä talletettiin runsaasti esinelasia ja ikkunalasin paloja (TYA 880:195–198). Lisäksi yksiköstä todettiin kirkasta esinelasia, jota ei otettu talteen. Humuskerroksen M201 alta paljastui niin ikään koko koekuopan alalla ruskea sekoittunut multa- ja hiekkakerros **M222**, joka muistutti kaivettaessa koekuopista 17–19 todettua maayksikköä M202 ollen kuitenkin tätä vaaleampaa (ks. kuva 40). Löytöinä maayksiköstä talletettiin lasipullon ja tunnistamattomien lasiesineiden paloja, erityisen runsaasti ikkunalasin paloja sekä ikkunalasin reunapaloja ja kaakelin paloja (TYA 880:200–206). Lisäksi maayksiköstä todettiin yksikön M201 tavoin kirkasta esinelasia, jota ei otettu talteen.

Maayksikön M222 alta paljastui koko koekuopan alalla ruskea karkea hiekka ja sora **M226**. Moreenimainen maakerros koostui hienosta ja karkeasta hiekasta, sorasta sekä kookkaista lohkomattomista kivistä. Maakerroksen pinnasta poimittiin löytönä ikkunalasin pala (TYA 880:207). Lisäksi maakerroksesta todettiin tiiltä ja palanutta savea. Maakerros jätettiin tutkimusten jälkeen paikalleen, eikä tämän alla sijaitsevaa aluetta tutkittu.

Kuva 40. Koekuoppa 20. Kuvassa esillä pintaturpeen ja multamaayksikön M201 poiston jälkeen paljastunut maayksikkö M222. Kuvattu pohjoisesta. Mikko Helminen. TYA 25619.

5.5 Yleiset havainnot ja tulkinnot

Vuosina 2009 ja 2011 kohteelle Seili Dårhusen avattiin yhteensä viisi koekaivausalueita, jotka käsittävät yhteensä noin 11 neliometriä. Vuonna 2009 maakairalla tehtyjen havaintojen perusteella alueen länsilaidalla, luode-kaakko-suuntaisen tien koillisreunalla sijaitsevan maakummun keskelle avatusta koekuopasta 1 todettiin mahdollisesti rakennusjäännöksen liittyvää kivilatomusta, joka jatkui kaikkien suuntiin koekuopan ulkopuolelle.

Vuonna 2011 houruinhuonetontin luonnetta, laajuutta ja yksittäisten rakennusjäännösten ajoitusta pyrittiin selvittämään avaamalla alueelle vuonna 1811 laaditun Seilin hospitaalin tiluskartan, vuonna 1795 laaditun palovakuutus selvityksen sekä maastossa havaittujen ilmiöiden perusteella neljä uutta koekuoppaa (17–20).

Koekuoppa 17 avattiin historiallisen houruinhuonetontin luoteisosassa sijaitsevan rakennusjäännöksen eteläreunalle. Jäännos liittyy sijaintinsa ja kokonsa perusteella todennäköisesti vuonna 1795 laaditussa palovakuutuksessa vanhana houruinhuoneena tai säilytyshuoneena (9) mainittuun puurakennukseen (vrt. luku 5.2 ja liite 5.7.1). Rakennusta ei ole merkitty vuonna 1811 laadittuun Seilin hospitaalin tiluskarttaan ja sen voidaan näin ollen olettaa hävinneen vuosien 1795 ja 1811 välisenä aikana. Koekuopasta 17 dokumentoitiin kookkaista lohkomattomista luonnonkivistä koostuvaan kiveykseen rajautuvan rakennuksen eteläinen osa. Kuopasta voitiin todeta länsi-itä-suuntainen kivi- ja hirsirakenteista koostuva seinälinjaa ja huonetilaa rajaava ilmiö, jonka pohjoispuolelta todettiin palaneen lautalattian ja puretun muurirakenteen jäännöksiä. Rakennuksen kiviperustuksen sisäpuolelta voitiin todeta rakennuksen varsinaista käyttöä edeltävä puulastukerros, joka saattaa laajuutensa ja luonteensa perusteella liittyä rakennuksen valmistusvaiheeseen.

Voimakkaasti hiiltyneen ja osittain murskautuneen lattialaudoituksen perusteella vuonna 1795 huonokuntoisena, mutta tuolloin yhä käytössä ollut rakennus on todennäköisesti tuhoutunut tulipalon seurauksena.

Koekuoppa 18 avattiin houruinhuonetontin pohjois- ja koillisosassa sijaitsevan kookkaan itä-länsi-suuntaisen rakennusjäännöksen läntisen rakennusosan kaakoiskulmaan, läntisen ja kokonaisuuden keskellä sijaitsevan matalan alueen rajalle. Rakennusjäännöksen läntinen osa liittyy sijaintinsa ja kokonsa perusteella todennäköisesti vuonna 1795 laaditussa palovakuutuksessa vanhana houruinhuoneena (11) mainittuun puurakennukseen (vrt. luku 5.2 ja liite 5.7.1). Rakennuksen yhteydessä mainitaan vuonna 1795 eteis- ja kamarihuone, joiden jäännökset sijaitsevat todennäköisesti rakennusjäännöskokonaisuuden keskiosassa. Matala alue jäännöksen eteläosassa on tulkittavissa eteishuoneen kattamaksi alueeksi ja korkeammalle kohoava alue jäännöksen keskiosan pohjoisosassa liesiuunilla varustetun kamarihuoneen paikaksi. Rakennusosan itäinen osa koostuu todennäköisesti palovakuutusasiakirjassa leivintupana (10) mainitusta rakennuksesta.

Koekuopasta 18 dokumentoitiin kookkaista lohkoamattomista kivistä ja näitä tukevista pienemmistä kivistä koostuva läntisen rakennusosan kiviperustuksen nurkkakiveys, sekä tämän itäpuolella rakennuskokonaisuuden keskiosaan liittyviä maakerroksia ja tämän rakennusosan perustukseen liittyvä lohkomattomista kivistä koostuva perustuskiveys. Molempien rakennusosien perustuskiveys vaikuttaa sijaitsevan lähes suoraan peruskalliopinnalla. Kokonaisuuden keskiosaan liittyneen rakennusosan alalta dokumentoitiin useita maakerroksia, jotka järjestyksessä alimmista maa-

kerroksista talletetun rahan perusteella ajoittavat keskiosan rakennusosaan kannatelleen kivirakenteen aikaisintaan vuoteen 1724. Koekuopan etelälaidalta, läntisen rakennusosan kiviperustuksen ulkopuolelta todettiin pienistä mukulakivistä koostuva kiinteä pintarakenne, joka saattaa liittyä joko houruinhuonetontin piha-alueeseen tai kyseisen rakennuksen räystäään alle muodostuneeseen maanpintaan.

Koekuoppa 19 avattiin houruinhuonetontin etelä- ja kaakkoisosassa sijaitsevan kookkaan itä-länsi-suuntaisen rakennusjäännöksen koilliskulmaan kattaen paikalla ympäristöstään noin 0,25-0,40 metriä kohoavan rakennusjäännöksen nurkan sekä tätä pohjoisesta itään ympäröivää maa-alueetta. Rakennusjäännös liittyy sijaintinsa ja kokonsa perusteella todennäköisesti vuonna 1795 laaditussa palovakuutuksessa vanhana houruinhuoneena (6) mainittuun puurakennukseen (vrt. luku 5.2 ja liite 5.7.1). Koekuopasta 19 dokumentoitiin kolme erillistä kivistä ja tiilestä ladottua rakennetta. Kuopan lounaisreunassa sijaitsevan rakennusjäännöksen ympäristöstään kohoavan nurkan voitiin todeta koostuvan löyhästä mullan, lohkomattomien kivien ja tiilensekaisesta rakenteesta, joka liittyy todennäköisesti lämmitetyn puurakennuksen sisällä sijainneisiin rakenteisiin ja saattaa olla muodostunut rakennuksen purkamisen yhteydessä. Koekuopan keskiosasta todettiin harvaanladottu pohjoinen-etelä- sekä itä-länsi-suuntainen lohkomattomasta kivistä ja tiilestä koostuva kivirakenne. Tämä rakenne saattaa liittyä paikalla sijainneen rakennuksen perustukseen.

Koekuopan 19 koilliskulmasta, mahdollisen perustukseen liittyvän kivirakenteen koillispuolelta, todettiin lohkomattomista kivistä pääilmansuuntien ja tontin aseman suunnassa ladottu nelikulmainen tiivis paalunsija. Rakenne liittyy mahdollisesti houruinhuonetontin piha-alueetta idässä rajanneeseen lankkuaitaan. Tonttia rajannut aita mainitaan jo vuonna 1746 tapahtuneen tulipalon yhteydessä ja se kuvataan (todennäköisesti uudelleen rakennettuna) myös vuonna 1795 laaditussa palovakuutusasiakirjassa⁴⁸.

Koekuoppa 20 avattiin edellä mainittujen historiallisen houruinhuonetontin koillis- ja etelä- sekä kaakkoisosassa sijainneiden rakennusjäännösten kaakkois- ja koillisnurkkien väliselle linjalle. Alueelta pyrittiin paikantamaan koekuopassa 19 havaitun, houruinhuonetonttia mahdollisesti rajanneeseen aitaan viittaavan paalunsijan kaltaisia rakenteita. Koekuopasta todettiin ohuiden pintakerrosten M201 ja M222 alta moreenimainen koskemattomalta vaikuttava kivinen maasedimentti. Ihmisteoisia rakenteita kuopasta ei voitu todeta.

Koekuopissa 17–20 todettiin pintaturpeen alla yhtenäinen sekä koostumukseltaan multainen ja vähäisissä määrin hiekkaa sisältävä maayksikkö M201. Maakerros oli kaivettaessa tahmeaa ja melko tiivistä ja siitä todettiin rakennusjäännöksiin liittyvissä koekuopissa (17–19) ikkunalasin paloja, fajanssi- ja punasaviastioiden paloja, kalkkilaastia sekä vähäisiä määriä tiiltä. Koekuopassa 20 maayksiköksi M201 tullut kerros oli muissa koekuopissa dokumentoitua maayksikköä vaaleampi ja siitä puuttuivat astianpalat, kalkkilaasti ja tiili.

Rakennusjäännöksiin liittyvissä koekuopissa maayksikön M201 sekä tätä edeltävän maayksikön M202 samankaltainen koostumus ja löytöaineisto viittaavat yksiköiden samanaikaiseen syntyajankohtaan houruinhuonetontin hylkäämisen jälkeen. Maayksiköiden samankaltaisuus käy ilmi erityisesti koekuopassa 19 kyseisistä yk-

48 Ks. myös liite 5.2.

siköistä todetun luuaineiston samankaltaisuudesta. Kaivaustilanteessa erillisiksi yksiköiksi tulkitut maakerrokset M201 ja M202, sekä mahdollisesti koekuopassa 20 todetut maayksiköt M201 ja M222 ovat stratigrafisesti ja löytöaineistoon perustuen todennäköisesti muodostuneet houruinhuonetontin hylkäämisen jälkeen aikaisintaan 1810-luvulta lähtien.

Osteologisessa analyysissä esitetty arvio koekuopista 17–19 talletettujen luuaineistossa todetuista epifyysi–metafyysi-pareista tukee käsitystä sekä yksikköjen M201 ja M202 vähäisestä sekoittumisesta ja hyvästä säilyneisyydestä että näitä maakerroksia varhaisempien kulttuurikerrosten sisäisestä sekottuneisuudesta. On kuitenkin huomattava, että sekä koekuopasta 19 suhteessa muihin koekuoppiin talletettu runsas kalanluuaineisto sekä koekuopista 19 ja 20 talletettu ikkunalasien työstöön liittyvä runsas löytöaineisto kertovat eroista kerrosten M201 ja M202 löytöaineistossa eri koekuoppien välillä⁴⁹. Nämä koekuopista 19 ja 20 talletetut runsaat löytöryhmit saattavatkin liittyä myöhemmin alueen länsi- ja kaakkoispuolelle rakennettuun asuntolarakennus Fyyriin.

FT Auli Tourusen luuaineiston osteologista analyysiä koskevien johtopäätösten⁵⁰ mukaan Seili Dårhusenilla vuonna 201 koekuopista talletetun luuaineiston laji- ja anatominen jakauma noudattaa aiemmin pääosin Seilin Kirkkoniemestä ja uuden ajan Turun aineistoista tehtyjen analyysien tuloksia. Aineisto sisältää erityisesti koekuopan 17 kohdalla runsaasti naudun luita, kun taas koekuopassa 19 lammas tai vuohi on yleisin. Luuaineisto sisältää kotieläinten kaikkia ruhon osia ja siinä esiintyy luita sekä nuorista että vanhoista yksilöistä. Luissa on leikkausjälkiä, jotka kertovat eläinten osien hyödyntämisestä ja ruhon pilkkomisesta ruoan laittoa varten.

Vuonna 2009 kaivetusta koekuopasta 1 sekä vuonna 2011 kaivetuista koekuopista 17–20 tehtyjen havaintojen perusteella houruinhuonetontilla sijaitsevista rakennusjäänöksistä on kyetty erittelemään lukuisia ilmiöitä. Alueen länsilaidalla, luodekaakko-suuntaisen tien koillispuolella sijaitsevat maakummut liittyvät 1700-luvun lopun palovakuutuksessa annetun kuvauksen perusteella todennäköisesti tuolloin tontilla sijainneeseen puiseen tupaan ja erillisellä eteishuoneella varustettuun houruinhuonerakennukseen. Koekuopasta 1 tehtyjen havaintojen ja myöhemmin alueesta luodun maastomallin perusteella ei kuitenkaan voida varmuudella esittää, kumpi rakennuksista on sijainnut kunkin maakummun paikalla. Kumpujen pohjois- ja koillispuolella sekä alueen pohjoisosassa sijaitsevaan avokallioalueeseen sijaitseva maakumpu liittyy todennäköisesti paikalla 1790-luvulla sijainneeseen puiseen houruinhuone- tai säilytys huoneena 1700-luvun lopulla kuvattuun puurakennukseen. Rakennusjäänöksen eteläosaan avatusta koekuopasta 17 tehtyjen havaintojen perusteella pääilmansuuntien mukaan rakennettu rakennus on kärsinyt mittavista palovaurioista. Rakennus on hävinnyt vuosien 1795 ja 1811 välisenä aikana.

Historiallisen houruinhuonetontin pohjois- ja koillisosassa on sijainnut kookas, itä-länsi-suuntainen rakennusryhmä, joka on 1700-luvun lopulla koostunut erillisillä kamari- ja eteishuoneilla varustetusta puisesta houruinhuonerakennuksesta sekä rakennusryhmän itäpäässä sijainneesta leivintuvasta. Houruin- ja eteishuoneiden eteläosan liitoskohtaan liittyvän jäänöksen paikalle avatun koekuopan 18 perusteella ei voida kiistattomasti todeta kumpi rakennuksen osista on vanhempi. Hou-

49 Ks. myös Tourunen 2011, 5 (ks. liite 5.8)

50 Tourunen 2011, 5. (ks. liite 5.8).

ruinhuoneen kiviperustuksen massiivisuus yleisesti sekä tämän tutkitun kaakkoisnurkan osalta suhteessa eteishuoneen lounaisnurkkaan vaikuttaisi kuitenkin antavan yhteneväisen kuvan vuonna 1795 laaditussa palovakuutusasiakirjassa esitetyn kuvauksen kanssa⁵¹. Eteishuoneen lounaisnurkan sisäpuolelta talletetut esinelöydöt ja vuonna 1724 lyöty raha ajoittavat tällä paikalla sijaitsevat kulttuurikerrokset aikaisintaan rahan lyöntivuoteen.

Houruinhuonetontin etelä- ja kaakkoisreunassa sijaitseva pääilmansuuntien mukainen rakennusjäännös liittyy todennäköisesti paikalla 1700-luvun lopulla kuvattiin kookkaaseen houruinhuonerakennukseen. Jäännöksen koilliskulmaan avatusta koekuopasta 19 todettiin rakennuksen koillisnurkan sisäpuolella mahdollisesti sijaitseva purkujätteeltä vaikuttava maansekainen kivi- ja tiiliaines, rakennuksen seinälinjojen suuntainen, mahdollisesti rakennuksen kiviperustukseen liittyvä, kivilatomus sekä tämän pohjoispuolella sijaitseva tiivis kivistä ladottu paalunsija. Viimeksi mainittu pääilmansuuntien mukaan asemoitu rakenne liittyy mahdollisesti houruinhuonetontin piha-alueen sulkeneeseen lankkuaitaan, joka mainitaan 1700-luvun lopulla.

Koekuopan 19 pohjoispuolelle, alueen koillis- ja kaakkoisreunoilla sijainneiden rakennusten itäpäättyjen välille avattiin koekuoppa 20, jolla pyrittiin löytämään merkkejä alueen kaakkoislaidalla sijainneen houruinhuonerakennuksen koillisnurkasta kohti pohjoista ja alueen koillisnurkassa sijainneen todennäköisen leivintuvan kaakkoisnurkkaan jatkuneesta aitarakenteeseen. Paikalta ei kuitenkaan todettu ihmistekoisia rakenteita.

51 Asiakirjassa eteishuone kuvataan yhdessä kamarihuoneen kanssa houruinhuoneen runkoa vasten rakennettuina tiloina.

5.6 Kalliohakkaukset houruinhuonetontin pohjoispuolella

Saaristomeren tutkimuslaitoksen johtaja Ilppo Vuorinen löysi elokuussa 2011 kaksi ennalta tuntematonta kalliohakkausta houruinhuonetontin pohjoiseen- ja pohjoisluoteeseen jyrkästi laskevalta kallioalueelta. Aiemmin historiallisen houruinhuonetontin ympäristöstä tunnettiin neljä kalliohakkausta. Nyt todetut kalliohakkaukset 5, 8 ja 9, sekä hakkausentän tarkastuksen yhteydessä havaitut hakkaukset 6 ja 7 dokumentoitiin käyttäen vuonna 2009 houruinhuonetontin arkeologisen inventoinnin yhteydessä valittua menetelmää.

Kalliohakkaukset 5–9 muodostavat yhtenäisen, kahteen hakkausriviin jakautuvan alueen, joka sijaitsee noin 2 metriä Kirkkoniemelle johtavan tien kaakkoispuolella, sekä noin 19 metriä niin kutsutusta Sikala-rakennuksesta suoraan kohti etelää (ks. kuvat 41, 47 ja 48 sekä liite 5.7.1). Aiemmin vuonna 2009 dokumentoitu nimikirjaimista "A:R:C:" ja piilukkoisesta kivääristä muodostuva kalliohakkaus 1 (Helminen & Ahlamo 2009: 54–60) sijaitsee hakkauksista noin 4–7 metriä kaakkoon (ks. liite 5.7.1).

Kalliohakkaukset dokumentoitiin puhdistuksen jälkeen valokuvaamalla ja piirtämällä takymetrin avulla ETRS-TM35FIN-koordinaatistoon. Dokumentointi toteutettiin maastossa Turun yliopiston arkeologian oppiaineen kenttätymetodiikkakurssin harjoitustyönä. Hakkauksista kaksi (7 ja 9) on mahdollista ajoittaa vuosilukuhakkausten ansiosta 1830-luvulle. On myös todennäköistä, että koko erillinen hakkausalue ajoittuu samalle aikakaudelle so. 1800-luvun alkupuolelle.

- **Kalliohakkaus 5** (ikoo: 221278.7, pkoo: 6688830.2, zkoo: 3,8–3,9 m mpy) muodostuu nimikirjaimista "J:H:". Hakkaus on itä-länsisuuntainen ja noin 0,2 metriä korkea ja 0,5 metriä leveä. Hakkaus sijaitsee pohjoiseen–pohjoisluoteeseen jyrkästi laskevalla kallioseinämällä, laajemman kalliohakkauskokonaisuuden kaakkoiskulmassa, kalliohakkauksista 5–7 koostuvassa sileäpintaisessa kallioseinämässä (ks. kuvat 42 ja 47).
- **Kalliohakkaus 6** (ikoo: 221278.1, pkoo: 6688830.2, zkoo: 3,6–3,8 m mpy) muodostuu kolmesta yhtenäiseen linjaan 0,25 metrin mitalle tehdystä, noin 2 cm leveästä ja 1 cm syvästä kuppimaisesta hakkauksesta (ks. kuva 43). Hakkaus on luode-kaakko-suuntainen. Hakkaus sijaitsee pohjoiseen–pohjoisluoteeseen jyrkästi laskevalla kallioseinämällä, laajemman kalliohakkauskokonaisuuden eteläosassa, kalliohakkauksista 5-7 koostuvassa sileäpintaisessa kallioseinämässä (ks. kuva 47). Hakkaus löydettiin kuorimalla kalliosta ohutta sammal- ja karikekerrosta.
- **Kalliohakkaus 7** (ikoo: 221277.5, pkoo: 6688830.3, zkoo: 3,5–3,7 m mpy) muodostuu viivamaisella hakkauksella korostetusta vuosiluvusta 1837, s-kirjaimen muotoisella koristeiviivalla korostetuista nimikirjaimista "M:J:", sekä näiden alapuolella sijaitsevasta koukkuun tarttuneesta kalasta ja kalaa siimassa oikealla pitävästä mahdollisesti kalastajaa kuvaavasta aiheesta (ks. kuva 44). Hakkaus on karkeasti länsilounas–itäkoillinen-suuntainen ja noin 0,3 metriä korkea ja 0,8 metriä leveä. Hakkaus sijaitsee pohjoiseen–pohjoisluoteeseen jyrkästi laskevalla kallioseinämällä, laajemman kalliohakkauskokonaisuuden lounaiskulmassa, kalliohakkauksista 5-7 koostuvassa sileäpintaisessa

kallioseinämässä (ks. kuva 47). Hakkaus löydettiin kuorimalla kallios-
ta ohutta sammal- ja karikkekerrosta.

- **Kalliohakkaus 8** (ikoo: 221277.2, pkoo: 6688831.7, zkoo: 3,0–3,1 m mpy) muodostuu miehen sukuelintä muistuttavasta kuva-aiheesta, jota on stilisoitu kahdella pistemäisellä hakkauksella (ks. kuva 45). Hakkaus on karkeasti länsilounas–itäkoillinen-suuntainen ja noin 0,1 metriä korkea ja 0,3 metriä leveä. Hakkaus sijaitsee pohjoiseen-pohjoisluoteeseen jyrkästi laskevalla kallioseinämällä, laajemman kalliohakkauskokonaisuuden koillisosassa sekä kalliohakkauksista 8 ja 9 koostuvassa sileäpintaisessa kallioseinämässä aivan nykyisen maanpinnan tuntumassa (ks. kuva 48).
- **Kalliohakkaus 9** (ikoo: 221276.5, pkoo: 6688831.7, zkoo: 2,9–3,1 m mpy) muodostuu viivamaisella hakkauksella korostetusta vuosiluvusta 1837, tämän alla sijaitsevista pistemäisin hakkauksin alaosaan koristelluista nimikirjaimista "E:H:", sekä puumerkkiä tai vastaavaa henkilöivää koristekuviota muistuttavasta kuva-aiheesta (ks. kuva 44). Hakkaus sijaitsee pohjoiseen-pohjoisluoteeseen jyrkästi laskevalla kallioseinämällä, laajemman kalliohakkauskokonaisuuden luoteiskulmassa sekä kalliohakkauksista 8 ja 9 koostuvassa sileäpintaisessa kallioseinämässä aivan nykyisen maanpinnan tuntumassa (ks. kuva 48).

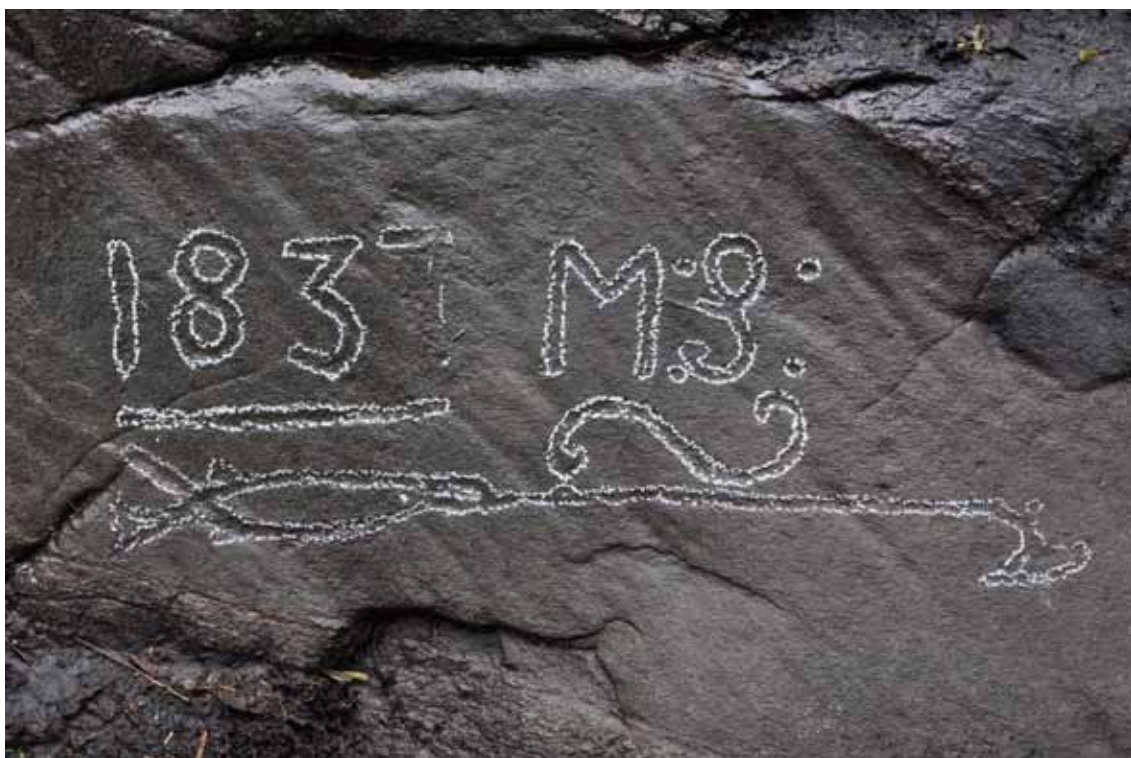
Kuva 41. Houruinhuoneentontin pohjoisosan kohti pohjoista jyrkästi laskevalla kallioalueella sijaitseva kuvakenttä kuvattuna Kirkkoniemelle johtavalta tieltä (koillisesta). Mikko Helminen. TYA 31:66.

Kuva 42. Kalliohakkaus 5, ”J:H:” liidulla vahvistettuna houruinhuoneentontin pohjoisosan kohti pohjoista jyrkästi laskevalla kallioalueella. Kuvattu pohjoisesta. Mikko Helminen. TYA 31:57.

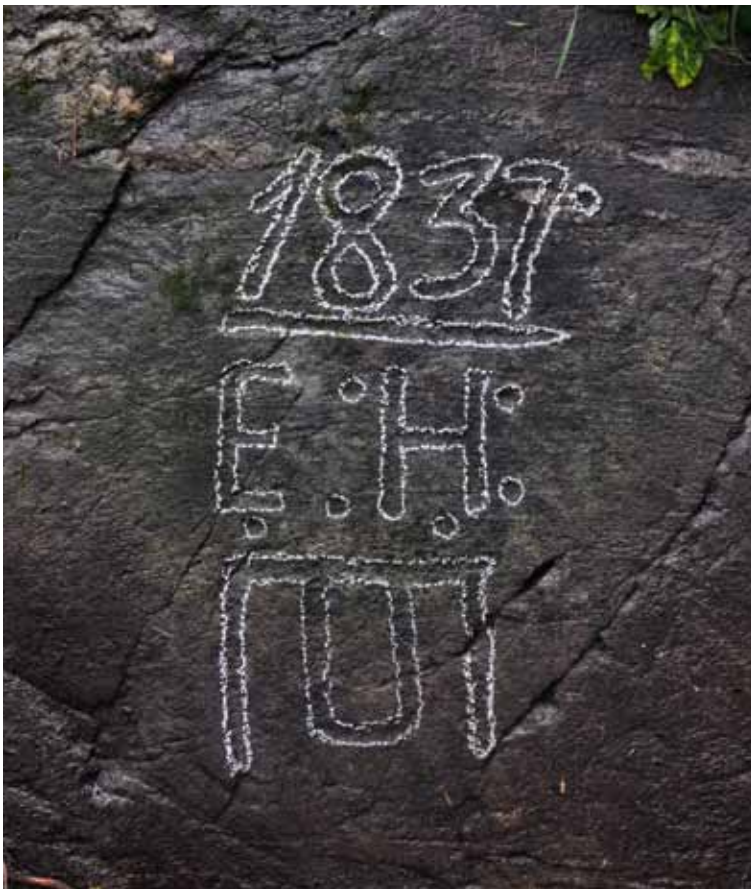
Kuva 43. Kalliohakkaus 6. Kolme kuppimaista hakkausta liidulla vahvistettuina houruinhuoneentontin pohjoisosan kohti pohjoista jyrkästi laskevalla kallioalueella. Kuvattu pohjoisesta. Mikko Helminen. TYA 31:58.

Kuva 44. Kalliohakkaus 7, "1837 M.J.", jonka alla koukkuun tarttunutta kalaa ja mahdollisesti kalastajaa esittävä kuvahakkaus liidulla vahvistettuna houruinhuoneentontin pohjoisosan kohti pohjoista jyrkästi laskevalla kallioalueella. Kuvattu pohjoisesta. Mikko Helminen. TYA 31:59.

Kuva 45. Kalliohakkaus 8. Kallioon hakattu kuva-aihe liidulla vahvistettuna houruinhuoneentontin pohjoisosan kohti pohjoista jyrkästi laskevalla kallioalueella, lähellä nykyistä maanpintaa. Kuvattu pohjoisesta. Mikko Helminen. TYA 31:61.

Kuva 46. Kalliohakkaus 9, ”1837” / ”E.H.” / tunnuskuva, liidulla vahvistettuna houruinhuoneentontin pohjoisosan kohti pohjoista jyrkästi laskevalla kallioalueella, lähellä nykyistä maanpintaa. Kuvattu pohjoisesta. Mikko Helminen. TYA 31:62.

Kuva 47. Kalliohakkaukset 5 ("J:H:"), 6 (kolme kuppimaista hakkausta), sekä 7 (hakkauksesta "183? M:J:" ja koukkuun tarttuneesta kala-aiheesta muodostuva hakkaus) liiduilla vahvistettuina. Hakkaukset sijaitsevat houruinhuoneentontin pohjoisosan kohti pohjoista jyrkästi laskevalla kallioalueella. Kuvattu luoteesta. Mikko Helminen. TYA 31:64.

Kuva 48. Lähellä nykyistä maanpintaa houruinhuoneentontin pohjoisosan kohti pohjoista jyrkästi laskevalla kallioalueella sijaitsevat hakkaukset 8 ja 9 liidulla vahvistettuina. Kuvattu pohjoiskaakosta Mikko Helminen. TYA 31:65.

6 Saavutettavuus

Seilin saari on kesäisin suosittu matkailukohde. Saarelle on helppo tehdä päivämatkoja joko Nauvon sataman ja Rymättylän Hangan välillä kulkevalla ja saarelle pysähtyvällä kulkevalla yhteysaluksella tai omalla veneellä Seilin Kirkkoniemellä sijaitsevalta nk. Kirkkolaiturilta käsin. Saaristomeren tutkimuslaitos ylläpitää Seilin kirkkoa ja saaren luonto- ja kulttuuriympäristöä esittelevää opastustoimintaa. Saaren menneisyyteen on mahdollista tutustua sekä kesäisin useana päivänä viikossa avoimna pidettävässä museokirkossa että erikseen sovittavien opastusten avulla. Lisäksi saaren keskiosassa on lukuisia saaren luonto- ja kulttuuriympäristöä käsitteleviä opastekylttejä.

Seilin arkeologia -hankkeen tavoitteena on ollut toteuttaa tutkimusta avoimesti ja mahdollisimman helposti saavutettavilla menetelmillä. Aluetta koskeva perustutkimus on menneisyyttä aktiivisesti tulkitsevaa ja informaatiota tuottavaa toimintaa, jonka saavutettavuus on riippuvaista siitä, miten ja millä keinoilla tieto tulkitaan ja välitetään eteenpäin kulttuuriperinnöstä osallisille toimijoille ja ihmisille.

Vuonna 2011 Seiliä koskevan arkeologisen tutkimuksen kysymyksiä ja löydöksiä pyrittiin hankkeen aiempien vuosien tavoin välittämään Seilistä kiinnostuneille ja saarella vieraileville ihmisille usein eri tavoin. Hankkeen aiemmista vuosista poiketen koetutkimuskohteilla päivittäin tehtävää työtä päätettiin esitellä vierailijoille aiempaa aktiivisemmin ja tähän varauduttiin muun muassa erityisillä kuva- ja karttatulosteilla ja arkeologisiin kaivaustutkimuksiin tutustumaan kutsuvalla opastekyltillä (ks. kuva 49).

Koska kesän kenttätöjako sijoittui loma-kaudelle ja säät olivat koko kenttätutkimusten ajan suotuisat saarelle tehtäville matkoille, saarella kävi runsaasti vierailijoita. Seilin historiallisella hospitaalin valvojan tontilla (Seili Utridarens tomt) sekä historiallisella houruinhuonetontilla (Seili Därhusen) tehtävät kenttätutkimukset herättivät runsaasti kiinnostusta. Tähän vaikutti keskeisesti toistaiseksi opasteettoman kohteen sijainti vanhassa mielisairaalamiljöössä yhteysalaiturilta Kirkkoniemelle johtavan tien varrella.

Kohteella vierailleista ja opastusta kuulleista ihmisistä pidettiin kirjaa todellisen kävimäärän tallentamiseksi. Yhteensä 13 päivää Seili Utridarens tontilla sekä Seili Därhusenilla kestäneiden kenttätöiden aikana kohteilla vieraili yhteensä noin 850 ihmistä. Suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi tehtyjä lyhyitä opastuksia pidettiin arviolta noin sata (ks.

Kuva 49. Saarella vierailevia kehoitettiin tutustumaan arkeologisiin kaivauksiin muun muassa tutkimuspaikalle asetetun opastekyltin avulla. Mikko Helminen.

Kuva 50. Yleisryhmää tutustutetaan hankkeen löydöksiin ja saaren historiaan Seilin historiallisella hauruinhuonetontilla kaivausten aikana. Anne-Mari Liira.

kuva 50). Päivittäin järjestetyn opastuksen lisäksi hankkeen tutkijat olivat läsnä kohteella Saaristomeren tutkimuslaitoksen saarella vuosittain järjestettävällä avoimien ovien päivänä. Tuolloin tutkimuslaitoksen toimintaan ja saaren historiaan saattoi tutustua vapaasti joko omatoimisesti tai päivän aikana järjestettyjen lukuisten opastuskävelyjen avulla.

Tutkimuksista tiedotettiin myös saaren nykyisistä kesäasukkaista ja Saaristomeren tutkimuslaitoksen henkilökunnasta muodostuvalle Pro-Seili-Själö -yhdistykselle. Monet yhdistyksen jäsenistä ovat Seilissä vuoteen 1962 toimineen mielisairaalan henkilökunnan jälkeläisiä ja asuneet saarella sairaalan yhä ollessa toiminnassa. Yhdistys muodostaa siten paikallisyhteisöä sitovan toimijan, jolla on voimakas henkilökohtainen side saaren menneisyyteen ja sen kulttuuriperintöön. Yhteistyö yhdistyksen kanssa nähtiin tästä syystä ensiarvoisen tärkeäksi.

Tutkimuksia esittelevää ja refleктоivaa sisältöä tuotettiin Seilin arkeologia -blogiin⁵² sekä vuonna 2011 yhteisöpalvelu Facebookiin perustetulle hankesivulle kesän tutkimusten käynnistyessä ja päivittäin saarella tehtyjen kenttätöiden edistyessä. Sivustoille kirjattiin myös kenttätöiden jälkeen tapahtuvaa työskentelyä koskevia kuulumisia. Viestiminen itse tuotetun raportoinnin avulla vaikutti onnistuneen hyvin, sillä heinäkuussa 2010 blogisivustolle tehtiin yli 1300 vierailua.

Tiedotusvälineet osoittivat kiinnostusta hankkeelle myös vuonna 2011. Hankkeesta ja alueella suoritetusta laserkeilausmittauksista uutisoitiin Turun sanomissa 16.7.2011 ja lyhyesti Åbo underrättelserissä 21.7.2011. Paikallinen televisiokanava

52 Seilin arkeologia -verkkosivusto (URL: <http://seilinarkeologia.wordpress.com/>)

TurkuTV julkaisi internetpalvelussaan heinäkuussa niin ikään hanketta koskevan, Seilissä kuvatun uutisjutun. Satakunnan Kansa esitteli hankkeen kesän tutkimuksia ja Seilin saaren historiaa laajalti 4.9.2011 ilmestyneessä Sunnuntai-viikkoliitteessä (ks. liite 6).

Vuonna 2011 hankkeen yhteydessä tehdyssä välittämistyössä onnistuttiin hyvin. Paikalla erikseen korostettu mahdollisuus tutustua käynnissä oleviin kenttätutkimuksiin ja Saaren arkeologiseen kulttuuriperintöön oli tärkeä sekä hankkeen tutkijoille että paikalla vieraileville ihmisille. Kohtaamisten välittömyys ja monille aiemmin tuntematonta historiallisen houruinhuonetonttia koskevat ajatukset johtivat vuoropuheluun kohteen kulttuuriperinnöstä. Erityisesti maakunnan suurilevikkisimmässä sanomalehdessä (Turun Sanomissa) heinäkuun maastotöiden puolivälissä julkaistu artikkeli vaikutti herättäneen mielenkiintoa hankkeen kenttätöihin ja Seilin saaren menneisyyteen.

7 Yhteenveto

Turun yliopiston arkeologian oppiaine suoritti yhteistyössä Saaristomeren tutkimuslaitoksen kanssa arkeologisen inventoinnin ja koetutkimuksia Paraisten kunnassa, Seilin saarella vuonna 2011. Tutkimukset olivat jatkoa alueella vuosina 2009 ja 2010 tehdyille arkeologiselle perusselvitykselle, jonka yhteydessä Seilin pääsaarella ja lähisaarilla suoritettiin arkeologinen kiinteiden muinaisjäännösten inventointi ja koetutkimuksia. Vuoden 2011 maastotyöt suoritettiin kolmena erillisenä ajankohtana 11.–23.7., 15.9., 29.–30.9. sekä 2.–4.11.2011 yhteensä 19 päivän aikana. Tutkimus oli osa Seilin arkeologia -hanketta ja sen rahoittajana toimivat Turun yliopiston arkeologian oppiaine, Saaristomeren tutkimuslaitos, Turun yliopistosäätiö ja Svenska litteratursällskapet i Finland.

Tarkastusten ja koetutkimusten kohteena ollut alue käsitti Seilin pääsaaren itäosassa, välittömästi historiallisen mielisairaalan pohjois- ja koillispuolella sijaitsevan alueen sekä pääsaaren itäpuolella Seilin Kirkkoniemellä sijaitsevan kaakkoon ja etelään laskevan rinnealueen. Tarkastettujen kohteiden maa-ala on laajuudeltaan noin 0,7 hehtaaria. Tarkastukset täydentävät alueella aiemmin suoritettuja arkeologisia inventointeja ja tutkimuksia, joiden tuloksena alueelta tunnettiin ennalta 12 muinaismuistolain (295/1963) rauhoittamaa kiinteätä muinaisjäännöstä.

Alueelta todettiin kaksi ennalta tuntematonta muinaismuistolain nojalla rauhoitettuiksi esitettävää kiinteätä muinaisjäännöstä. Seilin saaren itäosassa, historiallisen mielisairaalan päärakennuksen pohjoispuolella sijaitseva kohde Seili Mielisairaalan puisto käsittää 1800-luvun puolivälistä saman vuosisadan loppuun mennessä käytössä olleet puisto- ja puutarha-alueen kivirakenteet. Rakenteista merkittävimpana voidaan mainita itä-länsi-suuntainen, oletettavasti historiallista puutarha-alueetta rajannut kiviäita, jossa on havaittavissa mahdollisia porttirakenteita. Niin ikään pääsaaren itäpuolella, välittömästi historiallisen houruinhuonetontin pohjoispuolella ja historiallisen puistoalueen koillispuolella dokumentoidulla kohteella Seili Skreddarens hus sijaitsee kookas rakennusjäännös, joka liittyy paikalla 1700-luvulle ja 1800-luvun alkuun sijainneeseen saaren palkollisten tonttialueeseen. Molempia kohteita ehdotetaan näissä sijaitsevien kiinteiden jäännösten osalta laskettaviksi Museoviraston rauhoitusluokkaan 1. Tällä tarkoitetaan valtakunnallisesti arvokkaita kohteita, joiden säilyminen on turvattava kaikissa olosuhteissa.

kohteen nimi	MJ-tyyppi	alatyypit	ehdotus rauhoitusluokaksi
Seili Mielisairaalan puisto	työ- ja valmistuspaikat	puistot ja puutarhat	1
Seili Skreddarens hus	asuinpaikat	torpat	1

Taulukko 4. Vuonna 2011 inventoinnin yhteydessä todetut muinaismuistolain (295/1963) rauhoittamiksi kiinteiksi muinaisjäännöksiksi ehdotettavat kohteet.

Lisäksi Seilin Kirkkoniemellä sijaitsevalla historiallisen ajan asuinpaikalla Seili Kirkkoniemi (Myllymäki 6) tehtiin vuonna 2009 suoritettua inventointia täydentäviä havaintoja. Paikka sijaitsee hiekkaisessa rinteessä myöhemmin 1800- ja 1900-luvuilla hiekanottoalueena käytetyn alueen pohjoispuolella, noin 0,2 kilometriä Seilin kirkosta itään. Paikalla todettiin aiemmista havainnoista poiketen kaksi kookasta rakennusjäännöstä sekä kellarimaisen kaivannon jäännökset. Rakennusjäännökset ajoittuvat aikaisintaan Seilin hospitalitoiminnan alkamiseen 1620-luvulla sekä viimeistään 1800-luvun alkuun.

Historialliselta houruinhuonetontilta Seili Därhusen dokumentoitiin viisi aiemmin tuntematonta kalliohakkausta, jotka täydentävät vuonna 2009 inventoinnin yhteydessä luotua kuvaa alueen kalliohakkauksista. Hakkaukset sijaitsevat tontin pohjoisosassa kohti pohjoista ja pohjoiskoillista laskevan kallioalueen pohjoisreunalla, välittömästi Kirkkoniemelle johtavan itä-länsi-suuntaisen tien eteläpuolella. Osa hakkauksista on mahdollista ajoittaa 1800-luvun ensimmäiselle puoliskolle.

Vuonna 2011 suoritettut arkeologiset koetutkimukset kohdistettiin Seilin saaren itäpuolella, historiallisen mielisairaalan päärakennuksen koillispuolella sijaitsevalle Seilin hospitaalin valvojan tontille Seili Utridarens tomt sekä historialliselle houruinhuonetontille Seili Därhusen.

Kohteelle Seili Utridarens tomt avatusta koekuopasta todettiin rakennuksen itä-länsi-suuntaisen seinälinjan perustusriveykseksi tulkittu kivirakenne, joka jatkuu todennäköisesti sekä koekuopan 16 itä- että länsipuolelle. Kivirakenne saattaa liittyä historiallisen tonttialueen merkityn, itä-länsisuunnassa noin 11 metriä pitkän ja etelä-pohjois-suunnassa noin 6 metriä leveän rakennuksen pohjoisseinälinjaan. Paikalta 1800-luvulla hävinnyt rakennuskanta ja näitä ympäröivät tonttialueet sijaitsevat lähes kokonaan nykyisen länsilounaasta itäkaakkoon kohti Kirkkoniemeä johtavan tien etelä- ja kaakkoispuolella sijaitsevalla myöhemmältä rakentamiselta säästyneellä heinikkoalueella. Sekä niin kutsutun valvojan tontin paikannetun sijainnin että koekuopasta 16 tehtyjen havaintojen perusteella alueen viimeistään 1700-luvun lopulta 1800-luvun alulle ajoittuvat jäännökset ovat todennäköisesti säilyneet lähes koskemattomina myöhemmältä maankäytöltä.

Seilin hospitaalin historialliselle houruinhuonetontille Seili Därhusen avattiin vuonna 2011 neljä koekuoppaa. Lisäksi alueesta luotiin aiempaa tarkempi digitaalinen maastomalli laserkeilausmittausten avulla. Alueella vuonna 2009 kaivetusta koekuopasta sekä vuonna 2011 kaivetuista koekuopista 17–20 tehtyjen havaintojen perusteella houruinhuonetontilla sijaitsevista rakennusjäännöksistä pystyttiin erittelemään lukuisia houruinhuonetontin 1700-luvun jälkipuoliskolle ajoittuvia ilmiöitä.

Alueen länsilaidalla, luode-kaakko-suuntaisen tien koillispuolella sijaitsevat maakummut liittyvät 1700-luvun lopun palovakuutuksessa annetun kuvauksen perusteella todennäköisesti tuolloin tontilla sijainneeseen puiseen tupaan ja erillisellä eteishuoneella varustettuun houruinhuonerakennukseen. Tehtyjen tutkimusten perusteella ei ole kuitenkaan mahdollista esittää, kumpi rakennuksista on sijainnut kunkin maakummun paikalla. Alueen luoteisosassa sijaitseva ja pohjoisessa avokallioalueeseen rajautuva maakumpu liittyy todennäköisesti paikalla 1790-luvulla sijainneeseen puiseen houruinhuone- tai säilytyshuoneena 1700-luvun lopulla kuvattuun puurakennukseen. Pääilmansuuntien mukaisesti rakennettu rakennus on kärsinyt mittavista palovaurioista ja hävinnyt vuosien 1795 ja 1811 välisenä aikana.

Historiallisen houruinhuonetontin pohjois- ja koillisosassa on sijainnut kookas, itä-länsi-suuntainen rakennusryhmä, joka on 1700-luvun lopulla koostunut erillisillä kamari- ja eteishuoneilla varustetusta puisesta houruinhuonerakennuksesta sekä rakennusryhmän itäpäässä sijainneesta leivintuvasta. Houruin- ja eteishuoneiden eteläosan liitoskohtaan liittyvän jäännöksen paikalta tehtyjen havaintojen perusteella ei voida kiistattomasti todeta kumpi rakennuksen osista on vanhempi. On kuitenkin todennäköistä, että paikalla 1700-luvun jälkipuolella ja 1800-luvulla alussa sijainneen houruinhuoneen runko edeltää tai on samanaikainen tätä vasten rakennetun eteishuoneen kanssa. Eteishuoneen sisäpuolelta talletetut esinelöydöt ajoittavat tällä

paikalla sijaitsevat kulttuurikerrokset aikaisintaan paikalta löydetyin rahan lyöntivuoteen 1724.

Houruinhuonetontin etelä- ja kaakkoisreunassa sijaitseva pääilmansuuntien mukainen rakennusjäännös liittyy todennäköisesti paikalla 1700-luvun lopulla kuvattuun kookkaaseen houruinhuonerakennukseen. Jäännöksen koilliskulmasta todettiin mahdollisesti rakennuksen koillisnurkan sisäpuolella sijaitsevaa purkujätettä, rakennuksen seinälinjojen suuntainen mahdollinen rakennuksen kiviperustusrakenne sekä tämän rakennuksen nurkan pohjoispuolella sijaitseva kivistä ladottu paalun-sija. Rakenne liittyy mahdollisesti historiallisissa asiakirjoissa mainittuun houruinhuonetontin pihaa rajanneeseen aitaan.

Seilin arkeologia -hankkeen pyrkimyksenä oli myös tuottaa vuoden 2011 työskentelyjakson aikana aktiivisesti työn tavoitteita, tutkimuskysymyksiä sekä löydöksiä koskevaa tulkintaa, joka olisi laajemmin saavutettavissa. Pohdintoja ja tuloksia esiteltiin kenttätöiden aikana sekä verkossa että maastossa koekaivauksen yhteydessä. Hankkeen internetsivuston kävijämäärien sekä erityisesti paikalla tutkimuksia seuranneiden ja lyhyitä opastuksia kuunnelleiden vierailijoiden lukumäärän perusteella tälle työlle asetetuissa tavoitteissa onnistuttiin erinomaisesti.

Turussa 16.1.2012

Mikko Helminen

Lähdeluettelo

Arkistoaineistot

Kansallisarkisto, Helsinki.

Metsäntutkimuslaitoksen arkisto, Solböle Ia.* 7:

Joh. Tillberg genom C.J.Ezelius 1811. *Charta öfver Sjählö Hospitals Hemmans Ägor uti Nagu Sockn, Virmo Härad och Åbo Län.*

Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto, Ib; Senaatin kartasto. 57M.: Venäläinen topografikunta 1881. *Senaatin kartasto, karttalehti VII 15 (Nauvo).*

Museoviraston arkisto, Helsinki.

Mickelson, Georg 1955. *Inventarieförteckning över de fasta förlämningarna i Nagu Socken.* Tutkimuskertomus.

Salonius, Johan G. 1735. *Nagu sochens beskrifning.* Käsikirjoitus.

Turun maakunta-arkisto, Turku.

Seilin sairaalan arkisto, 1.4.1. Johtokunnalle saapuneet kirjeet 1795–1820:

Johan Tillberg 16.11.1813. *Utdrag av Charta-beskrifningen, öfver Siählö Hospitals hemman i Nagu Sockn, Virmo härad och Åbo Län, författad år 1811; Innehållande de ägor, som vid Högvällofte Hospitals-Directionens sammanträde, den 11 November 1813, blifvit projecterade för Hospitals Sysloman, Predikanten och betjäningen detstädes.*

Seilin sairaalan arkisto, 5.4.1 Rakennuspiirustukset 1801–1889:

Luonnos puisto- ja puutarha-alueesta.

Seilin sairaalan arkisto, 5.8 Palovakuutus 1795–1956:

Yleinen palovakuutusrahasto. Seilin hospitaalın palovakuutuskatselmus 20. ja 21. heinäkuuta 1795. Konseptikopio.

Turun yliopiston arkeologian oppiaineen arkisto, Turku.

Helminen, Mikko & Ahlamo, Juhana 2009. *Länsi-Turunmaa (ent. Nauvo), Seili. Kiinteiden muinaisjäännösten inventointi ja koetutkimukset 2009.* Tutkimuskertomus.

Helminen, Mikko 2010. *Länsi-Turunmaa (ent. Nauvo), Seili. Kiinteiden muinaisjäännösten inventointi ja Seilin Kirkkoniemen koetutkimukset 2010.* Tutkimuskertomus.

Tuovinen, Tapani 1993. *Nauvon Ängesnäs bergenin tutkimukset 1993.* Tutkimuskertomus.

Muut julkaisemattomat aineistot

Lindgren, Leif 2007. *Seili Pääsaari. Luonnonhoitosuunnitelma.* Metsähallitus, luontopalvelut.

Muinaisjäännösrekisteri. Museovirasto. Rekisteriportaali [url: <http://kulttuuriymparisto.nba.fi/>] luettu 12.1.2012]

Niukkanen, Marianna; Tirilä, Soile; Tuominen, Laura; Lehtinen, Pekka 2007. *Matkakertomus, Seili 25.10.2007.* Tekijöiden hallussa.

Niukkanen, Marianna. 2007. *Kylätonttien rajaaminen, luokittelu ja nimeäminen. Ohje inventoijalle*. Museovirasto, rakennushistorian osasto.

Seilin saaren arkeologia -hankkeen ohjausryhmän matkakertomus Seilistä 6.-7.4.2009. Tekijöiden hallussa.

Painettu lähdekirjallisuus

Ahlbeck-Rehn, Jutta 2006. *Diagnostisering och disciplinering. Medicinsk diskurs och kvinnligt vansinne på Själo hospital 1889–1944*. Åbo.

Aminoff-Winberg, Johanna 2001. *Nagu sockens historia II*. Åbo.

Brynja, Elisabeth 1985. *Pipor till salu. Kritpipor. Historien kring ett fynd vid Södermalmstorg*. Utställningskatalog. Stockholms stadsmuseum.

Fagerlund, Lars Wilhelm 1886. *Finlands leprosorier. Vol. 1*. Helsingfors.

Fagerlund, Rainer 1992. *Förhistorisk tid och medeltid*. Christine Bång och Rainer Fagerlund (red.) *Nagu Sockens historia I*: 9–27. Åbo.

Granström, Thor 1992. *Nagu församling och prästerskap*. Christine Bång och Rainer Fagerlund (red.) *Nagu Sockens historia I*: 63–216. Åbo.

Haltia, Matti 1963. *Själo hospital 1619-1962*. I *Medicinhistorisk årsbok*. Stockholm.

Joutsalmi, Sinikka 2008. *Seili, Turunmaan saariston helmi. Katsaus kulttuurimiesmannin historiaan*. Marja-Leena Ikkala (toim.) *Museoviraston rakennushistorian osaston aikakauskirja 2*: 141–155.

Jutikkala, Eino (toim.) 1973. *Suomen asutus 1560-luvulla: Kyläluettelot. Helsingin yliopiston historian laitoksen julkaisuja 4*.

Naert, Aino 1992. *By- och gårdnamn i Nagu*. Christine Bång och Rainer Fagerlund (red.) *Nagu Sockens historia I*: 217–243. Åbo.

Nikula, Sigrid 1992. *Kyrkorna i Nagu*. Christine Bång och Rainer Fagerlund (red.) *Nagu Sockens historia I*: 28–62. Åbo.

Niukkanen, M. 2009. *Historiallisen ajan kiinteät muinaisjäännökset. Tunnistaminen ja suojeleminen*. *Museoviraston rakennushistorian osaston oppaita ja ohjeita 3*. Museovirasto, rakennushistorian osasto.

Sandholm, Åke 1973. *Kyrkan och hospitalshjonen. En undersökning rörande omsorgen om de sjuka och fattiga i välfärdsanstalterna i Finland*. *Finska kyrkohistoriska samfundets handlingar 88*.

Sarvas, Pekka 1968. *De finska myntskatterna från 1700-talet*. *Nordisk numismatisk årsskrift 1967*: 23–146

Sarvas, Pekka 1979. *De svenska myntskatterna från 1700-talet*. *Nordisk numismatisk årsskrift 1969*: 116–172.

Suomen historiallinen seura 1930. *Suomen vanhimmat maakirjat 1. Warsinais-Suomen maakirja v:lta 1540*. Helsinki.

Åkerhagen, Arne 2004. *Svenska kritpipstillverkare och deras pipor*. Trångsund.

Liiteluettelo

- Liite 1.1* Seili Mielisairaalan puisto. Luettelo mustavalkonegatiiveista (TYA 25578–25587).
- Liite 1.2* Seili Mielisairaalan puisto. Luettelo luetteloiduista digitaalisista valokuvista (TYA 29:1–19).
- Liite 1.3* Seili Mielisairaalan puisto. Yleiskartta.
- Liite 2.1* Seili Skreddadens hus. Luettelo mustavalkonegatiiveista (TYA 25588–25595).
- Liite 2.2* Seili Skreddadens hus. Luettelo luetteloiduista digitaalisista valokuvista (TYA 30:1–7).
- Liite 2.3* Seili Skreddarens hus. Yleiskartta.
- Liite 3.1* Seili Kirkkoniemi (Myllymäki 6). Luettelo luetteloiduista digitaalisista valokuvista (TYA 33:1–23).
- Liite 3.2.1* Seili Kirkkoniemi (Myllymäki 6). Yleiskartta.
- Liite 3.2.2* Seili Kirkkoniemi (Myllymäki 6). Lounainen rakennusjäännös. Yleiskartta.
- Liite 4.1* Seili Utridarens tomt. Luettelo luetteloiduista digitaalisista valokuvista (TYA 32:1–5).
- Liite 4.2* Seili Utridarens tomt. Luettelo talletetuista esinelöydöistä (TYA 879:1–11).
- Liite 4.3.1* Seili Utridarens tomt. Yleiskartta.
- Liite 4.3.2* Seili Utridarens tomt. Kaivauskartta (Koekuoppa 16).
- Liite 5.1* Seili Därhusen. Luettelo mustavalkonegatiiveista (TYA 25596–25639).
- Liite 5.2* Seili Därhusen. Luettelo luetteloiduista digitaalisista valokuvista (TYA 31:1–67).
- Liite 5.3* Seili Därhusen. Luettelo talletetuista esinelöydöistä (TYA 880:1–207).
- Liite 5.4* Seili Därhusen. Luettelo poistetusta metallilöydöistä.
- Liite 5.5* Seili Därhusen. Luettelo dokumentoiduista stratigrafisista yksiköistä.
- Liite 5.6.1* Seili Därhusen. Koekuoppa 17. Stratigrafinen matriisi.
- Liite 5.6.2* Seili Därhusen. Koekuoppa 18. Stratigrafinen matriisi.
- Liite 5.7.1* Seili Därhusen. Yleiskartta.
- Liite 5.7.2* Seili Därhusen. Koekuoppa 17. Kaivauskartat.
- Liite 5.7.3* Seili Därhusen. Koekuoppa 18. Kaivauskartat.
- Liite 5.7.4* Seili Därhusen. Koekuoppa 19. Kaivauskartat.
- Liite 5.7.5* Seili Därhusen. Koekuoppa 20. Kaivauskartat.
- Liite 5.8* Osteologinen raportti Seilin Därhusenin (TYA 880) vuoden 2011 kaivausten luuaineistosta. Auli Tourunen 24.10.2011.
- Liite 6* Lehtileikkeet

Liite 1.1 Seili Mielisairaalan puisto. Luettelo mustavalkonegatiiveista
(TYA 25578–25587).

TYA	Aihe	Kuvaussuunta	Kuvaaja	Aika
25578	Näkymä nk. Mankeliilta kohti vanhaa mielisairaalan pääarakennusta. Kuvassa etualalla historiallisen puistoalueen pohjoisosaa, kuvan keskiosassa puutarha-alueen jakavaa itä-länsi-suuntaista kiviaitaa, jonka takana kuvan taka-alalla puutarhan keskiosan rinnettä. Kuvan etualalla oikealla nykyisin betonirakenteisella katteella varustettu vanha kaivo.	pohjoisesta	Mikko Helminen	16.9.2011
25579	Näkymä nk. Mankeliilta kohti vanhaa mielisairaalan pääarakennusta. Kuvassa etualalla historiallisen puistoalueen pohjoisosaa, kuvan keskiosassa puutarha-alueen jakavaa itä-länsi-suuntaista kiviaitaa, jonka takana kuvan taka-alalla puutarhan keskiosan rinnettä. Kuvan etualalla oikealla nykyisin betonirakenteisella katteella varustettu vanha kaivo.	pohjoisesta	MH	16.9.2011
25580	Puisto- ja puutarha-alueen pohjoisen niittyalueen kallioisesta rinteestä erottavaa kiviaitaa. Kuvattu läheltä Kirkkoniemelle johtavan tien risteystä.	idästä	MH	16.9.2011
25581	Mahdollinen porttirakenne puisto- ja puutarha-alueen pohjoisen niittyalueen kallioisesta rinteestä erottavassa kiviaidassa, aidan itäisessä osassa. Taustalla vanhan mielisairaalan päärakennus.	pohjoisesta	MH	16.9.2011
25582	Puisto- ja puutarha-alueen pohjoisinta niittyalueen kallioisesta rinteestä erottavaa kiviaitaa puistoalueen länsiosassa.	koillisesta	MH	16.9.2011
25583	Mahdollinen porttirakenne puisto- ja puutarha-alueen pohjoisen niittyalueen kallioisesta rinteestä erottavassa kiviaidassa, aidan läntisessä osassa. Taustalla vanhan mielisairaalan päärakennus.	pohjoisesta	MH	16.9.2011
25584	Puisto- ja puutarha-alueen pohjoisinta niittyalueen kallioisesta rinteestä erottavaa kiviaitaa. Kuvattu kiviaidan ja puistoalueen itäosasta kohti Kirkkoniemelle johtavan tien ristetystä.	lännestä	MH	16.9.2011
25585	Näkymä puisto- ja puutarha-alueen keskiosasta, kallioiselta rinnealueelta.	länsilounaasta	MH	16.9.2011
25586	Kivilatomus puisto- ja puutarha-alueen keskiosan länsipuolella.	pohjoisluoteesta	MH	16.9.2011
25587	Röykkiömäinen latomus puisto- ja puutarha-alueen lounaisosassa, lähellä nykyisin hoidetun puistoalueen koilliskulmaa.	kaakosta	MH	16.9.2011

Liite 1.2 Seili Mielisairaalan puisto. Luettelo luetteloiduista digitaalisista valokuvista (TYA 29:1–19).

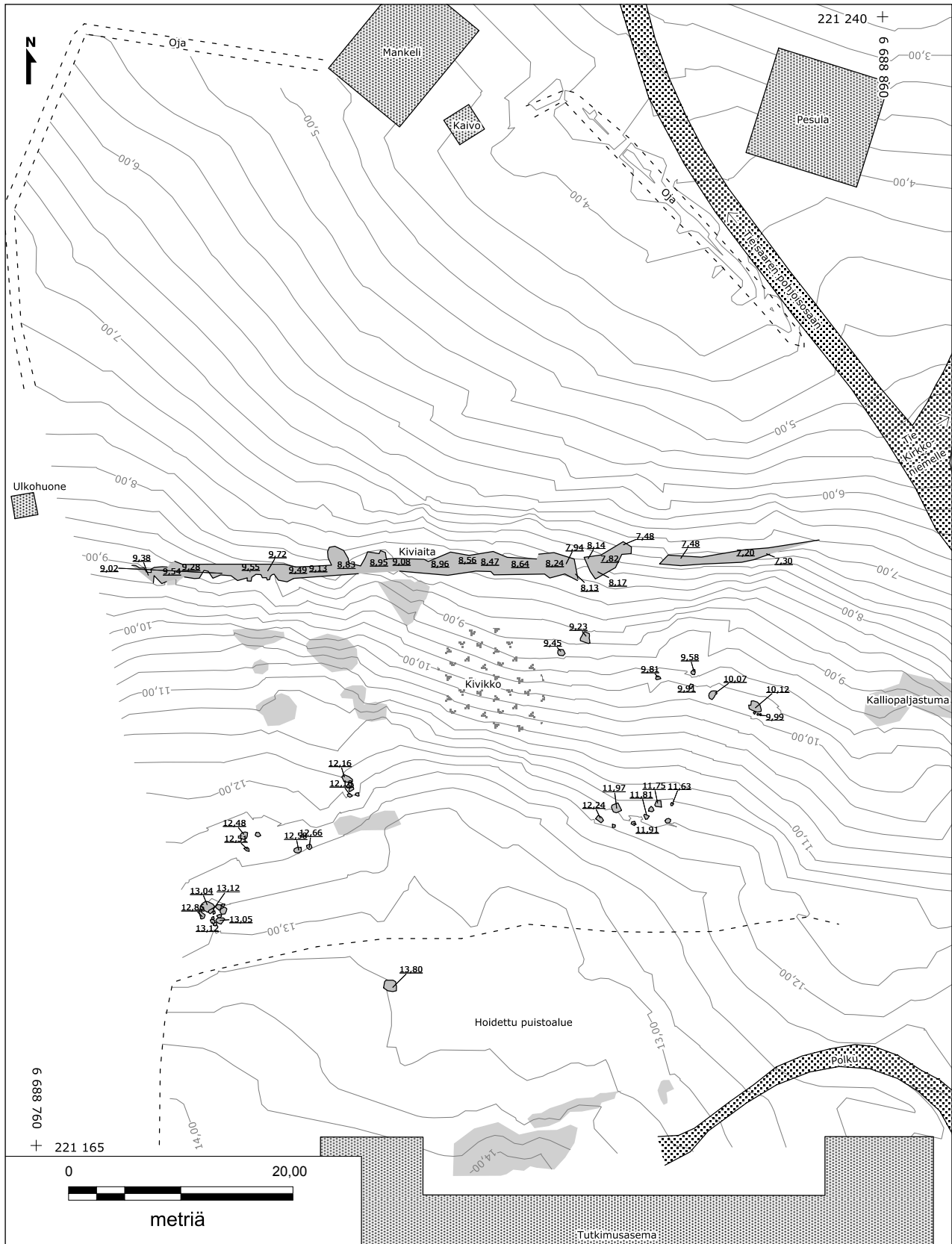
TYA 29	Aihe	Kuvaussuunta	Kuvaaja	Aika	Originaali
1	Näkymä nk. Mankelilta kohti vanhaa mielisairaalan pääarakennusta. Kuvassa etualalla historiallisen puistoalueen pohjoisosaa, kuvan keskiosassa puutarha-alueen jakavaa itä-länsi-suuntaista kiviaitaa, jonka takana kuvan taka-alalla puutarhan keskiosan rinnettä. Kuvan etualalla oikealla nykyisin betonirakenteisella katteella varustettu vanha kaivo.	pohjoisesta	Mikko Helminen	16.9.2011	DSC_3743.JPG
2	Näkymä nk. Mankelilta kohti vanhaa mielisairaalan pääarakennusta. Kuvassa etualalla nykyisin betonirakenteisella katteella varustettu vanha kaivo ja tämän takana historiallisen puistoalueen pohjoisosaa.	pohjoisesta	MH	16.9.2011	DSC_3746.JPG
3	Näkymä nk. Mankelilta kohti vanhaa mielisairaalan pääarakennusta. Kuvassa etualalla historiallisen puistoalueen pohjoisosaa, kuvan keskiosassa puutarha-alueen jakavaa itä-länsi-suuntaista kiviaitaa, jonka takana kuvan taka-alalla puutarhan keskiosan rinnettä. Kuvan etualalla oikealla nykyisin betonirakenteisella katteella varustettu vanha kaivo.	pohjoisesta	MH	16.9.2011	DSC_3748.JPG
4	Nk. Mankeli ja nykyisin betonirakenteisella katteella varustettu kaivo historiallisen puisto- ja puutarha-alueen pohjoiskärjessä.	idästä	MH	16.9.2011	DSC_3756.JPG
5	Näkymä tieltä nk. Mankelin ja pesularakennuksen välistä kohti vanhaa mielisairaalan puistoaluetta. Kuvassa etualalla historiallisen puistoalueen niittymäistä pohjoisosaa, kuvan keskiosassa puutarha-alueen jakavaa itä-länsi-suuntaista kiviaitaa, jonka takana kuvan taka-alalla puutarhan keskiosan rinnettä.	pohjoiskoillisesta	MH	16.9.2011	DSC_3757.JPG
6	Näkymä tieltä nk. Mankelin ja pesularakennuksen välistä kohti vanhan mielisairaalan puistoalueen niittymäistä pohjoisosaa. Kuvan taka-alalla vanhoja kirsikka- ja omenapuita.	idästä	MH	16.9.2011	DSC_3759.JPG
7	Puisto- ja puutarha-alueen pohjoisen niittyalueen kallioisesta rinteestä erottavaa kiviaitaa. Kuvattu läheltä Kirkkoniemelle johtavan tien risteystä.	idästä	MH	16.9.2011	DSC_3767.JPG
8	Puisto- ja puutarha-alueen pohjoisen niittyalueen kallioisesta rinteestä erottavaa kiviaitaa. Kuvattu läheltä Kirkkoniemelle johtavan tien risteystä.	idästä	MH	16.9.2011	DSC_3770.JPG
9	Mahdollinen porttirakenne puisto- ja puutarha-alueen pohjoisen niittyalueen kallioisesta rinteestä erottavassa kiviaidassa, aidan itäisessä osassa.	etelästä	MH	16.9.2011	DSC_3772.JPG
10	Mahdollinen porttirakenne puisto- ja puutarha-alueen pohjoisen niittyalueen kallioisesta rinteestä erottavassa kiviaidassa, aidan itäisessä osassa.	pohjoisesta	MH	16.9.2011	DSC_3775.JPG
11	Mahdollinen porttirakenne puisto- ja puutarha-alueen pohjoisen niittyalueen kallioisesta rinteestä erottavassa kiviaidassa, aidan läntisessä osassa.	pohjoisesta	MH	16.9.2011	DSC_3779.JPG
12	Puisto- ja puutarha-alueen pohjoisinta niittyalueen kallioisesta rinteestä erottavaa kiviaitaa puistoalueen länsiosassa.	koillisesta	MH	16.9.2011	DSC_3781.JPG
13	Puisto- ja puutarha-alueen pohjoisinta niittyalueen kallioisesta rinteestä erottavaa kiviaitaa. Kuvattu kiviaidan ja puistoalueen itäosasta kohti Kirkkoniemelle johtavan tien risteystä.	lännestä	MH	16.9.2011	DSC_3785.JPG
14	Näkymä puisto- ja puutarha-alueen keskiosasta, kallioiselta rinnealueelta.	länsilounaasta	MH	16.9.2011	DSC_3791.JPG
15	Kivilatomus puisto- ja puutarha-alueen keskiosan länsipuolella.	pohjoisluoteesta	MH	16.9.2011	DSC_3792.JPG
16	Röykkiömäinen latomus puisto- ja puutarha-alueen lounaisosassa, lähellä nykyisin hoidetun puistoalueen koilliskulmaa.	kaakosta	MH	16.9.2011	DSC_3794.JPG
17	Näkymä vanhan mielisairaalan päärakennuksen koilliskulmalta kohti vanhaa mielisairaalan puistoaluetta. Kuvassa etualalla historiallisen puistoalueen eteläisintä osaa, joka on nykyisin hoidettua puistoaluetta. Taustalla vanhan mielisairaalarakennuksen pohjoisosan julkisivua.	itäkoillisesta	MH	16.9.2011	DSC_3799.JPG
18	Näkymä vanhan mielisairaalan päärakennuksen koilliskulmalta kohti vanhaa mielisairaalan puistoaluetta. Kuvassa etualalla historiallisen puistoalueen eteläisintä osaa, joka on nykyisin hoidettua puistoaluetta. Taustalla vasemmalla vanhan mielisairaalarakennuksen pohjoisosan julkisivua.	idästä	MH	16.9.2011	DSC_3800.JPG
19	Näkymä puisto- ja puutarha-alueen keskiosasta, kallioiselta rinnealueelta kuvattuna vanhan mielisairaalan päärakennuksen koillispuolelta.	itäkaakosta	MH	16.9.2011	DSC_3802.JPG

Liite 1.3 Seili Mielisairaalan puisto. Yleiskartta.

Mikko Helminen 2011.

Mittakaava 1:500, ETRS-TM35FIN / N2000

Mittausdokumentointi M. Helminen, A-M. Liira ja H. Strandberg sekä R. Julin ja H. Pyhtilä 2011.

Liite 1.3 Seili Mielisairaalan puisto.

Liite 2.1 Seili Skreddarens hus. Luettelo mustavalkonegatiiveista
(TYA 25588–25595).

TYA	Aihe	Kuvaussuunta	Kuvaaja	Aika
25588	Asuinrakennuksen perustus kuvattuna Kirkkoniemelle johtavan tienristeyksen lounaispuolelta.	lounaasta	Mikko Helminen	16.9.2011
25589	Asuinrakennuksen perustus kuvattuna Kirkkoniemelle johtavan tien lounaispuolelta, houruinhuoneentontin luoteisosan kallioalueelta.	lounaasta	MH	16.9.2011
25590	Asuinrakennuksen perustus kuvattuna saaren pohjoisosaan johtavalta tieltä, pesularakennuksen eteläpuolelta.	lännestä	MH	16.9.2011
25591	Asuinrakennuksen perustus kuvattuna saaren pesularakennuksen eteläpuolelta.	luoteesta	MH	16.9.2011
25592	Asuinrakennuksen perustus kuvattuna saunalle johtavalta polulta pesularakennuksen kaakkospuolelta.	pohjoisesta	MH	16.9.2011
25593	Asuinrakennuksen perustus kuvattuna nk. Sikalan länsipuolelta.	koillisesta	MH	16.9.2011
25594	Asuinrakennuksen itäpäädyn huonetilan perustuskiveystä kuvattuna rakennusjäänneksen Kirkkoniemelle johtavaa tietä reunustavasta reunasta. Taustalla nk. Sikala.	lounaasta	MH	16.9.2011
25595	Asuinrakennuksen itäpäädyn huonetilan perustuskiveystä kuvattuna rakennusjäänneksen Kirkkoniemelle johtavaa tietä reunustavasta reunasta. Taustalla nk. Sikala.	lounaasta	MH	16.9.2011

Liite 2.2 Seili Skreddarens hus. Luettelo luetteloiduista digitaalisista valokuvista (TYA 30:1–7).

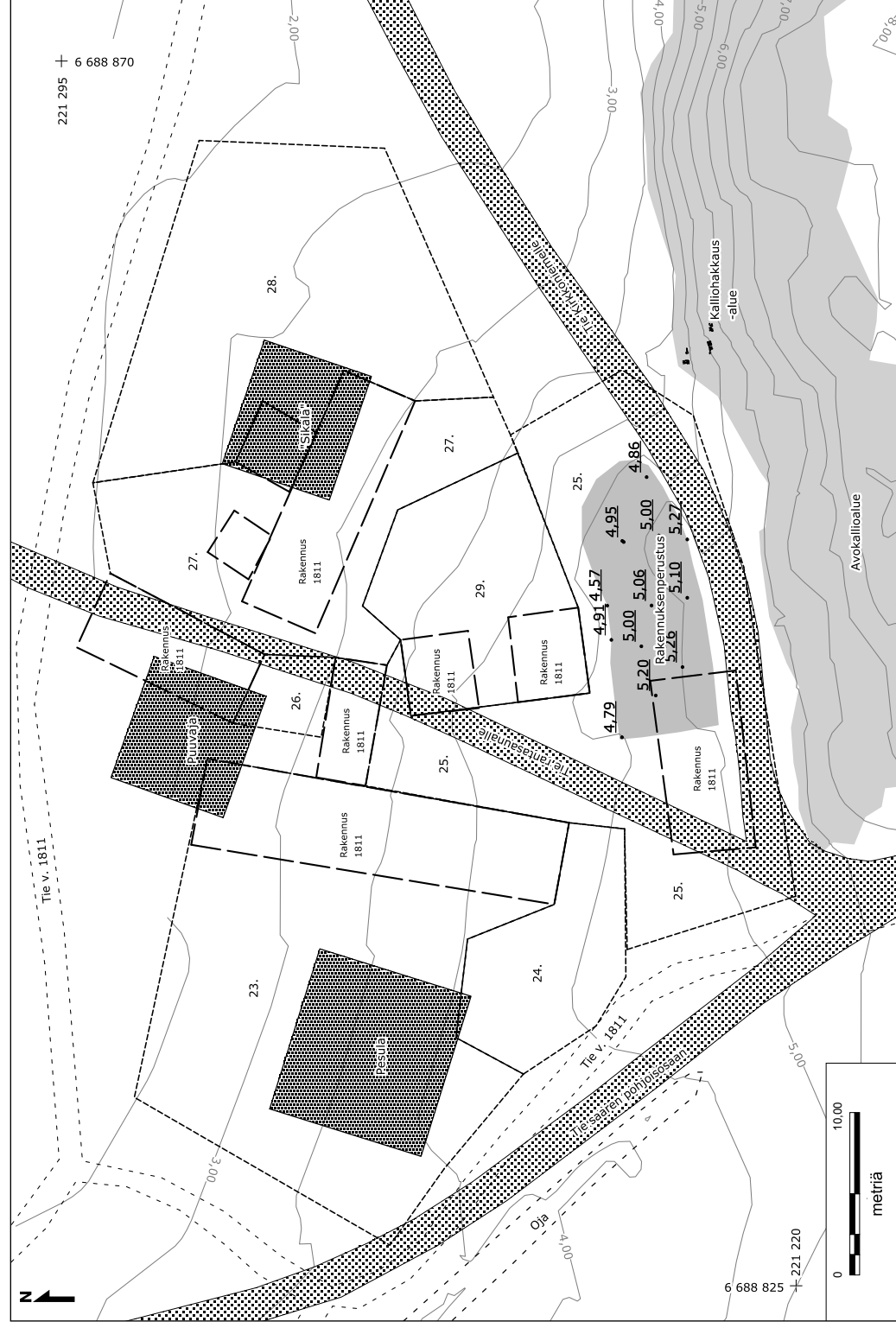
TYA 30	Aihe	Kuvaussuunta	Kuvaaja	Aika	Originaali
1	Asuinrakennuksen perustus kuvattuna Kirkkoniemelle johtavan tienristeyksen lounaispuolelta.	lounaasta	Mikko Helminen	16.9.2011	DSC_3728.JPG
2	Asuinrakennuksen perustus kuvattuna saaren pohjoisosaan johtavalta tieltä, pesularakennuksen eteläpuolelta.	länneestä	MH	16.9.2011	DSC_3737.JPG
3	Asuinrakennuksen perustus kuvattuna saaren pesularakennuksen eteläpuolelta.	luoteesta	MH	16.9.2011	DSC_2617.JPG
4	Asuinrakennuksen perustuksen länsiosa kuvattuna saaren pesularakennuksen eteläpuolelta.	luoteesta	MH	16.9.2011	DSC_2621.JPG
5	Asuinrakennuksen perustus kuvattuna saunalle johtavalta polulta pesularakennuksen kaakkoispuolelta.	pohjoisesta	MH	16.9.2011	DSC_2633.JPG
6	Asuinrakennuksen perustuksen itäosa kuvattuna saunalle johtavalta polulta pesularakennuksen kaakkoispuolelta.	pohjoisesta	MH	16.9.2011	DSC_2626.JPG
7	Asuinrakennuksen itäpäädyn huonetilan perustuskiveystä kuvattuna rakennusjäännöksen Kirkkoniemelle johtavaa tietä reunustavasta reunasta. Taustalla nk. Sikala.	lounaasta	MH	16.9.2011	DSC_3738.JPG

Liite 2.3 Seili Skreddarens hus. Yleiskartta.

Mikko Helminen 2011.

Mittakaava 1:300, ETRS-TM35FIN, N2000

Mittausdokumentointi M. Helminen ja A-M. Liira 2011.

23. Äldermans äng (1811)
24. Tobaksland / potatisland / trädgård (1813)
25. Skreddarens Dito [Gårds tomt och hus] (1811)
26. Tobaksland / potatisland / trädgård (1813)
27. Äldermans Dito [Gårds tomt och hus] (1811)
28. Tobaksland / potatisland / trädgård (1813)
29. Tobaksland / potatisland / trädgård (1813)

Liite 3.1 Seili Kirkkoniemi (Myllymäki 6). Luettelo luetteloiduista digitaalisista valokuvista (TYA 33:1–23).

TYA 33	Aihe	Kuvaussuunta	Kuvaaja	Aika	Originaali
1	Saaristomeren tutkimuslaitoksen huoltomies Kari Mattila puhdistamassa rakennuksenperustuksen 1 aluetta lehtipuhaltimella.		Mikko Helminen	3.11.2011	DSC_4085.JPG
2	Arkeologian opiskelija Jasse Tiilikkala suorittamassa pintakartoitusta rakennuksenperustuksen 1 keskiosassa. Perustuksen luoteinen uuninjäänös erottuu kivensekaisena kumpuna kuvan oikealla laidalla, Jassen ja mitan välissä.	koillisesta	MH	3.11.2011	DSC_4095.JPG
3	Rakennuksenperustus 1. Arkeologian opiskelija Jasse Tiilikkala asettamassa prisma-auvaa rakennuksenperustuksen 1 kaakkoiskulmaan. Linjaseipäät on sijoitettu perustuksen tulkitun pohjoisseinän pätyihin. Perustuksen luoteiskulmassa ja perustuksen keskiosan itälaidalla sijaitsevat uuninjäänökset erottuvat kivensekaisena ja männyn alla sijaitsevina kumpuina kuvan oikealla laidalla sijaitsevan mittaseipään ja Jassen välisellä linjalla.	pohjoisluoteesta	MH	3.11.2011	DSC_4096.JPG
4	Rakennuksenperustus 1. Linjaseipäät on sijoitettu perustuksen tulkitun pohjoisseinän pätyihin. Perustuksen luoteiskulmassa ja perustuksen keskiosan itälaidalla sijaitsevat uuninjäänökset erottuvat kivensekaisena ja männyn alla sijaitsevina kumpuina kuvan oikealla laidalla sijaitsevan linjaseipään ja männyn rungon vasemmalla puolella erottuvan prisma-auvan välisellä linjalla.	pohjoisluoteesta	MH	3.11.2011	DSC_4102.JPG
5	Rakennuksenperustus 1. Perustuksen tulkitussa luoteiskulmassa sijaitseva kivensekaisena kumpuna erottuva uuniperustus kuvattuna rakennuksenperustuksen ulkopuolelta. Kuvan etualalla sijaitseva mitta on asetettu rakennuksenjäänöksen tulkitun pohjoisseinän linjalle.	pohjoiskoillisesta	MH	3.11.2011	DSC_4106.JPG
6	Rakennuksenperustus 1. Perustuksen tulkitussa luoteiskulmassa sijaitseva kivensekaisena kumpuna erottuva uuniperustus kuvattuna rakennuksenperustuksen ulkopuolelta. Kuvan taka-alalla vasemmalla sijaitseva linjaseiväs on asetettu uuniperustuksen tulkituun kaakkoiskulmaan ja oikealla etualalla sijaitseva keihäs sekä uuniperustuksen että rakennuksenperustuksen luoteiskulmaan.	pohjoisesta	MH	3.11.2011	DSC_4113.JPG
7	Rakennuksenperustus 1. Perustuksen tulkitussa luoteiskulmassa sijaitseva kivensekaisena kumpuna erottuva uuniperustus kuvattuna rakennuksenperustuksen ulkopuolelta. Kuvan taka-alalla sijaitseva linjaseiväs on asetettu uuniperustuksen tulkituun lounaiskulmaan ja vasemmalla etualalla sijaitseva seiväs uuniperustuksen koilliskulmaan.	koillisesta	MH	3.11.2011	DSC_4120.JPG
8	Rakennuksenperustus 1. Perustuksen tulkitussa luoteiskulmassa sijaitseva kivensekaisena kumpuna erottuva uuniperustus kuvattuna rakennuksenperustuksen länsireunalta. Kuvan taka-alalla oikealla sijaitseva linjaseiväs on asetettu uuniperustuksen tulkituun koilliskulmaan ja vasemmalla etualalla sijaitseva seiväs uuniperustuksen lounaiskulmaan.	etelästä	MH	3.11.2011	DSC_4123.JPG
9	Rakennuksenperustus 1. Perustuksen kahta tulkittua huonetilaan erottava seinälinjan lähes itä-länsi-suuntainen perustuskiveys kuvattuna rakennuksenperustuksen länsireunalta.	länsi-länsilounaasta	MH	3.11.2011	DSC_4125.JPG
10	Rakennuksenperustus 1. Perustuksen kahta tulkittua huonetilaan erottava seinälinjan lähes itä-länsi-suuntainen perustuskiveys kuvattuna rakennuksenperustuksen itäreunalta. Kuvassa erottuvat linjaseipäät on asetettu perustuskiveyksen pätyihin.	itä-itäkoillisesta	MH	3.11.2011	DSC_4128.JPG
11	Rakennuksenperustus 1. Perustuksen kahta tulkittua huonetilaan erottava seinälinjan lähes itä-länsi-suuntainen perustuskiveys kuvattuna rakennuksenperustuksen länsireunalta. Kuvassa erottuvat linjaseipäät on asetettu perustuskiveyksen pätyihin.	länsi-länsilounaasta	MH	3.11.2011	DSC_4130.JPG
12	Rakennuksenperustus 1. Perustuksen kahta tulkittua huonetilaan erottava seinälinjan lähes itä-länsi-suuntainen perustuskiveys kuvattuna rakennuksenperustuksen länsireunalta. Kuvassa erottuvat linjaseipäät on asetettu perustuskiveyksen pätyihin ja mitta kiviperustuksen suuntaisesti perustuksen pohjoispuolelle.	länsi-länsilounaasta	MH	3.11.2011	DSC_4133.JPG
13	Rakennuksenperustus 1. Perustuksen kahta tulkittua huonetilaan erottava seinälinjan lähes itä-länsi-suuntainen perustuskiveys kuvattuna rakennuksenperustuksen länsireunalta. Kuvassa erottuvat linjaseipäät on asetettu perustuskiveyksen pätyihin ja mitta kiviperustuksen suuntaisesti perustuksen pohjoispuolelle.	itä-itäkoillisesta	MH	3.11.2011	DSC_4134.JPG
14	Rakennuksenperustus 1. Perustuksen kahta tulkittua huonetilaan erottavan seinälinjan kohdalla tulkitun rakennusalan ulkopuolella (länsipuolella) sijaitseva epämääräinen kiveys kuvattuna rakennuksenperustuksen ulkopuolelta. Kuvassa erottuvat linjaseipäät on asetettu seinälinjan perustuskiveyksen pätyihin ja mitta rakennuksenperustuksen länsiseinän suuntaisesti epämääräisen kiveyksen länsipuolelle.	lounaasta	MH	3.11.2011	DSC_4139.JPG

TYA 33	Aihe	Kuvaussuunta	Kuvaaja	Aika	Originaali
15	Rakennuksenperustus 1. Perustuksen keskiosassa, tulkittua itäseinää vasten sijaiseva uuninperustus kuvattuna rakennuksenperustuksen pohjoisosasta. Uuninperustus erottuu kuvassa männyn alla sijaitsevana kumpuna. Kuvassa vasemmalla sijaitseva linjaseiväs on asetettu uuninperustuksen tulkittuun koilliskulmaan ja oikealla taka-alalla sijaitseva keihäs uuninperustuksen lounaiskulmaan. Kuvan etualalla erottuu lähes itä-länsi-suuntaista, huonetiloja erottavan seinälinjan perustuskiveystä.	pohjoisesta	MH	3.11.2011	DSC_4143.JPG
16	Rakennuksenperustus 1. Perustuksen keskiosassa, tulkittua itäseinää vasten sijaiseva uuninperustus kuvattuna rakennuksenperustuksen ulkopuolelta. Uuninperustus erottuu kuvassa männyn alla sijaitsevana kumpuna. Kuvassa etu-alalla vasemmalla sijaitseva linjaseiväs on asetettu uuninperustuksen tulkittuun koilliskulmaan ja oikealla taka-alalla sijaitseva seiväs uuninperustuksen lounaiskulmaan. Kuvassa etualalla, oikeassa reunassa erottuu lähes itä-länsi-suuntaista, huonetiloja erottavan seinälinjan perustuskiveystä.	koillinen-itäkoillisesta	MH	3.11.2011	DSC_4146.JPG
17	Rakennuksenperustus 1 kuvattuna perustuksen tulkitun itäisen seinälinjan osalta. Kuvan etualalla vasemmalla sijaitseva linjaseiväs on sijoitettu perustuksen tulkitun pohjoisseinän koillisnurkalle, kuvan taka-alalla erottuva seiväs rakennuksen eteläseinän kaakkoisnurkalle. Perustuksen keskiosan itälaidalla sijaitseva uuninjäänös erottuu männyn alla sijaitsevana kumpuna kuvan taka-alalla, oikealla.	pohjoisesta	MH	3.11.2011	DSC_4147.JPG
18	Rakennuksenperustus 1. Perustuksen keskiosassa, tulkittua itäseinää vasten sijaitseva uuninperustus kuvattuna rakennuksenjäänöksen kaakokiskulmalta.	kaakosta	MH	3.11.2011	DSC_4148.JPG
19	Rakennuksenperustus 1 kuvattuna perustukselta pohjoiseen ja pohjoisluoteeseen nousevalta rinteeltä. Perustuksen luoteiskulmassa ja perustuksen keskiosan itälaidalla sijaitsevat uuninjäänökset erottuvat kivensekaisena ja männyn alla sijaitsevina kumpuina.	pohjoisesta	MH	3.11.2011	DSC_4156.JPG
20	Rakennuksenperustus 1 kuvattuna perustukselta pohjoiseen ja pohjoisluoteeseen nousevalta rinteeltä. Perustuksen luoteiskulmassa ja perustuksen keskiosan itälaidalla sijaitsevat uuninjäänökset erottuvat kivensekaisena ja männyn alla sijaitsevina kumpuina kuvan etualalla ja taka-alalla vasemmalla.	pohjoisesta	MH	3.11.2011	DSC_4161.JPG
21	Rakennuksenperustus 2 kuvattuna perustukselta pohjoiseen nousevalta rinteeltä. Kuvassa taka-alalla sijaitsevat linjakeihäät on sijoitettu perustuksen keskiosassa erottuvan lähes itä-länsi-suuntaisen pengerryksen ja epämääräisen kivilatomuksen pätyihin.	pohjoisesta	MH	3.11.2011	DSC_4168.JPG
22	Rakennuksenperustus 2 kuvattuna perustuksen kaakkoispuolelta. Kuvassa oikealla etualalla ja vasemmalla taka-alalla sijaitsevat linjakeihäät on sijoitettu perustuksen keskiosassa erottuvan lähes itä-länsi-suuntaisen pengerryksen ja epämääräisen kivilatomuksen pätyihin.	kaakosta	MH	3.11.2011	DSC_4175.JPG
23	Rakennuksenperustus 2 kuvattuna perustuksen kaakkoispuolelta. Kuvassa vasemmalla etualalla ja oikealla taka-alalla sijaitsevat linjakeihäät on sijoitettu perustuksen keskiosassa erottuvan lähes itä-länsi-suuntaisen pengerryksen ja epämääräisen kivilatomuksen pätyihin.	lounaasta	MH	3.11.2011	DSC_4178.JPG

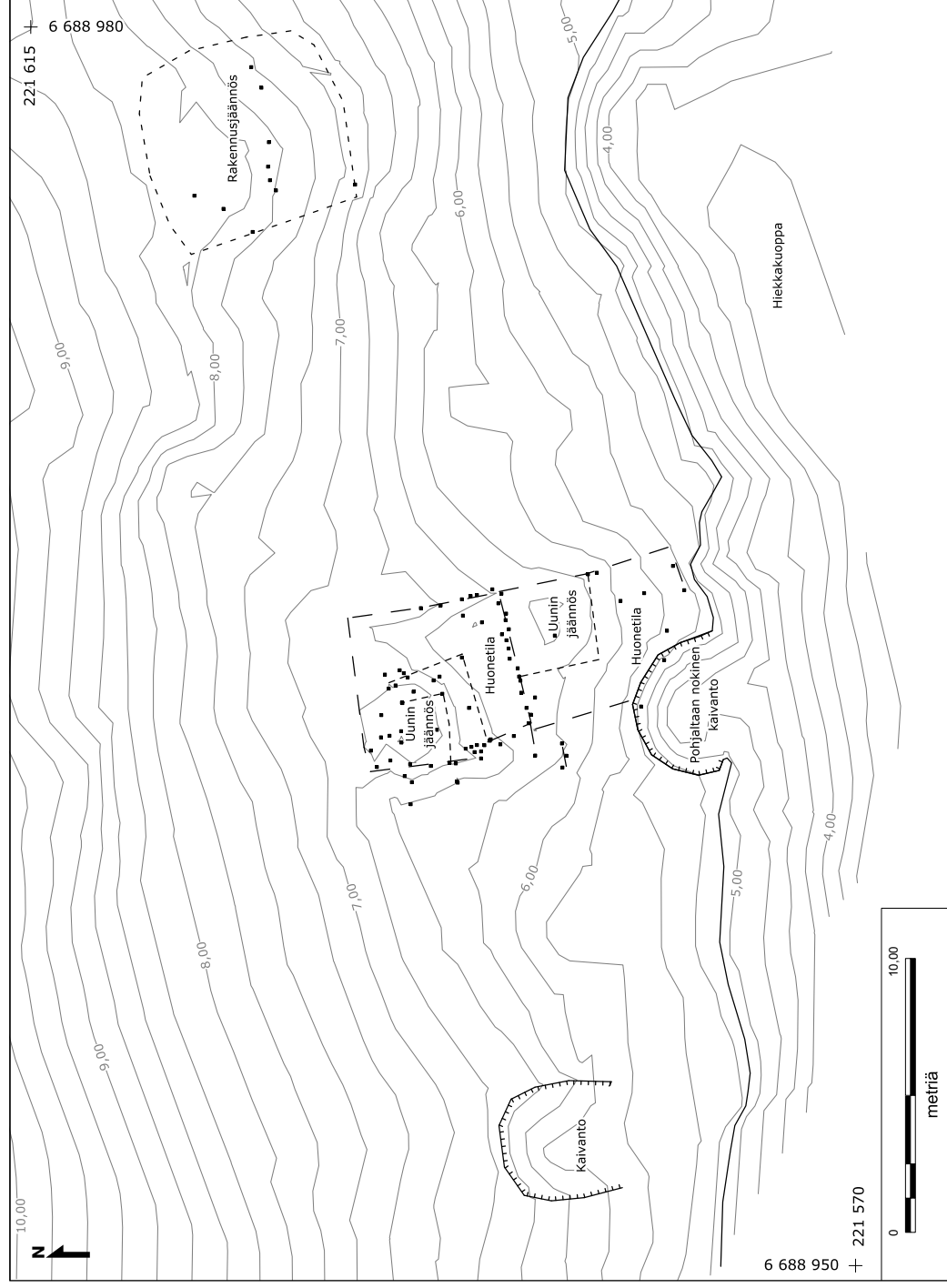
Liite 3.2.1 Seili Kirkkoniemi (Myllymäki 6). Meiskartta.

Mikko Helminen 2011.

Miittakaava 1:250, ETRS-TM35FIN / N2000

Miittausdokumentointi M. Helminen, J. Haarala ja J. Tiilikkala sekä H. Asplund, I. Aalto, E. Hartikka, R. Julin, J. Kallio, K. Krappala, H. Pyhtälä ja J. Vidgren 2011.

Maastossa kartoitetut kivet on merkitty karttaan mustalla pisteellä.

Liite 3.2 Seili Kirkkoniemi (Myllymäki 6).

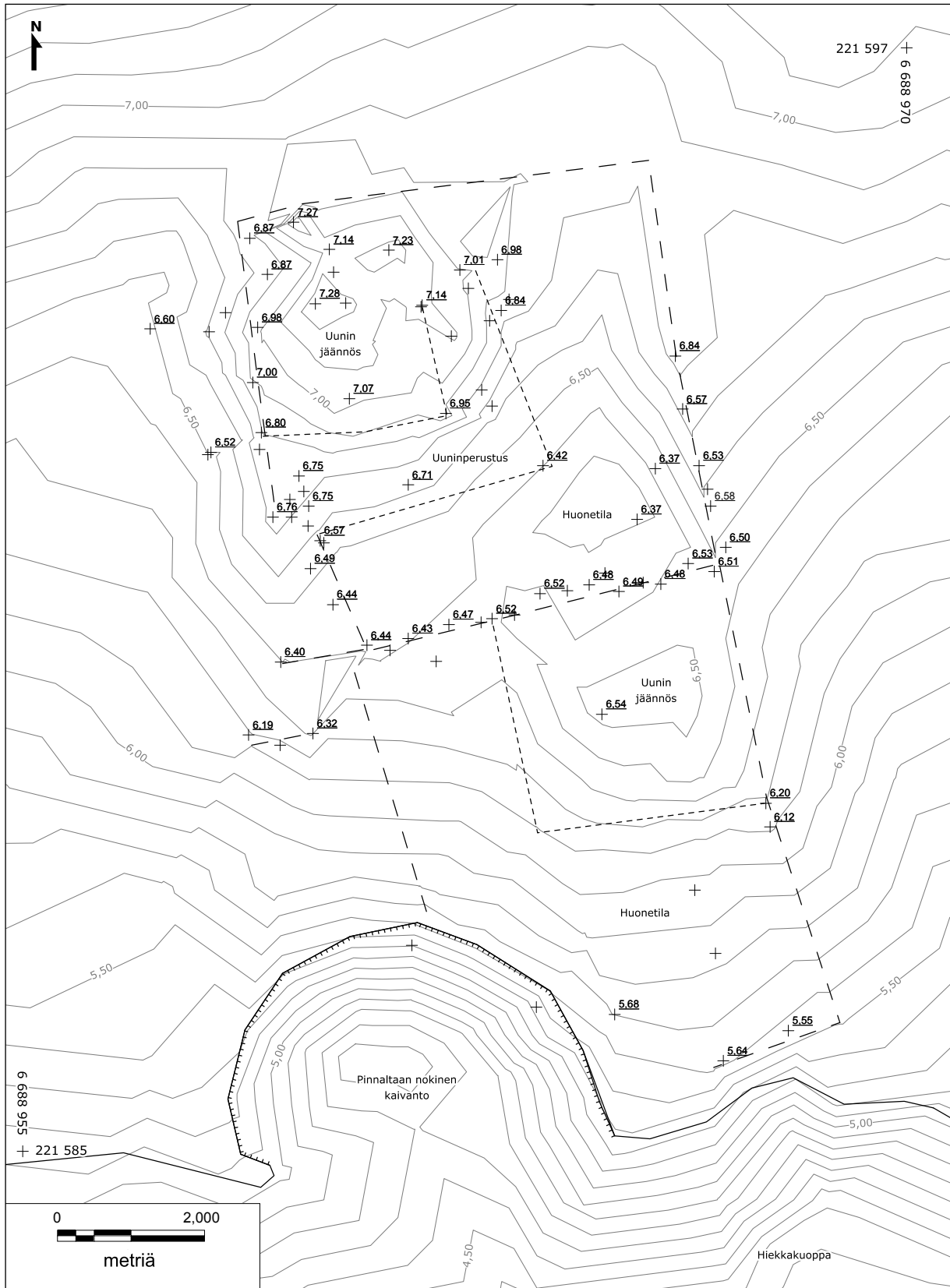
Liite 3.2.2 Seili Kirkkoniemi (Myllymäki 6). Rakennuksenperustus 1. Yleiskartta.

Mikko Helminen 2011.

Mittakaava 1:80, ETRS-TM35FIN / N2000

Mittausdokumentointi M. Helminen, J. Haarala ja J. Tiilikkala sekä H. Asplund, I. Aalto, E. Hartikka, R. Julin, J. Kallio, K. Krappala, H. Pyhtilä ja J. Vidgren 2011.

Maastossa kartoitetut kivet on merkitty karttaan rastilla.

Liite 4.1 Seili Utridarens tomt. Luettelo luetteloituista digitaalisista valokuvista (TYA 32:1–5).

TYA 32	Aihe	Kuvaussuunta	Kuvaaja	Aika	Originaali
1	Tutkimusalue kuvattuna houtuinhuoneentontin (Seili Dårhusen) koillisosan kallioalueelta. Tutkija Anne-Mari Liira seisoo rakennuksenjäännöksen perustuskiveykselle avatun koekuopan 16 vieressä.	lounaasta	Mikko Helminen	14.7.2011	DSC_3409.JPG
2	Koekuoppa 16. Kuopan pohjoislaidalla erottuu itä-länsi-suuntaista rakennuksen perustuskiveystä R102.	lännestä	MH	14.7.2011	DSC_3418.JPG
3	Koekuoppa 16. Kuopan pohjoislaidalla erottuu itä-länsi-suuntaista rakennuksen perustuskiveystä R102.	etelästä	MH	14.7.2011	DSC_3421.JPG
4	Koekuoppa 16. Kuopan pohjoislaidalla erottuu itä-länsi-suuntaista rakennuksen perustuskiveystä R102.	pohjoisesta	MH	14.7.2011	DSC_3422.JPG
5	Tutkimusalue kuvattuna houruinhuoneentontin (Seili Dårhusen) koillisosan kallioalueelta.	lounaasta	MH	14.7.2011	DSC_3426.JPG

Liite 4.2 Seili Utridarens tomt. Luettele talletetuista esinelöydöistä (TYA 879:1–11).

TYA 879	Yksikkö	Päämateriaali	Materiaali	Laji	Kuvaus	Kpl	Mitat (mm)	Paino (g)
1	M101	lasi	palanutta lasia?	lasiesineen pala?	Vaaleansävyistä sinertävänvihreää lasia?	1	6,8	<1
2	M101	lasi	lasi	tasolasia	Ikkunalasin pala, jonka pinta hieman irisoitunut.	1	2,1	1
3	M101	savi	valkosavi	liitupiippu	Liitupiipun katkeimia. Kookkaampi katkelma on puolikas piipun kopasta, jossa on tallella myös pieni pala vartta. Pienempi pala on katkelma piipun kodasta.	2	35x20x3 (koppa), 6x9 (varsi)	6
4	M101	savi	kivisavi	saviastian pala	Kivisaviastian kylkipala, jonka ulkopinnalla on vaalenakellertävä lasite. Palan sisäpinta on lasittamaton ja väriltään vaaleanruskea.	1	9,2	11
5	M101	savi	punasavi	saviastian pala	Punasavesta valmistetun vadin reunapala, jonka sisäpinnalla osin lohjennut ja keittaisella aineella koristeitu ruskea lasit. Palan ulkopinta on lasittamaton.	1	5,9	8
6	M101	savi	punasavi	saviastian paloja	Punasaviastian kylkipaloja, joiden sisäpinoilla vaaleanruskea tai tummanruskea lasite	3	3,8	2
7	M101	savi	punasavi	saviastian pala?	Punasaviastian pohjapala, jonka molemmat puolet tasaisia ja lasittamattomia.	1	4,1	3
8	M101	luu	palamatonta luu	palamatonta luuta		17		42
9	M101	luu	palanutta luu	palanutta luuta		1		<1
10	M101	savi	sekoitteinen savi	tiili	Oranssinruskeaa tiiliä, jossa muutaman palan pinnalla on kasvypainannetta.	5		28
11	M101	savi	sekoitteinen savi	tiiliä	Osittain kuonaantuneen tiilen korsipainanteinen pintapala ja osittain kuonaantuneen tiilen kulmapala	2		34

Liite 4.3.1 Seili Utridarens tomt. Yleiskartta.

Mikko Helminen 2011.

Mittakaava 1:400, ETRS-TM35FIN / N2000

Mittausedokumentointi M. Helminen ja A-M Liira 2011.

- 30. Utridarens fägårds tomt med hus (1811)
- 31. Potatisland / tobaksland (1813)
- 32. Potatisland / tobaksland (1813)
- 33. Dito [utridarens] vedgård och hus (1811)
- 34. Potatisland / tobaksland (1813)

Pintaturve ja M101

+

+

+

221324,000

+

R102 ja M103

+

+

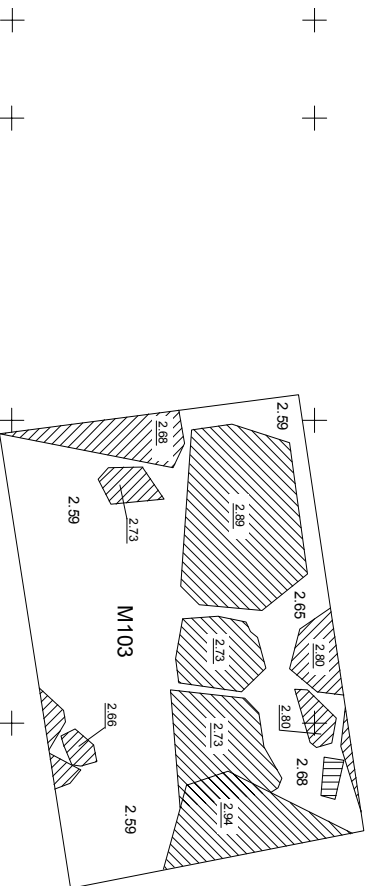
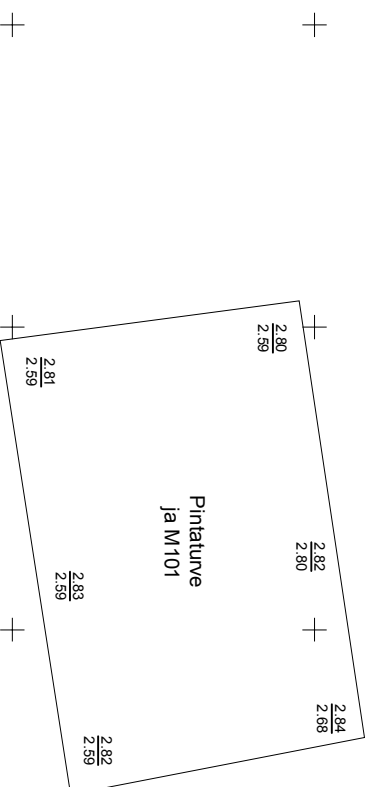
+

221324,000

+

6688845,000

6688845,000

6688842,000

+

+

+

6688842,000

+

+

+

+

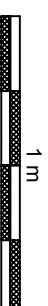
M101 Hiekansekainen humuskerros

R102 Perustuskiveys

M103 Karkea hiekka ja multa

M103 Kivi

M103 Tiili

LÄNSI-TURUNMAA, SEILI Seili Utridarens tomt Mikko Heilmänen 2011		Koekoppa 16 Pintaturve ja M101 sekä R102 ja M103 MK 1:25	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Mikko Heilmänen ja Anne-Mari Liira 2011		TURUN YLIOPISTO ARKEOLOGIAN OPPIAINEEN ARKISTO TURKU	
Puhut. piirt. Mikko Heilmänen 2011		Liite 4.3.2	

Liite 5.1 Seili Dårhusen. Luettelo mustavalkonegatiiveista (TYA 25596–25639).

TYA	Aihe	Kuvaussuunta	Kuvaaja	Aika
25596	Koekuoppa 19 kuvattuna pintaturpeen poiston jälkeen. Kuvassa on näkyvissä yksikön M201 pintaa.	pohjoisesta	Mikko Helminen	16.7.2011
25597	Koekuoppa 17 kuvattuna pintaturpeen poiston jälkeen. Kuvassa näkyvillä yksikön M201 pintaa ja kivirakenteeseen R211 kuuluvia kiviä.	pohjoisesta	MH	16.7.2011
25598	Koekuoppa 17 kuvattuna pintaturpeen poiston jälkeen. Kuvassa näkyvillä yksikön M201 pintaa ja kivirakenteeseen R211 kuuluvia kiviä.	etelästä	MH	16.7.2011
25599	Koekuoppa 18 kuvattuna pintaturpeen poiston jälkeen. Kuvassa näkyvissä yksikön M201 pintaa, sekä kivirakenteeseen R205 kuuluvia kiviä.	lännestä	MH	16.7.2011
25600	Koekuoppa 17 kuvattuna yksikköjen M201 ja M202 poiston jälkeen. Kuvassa on näkyvissä kookkaista kivistä koostuva R211, sekä etualalla itä-länsisuuntainen kivirakenne R210.	pohjoisesta	MH	16.7.2011
25601	Yksityiskohta koekuopan 17 pohjoispäädystä. Kuvassa on näkyvissä kookkaista kivistä koostuva R211, sekä etualalla itä-länsisuuntainen kivirakenne R210.	pohjoisesta	MH	16.7.2011
25602	Koekuopan 17 laajennosta valmistellaan mittaamalla uuden alueen paikkaa. Vasemmalta: Susanna Helminen, Janne Rantanen ja Essi Heinonen.	kaakosta	MH	16.7.2011
25603	Koekuopan 19 pohjoispääty kuvattuna yksikön M201 poiston jälkeen. Kuvan etualalla on näkyvillä paalunsijan R207 pintakevyistä.	idästä	MH	16.7.2011
25604	Koekuoppa 19 kuvattuna yksikön M201 poiston jälkeen. Kuvan etualalla koekuopan koillis-kuulmassa on nähtävissä paalunsijan R207 ylimmät kivet.	koillisesta	MH	16.7.2011
25605	Koekuoppa 18. Kuvassa osittain esillä kiviperustus R205, rakennuksen länsiosan ulkopuolista osaa peittävä maayksikkö M209, sekä tämän alta paljastuva maayksikkö M214. Kiviperustuksen R205 sisäpuolella esillä maayksikkö M215 ja kivirakennetta R233.	kaakosta	MH	17.7.2011
25606	Koekuoppa 18. Kuvassa osittain esillä kiviperustus R205, rakennuksen länsiosan ulkopuolista osaa peittävä maayksikkö M209, sekä tämän alta paljastuva maayksikkö M214. Kiviperustuksen R205 sisäpuolella esillä maayksikkö M215 ja kivirakennetta R233.	lounaasta	MH	17.7.2011
25607	Koekuoppa 19. Anniina Laine ja Juhana Ahlamo kaivavat kivirakenteita R207, R208, R238 peittävää maayksikköä M206 koekuopan pohjoislaidalla.	etelästä	MH	17.7.2011
25608	Koekuoppa 19. Kuvassa esillä maayksikköä M206, oikealla etualalla paalunsija R207, taka-alalla vasemalla rakennuksenperustuksen koillisnurkan kivirakennetta R208, sekä näiden välissä harvan kivirakenteen R238 pintaa.	koillisesta	MH	17.7.2011
25609	Koekuoppa 19. Kuvassa esillä maayksikköä M206, vasemalla etualalla paalunsija R207, taka-alalla oikealla rakennuksenperustuksen koillisnurkan kivirakennetta R208, sekä näiden välissä harvan kivirakenteen R238 pintaa.	pohjoisesta	MH	17.7.2011
25610	Koekuoppa 17. Yksityiskohta koekuopan pohjoispäädyn laajennososasta paljastetusta hiiltyneestä laotalattiatista R217. Kuvan oikeassa yläkulmassa itä-länsi-suuntaisen kivirakenteen R210 itäpäättyä.	pohjoisesta	MH	17.7.2011
25611	Koekuoppa 17. Yksityiskohta koekuopan luoteisosan laajennososan luoteiskulmasta. Kuvan etualalla on osittain purkujäteaineksen M213 peittämä mahdollisen muurattun tiilirakenteen jäännös R219. Kuvan taka-alalla itä-länsi-suuntaisen kivirakenteen R210 länsiosa.	pohjoisesta	MH	18.7.2011
25612	Koekuoppa 17. Yksityiskohta koekuopan luoteisosan laajennososan luoteiskulmasta ja koekuopan pohjoispäädystä. Kuvassa esillä purkujäteaineksen M212 alta paljastunut mahdollinen muurattu tiilirakenne R219 (oikealla) ja hiiltynyt laotalattiarakenne R217.	pohjoisesta	MH	18.7.2011
25613	Koekuoppa 17. Yksityiskohta koekuopan laajennososan koillis- ja pohjoisosassa esillä purkujäteaineksen M212, sekä hiilestä ja puusta koostuvan palojäteaineksen M213 poiston jälkeen puhdistettu hiiltynyt laotalattiarakenne R217.	pohjoisesta	MH	18.7.2011
25614	Koekuoppa 17. Koekuopan laajennososan koillis- ja pohjoisosassa esillä purkujäteaineksen M212 alta paljastunut mahdollinen muurattu tiilirakenne R219 (vasemalla) ja hiiltynyt laotalattiarakenne R217.	kaakosta	MH	18.7.2011
25615	Koekuoppa 17. Kuvassa esillä vasemalla koekuopan eteläosassa massiivinen kivirakenne R211, kuvan keskellä koekuopan luoteiskulmassa mahdollinen muurattu tiilirakenne R219, sekä tämän oikealla puolella koekuopan pohjoislaidan keskiosassa hiiltynyt laotalattiarakenne R217.	kaakosta	MH	18.7.2011
25616	Koekuoppa 18. Kuvassa esillä taka-alalla (länsiosassa) ja kuvan oikean laidan (pohjoisen) maaleikkauksessa rakennuksen perustuskiveys R205. Kuvan etualalla perustuskiveyksen ulkopuolista osaa peittävän maayksikön M209 alta paljastuvaa maayksikköä M221.	idästä	MH	19.7.2011
25617	Koekuoppa 18. Yksityiskohta koekuopan itäpäädystä. Kuvassa esillä oikealla laidalla (länsipuolella) rakennuksen perustuskiveyksen R205 nurkkaa. Kuvassa vasemalla (itäpuolella) kiviperustuksen ulkopuolista osaa peittävän maayksikön M209 alta paljastuvaa maayksikköä M221.	pohjoisesta	MH	19.7.2011
25618	Koekuoppa 18. Kuvassa taka-alalla näkyvän kiviperustuksen R205 nurkan ulkopuolista osaa peittäneen maayksikön M209 poiston jälkeen erottuvat maa- ja rakennesyksiköt.	idästä	MH	19.7.2011
25619	Koekuoppa 20. Kuvassa esillä pintaturpeen ja multamaayksikön M201 poiston jälkeen paljastunut maayksikkö M222.	pohjoisesta	MH	20.7.2011

TYA	Aihe	Kuvaussuunta	Kuvaaja	Aika
25620	Koekuoppa 20. Kuvassa esillä pintaturpeen ja multamaayksikön M201 poiston jälkeen paljastunut maayksikkö M222.	pohjoisesta	MH	20.7.2011
25621	Koekuoppa 18. Yksityiskohta koekuopan itäpäädyistä. Kuvassa esillä oikealla laidalla (länsipuolella) rakennuksen perustuskiveyksen R205 nurkkaa, sekä tämän vasemmalla puolella ja kuvan taka-alalla koekuopan eteläosan maaleikkauksessa kivirakennetta R223. Kuvan vasemmalla laidalla koekuopan itäpäädyssä on esillä peruskalliota.	pohjoisesta	MH	20.7.2011
25622	Koekuoppa 18. Kuvassa esillä taka-alalla (länsipuolella) rakennuksen perustuskiveyksen R205 nurkka, sekä tämän etupuolella ja vasemmalla koekuopan eteläosan maaleikkauksessa kivirakennetta R223. Kuvan etualalla koekuopan itäpäädyssä on esillä peruskalliota.	idästä	MH	20.7.2011
25623	Koekuoppa 18. Yksityiskohta koekuopan itäosasta. Kuvassa esillä taka-alalla (länsipuolella) rakennuksen perustuskiveyksen R205 nurkkaa, sekä tämän etupuolella ja vasemmalla koekuopan eteläosan maaleikkauksessa kivirakennetta R223. Kuvan etualalla koekuopan itäpäädyssä on esillä peruskalliota.	idästä	MH	20.7.2011
25624	Koekuoppa 17. Yksityiskohta koekuopan laajennusosan itäosasta. Kuvan taka-alalla vasemmalla massiivisen kivirakenteen R211 koillisnurkka. Kuvan etualalla koekuopan ulkopuolelle pohjoiseen ja koilliseen jatkuva puulastukerros R230 esiin puhdistettuna.	idästä	MH	21.7.2011
25625	Koekuoppa 17. Yksityiskohta koekuopan laajennusosan koillisosasta. Kuvan etualalla koekuopan ulkopuolelle pohjoiseen ja koilliseen jatkuva puulastukerros R230 esiin puhdistettuna.	pohjoisesta	MH	21.7.2011
25626	Koekuoppa 18 viimeisessä tutkitussa vaiheessa. Kuvassa etualalla (länsipuolella) rakennuksen kiviperustuksen nurkka R205, jonka sisäpuolella vasemmalla erottuu kivirakenne R232. Perustuksen ulkopuolella oikealla mukulakiveystä muistuttava pihataso R237. Kiviperustuksen takana (itäpuolella) kivirakenne R223.	lännestä	MH	21.7.2011
25627	Koekuoppa 18 viimeisessä tutkitussa vaiheessa. Kuvassa taka-alalla (länsipuolella) rakennuksen kiviperustuksen nurkka R205, jonka sisäpuolella oikealla erottuu kivirakenne R232. Perustuksen ulkopuolella vasemmalla mukulakiveystä muistuttava pihataso R237. Kuvassa etualalla kiviperustuksen itäpuolella sijaitseva kivirakenne R223 ja peruskalliota.	idästä	MH	21.7.2011
25628	Koekuoppa 18. Yksityiskohta koekuopan eteläosasta viimeisessä tutkitussa vaiheessa. Kuvan taka-alalla (pohjoispuolella) rakennuksen kiviperustuksen nurkka R205 ja oikeassa reunassa (itäpuolella) kivirakennetta R232. Kuvan etualalla kiviperustuksen nurkan ja eteläpuolen maaleikkauksen välissä erottuu mukulakiveystä muistuttava pihataso R237.	etelästä	MH	21.7.2011
25629	Koekuoppa 18. Koekuopan itäpäädyn maaleikkaus.	lännestä	MH	22.7.2011
25630	Koekuoppa 18. Koekuopan itäpäädyn maaleikkaus.	lännestä	MH	22.7.2011
25631	Koekuoppa 17. Yksityiskohta koekuopan laajennusalueen itäpuolelta koekuopan viimeisessä tutkitussa vaiheessa. Kuvassa etualalla (itäpuolella) puulastukerros R230 ja kuvassa vasemmalla taka-alalla massiivisen kivirakenteen R211 koillisnurkka, sekä tämän oikealla puolella kuvassa ylhäällä keskellä itä-länsi-suuntaisen kivirakenteen R235 itäpääty.	idästä	MH	22.7.2011
25632	Koekuoppa 17. Yksityiskohta koekuopan pohjois- ja luoteisosalta koekuopan viimeisessä tutkitussa vaiheessa. Kuvassa vasemmalla massiivisen kivirakenteen R211 pohjoispääty, tämän oikealla puolella kuvassa keskellä itä-länsi-suuntaista kivirakennetta R235, sekä oikealla mahdollista muurirakennetta R219. Kuvan etualalla (itäpuolella) puulastukerrosta R235.	idästä	MH	22.7.2011
25633	Koekuoppa 17. Yksityiskohta koekuopan pohjois- ja luoteisosalta koekuopan viimeisessä tutkitussa vaiheessa. Kuvassa oikealla taka-alalla massiivisen kivirakenteen R211 pohjoispääty, tämän edessä kuvassa keskellä itä-länsi-suuntaista kivirakennetta R235, sekä etualalla mahdollista muurirakennetta R219. Kuvan vasemmalla laidalla (itäpuolella) puulastukerrosta R235.	pohjoisesta	MH	22.7.2011
25634	Koekuoppa 17. Yksityiskohta koekuopan laajennusosan itäpuolelta koekuopan viimeisessä tutkitussa vaiheessa puulastukerros R235 alalta. Kuvassa oikealla taka-alalla massiivisen kivirakenteen R211 koillisnurkka, tämän edessä kuvassa itä-länsi-suuntaisen kivirakenteen R235 itäpääty.	pohjoisesta	MH	22.7.2011
25635	Koekuoppa 17. Koekuopan pohjoispäädyn maaleikkauksen itäinen osa.	etelästä	MH	22.7.2011
25636	Koekuoppa 17. Koekuopan pohjoispäädyn maaleikkauksen läntinen osa.	etelästä	MH	22.7.2011
25637	Kalliohakkaus "J:H:", sekä kolme kuvassa hakkauksesta katsottuna oikealla puolella (lännessä) sijaitsevaa kuppimaista hakkausta houruinhuoneentontin pohjoisosan kohti pohjoista jyrkästi laskevalla kallioalueella.	pohjoisluoteesta	MH	15.9.2011
25638	Kalliohakkaus "1831" / "E:H:" / tunnuskuva houruinhuoneentontin pohjoisosan kohti pohjoista jyrkästi laskevalla kallioalueella, lähellä maanpintaa.	pohjoisesta	MH	15.9.2011
25639	Kalliohakkaus "1831" / "E:H:" / tunnuskuva houruinhuoneentontin pohjoisosan kohti pohjoista jyrkästi laskevalla kallioalueella, lähellä maanpintaa.	pohjoisesta	MH	15.9.2011

Liite 5.2 Seili Dårhusen. Luettelo luetteloiduista digitaalisista valokuvista (TYA 31:1–67).

TYA 31	Aihe	Kuvaussuunta	Kuvaaja	Aika	Originaali
1	Laserkeilauksessa hyödynnettyjä vastinpestepalloja asetettuna houruinhuoneentontin lounaispuolella kohti pohjoisluodetta laskevan tien varteen.		Mikko Helminen	14.7.2011	DSC_3442.JPG
2	Kari Uotila (Muuritutkimus ky) asettamassa Faro 3D -laserkeilainta mittaavalmiuteen houruinhuoneentontin kaakkoisosan kallioalueella.		MH	14.7.2011	DSC_3443.JPG
3	Koekuoppa 19 kuvattuna pintaturpeen poiston jälkeen. Kuvassa on näkyvissä yksikön M201 pintaa.	pohjoisesta	MH	16.7.2011	DSC_3455.JPG
4	Koekuoppa 19 kuvattuna pintaturpeen poiston jälkeen. Kuvassa on näkyvissä yksikön M201 pintaa.	koillisesta	MH	16.7.2011	DSC_3457.JPG
5	Koekuoppa 18 kuvattuna pintaturpeen poiston jälkeen. Kuvassa näkyvissä yksikön M201 pintaa, sekä kivirakenteeseen R205 kuuluvia kiviä.	idästä	MH	16.7.2011	DSC_3462.JPG
6	Koekuoppa 18 kuvattuna pintaturpeen poiston jälkeen. Kuvassa näkyvissä yksikön M201 pintaa, sekä kivirakenteeseen R205 kuuluvia kiviä.	lännestä	MH	16.7.2011	DSC_3463.JPG
7	Koekuoppa 18 kuvattuna pintaturpeen poiston jälkeen. Kuvassa näkyvissä yksikön M201 pintaa, sekä kivirakenteeseen R205 kuuluvia kiviä.	luoteesta	MH	16.7.2011	DSC_3466.JPG
8	Koekuoppa 17 kuvattuna yksikköjen M201 ja M202 poiston jälkeen. Kuvassa on näkyvissä kookkaista kivistä koostuva R211, sekä oikealla itä-länsisuuntainen kivirakenne R210.	itäkoillisesta	MH	16.7.2011	DSC_3468.JPG
9	Koekuoppa 17 kuvattuna yksikköjen M201 ja M202 poiston jälkeen. Kuvassa on näkyvissä kookkaista kivistä koostuva R211, sekä etualalla itä-länsisuuntainen kivirakenne R210.	pohjoisesta	MH	16.7.2011	DSC_3472.JPG
10	Yksityiskohta koekuopan 17 pohjoispäädyn koilliskulmasta. Kuvassa on näkyvissä kookkaista kivistä koostuva R211, sekä etualalla itä-länsisuuntainen kivirakenne R210.	pohjoisesta	MH	16.7.2011	DSC_3474.JPG
11	Koekuoppa 19 kuvattuna yksikön M201 poiston jälkeen. Kuvan etualalla on näkyvillä paalunsijan R207 pintakiveystä.	pohjoisesta	MH	16.7.2011	DSC_3478.JPG
12	Koekuoppa 18. Kuvassa osittain esillä kiviperustus R205, rakennuksen länsiosan ulkopuolista osaa peittävä maayksikkö M209, sekä tämän alta paljastuva maayksikkö M214. Kiviperustuksen R205 sisäpuolella esillä maayksikkö M215 ja kivirakennetta R233.	idästä	MH	17.7.2011	DSC_3483.JPG
13	Koekuoppa 18. Siiri Tuomenoja (oik.) kaivaa koekuopan länsipäätyä Janne Haaralan ohjeistuksessa. Anne-Mari Liira (takana) tutkii yksikköomakkeita.	pohjoisesta	MH	17.7.2011	DSC_3484.JPG
14	Koekuoppa 18. Yksityiskohta koekuopan länsipäädystä. Kuvassa osittain esillä kiviperustus R205 ja tämän sisäpuolella, kuvan taka-alalla, kivirakennetta R233.	etelästä	MH	17.7.2011	DSC_3485.JPG
15	Koekuoppa 18. Yksityiskohta koekuopan itäpäädystä. Kuvassa osittain esillä kiviperustus R205, rakennuksen länsiosan ulkopuolista osaa peittävä maayksikkö M209, sekä tämän alta paljastuva maayksikkö M214.	etelästä	MH	17.7.2011	DSC_3486.JPG
16	Koekuoppa 19. Kuvassa esillä maayksikköä M206, vasemmalla etualalla paalunsija R207, taka-alalla oikealla rakennuksenperustuksen koillisnurkan kivirakennetta R208, sekä näiden välissä harvan kivirakenteen R238 pintaa.	pohjoisesta	MH	17.7.2011	DSC_3487.JPG
17	Koekuoppa 19. Yksityiskohta koekuopan pohjoispäädystä. Kuvassa vasemmalla paalunsija R207, jonka vieressä esillä maayksikköä M206.	pohjoisesta	MH	17.7.2011	DSC_3489.JPG
18	Koekuoppa 17. Anne-Mari Liira valmistelee koekuopan pohjoispäädyn laajennososasta paljastettua hiiltyntä lautalattiaa (R217) valokuvausta varten. Kuvan oikeassa alalaidassa näkyy itä-länsi-suuntaisen kivirakenteen R210 itäpäättyä.	pohjoisesta	MH	17.7.2011	DSC_3496.JPG
19	Koekuoppa 17. Yksityiskohta koekuopan koekuopan pohjoispäädyn keski-osasta. Kuvassa esillä hiiltyntä lautalattiarakenne R217.	pohjoisesta	MH	17.7.2011	DSC_3499.JPG
20	Koekuoppa 17. Yksityiskohta koekuopan luoteisosan laajennososan luoteiskulmasta. Kuvan etualalla on osittain purkujäteaineksen M213 peittämä mahdollisen muuratun tiilirakenteen jäännös R219. Kuvan taka-alalla itä-länsisuuntaisen kivirakenteen R210 länsiosaa.	pohjoisesta	MH	18.7.2011	DSC_3501.JPG
21	Koekuoppa 17. Yksityiskohta koekuopan laajennososan koilliskulmasta ja koekuopan pohjoispäädystä. Kuvassa esillä purkujäteaineksen M212, sekä hiilestä ja puusta koostuvan palojäteaineksen M213 poiston jälkeen puhdistettu hiiltyntä lautalattiarakenne R217, sekä mahdollisen muuratun tiilirakenteen jäännös R219.	pohjoisesta	MH	18.7.2011	DSC_3502.JPG
22	Koekuoppa 17. Yksityiskohta koekuopan laajennososan koillis- ja pohjoisosasta. Kuvassa esillä hiiltyntä lautalattiarakenne R217.	pohjoisesta	MH	18.7.2011	DSC_3504.JPG

TYA 31	Aihe	Kuvaussuunta	Kuvaaja	Aika	Originaali
23	Koekuoppa 17. Yksityiskohta koekuopan laajennusosan koilliskulmasta. Kuvassa etualalla hiiltynyt lautalattiarakenne R217.	pohjoisesta	MH	18.7.2011	DSC_3505.JPG
24	Koekuoppa 17. Kuvassa esillä vasemmalla koekuopan eteläosassa massiivinen kivirakenne R211, kuvan keskellä koekuopan luoteiskulmassa mahdollinen muurattu tiilirakenne R219, sekä tämän oikealla puolella koekuopan pohjoislaidan keskiosassa hiiltynyt lautalattiarakenne R217.	kaakosta	MH	18.7.2011	DSC_3506.JPG
25	Koekuoppa 17. Kuvassa esillä vasemmalla koekuopan eteläosassa massiivinen kivirakenne R211, kuvassa oikealla taka-alalla, koekuopan luoteiskulmassa, mahdollinen muurattu tiilirakenne R219, sekä tämän etupuolella koekuopan pohjoislaidan keskiosassa hiiltynyt lautalattiarakenne R217.	idästä	MH	18.7.2011	DSC_3508.JPG
26	Koekuoppa 17. Yksityiskohta koekuopan laajennusosan koilliskulmasta ja koekuopan pohjoispäädystä. Kuvassa esillä purkujäteaineksen M212, sekä hiilestä ja puusta koostuvan palojäteaineksen M213 poiston jälkeen puhdistettu hiiltynyt lautalattiarakenne R217.	idästä	MH	18.7.2011	DSC_3509.JPG
27	Koekuoppa 18. Kuvassa esillä taka-alalla (länsiosassa) ja kuvan oikean laidan (pohjoisen) maaleikkauksessa rakennuksen perustuskiveys R205. Kuvan etualalla perustuskiveyksen ulkopuolista osaa peittävän maayksikön M209 alta paljastuvaa maayksikköä M221.	idästä	MH	19.7.2011	DSC_3514.JPG
28	Koekuoppa 18. Yksityiskohta koekuopan itäpäädystä. Kuvassa esillä taka-alalla (länsiosassa) rakennuksen perustuskiveys R205. Kuvan etualalla perustuskiveyksen ulkopuolista osaa peittävän maayksikön M209 alta paljastuvaa maayksikköä M221.	kaakosta	MH	19.7.2011	DSC_3516.JPG
29	Koekuoppa 20. Kuvassa esillä pintaturpeen ja multamaayksikön M201 poiston jälkeen paljastunut maayksikkö M222 ennen koekuopan laajentamista kohti pohjoista. Kuvan taka-alalla Koekuoppa 19.	pohjoisesta	MH	19.7.2011	DSC_3518.JPG
30	Koekuoppa 20. Kuvassa esillä pintaturpeen ja multamaayksikön M201 poiston jälkeen paljastunut maayksikkö M222 ennen koekuopan laajentamista kohti pohjoista.	pohjoisesta	MH	19.7.2011	DSC_3519.JPG
31	Koekuoppa 18. Kuvassa taka-alalla näkyvän kiviperustuksen R205 nurkan ulkopuolista osaa peittäneen maayksikön M209 poiston jälkeen erottuvat maa- ja rakenneyksiköt.	idästä	MH	19.7.2011	DSC_3521.JPG
32	Koekuoppa 20. Kuvassa esillä pintaturpeen ja multamaayksikön M201 poiston jälkeen paljastunut maayksikkö M222.	pohjoisesta	MH	20.7.2011	DSC_3531.JPG
33	Koekuoppa 20. Kuvassa esillä pintaturpeen ja multamaayksikön M201 poiston jälkeen paljastunut maayksikkö M222.	etelästä	MH	20.7.2011	DSC_3535.JPG
34	Koekuoppa 18. Yksityiskohta koekuopan itäpäädystä. Kuvassa esillä etualalla (länsipuolella) koekuopan itäosan kivirakennetta R223. Kuvan taka-alalla koekuopan itäpäädystä on esillä peruskalliota.	lännestä	MH	20.7.2011	DSC_3536.JPG
35	Koekuoppa 18. Kuvassa esillä taka-alalla (länsipuolella) rakennuksen perustuskiveyksen R205 nurkka, sekä tämän etupuolella ja vasemmalla koekuopan eteläosan maaleikkauksessa kivirakennetta R223. Kuvassa etualalla koekuopan itäpäädystä on esillä peruskalliota.	idästä	MH	20.7.2011	DSC_3537.JPG
36	Koekuoppa 18. Yksityiskohta koekuopan itäpäädystä. Kuvassa esillä etualalla (länsipuolella) koekuopan kivirakennetta R223. Kuvan taka-alalla koekuopan itäpäädystä on esillä peruskalliota.	lännestä	MH	20.7.2011	DSC_3540.JPG
37	Koekuoppa 18. Yksityiskohta koekuopan itäpäädystä. Kuvassa esillä taka-alalla (länsipuolella) koekuopan itäosan kivirakennetta R223. Kuvassa etualalla koekuopan itäpäädystä on esillä peruskalliota.	idästä	MH	20.7.2011	DSC_3541.JPG
38	Koekuoppa 18. Yksityiskohta koekuopan itäpäädystä. Kuvassa esillä etualalla (länsipuolella) koekuopan kivirakennetta R223. Kuvan taka-alalla koekuopan itäpäädystä on esillä peruskalliota.	lännestä	MH	20.7.2011	DSC_3542.JPG
39	Koekuoppa 17. Yksityiskohta koekuopan laajennusosan itäosasta, koekuopan ulkopuolelle pohjoiseen ja koilliseen jatkuvasta puulastukerroksesta R230.	pohjoisesta	MH	21.7.2011	DSC_3545.JPG
40	Koekuoppa 17. Yksityiskohta koekuopan laajennusosan koillisosasta, koekuopan ulkopuolelle pohjoiseen ja koilliseen jatkuvan puulastukerroksen R230 esiin puhdistetusta pinnasta.		MH	21.7.2011	DSC_3555.JPG
41	Koekuoppa 18 viimeisessä tutkitussa vaiheessa. Kuvassa etualalla (länsipuolella) rakennuksen kiviperustuksen nurkka R205, jonka sisäpuolella vasemmalla erottuu kivirakenne R232. Perustuksen ulkopuolella oikealla mukalakiveystä muistuttava pihatasa R237. Kiviperustuksen takana (itäpuolella) kivirakenne R223.	lännestä	MH	21.7.2011	DSC_3565.JPG
42	Koekuoppa 18 viimeisessä tutkitussa vaiheessa. Kuvassa taka-alalla (länsipuolella) rakennuksen kiviperustuksen nurkka R205, jonka sisäpuolella oikealla erottuu kivirakenne R232. Perustuksen ulkopuolella vasemmalla mukalakiveystä muistuttava pihatasa R237. Kuvassa etualalla kiviperustuksen itäpuolella sijaitseva kivirakenne R223 ja peruskalliota.	idästä	MH	21.7.2011	DSC_3566.JPG

TYA 31	Aihe	Kuvaussuunta	Kuvaaja	Aika	Originaali
43	Koekuoppa 18. Yksityiskohta koekuopan eteläosasta viimeisessä tutkitussa vaiheessa. Kuvan etualalla (pohjoispuolella) rakennuksen kiviperustuksen nurkka R205 ja vasemmalla reunassa (itäpuolella) kivirakennetta R232. Kuvan keskellä kiviperustuksen nurkan ja eteläpuolen maaleikkauksen välissä erottuu mukulakiveystä muistuttava pihataso R237.	pohjoisesta	MH	21.7.2011	DSC_3568.JPG
44	Koekuoppa 18. Yksityiskohta koekuopan eteläosasta viimeisessä tutkitussa vaiheessa. Kuvan taka-alalla (pohjoispuolella) rakennuksen kiviperustuksen nurkka R205 ja oikealla reunassa (itäpuolella) kivirakennetta R232. Kuvan etualalla kiviperustuksen nurkan ja eteläpuolen maaleikkauksen välissä erottuu mukulakiveystä muistuttava pihataso R237.	etelästä	MH	21.7.2011	DSC_3570.JPG
45	Koekuoppa 18. Koekuopan itäpäädyn maaleikkaus.	lännestä	MH	22.7.2011	DSC_3574.JPG
46	Koekuoppa 17. Yksityiskohta koekuopan laajennosalueen itäpuolelta koekuopan viimeisessä tutkitussa vaiheessa. Kuvassa etualalla (itäpuolella) puulastukerros R230 ja kuvassa vasemmalla taka-alalla massiivisen kivirakenteen R211 koillisnurkka, sekä tämän oikealla puolella kuvassa ylhäällä keskellä itä-länsi-suuntaisen kivirakenteen R235 itäpäätty.	itäkaakosta	MH	22.7.2011	DSC_3579.JPG
47	Koekuoppa 17. Yksityiskohta koekuopan laajennosalueen itäpuolelta koekuopan viimeisessä tutkitussa vaiheessa. Kuvassa etualalla (itäpuolella) puulastukerros R230 ja kuvassa vasemmalla taka-alalla massiivisen kivirakenteen R211 koillisnurkka, sekä tämän oikealla puolella kuvassa ylhäällä keskellä itä-länsi-suuntaisen kivirakenteen R235 itäpäätty.	idästä	MH	22.7.2011	DSC_3580.JPG
48	Koekuoppa 17. Yksityiskohta koekuopan pohjois- ja luoteisosalta koekuopan viimeisessä tutkitussa vaiheessa. Kuvassa oikealla taka-alalla massiivisen kivirakenteen R211 pohjoispäätty, tämän edessä kuvassa keskellä itä-länsi-suuntaista kivirakennetta R235, sekä etualalla mahdollista muurirakennetta R219. Kuvan vasemmalla laidalla (itäpuolella) puulastukerros R235.	pohjoisesta	MH	22.7.2011	DSC_3581.JPG
49	Koekuoppa 17. Koekuopan pohjoispäädyn maaleikkauksen itäinen osa.	etelästä	MH	22.7.2011	DSC_3583.JPG
50	Koekuoppa 17. Koekuopan pohjoispäädyn maaleikkauksen keskiosa.	etelästä	MH	22.7.2011	DSC_3584.JPG
51	Koekuoppa 17. Koekuopan pohjoispäädyn maaleikkauksen läntinen osa.	etelästä	MH	22.7.2011	DSC_3586.JPG
52	Kalliohakkaus 5, "J:H.", houruinhuoneentontin pohjoisosan kohti pohjoista jyrkästi laskevalla kallioalueella.	pohjoisesta	MH	29.9.2011	DSC_3827.JPG
53	Kalliohakkaus 6. Kolme kuppimaista hakkausta houruinhuoneentontin pohjoisosan kohti pohjoista jyrkästi laskevalla kallioalueella.	pohjoisesta	MH	29.9.2011	DSC_3828.JPG
54	Kalliohakkaus 7, "183? M:J.", jonka alla koukkuun tarttunutta kalaa ja mahdollisesti kalastajaa esittävä kuvahakkaus houruinhuoneentontin pohjoisosan kohti pohjoista jyrkästi laskevalla kallioalueella.	pohjoisesta	MH	29.9.2011	DSC_3830.JPG
55	Kalliohakkaus 8. Kallioon hakattu kuva-aihe houruinhuoneentontin pohjoisosan kohti pohjoista jyrkästi laskevalla kallioalueella, lähellä nykyistä maanpintaa.	pohjoisesta	MH	29.9.2011	DSC_3835.JPG
56	Kalliohakkaus 9. "1837" / "E:H." / tunnuskuvaa houruinhuoneentontin pohjoisosan kohti pohjoista jyrkästi laskevalla kallioalueella, lähellä nykyistä maanpintaa.	pohjoisesta	MH	29.9.2011	DSC_3838.JPG
57	Kalliohakkaus 5, "J:H." liidulla vahvistettuna houruinhuoneentontin pohjoisosan kohti pohjoista jyrkästi laskevalla kallioalueella.	pohjoisesta	MH	29.9.2011	DSC_3856.JPG
58	Kalliohakkaus 6. Kolme kuppimaista hakkausta liidulla vahvistettuna houruinhuoneentontin pohjoisosan kohti pohjoista jyrkästi laskevalla kallioalueella.	pohjoisesta	MH	29.9.2011	DSC_3858.JPG
59	Kalliohakkaus 7, "183? M:J.", jonka alla koukkuun tarttunutta kalaa ja mahdollisesti kalastajaa esittävä kuvahakkaus liidulla vahvistettuna houruinhuoneentontin pohjoisosan kohti pohjoista jyrkästi laskevalla kallioalueella.	pohjoisesta	MH	29.9.2011	DSC_3865.JPG
60	Kalliohakkaukset 5 ("J:H."), 6 (kolme kuppimaista hakkausta), sekä 7 ("183? M:J." ja koukkuun tarttuneesta kala-aiheesta muodostuva hakkaus) liiduilla vahvistettuna. Hakkaukset sijaitsevat houruinhuoneentontin pohjoisosan kohti pohjoista jyrkästi laskevalla kallioalueella.	luoteesta	MH	29.9.2011	DSC_3863.JPG
61	Kalliohakkaus 8. Kallioon hakattu kuva-aihe liidulla vahvistettuna houruinhuoneentontin pohjoisosan kohti pohjoista jyrkästi laskevalla kallioalueella, lähellä nykyistä maanpintaa.	pohjoisesta	MH	29.9.2011	DSC_3866.JPG
62	Kalliohakkaus 9, "1837" / "E:H." / tunnuskuvaa, liidulla vahvistettuna houruinhuoneentontin pohjoisosan kohti pohjoista jyrkästi laskevalla kallioalueella, lähellä nykyistä maanpintaa.	pohjoisesta	MH	29.9.2011	DSC_3867.JPG
63	Houruinhuoneentontin pohjoisosan kohti pohjoista jyrkästi laskevalla kallioalueella sijaitseva kuvakenttä kuvattuna Kirkkoniemelle johtavalta tieltä.	pohjoisesta	MH	29.9.2011	DSC_3871.JPG
64	Kalliohakkaukset 5 ("J:H."), 6 (kolme kuppimaista hakkausta), sekä 7 (hakkauksesta "183? M:J." ja koukkuun tarttuneesta kala-aiheesta muodostuva hakkaus) liiduilla vahvistettuna. Hakkaukset sijaitsevat houruinhuoneentontin pohjoisosan kohti pohjoista jyrkästi laskevalla kallioalueella.	luoteesta	MH	29.9.2011	DSC_3874.JPG

TYA 31	Aihe	Kuvaussuunta	Kuvaaja	Aika	Originaali
65	Lähellä nykyistä maanpintaa houruinhuoneentontin pohjoisosan kohti pohjoista jyrkästi laskevalla kallioalueella sijaitsevat hakkaukset 8 ja 9 liidulla vahvistettuina.	pohjoiskaakosta	MH	29.9.2011	DSC_3876.JPG
66	Houruinhuoneentontin pohjoisosan kohti pohjoista jyrkästi laskevalla kallio-alueella sijaitseva kuvakenttä kuvattuna Kirkkoniemelle johtavalta tieltä.	kaakosta	MH	29.9.2011	DSC_3879.JPG
67	Turun yliopiston arkeologian oppiaineen kenttätymetodiikkakurssin Seilin opintomatkan osanottajat m/s Fisköllä palaamassa Seilistä.		MH	30.9.2011	DSC_3893.JPG

Liite 5.3 Seili Dårhusen. Luettelo talletetuista esinelöydöistä (TYA 880:1–207).

TYA 880	Alue	Yksikkö	Päämateriaali	Materiaali	Laji	Kuvaus	Kpl	Mitat (mm)	Paino (g)	Muuta
1	KK 17	M201	lasi	esinelasi	lasiesineen katkelma?	Pahoin irisoitunutta lasia. Palan sisällä erottuu tummaa lasia	1	5	1	
2	KK 17	M201	lasi	lasi	tasolasin paloja	Vihertävää tasolasia	6	2	4	
3	KK 17	M201	savi	punasavi	saviastian pala	Punasaviastian reunapaloja, joiden pinnassa on ruskean harmahtava lasitus. Palat ovat samasta astiasta, joka on kaartunut leikkauksestaan hieman yläreunasta leveämmäksi.	2	12	3	
4	KK 17	M201	savi	punasavi	saviastian paloja	Punasaviastian pohjapaloja. Palat ovat peräisin samasta, halkaisijaltaan noin 7 cm astiasta. Palojen sisäpinnassa pääosin murtunutta lasitusta ja raidallista vaiko-savikoristelua.	3	6	26	
5	KK 17	M201	savi	punasavi	saviastian pala	Tummanruskeaksi poltettua punasavesta valmistetun vadin pohjapala. Palan kiillotetussa ulkopinnassa erottuu dreijatessa muodostunutta rihlausuraa. Palan sisäpinta on murtunut.	1	5	10	
6	KK 17	M201	savi	savi	punasaviastian pala	Punasaviastian kylkipala. Tummanruskean palan lasittamattomassa ja kiillotetussa ulkopinnassa on dreijatessa muodostettua kohokuvioita. Palan sisäpinta on lasittamaton.	1	5	4	
7	KK 17	M201	luu	luu	palamatonta luuta		14		82	
8	KK 17	M201	savi	hiekansekainen savi	tiiltä?	Paikoin tummanruskeaksi palanutta, punertavanruskeaa savea.	1	3	1	
9	KK 17	M201	savi	hiekansekainen savi	tiiltä	Punertavanruskean tiilenpalan murtumattonalla ulkopinnalla on säilynyt lasittamattomia ja merkkejä kasvipainanteista.	1		64	
10	KK 17	M201	kalkki	hiekansekainen kalkki	laastia	Kuonaantunutta tai sulanutta laastia.	5		58	
11	KK 17	M202	lasi	lasi	lasiesineen katkelma	Mahdollinen lasipullon suupala, jossa aivan suuaukon alla on lasista valmistettu punosmainen koriste.	1	5	3	
12	KK 17	M202	lasi	lasi	tasolasin paloja	Vihertävää tasolasia. Yksi paloista on irisoitunutta.	6	1	4	
13	KK 17	M202	savi	fajanssi	fajanssiastian pala	Fajanssiastian kylkipala, jonka sisäpinnassa on kellertävänvalkoinen lasite. Palan lasittamaton ulkopinta on väriltään kellertävänharmaa.	1	3	1	
14	KK 17	M202	savi	fajanssi	fajanssiastian paloja	Fajanssiastian kylkipaloja, joiden ulkopinnassa on valkoinen lasite. Palojen sisäpinnat ovat lasittamattomia ja pinnaltaan huokoisia.	2	3	1	
15	KK 17	M202	savi	kivisavi	saviastian pala	Kivisaviastian pohjapala, jonka harmaa lasittamaton ulkopinta on osittain murtunut ja jonka osittain murtumaton sekä lasittamaton sisäpinta on väriltään tummanruskea.	1	7	3	
16	KK 17	M202	savi	punasavi	saviastian pala	Punasaviastian reunapala, joka on murtumatottoman sisäpuolen osalta on sileä ja väriltään vaaleanharmaa. Palan ulkoreuna on murtunut.	1	10	4	
17	KK 17	M202	savi	punasavi	saviastian pala	Punasaviastian reunapala, jonka pääosin lasittamaton reuna on väriltään punertavanruskeaa. Astian reunan sisäpinnassa erottuu ohutta tummanruskeaa lasitetta ja karstaa. Reunan alapuolella, astian sisäpinnalla erottuu valkosavesta tehtyä reunakoristetta. Palan ulkopinta on murtunut.	1	10	4	

TYA 880	Alue	Yksikkö	Päämateriaali	Materiaali	Laji	Kuvaus	Kpl	Mitat (mm)	Paino (g)	Muuta
18	KK 17	M202	savi	punasavi	saviastian pala	Punasaviastian, mahdollisesti kolmiolkkapadan kylikipala. Palan ulkopinnassa erottuu dreijateissa tehdyt pitkitätysuuntauista kohokoristeita. Palan sisäpinta on lasittamaton.	1	3	2	
19	KK 17	M202	savi	punasavi	saviastian pala	Punasavesta valmistetun vadin pohja- ja reunapala. Palan lasittamaton ulkopinta on väriltään punertavanruskeaa. Palan sisäpinnassa erottuu valkosavesta tehdyt kuvioinnit. Sekä palan sisä- että ulkopinnassa erottuu hieman lasitusta.	1	7	22	
20	KK 17	M202	savi	punasavi	saviastian pala	Punasavesta valmistetun vadin kylikipala. Palan ulkopinnan reunassa erottuu valkosavella lehyt raitakoristeita ja tämän vieressä jäätmiä punertavan ruskeasta lasiteesta. Palan sisäpinnassa on lähes kokonaan murtunut ruskeaa lasite-	1	6	9	
21	KK 17	M202	savi	punasavi	saviastian pala	Punasaviastian pohja- tai kylikipala, jonka ulkopinta on lasittamaton ja karsti- tunut. Palan sisäpinta on osittain murtunut ja sen reunassa on säilynyt hieman lasituksesta.	1	4	5	
22	KK 17	M202	savi	punasavi	saviastian pala	Punasaviastian pala, jonka sisäpinnassa on tummanruskeaa lasite. Palan ulkopinta on murtunut.	1	3	0	
23	KK 17	M202	luu	luu	palamatonia luuta		13		72	
24	KK 17	M202	luu	luu	palanutta luuta		2		1	
25	KK 17	M202	savi	hiekansekainen savi	tili	Palanut tilien kuimnapala. Palan murtumatommassa pinnossa erottuu laastinjäämiä ja kasvipainanteita.	1		57	
26	KK 17	M202	kalkki	hiekansekainen kalkki	laastia	Kahden palan murtumaton ulkopinta on valkoisen kalkin tai maalin peittämä.	3		26	
27	KK 17	M202	kalkki	hiekansekainen kalkki	laastia	Palat ovat osittain kuonaantuneita.	24		272	
28	KK 17	M202	kivi	piitä	piitä	Tulessa oluita palanutta vaaleanharmaata piikiveä	1		1	
29	KK 17	M212	savi	punasavi	saviastian pala	Punasaviastian kylikipala, jonka ulkopinta on punertavan ruskeaa, lasittamaton, sekä osittain karstiottunut. Palan sisäpinta on murtunut.	1	7	12	
30	KK 17	M212	savi	punasavi	saviastian pala	Punasaviastian kylikipala, jonka lasittamattomassa ja karstiottuneessa ulkopinnassa erottuu astian reunansuuntaista urapainannetta. Astian sisäpinta vaikuttaa murtuneelta.	1	7	1	
31	KK 17	M212	luu	luu	palamatonia luuta		1		1	
32	KK 17	M212	savi	savi	tiliä	Punertavanruskean tilien kylikipala, jonka murtumatommassa pinnassa erottuu kasvipainanteita. Ulkopinnassa erottuu vaaleanharmaan kalkkilaastin tai savilaastin jäänteitä.	1		10	
33	KK 17	M212	savi	savi	palanutta savea tai savilaastia	Mahdollisen savilaastin pintapala. Harmaan palan murtuneessa sisäpinnassa erottuu tummemmaksi palanutta aluetta.	1		0	
34	KK 17	M212	kalkki	hiekansekainen kalkki	laastia		1		2	
35	KK 17	M212	kalkki	hiekansekainen kalkki	laastia	Osittain sulanutta kalkkilaastia.	5		133	
36	KK 17	M212	kalkki	hiekansekainen kalkki	laastia	Kuonaantunut tummanharmaata laastia.	1		6	

TYA 880	Alue	Yksikkö	Päämateriaali	Materiaali	Laji	Kuvaus	Kpl	Mitat (mm)	Paino (g)	Muuta
37	KK 17	M213	rauta	valurauta	naula	Raudasta taottu mahdollinen hevosenkenkänaula, jonka kanta on sivuleikkaukseltaan suunnikkaan muotoinen.	1	56x12x6, 39x7x6 (varren osalta), 16x13x6 (kannan osalta)	8	Paino ja ulkomitat mitattu ennen konservointia.
38	KK 17	M213	rauta	valurauta	nauloja	Yksi raudasta taottu mahdollinen hevosenkenkänaula, jonka kanta on sivuleikkaukseltaan suunnikkaan muotoinen.	2	60x18x13	15	Paino ja ulkomitat mitattu paksun ruostekerroksen pinnasta. Ruostekerroksen takia naulan luonnetta koskeva tulkinta perustuu samasta löytytyhteudesta talletettuun vastaavaan naulaan.
39	KK 17	M213	lasi	lasi	tasolasia	Iridisoituneita ja paikoin pinnaltaan epätasaisia lasinpaloja	5	2	10	
40	KK 17	M213	lasi	tasolasi	ikkunalasin reunapala	Väritetään vihertävä, kaultaltaan iridoitunut ja alkuperäiseltä reunaltaan poikkeileikkaukseltaan pyöreä ikkunalasin pala.	1	3	3	
41	KK 17	M213	savi	punasavi	saviastian reunapala	Kaksi punasavesta valmistetun vadin reunapalaa, jotka kuuluvat yhteen. Palojen murtumattomassa ja osittain lasitetussa sisäpinnassa erottuu valkosavella tehtyjä koristeita. Palojen ulkoreunassa erottuu lasiteroiskeita. Molempien pallojen ulkopinnat ovat murtuneet.	1	8	17	
42	KK 17	M213	savi	punasavi	saviastian reunapala	Kolme punasavesta valmistetun vadin reunapalaa, jotka kuuluvat yhteen. Sisäpinnaltaan lasittamattomien ja vaaleannuskeiden palojen pinnassa erottuu valkosavella tehtyjä koristeita. Palojen ulkopinnat ovat murtuneet.	3	10	16	
43	KK 17	M213	savi	punasavi	saviastian pohja- ja reunapala	Punasavesta valmistetun vadin pohja- ja reunapala. Palan ulkopinta on lasittamaton ja väritetään vaaleannuskeaa. Palan sisäpinta on pääosin murtunut ja siinä erottuu pieni osa mahdollisesti lasitettua ja murtumatonta pintaa.	1	11	51	
44	KK 17	M213	savi	punasavi	saviastian reunapala	Punasavesta valmistetun vadin kylkipala, jonka ulkopinta on lasittamaton ja väritetään vaaleannuskeaa. Palan sisäpinnassa erottuu valkosavella tehty vaaleanharmaa pinta ja tummanvihreän tai tummanruskean lasiiteen jäämiä.	1	7	21	
45	KK 17	M213	savi	punasavi	saviastian reunapaloja	Todennäköisesti samasta astiasta peräisin olevia punasaviastian kylkipaloja. Molemmat palat ovat ulkopinnaltaan lasittamattomia ja väritetään vaaleannuskeaa. Palojen murtumattonat sisäpinnat ovat lasittamattomia ja pinnaltaan karkeita.	2	6	23	
46	KK 17	M213	savi	punasavi	saviastian paloja	Todennäköisesti samasta astiasta peräisin olevia punasaviastian kylkipaloja. Palojen sisäpinnassa on erotettavissa valkosavella värjättyä lasittamatonta pintaa, sekä osittain säilynyttä tummaa lasitetta. Kookkaamman palan ulkopinta on murtunut ja siinä on erotettavissa lasiteroiskkeen aiheuttama tumma värjäytymä. Pienemmän palan ulkopinta on murtunut.	2	8	7	
47	KK 17	M213	savi	punasavi	saviastian paloja	Punasaviastian kylkipaloja, joista kaksi pienikokoisinta sopivat yhteen. Palojen sisäpinnassa erottuu joko sinertävä tai valkoinen ohut silauskerros. Palojen ulkopinnat ovat viimeistelemättömiä.	3	4	6	
48	KK 17	M213	savi	punasavi	saviastian paloja	Neijä pientä punasaviastian palaa. Väritetään vaaleannuskeaa vaaleanharmaaseen olevissa paloissa erottuu vaalea raitakuvi. Palojen ulkopinnat ovat lasittamattomia.	4	7	2	
49	KK 17	M213	savi	punasavi	saviastian pala	Punasaviastian pala, jonka sisäpinnassa erottuu pinnaltaan karkeaa lasitetta. Palan ulkopinta on murtunut.	1		1	
50	KK 17	M213	luu	palanut luu	palanutta luuta		2		3	

TYVA 880	Alue	Yksikkö	Päämateriaali	Materiaali	Laji	Kuvaus	Kpl	Mitat (mm)	Paino (g)	Muuta
51	KK 17	M216	rauta	valurauta ja puu?	naula	Raudasta taottu kookas naula, jonka kannan juuressa säilynyt hiiltyneen puulatti- alankun painannetta.	1	115x27x20, 105x11x10 (varren osalta), 27x20x15 (kannan osalta)	23	Löydön sijainti mitattu takymetriä (id 2409). Paino ja ulkomittat mitat- tu ennen konservointia.
52	KK 17	M216	luu	palamaton luu	palamaton luuta		1		1	
53	KK 17	M227	kalikki	hiekansekai- nen kalikki	laastia	Osittain sulaneen laastin paloja	3		16	
54	KK 18	M201	lasi	tasolasi	ikkunalaasin paloja	Kaksi väriltään vihertävää ja hieman sameaa ikkunalaasin palaa.	2	1	1	
55	KK 18	M201	lasi	tasolasi	ikkunalaasin pala?	Kauttaaltaan irdisoitunut ja muodoltaan epätasainen tasolasin pala.	1	3	1	
56	KK 18	M201	savi	fajanssi	fajanssiastian pala	Fajanssiastian pala, jonka sisältä- ja ulkopinnossa on valkoinen lasitus.	1	3	1	
57	KK 18	M201	savi	punasavi	savesiineen kat- kelma	Punertavan ruskeaa ja savesiineen titeä katkelmaa tai saviasian pala, jonka keske- lä on halkaisijaltaan noin 1,5 mm vähyvinen reikä.	1	6	1	
58	KK 18	M201	luu	palamaton luu	palamaton luuta		19		50	
59	KK 18	M202	rauta	valurauta	saranankannatin	Raudasta taottu ja taivutettu oven saranan kannatinrauta.	1	144x50x12, 129x17x9 (varren osalta), 48x13x11 (koulkun osalta)	94	Paino ja ulkomittat mitattu paksun ruostekerroksen pinnasta.
60	KK 18	M202	lasi	lasi	lasiesiineen kat- kelma	Vihertävän kuperan lasiesiineen katkelma. Lasissa erottuu pieniä ilmakuplia.	1	16x12x1	0	
61	KK 18	M202	lasi	tasolasi	ikkunalaasin pala	Vihreä sulanut ikkunalaasin pala.	1	3	2	
62	KK 18	M202	lasi	tasolasi	ikkunalaasin pala	Kirkkaanvihreä ikkunalaasin pala.	1	1	1	
63	KK 18	M202	savi	valkosavi	liitupiipun paloja	Puoikoksi säilynyt liitupiipun varren ja kopan osa ja neijän erivahvuisen varren katkelmaa. Kopan mitat 29 x 20 x 5, kookkaimman varren mitat 49 x 8 mm.	5	29x20x5 (koppa), 49x8 (halk.) (suurim- man varsi)	16	
64	KK 18	M202	savi	fajanssi	fajanssiastian pala	Fajanssiastian pala, jonka molemmilla pinoilla on valkoinen lasitus.	1	3	1	
65	KK 18	M202	luu	palamaton luu	palamaton luuta		15		58	
66	KK 18	M202	luu	palanut luu	palanut luuta		2		2	
67	KK 18	M202	savi	hiekansekai- nen savi	tiiltä	Punertavan ruskeita tiilipaloja, joissa erottuu kasvypainannetta ja muita painan- nejätkiä	4		77	
68	KK 18	M202	kalikki	hiekansekai- nen savi	kuonaantunutta tiiltä		1		15	
69	KK 18	M203	lasi	lasi	ikkunalaasia tai lasi- esineen katkelmaa	Murtumapinnolliaa irdisoitunutta ja alkuperäisiltä pinoiltaan valkoiseksi muuntu- nutta lasia	1	3	1	
70	KK 18	M203	lasi	tasolasi	ikkunalaasin pala	Pinnaltaan lähes kokonaan irdisoitunut ja epätasainen vihreän ikkunalaasin pala.	1	2	3	

TYA 880	Alue	Yksikkö	Päämateriaali	Materiaali	Laji	Kuvaus	Kpl	Mitat (mm)	Paino (g)	Muuta
71	KK 18	M203	savi	valkosavi	liitupiipun katkelma	Voimakkaasti karstoittunut liitupiipun varren katkelma.	1	58x8	5	
72	KK 18	M203	savi	valkosavi	liitupiipun katkelma?	Vaalean valkosavesta valmistetun esineen, mahdollisen liitupiipun katkelma, jonka kaikki ulkopinnat ovat murtuneet.	1		2	
73	KK 18	M203	savi	punasavi	saviastian kylkipala	Punasaviastian kylkipala, jonka sisäpinnalla keskiruskea, paikoin hyvin ohut lasite. Palan ulkopinta on lasittamaton.	1	6	16	
74	KK 18	M203	luuta	palamatonta luuta	palamatonta luuta		5		20	
75	KK 18	M203	luuta	palanutta luuta	palanutta luuta		2		1	
76	KK 18	M203	kalkki	hiekansekainen kalkki	laastia	Kalkkilaastia, joissa on erotettavissa murtumatonta pintaa.	4			
77	KK 18	M204	lasi	tasolasi	ikkunanlasin paloja	Vaaleanvihreää ikkunalasia	2	1	1	
78	KK 18	M204	savi	fajanssi	fajanssiastian pala	Fajanssiastian pala, jonka molemmilla pinnoilla on vaalea lasite.	1	3	1	
79	KK 18	M204	savi	punasavi	saviastian pala	Punasaviastian kylkipala, jonka sisäpinnassa on tummanruskea lasite ja jonka ulkopinta on lasittamaton.	1	4	3	
80	KK 18	M204	savi	punasavi	saviastian pala	Kaksi punasaviastian kylkipalaa. Pienemmän palan sisäpinnassa on säilynyt kultaanruskea lasite. Kookkaamman palan sisäpinnassa ruskea lasite on lähes kokonaan rikkoutunut. Molempien palojen ulkopinnat ovat lasittamattomia.	2	5	6	
81	KK 18	M204	luu	palamatonta luuta	palamatonta luuta		9		17	
82	KK 18	M204	savi	punasavi	kaakelin pala	Punertavanruskea kaakelin pala, jonka ulkopinnassa erottuu valkosavella tehdyn silauksen jäämiä sekä vihertävää lasitusta, joka on paikoin irisoitunut ruskeaksi.	1	15	36	
83	KK 18	M204	kivi	piii	piitä	Tummanharmaata piitä. Palassa erottuu katkaisupinta, sekä käytöstä tai työstämisestä syntyneitä jälkiä.	1	20x12x6	1	
84	KK 18	M209	lasi	esinelasi	lasipullon pala?	Pullon pohja- tai kylkipala. Lasi on väriltään vihreää, ja siinä erottuu ilmakuplia. Pala on osittain pahoin irisoitunut.	1	3	2	
85	KK 18	M209	lasi	esinelasi	lasiesineen katkelma	Kirkkaanvihreä lasiesineen katkelma.	1	3	0	
86	KK 18	M209	lasi	esinelasi	lasipullon pala?	Erittäin voimakkaasti irisoitunutta läpinäkymätöntä lasia. Mahdollisesti pullosta.	1	3	1	
87	KK 18	M209	lasi	esinelasi	pullonpala?	Pahoin irisoitunutta lasia. Mahdollisesti pullosta	1	3	3	
88	KK 18	M209	lasi	tasolasi	ikkunanlasin paloja	Vihreää ikkunalasia. Osa paloista on voimakkaasti irisoitunutta.	11	3	10	
89	KK 18	M209	savi	valkosavi	liitupiipun katkelma	Liitupiipun varren katkelma.	1	24x8	2	
90	KK 18	M209	savi	punasavi	saviastian pala	Väriltään ruskehtavan harmaan punasaviastian pala, jonka molemmat pinnat ovat pinnoittamattomia.	1	5	2	
91	KK 18	M209	savi	punasavi	saviastian pala	Väriltään vaaleanoranssi punasaviastian kylkipala, jonka sekä valkosavella silatulla sisäpinnalla että dreijatessa kohourin koristellulla ulkopinnalla on jäämiä lasiteesta.	1	5	3	
92	KK 18	M209	savi	punasavi	saviastian pala	Väriltään punertavan ruskean saviastian kylkipala, jonka sisäpinnassa on kulunut ruskea lasite. Palan ulkopinnalla on dreijatessa tehtyä kokokuvaiointia.	1	5	3	

TYA 880	Alue	Yksikkö	Päämateriaali	Materiaali	Laji	Kuvaus	Kpl	Mitat (mm)	Paino (g)	Muuta
93	KK 18	M209	luu	palamaton luu	palamaton luuta		182		239	
94	KK 18	M209	luu	palanut luu	palanutta luuta		193		83	
95	KK 18	M209	kivi	piii	piitä	Hammaansävyinen piikkiven pala, jonka pinnassa näkyy lohkeamispiintoja. Palaa on mahdollisesti käyryty tuluspinnä.	1	29x24x21	21	
96	KK 18	M214	luu	palamaton luu	palamaton luuta		2		4	
97	KK 18	M214	luu	palanut luu	palanutta luuta		25		7	
98	KK 18	M214	kaikki	hiekansekainen kaikki	laastia	Kuonaantunut hammaanuskeaa laastia.	1		5	
99	KK 18	M215	savi	punasavi	saviaastian pala	Punasaviaastian, mahdollisesti vadin, pohjapala, jonka sisäpinnalla jäämiä valkosavella tehdystä koristeilauksesta ja kasvivaikeseen koristeeseen liittyvästä lasitteesta. Palan ulkopinta on murtumaton ja lasittamaton.	1	7	7	
100	KK 18	M215	luu	palamaton luu	palamaton luuta		2		1	
101	KK 18	M215	luu	palanut luu	palanutta luuta		5		0	
102	KK 18	M221	lasi	esine lasi?	lasiesineen pala?	Vhertävän, lähes kirrakan mahdollisen lasiesineen pala.	1	2	0	
103	KK 18	M221	luu	palamaton luu	palamaton luuta		31		23	
104	KK 18	M221	luu	palanut luu	palanutta luuta		10		2	
105	KK 18	M221	kupariseos	kupariseos	Raha	Vhertävä kupariseoksinen kolikko, jonka konservointiomassa pinnassa erottuu kruunu, keihän varusteit vaakuna, tämän oikealla puolella kirjaimet O ja M, sekä muita lyöntikuvioita.	1	23x23x2	4	Löydön sijainti mitattu takymetriä (id 2267). Paino ja ulkomitat mitattu paksun ruostekerroksen pinnasta.
106	KK 18	M224	savi	valkosavi	liitupiipun katkelma	Liitupiipun varren haljennut katkelma.	1	7,4	1	
107	KK 18	M224	savi	valkosavi	liitupiipun katkelmia?	Kolme mahdollisia liitupiipun katkelmaa. Palojen pinnat ovat päätösin murtuneita.	3	17x12x8	2	
108	KK 18	M224	luu	palamaton luu	palamaton luuta		8		5	
109	KK 18	M224	luu	palanut luu	palanutta luuta		29		10	
110	KK 18	M225	lasi	esine lasi	pullon pala	Pullonsuu pala, joka on voimakkaasti irdisoitunut.	1	5	2	
111	KK 18	M225	lasi	tasobasi	ikkunatlasin paloja	Irdisoituneita lasin paloja.	2	2	1	
112	KK 18	M225	savi	valkosavi	liitupiipun katkelmia	Liitupiipun kopan puoltikas, pala liitupiipun kopan kyljestä, sekä varren katkelma. Kookkaimmassa palassa piipun kopan kannassa on toisella puolella kohokirjaimin N tai Z ja toisella puolella numero 3. Varren katkelma on kohdasta, jossa erottuu valmistusvirhe piipun onkalossa.	3	31x7x3	5	
113	KK 18	M225	savi	punasavi	saviaastian reunapala	Punasaviaastian reunapala, jonka ulkopinta on lasittamaton ja sen reunassa on reunamyötäinen urakoristeilu. Palan sisäpinta on viimeistelemätön.	1	7	2	
114	KK 18	M225	savi	punasavi	saviaastian pala	Punasaviaastian kyikkypala, jonka sisäpinnassa on kauttaaltaan säilynyt ruskea lasite. Palan ulkopinnassa on päätösin murtunut kellertävä lasite.	1	6	3	

TYA	Alue	Yksikkö	Päämateriaali	Laji	Kuvaus	Kpl	Mitat (mm)	Paino (g)	Muuta
880									
115	KK 18	M225	palamaton luu	palamatonta luuta		28		75	
116	KK 18	M225	palanut luu	palanutta luuta		46		11	
117	KK 18	M225	piii	piitä	Mahdollinen tuluspiin pala.	1	18x17x12	4	
118	KK 18	M228	kupariseos	Nappi	Vihertävä kupariseksinen nappi, joka on paksum ruostekerroksen peittävä.	1	23x22x3	5	Löydön sijainti mitattu takymetrillä (id 2390). Paino ja ulkomitat mitattu paksum ruostekerroksen pinnasta.
119	KK 18	M228	lasilasi	ikkunalasin paloja	Vaaleanvihreiden hieman iridoituneiden ikkunalasin paloja.	3		6	
120	KK 18	M228	savi	liitupiipun varren katkelmia	Liitupiipun varren lohjennut katkelma.	1	7	1	
121	KK 18	M228	savi	liitupiipun katkelma?	Valkosavesta valmistetun esineen, mahdollisesti liitupiipun, katkelma.	1	4	0	
122	KK 18	M228	savi	saviastian reunapala	Kivisavesta valmistetun harmaanruskean astian reunapala, jonka reunan vieressä erottuu yksi dreijattessa tehty kohokuvi. Palan molemmat puolet ovat lasittamattomia.	1	11	4	
123	KK 18	M228	savi	saviastian pala?	Punasaviastian kylkipala. Oranssinruskean palan molemmat pinnat ovat lasittamattomia ja se on peräisin astian kulmaosasta.	1	5	3	
124	KK 18	M228	luu	palanutta luuta		>25		25	
125	KK 18	M229	savi	liitupiipun varren katkelma	Liitupiipun varren katkelma.	1	3	3	Yksikön M229 alta, nurkasta.
126	KK 18	M228	luu	palamatonta luuta		5		1	Yksikön M229 alta, nurkasta.
127	KK 18	M229	luu	palanutta luuta		25		6	Yksikön M229 alta, nurkasta.
128	KK 18	M229	luu	palanutta luuta		4		4	
129	KK 18	M232	savi	liitupiipun katkelma	Liitupiipun varren katkelma.	1	8	2	
130	KK 18	M232	savi	saviastian reunapala	Punasaviastian reunapala, jonka ulkopinnalla erottuu roiskejäämiä punavalkoisesta lasituksesta. Palan sisäpinnalla ja reunan päällä nähtävissä vaaleanharmaata silausta. Pala kaartuu kohti astian suuta sisäänpäin.	1	9	6	
131	KK 18	M232	savi	saviastian pala	Punasaviastian kylkipala, jonka molemmat pinnat ovat osittain murtuneita. Palan sisäpinnassa on erotettavissa jäämiä lasitteesta ja palan ulkopinnassa erottuu dreijattessa tehtyä koristeuraa.	1	7	6	
132	KK 18	M232	luu	palanutta luuta		5		1	
133	KK 18	M232	savi	palanut savi	Oranssinruskea saven pala, jonka yhdellä pinnalla on kuopanne.	1	12	3	
134	KK 19	M201	esinelasi	lasiesine	Osittain sulanut lasiesineen katkelma.	1	3	3	
135	KK 19	M201	lasilasi	lasiesine	Mahdollinen vihreän lasiesineen katkelma.	1	2	1	
136	KK 19	M201	lasilasi	lasipullon paloja?	Mahdollisia vihreän lasipullon paloja, jotka ovat osittain iridoituneita.	4	3	21	
137	KK 19	M201	lasilasi	ikkunalasin reunapaloja	Vihreitä ikkunalasin reunapaloja. Palojen poikkileikkaukseltaan pyöreä valmistuksessa syntyneet reuna on muuta pintaa paksumpaa.	17	2	29	

TYVA 880	Alue	Yksikkö	Päämateriaali	Materiaali	Laji	Kuvaus	Kpl	Mitat (mm)	Paino (g)	Muuta
138	KK 19	M201	lasi	tasolasi	ikkunalasien paloja	Vihreitä ikkunalasien paloja, joista osa voimakkaasti iridisoituneita.	143	2	226	
139	KK 19	M201	savi	fajanssi	fajanssiastian paloja	Sisäpinnalla vihreällä värillä tehdyillä maasema-aiheella ja raidoilla koristeltuja kirikkaalla lasiteella pinoitettujen fajanssivaiten paloja. Palat ovat todennäköisesti samasta vadiista.	23		21	
140	KK 19	M201	savi	punasavi	saviastian pala	Punasavesta valmistetun vadin kylikpala, jonka sisäpinnassa on siriseillä ja valkoisella silauksella tehty ja lasitettu geometrinen koristeluaihe. Palan ulkopinta on lasittamaton ja siinä erottuu lasteroiskeitä.	1	5	13	
141	KK 19	M201	savi	punasavi	saviastian pala	Punasavesta valmistetun vadin tai lautasen kylikpala, jonka sisäpinnalla on jäätmiä valkosavella tehtyistä raitakoristeista. Sisäpinnassa on murtunut vihreä lasite. Palan ulkopinta on lasittamaton.	1	5	8	
142	KK 19	M201	luu	palamaton luu	palamaton luuta		48		154	
143	KK 19	M201	savi	punasavi	kaakeliin paloja	Punasavesta valmistetun ja valkosavella lasitteella pinoitettujen koristekaakeliin paloja. Lasiteen pinnassa erottuu pieniä vihreitä pilkkuja. Palat ovat samasta tai samanhlaisesta kaakelistä.	2	8	29	
144	KK 19	M201	kaikki	hiekansekainen kaikki	laastia	Kaikkiaasien pala, jossa on säilynyt tasaisia ulkopintaa.	1		24	
145	KK 19	M201	rauta	rauta	rautakuonaa		1		39	
146	KK 19	M202	lasi	esinelasi	lasiasian paloja	Kirikkaasta lasista valmistetun astian paloja. Paloista kookkain on peräisin lasipikarin kannasta.	3	8	10	
147	KK 19	M202	lasi	esinelasi	lasiasian pala	Kirikkaasta lasista valmistetun astian reunapala.	1	4	4	
148	KK 19	M202	lasi	esinelasi	lasiesineen paloja	Vihreästä lasista valmistetun paksuseinämäisen astian paloja, jotka ovat voimakkaasti iridisoituneita.	2	6	55	
149	KK 19	M202	lasi	esineelasi	lasiesineen paloja	Vihreästä lasista valmistetun lasiasian tasapintaisia paloja. Yhdessä paloista on kookkailta ilmakupilla.	6		12	
150	KK 19	M202	lasi	tasolasi	ikkunalasien reunapaloja	Vihreitä ikkunalasien reunapaloja, jotka ovat katkennut tai leikattu lasin reunanmyötäisesti ja lähetä palojen valmistuksessa muodostuneita poikkileikkaukseltaan pyöreitä reunoja. Osa paloista on iridisoitunut.	10	2	17	
151	KK 19	M202	lasi	tasolasi	ikkunalasien paloja	Vihreitä ikkunalasien paloja, joista suurin osa on iridisoituneita.	178		310	
152	KK 19	M202	savi	valkosavi	liiupijipun katkelma	Liitupijipun varren katkelma pilipun kopan tyviosasta. Katkelman kopan tyvenpäästä peräisin olevassa päässä erottuu mahdollisen kohokoristeilun päätettä.	1	9	4	
153	KK 19	M202	savi	fajanssi	fajanssiastian paloja	Kuva-aiheilla ja raidoilla koristeltuja ja kirikkaalla lasitteella pinoitettujen fajanssivaiten paloja. Kookkaimmassa palassa on säilynyt sekä astian sisä- että ulkopinta ja pinnosta toinen on koristeltu vihreällä, mustalla ja punaisella värillä maalatulilla kukka-aiheella. Kolmen pienemmän palan toinen ulkopinta on murtunut.	4	6	4	
154	KK 19	M202	savi	punasavi	saviastian reunapala	Punasaviasian reunapala. Astian ulkopinnalle drejletussa tehdyssä urakoristeessa erottuu jäätmiä lasitteesta. Palan sisäpinnalla on osittain murtunut vihreä lasite.	1	6	2	
155	KK 19	M202	savi	punasavi	saviastian reunapala	Punasaviasian reunapala, jonka sisäpinnassa on pääosin murtunut lasite. Palan ulkopinta on murtunut.	1	9	3	
156	KK 19	M202	savi	punasavi	saviastian kylik- ja pohjapala	Punasavesta valmistetun vadin pohja- ja kylikpala. Palan lasittamaton ulkopinta on kyllen osalta tummunut poltettaessa punertavanoranssiksi. Palan sisäpinnassa erottuu valkosavella tehty leveä raitakoriste. Sisäpinnan vihreä lasite ja astian alkuperäinen pinta on pääosin lohjennetta.	1	9	34	

TYA 880	Alue	Yksikkö	Päämateriaali	Materiaali	Laji	Kuvaus	Kpl	Mitat (mm)	Paino (g)	Muuta
157	KK 19	M202	savi	punasavi	saviastian kylkipala	Punasaviastian kylkipala, jonka ulkopinnalla on valkoinen silaus, sekä punertavannuskea lasiterojske. Palan sisäpinta on lasittamaton ja sen pinnalla näkyy dreijatussa tehtyjä kohokuvioita.	1	8	23	
158	KK 19	M202	savi	punasavi	saviastian kylkipaloja	Punasaviastian kylkipaloja. Kookkaamman palan ulkopinnassa on osittain murtunut vihreä lasite ja palan sisäpinta on lasittamaton. Pienemmän palan ulkopinnalla jämiä vihreästä lasiteesta ja palan pinnassa erottuu sormenjälkiä. Palan sisäpinta on lasittamaton. Palat saattavat olla peräisin samasta astiasta.	2	6	18	
159	KK 19	M202	savi	punasavi	saviastian paloja	Punasaviastian kylkipaloja. Palojen sisäpinoilla on ruskea, kulumut ja osittain murtunut lasite. Todennäköisesti samasta astiasta peräisin olevien palojen ulkopinnat ovat murtuneet.	2		3	
160	KK 19	M202	savi	punasavi	saviastian paloja	Punasaviastian kylkipaloja, joiden ulkopinnassa on valkoinen silaus. Palojen paikoin karstottuneet sisäpinnat ovat pinnaltaan sileitä ja lasittamattomia. Palat saattavat olla peräisin samasta astiasta.	2	7	9	
161	KK 19	M202	luu	palamatonta luuta	palamatonta luuta		>150		164	
162	KK 19	M202	luu	palanut luu	palanut luuta		3		1	
163	KK 19	M202	savi	punasavi	kaakelin pala	Punasavesta valmistetun ja valkoisella lasiteella pinnoitettujen koristeakaakelin pala. Lasiteen pinnassa erottuu pieniä sinisiä pilkkuja.	1	10	29	
164	KK 19	M202	savi	hiekansekainen lasi	tiiltä	Pala tiilen ulkopintaa, jossa erottuu kasvipainanetta ja laastinjäämiä.	1		9	
165	KK 19	M202	kalikki	hiekansekainen laasti	kuonaantunutta laastia		1		2	
166	KK 19	M206	lasi	esinelasi	lasiesineen paloja	Kirikkaasta ja vihreästä lasiesineestä peräisin olevia paloja. Paloista kookkaampi on muodoltaan kaareva ja pienempi muodoltaan epätasainen.	2	3	2	
167	KK 19	M206	lasi	esinelasi	lasipullon paloja	Vihreästä lasia valmistetun paksuseinämäisen lasipullon paloja jotka ovat hyvin voimakkaasti irisoituneita.	3	10	31	
168	KK 19	M206	lasi	esinelasi	lasipullon paloja?	Tumman vihreästä lasista valmistetun paksuseinämäisen astian, mahdollisesti lasipullon, pohja- ja kylkipaloja. Yhdessä paloista on matalaa kuviointia.	4	4	13	
169	KK 19	M206	lasi	esinelasi	lasipullon paloja?	Tumman ruskeasta lasista valmistetun paksuseinämäisen astian, mahdollisesti pullon, kylki- ja pohjapaloja.	16	9	66	
170	KK 19	M206	lasi	esinelasi	lasiesineen paloja	Tummanruskeasta lasista valmistetun esineen paloja.	2		2	
171	KK 19	M206	lasi	esinelasi	lasiesineen pala	Tummanvihreästä lasista valmistetun paksuseinämäisen esineen pinnaltaan tummunut pala.	1		4	
172	KK 19	M206	lasi	tasolasi	ikkunalasin paloja	Osittain irisoituneita vaaleanvihreän ikkunalasin paloja, joista kolme sopii yhteen. Alkuperäiseen lasipintaan on lasilevyä valmistettaessa painettu 46 x 16 mm kokoinen, muodoltaan ovaali ja noin 2 mm leveästä linjasta muodostuva rengasmäinen kuvio.	4	4	12	
173	KK 19	M206	lasi	tasolasi	ikkunalasin reunapaloja	Iridisoituneita vihreän ikkunalasin paloja, jotka on katkenneet tai leikattu ikkunalasiasia valmistettaessa muodostuneen ja poikkeileikkaukseltaan pyöreän reunan suuntaisesti.	2		10	
174	KK 19	M206	lasi	tasolasi	ikkunalasin paloja	Iridisoituneita vihreän ikkunalasin paloja, joista kookkaimmat on leikattu suorakulmaisiksi.	>120		184	
175	KK 19	M206	lasi	tasolasi	ikkunalasin paloja	Karhepintaisia ja ainekseltaan kirkkaita ikkunalasin paloja.	2		1	

TYVA 880	Alue	Yksikkö	Päämateriaali	Materiaali	Laji	Kuvaus	Kpl	Mitat (mm)	Paino (g)	Muuta
176	KK 19	M206	savi	valkosavi	liitupiipun kat-keina	Ulkopinnallaan tummanharmaan, sekä sisä- ja ulkopinnallaan karstoitunut liitupiipun kopan kytkipala.	1	1	1	
177	KK 19	M206	savi	valkosavi	liitupiipun kat-keina	Liitupiipun kopan kytkipala.	1	4	1	
178	KK 19	M206	savi	fajanssi	fajanssiastian kytki- ja reunapaloja	Fajanssiastian kytki- ja reunapaloja, joissa on kaikilla pinnolla kirkas lasite.	9	3	11	
179	KK 19	M206	savi	punasavi	saviastian paloja	Kolme samasta astiasta peräisin olevaa punasaviastian reunapalaa, jotka sopivat yhteen. Palojen ulkopinnassa on valkosavesta tehtyä silausta ja dreijätessä tehtyä kohokuvioita. Palojen reunaosan päällä on ruskeaa lasitetta ja palojen sisäpinta on pinnallaan sileä ja lasittamaton.	3	12	37	
180	KK 19	M206	savi	punasavi	saviastian paloja	Kolme samasta astiasta peräisin olevaa punasaviastian reunapalaa, joiden ulkopinnassa ja reunan päällä on valkosavesta tehtyä silausta ja dreijätessä tehtyä kohokuvioita. Palojen sisäpinta on pinnallaan sileää ja lasittamatonta. Paloista kookkain ja pienin sopivat yhteen.	3	12	17	
181	KK 19	M206	savi	punasavi	saviastian reuna-pala	Punasaviastian kytkipala mahdollisesti astian reunan alapuolelta. Palan ulkopinnassa on valkosavella tehtyä silausta. Palan sisäpinta on murtunut.	1		9	
182	KK 19	M206	savi	punasavi	saviastian reuna-pala	Punasaviastian kahteen osaan murtunut reunapala, jonka sisä- ja ulkopinnoissa, sekä reunan päällä on osittain murtunut valkosavella tehty silaus. Ulkopinnan reunan alapuolella on dreijätessä tehty kohokuva. Reunaosan sisäpinta on pinnallaan sileä ja lasittamaton.	2	12	6	
183	KK 19	M206	savi	punasavi	saviastian reuna-pala	Punasavesta valmistetun vadin reunapala, jonka sisäpinnalla on valkosavella tehtyä aalto- ja ratikuvioita, sekä kirkas, osittain murtunut lasite. Palan ulkoreuna ja ulkopinta ovat lasittamattomia ja niissä on pieniä lasteroisketta.	1	11	7	
184	KK 19	M206	savi	punasavi	saviastian reuna-pala	Punasavesta valmistetun vadin reunapala, jonka lasittamattomalla sisäpinnalla on valkosavella tehtyä vapaata viivamaista koristeita. Reunan päällä on lasteroisketta ja palan ulkopinta on pinnallaan karkeaa tai murtunut.	1	8	5	
185	KK 19	M206	savi	punasavi	saviastian reuna-paloja	Punasavesta valmistetun vadin reunapaloja, jotka on kauttaaltaan lasitettu kirkaspintaisella keitaisella lasitteella. Palat ovat samasta astiasta ja niistä kolme sopii yhteen.	5	10	42	
186	KK 19	M206	savi	punasavi	saviastian kytkipala	Punasavesta valmistetun vadin kytkipala, jonka sisäpinnassa on valkosavesta tehtyä silausta. Sisäpinnan kulmassa on jäämiä vaaleanharmaasta lasitteesta. Palan ulkopinta on pinnallaan sileä ja lasittamaton.	1	6	15	
187	KK 19	M206	savi	punasavi	saviastian pala	Punasavesta valmistetun astian kytkipala, jonka ulkopinnassa vaalea lasitetta tai silausta ja dreijätessä tehtyä kohokuvioita. Palan sisäpinta on murtunut.	1		3	
188	KK 19	M206	savi	punasavi	saviastian paloja	Punasaviastian kytkipaloja, joiden ulkopinnalla on valkosavesta tehtyä silausta ja joiden sisäpinnat ovat pinnallaan sileitä ja lasittamattomia. Palat ovat todennäköisesti peräisin samasta astiasta.	21	7,5	121	
189	KK 19	M206	savi	punasavi	saviastian kytkipaloja	Punasavesta valmistetun vadin kytkipaloja, jotka ovat olleet todennäköisesti kauttaaltaan lasittuja kiiltävällä ja keitaisella lasitteella. Palat ovat murtuneita.	17		26	
190	KK 19	M206	luu	palamaton luu	palamaton luu		75		130	
191	KK 19	M206	luu	palanut luu	palanut luu		1		2	
192	KK 19	M206	luu	palanut luu	palanut luu		5		8	

TYA 880	Alue	Yksikkö	Päämateriaali	Materiaali	Laji	Kuvaus	Kpl	Mitat (mm)	Paino (g)	Muuta
193	KK 19	M206	kalkkia	hiekansekainen kalkki	kuonaantunutta ja sulanutta laastia	Osittain kuonaantunutta ja sulanutta kalkkilaastia. Aineksen pinta on paikoittain lasittunutta.	5		52	
194	KK 19	M206	kivi	piii	piittä	Tummanharmaan, mahdollisesti tuluspiinä käytetyn piikkiven pala, jossa erottuu lohkeamispiintoja.	1		7	
195	KK 20	M201	lasi	esinelasi	pullolasin paloja	Tummanvihreästä lasista valmistetun paksuseinämaisen pullon paloja, joissa on runsaasti ilmakuplia.	27	8	233	
196	KK 20	M201	lasi	esinelasi	pullolasin paloja	Vihreästä lasista valmistetun paksuseinämaisen pullon pala.	1	6	14	
197	KK 20	M201	lasi	esinelasi	lasiesineen pala	Ruskeasta lasista valmistetun esineen muodoltaan kupera pala.	1	4	6	
198	KK 20	M201	lasi	tasolasi	ikkunalasin paloja	Vaaleanvihreitä ikkunalaasin paloja.	36	1	16	
200	KK 20	M222	lasi	esinelasi?	sulanutta lasia	Sinertäviä osittain sulaneen lasiesineen tai ikkunalaasin paloja. Kookkamman palan pinta on epätasainen ja pienemmän palan pintaan on sulanut kiinni hiekkää.	2	3	5	
201	KK 20	M222	lasi	esinelasi	lasipullon paloja	Vihreästä lasista valmistetun lasipullon paloja. Kookkaimmassa palassa on runsaasti ilmakuplia.	18	7	73	
202	KK 20	M222	lasi	esinelasi	lasiaastian pala	Ruskeanvihreästä lasista valmistetun lasiaastian kylkipala, jossa on ilmakuplia.	1	5	14	
203	KK 20	M222	lasi	tasolasi	ikkunalasin pala	Vaaleanvihreä ikkunalaasin pala, jonka pinnassa erottuu mahdollisesti lasin valmistuksessa syntyneet uramainen painante.	1	2	1	
204	KK 20	M222	lasi	tasolasi	ikkunalasin reunapala	Vihreä osittain sulanut ikkunalaasin reunapala.	1	3	1	
205	KK 20	M222	lasi	tasolasi	ikkunalasin paloja	Vaaleanvihreitä ikkunalaasin paloja. Paloista yksi on lasilevyn reunapala.	15	1	16	
206	KK 20	M222	savi	punasavi	kaakelin paloja	Punasavesta valmistetun koristeakaalin paloja, jotka sopivat yhteen. Palojen ulkopinnassa on mustanruskeaa osittain murtunut silaus. Palojen sisäpinta on käsittelemätön.	2	8	19	
207	KK 20	M226	lasi	tasolasi	ikkunalasin pala	Vihreä ikkunalaasin pala.	1	2	0	

Liite 5.4 Seili Dårhusen. Luettelo poistetuista metallilöydöistä.

Alue	Yksikkö	Päämateriaali	Materiaali	Laji	Kuvaus	Kpl	Mitat (mm)	Paino (g)
KK 17	M202	rauta	valurauta	rautalevy	Rautalevyn diagonaaliikkauksin päätetty päteosa, johon kiinnitetty niillä pienempi samoin diagonaaliikkauksin päätetty levy. Katkelma saattaa olla peräisin kimptiynyriä tai muuta vastaavaa esinettä pidätelleestä kehäleevyistä.	1	72x27x4, yksittäisen levyn vahvuus 2 mm	26
KK 17	M202	rauta	takorauta	rautanaula	Korrodoitunut, rautanaulan taivutetun levymäisen varren katkelma.	1	22x16x13 (koko rautaesine)	6
KK 17	M202	rauta	takorauta	rautanaula	Kaksi tasakantaista ja varreltaan levymäistä rautanaulaa, joista pienempi on katkelmallinen.	2	151x5x5 ja 69x8x6	34
KK 17	M212	rauta	takorauta	rautanaula	Naulat ovat varreltaan levymäisiä, tasakantaista nauloja.	5	145x7x6 (kookkain), 43x7x4 (pienin)	89
KK 17	M213	rauta	takorauta	rautanaula	Varreltaan levymäinen, oletettavasti tasakantainen naula. Naula on pahoin korrodoitunut.	1	91x8x4	22
KK 17	M213	rauta	takorauta	rautanaula	Pahoin korrodoituneita rautanaulojen katkelmia, joista kookkaampi on taivutetun varren päteosa ja pienempi tasakantaisen ja varreltaan levymäisen naulan kantaosa.	2	35x27x24, 37x24x12	19
KK 17	M213	rauta	valurauta	rautaesineen katkelma	Pahoin korrodoitunut levymäinen rautaesineen katkelma, jonka toiselle pinnalle on tarttunut hilttyneitä puunjäänteitä sekä toiselle pinnalle jäänteitä kalkkilaastista.	1	68x38x11	30
KK 17	M213	rauta	rauta	rautaesineen katkelmia	Pahoin korrodoituneita rautaesineiden katkelmia. Kookkaimman katkelman toisella pinnalla on jäänteitä kalkkilaastista ja hilttyneestä puusta	2	35x30x13, 23x22x13	17
KK 17	M213	rauta	takorauta	rautanaula	Korrodoitunut, varreltaan levymäinen sekä oletettavasti tasakantainen rautanaulan katkelma.	1	50x7x5	14
KK 17	M213	rauta	valurauta	nauloja	Yksi voimakkaasti korrodoitunut raudasta taottu mahdollinen hevosenkenkänauha.	2	54x17x12	15
KK 17	M213	rauta	valurauta ja kuparilanka	Sarana?	Raudasta taottu mahdollinen saranan osa, tai varreltaan levymäisen rautanaulan varren katkelma, joka muodostaa ruosteisena paakkuna L-kirjaimen muotoisen kokonaisuuden. Paakkuun on tarttunut pätkä ohutta kuparilankaa.	1	67x62x22	46
KK 17	M213	rauta	valurauta	?	Kaksi raudasta taottua naulaa tai saranankammetta, jotka ovat paksun ruostekerroksen peittämiä. Paloihin on tarttunut hilttyneitä puuta.	2	143x42x28, 128x39x15	181
KK 17	M236	rauta	takorauta	rautanaula	Korrodoitunut, varren kärkeen kapeneva rautanaula.	1	36x6x5	3
KK 18	M202	rauta	takorauta	rautanaulan varsi	korrodoitunut rautanaulan varsi.	1	74x7x6	9
KK 18	M209	rauta	takorauta	rautanaula	Korrodoituneita rautanaula ja rautanaulan varsi	2	33 x 5 x 5 (varsi), 32x18x13 (naula)	5
KK 18	M228	rauta	valurauta	rautaesineen katkelma	Levymäinen rautaesineen katkelma.	1	25x19x6	4
KK 19	M201	rauta	valurauta	rautaesineen katkelma	Peltimäisen rautalevyn pala, jonka pinta on korrodoitunut	1	31x20x2	1
KK 19	M202	rauta	takorauta	rautanauloja	Toinen nauloista on leveäkantainen lyhyt naula ja toinen on lyhyt-pienikantainen naula. Naulat ovat hieman korrodoituneita.	2	21x3x4 (leveäkantainen), 19x3x3 (lyhyt-pienikantainen)	3
KK 20	M201	rauta	takorauta	rautanauloja	Nauloista paksuampi on katkelmallinen ja ohuempi teollisesti valmistettu kokonainen lankanaula. Molemmat ovat korrodoituneita.	2	33x6x5 (katkelmallinen), 43x3x3 (lankanaula)	7

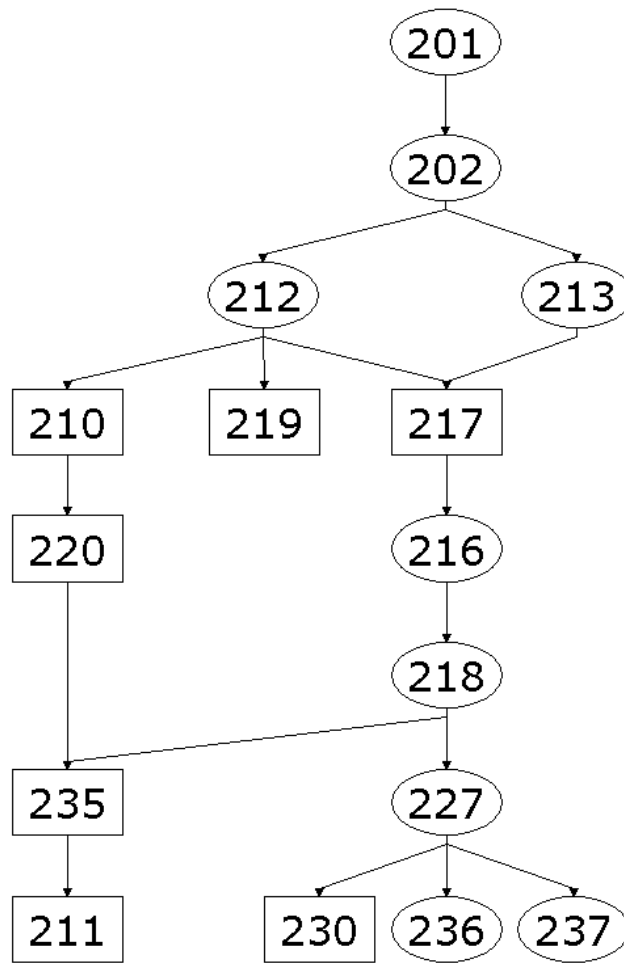
Liite 5.5 Seili Dårhusen. Luettelo dokumentoiduista stratigrafisista yksiköistä.

Alue	Tunnus	Tulkinta	Yksiköt päällä	Yksiköt vieressä	Kuvaus
KK 17	M 201	Hienoajakoisen hiekan sekainen humuskerros pintaturpeen alla	pintaturve	-	Yksikön koostumus on runsaan multaista ja siinä erottuu vähän hienoa hiekkaa ja tiilenpaljoja. Maa-aines oli kaivettaessa tahmeaa ja melko tiivistä. Löytöinä keramiikkaa, lasia, metallia ja luuta.
KK 17	M 202	Tummanruskea multa ja hiekka	M201	-	Yksikön koostumus on runsaan multainen ja siinä erottuu vähän hienoa hiekkaa. Maa-aines oli kaivettaessa irtonaista, kosteahkoa ja löyhää. Löytöinä lasia, nauloja ja luuta.
KK 17	R 210	Kivirakenne	M202	R211, R212	Tiivis, pienistä lohkoamattomista kivistä koostuva kivirakenne. Koekuopan keskiosassa, kivirakenteen R211 pohjoispuolella sijaitseva itä-länsisuuntainen kivirakenne on yhdensuuntainen sekä sijaitsee lähes samassa kohtaa hirren jäännöksen R220 ja kookkaista kivistä ladotun rivimäisen latomuksen R235 kanssa.
KK 17	R 211	Kivirakenne	M202	R210, R235	Hyvin kookkaista kivistä koostuva kivirakenne koekuopan etelä- ja keskiosassa. Kivirakenne jätettiin paikalleen, eikä tämän alla sijainnutta aluetta tutkittu.
KK 17	M 212	Muurirakenteen purkujäte	M202	R210	Tiilen- ja laastinpaloista ja multaisesta maa-aineksesta koostuva purkujätekerros koekuopan pohjois- ja luoteisosassa. Maa-aines oli kaivettaessa kuivaa ja löyhää.
KK 17	M 213	Lattiatason tuhoutunut puuaines	M202	-	Hiilisekainen ja nokinen multa koekuopan laajennosalueen pohjoispuolella. Maa-yksikön alaosassa sijaitsee runsaammin kookkaita tiilenpaljoja ja hiilittyttä puuta. Maa-aines oli kaivettaessa kosteahkoa.
KK 17	M 216	Vaaleanruskea ja harmaa hiekka	R217	-	Yksikkö koostuu keskimäärin hienosta hiekasta ja pienessä osin mullasta. Maa-aines oli kaivettaessa pehmeää tai löyhää.
KK 17	R 217	Pinnaltaan hiiltynyt lattiataso koekuopan pohjoisosassa	M212, R219	R220	Koekuopan laajennosalueen pohjoisosassa sijaitsevan lattiarakenteen kylläiskulmasta talletettiin nauloja, jotka liittyvät lattiatasoon. Naulojen tulkittiin kaivaustilanteessa kiinnittäneen lattialankut tämän alla sijainneeseen kannakkehiirteen.
KK 17	M 218	Kellertävä karkea hiekka	M216	-	Maa-aines oli kaivettaessa irtonaista ja löyhää. Yksikkö tulkittiin kaivaustilanteessa nuoremmissa rakenneyksiköitä pohjustavaksi hiekkakerrokseksi.
KK 17	R 219	Muurattu tiilirakenne tai muurirakenteen purkujätekerros	M212	R217, R219	Koekuopan luoteiskulmassa sijaitseva muurattu tiilirakenteeksi kaivaustilanteessa tulkittu yksikkö, joka koostuu tiilestä, tiilenpalloista ja kalkkilaastista. Kokonaisuus muodostivat kaivettaessa tiivin tai hyvin tiivin ja selkeästi rajautuvan kokonaisuuden. Kaivaustilanteessa ei kyetty aukottomasti selvittämään, jatkuuko puurakenne R217 muurirakenteen R219 alle.
KK 17	R 220	Hiilestä ja puujäännöksestä koostuva hirren jäännös	R210	R235, R219, R217	Lähes koko koekuopan itä-länsisuunnassa leikkaava jäännös todettiin kaivaustilanteessa kahteen osaan hajonneena, joka tuolloin tehdyn tulkinnan mukaan saattaisi johtua tulipalon aiheuttamasta vauriosta. Jäännöksen suunta ja sijainti vastaavat myös hiilittyttä lattiatasoa R217.
KK 17	M 227	Harmaa hieno mullansekainen hiekka	M218	-	Harmaa hieno mullansekainen hiekka koekuopan laajennososan eteläosassa. Maa-aines oli kaivettaessa kuivaa ja löyhää tai pehmeää.
KK 17	R 230	Puulastuista koostuva peitekerros	M227	-	Puulastuista koostuva peitekerros koekuopan laajennosalueen itäosassa. Lastut, joiden leikkauspinnoina erottui kaivaustilanteessa kirveen muodostamia vinoja hakkuujälkiä, ovat kootaan 20-50 mm leveitä ja suuria, sekä noin 2-4 mm paksuja. Puuaines oli kaivettaessa irtonaista ja löyhää ja sitä peitti myöhempää rakennekokonaisuutta pohjustava karkea hiekka M218. Puulastukerros jätettiin tutkimusten jälkeen paikalleen, eikä tämän alla sijaitsevaa aluetta ei tutkittu.
KK 17	R 235	Kookkaista lohkoamattomista kivistä koostuva rivimäinen latomus	M218	R220	Kookkaista lohkoamattomista kivistä koostuva, itä-länsisuuntainen rivimäinen latomus koekuopan länsilaidan keskiosassa. Rakenne tulkittiin kaivettaessa hirren jäännöksen R220 alla sijainneeksi perustuskivekseksi, joka tulkittiin liittyvän huonetilan rajaukseen. Kaivettaessa tiivis kivirakenne jätettiin tutkimusten jälkeen paikalleen, eikä tämän alla sijaitsevaa aluetta ei tutkittu.
KK 17	M 236	Harmaanruskea tiivis hiekka	M227	M230?	Koekuopan 1 laajennosalueen kaakkoiskulmassa sijaitseva harmaanruskea tiivis hiekka. Maa-yksikön suhde puulastutasoon R230 on epäselvä, mutta sen tulkittiin kaivaustilanteessa ajoittuvan sijaintinsa ja syvyytensä perusteella puulastukerroskannan yhtenäiseen aikahorisonttiin. Hiekkakerros jätettiin tutkimusten jälkeen paikalleen, eikä tämän alla sijaitsevaa aluetta tutkittu.

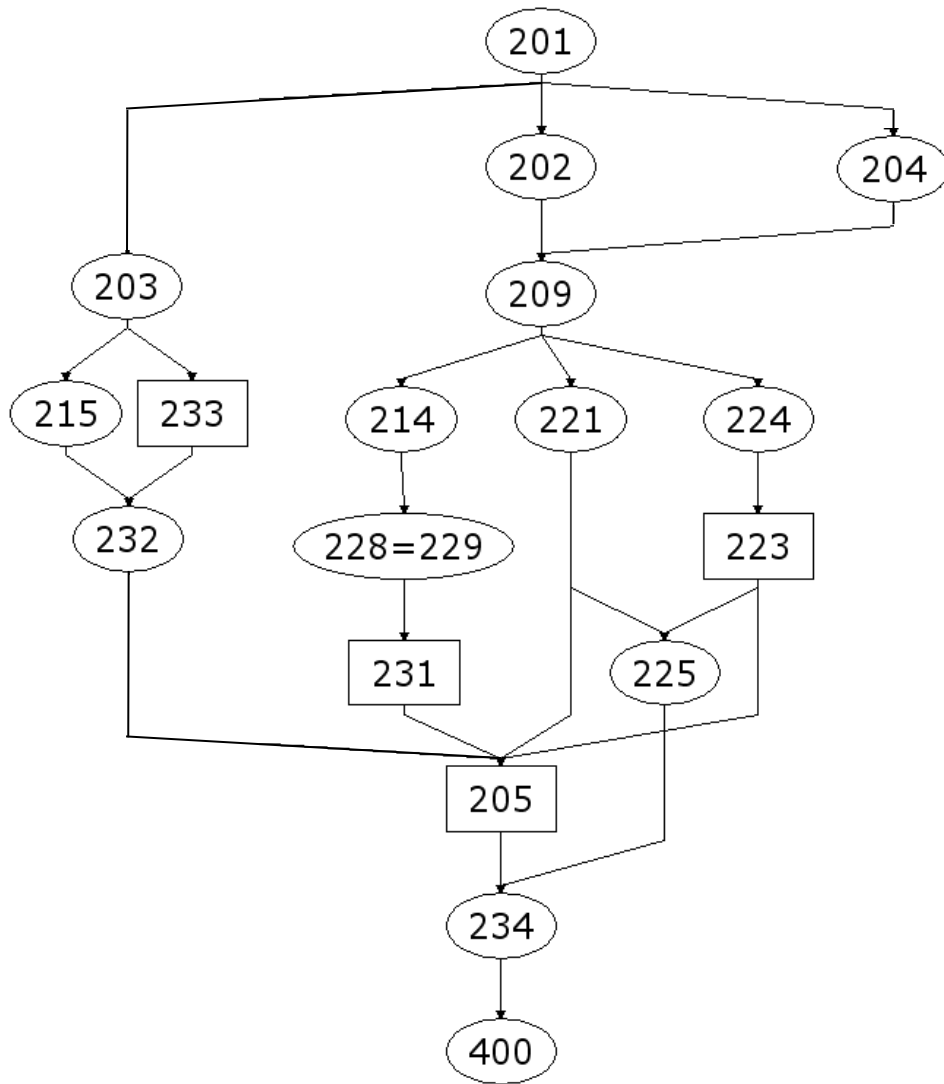
Alue	Tunnus	Tuikinta	Yksiköt päällä	Yksiköt vieressä	Kuvaus
KK 17	M 237	Nokinen musta tiivis multa ja hiekka	M227	R211?, R230?	Maayksikön sinhe kookkaiista kivistä koostuvaan kivirakenteeseen R211 ja puulastutasoon R230 on epäselvä, multa sen tulkittiin kaivausstiananteessa ajottuvan sijaintinsa ja syytyensä perusteella puulastukkerosen R230 ja hammaannuskein hiekka-aineksen M236 kanssa yhtenäiseen alkahorisointiin. Kaivettaessa irtonainen ja tiivis maayksikkö jätetin tutkimusten jälkeen paikalleen, eikä tämän alla sijaitsevaa aluetta tutkittu.
KK 18	M 201	Hienojakoisen hiekan sekainen humuskerros pintaturpeen alla	pintaturve	-	Hienojakoisen hiekan sekainen humuskerros pintaturpeen alla. Yksikön koostumus on runsaan multaista ja siinä erottuu vähän hienoa hiekkaa, kiviä ja tilienpaljoja. Maa-aines oli kaivettaessa tahmeaa ja melko tiivistä. Löytöinä keramiikkaa, lasia, luuta ja palanutta saava.
KK 18	M 202	Tummanruskea multa ja hiekka	M201	M203, M204	Tummanruskea multaa ja hiekka. Yksikön koostumus on runsaan multainen ja siinä erottuu vähän hienoa hiekkaa. Maa-aines oli kaivettaessa kuivaa, kosteahkoa ja löyhää.
KK 18	M 203	Tummanruskea karkeaa hiekkaa ja multa	M201	R205	Tummanruskea karkeaa hiekkaa ja multa koekuopan pohjoisosassa. Yksikön koostumus on multainen ja siinä erottuu karkeaa hiekkaa ja soraa, sekä vähän kalkkilaastia. Maa-aines oli kaivettaessa irtonaista ja löyhää tai pehmeää. Löytöinä keramiikkaa, litupilipun katkelmia, lasia ja luuta.
KK 18	M 204	Tumma multa ja hieno hiekka	M201	M202, M203, R205	Tumma multa ja hieno hiekka. Yksikön rajat olivat kaivausstiananteessa vaikeasti määriteltävissä ja sen koostumus on multainen ja siinä erottuu hieno hiekkaa ja tilienpaljoja. Maa-aines oli kaivettaessa kosteaa ja löyhää.
KK 18	R 205	Läntisen rakennusosan perustuskiveys	M201	M204, M209, M214, R223, M215, M228, M229, R231, M232, R233	Rakennuksen perustuskiveys koekuopan keskiosassa ja luoteiskulmassa. Maanpinnassa yläosallaan erottuva rakenne tulkittiin kaivausstiananteessa koekuopan kohdalta lanteen ja pohjoiseen jatkuvan rakennusosan perustuskiveysiksi. Rakenteeseen todennäköisesti kuuluvia kookkailta lohkomattomia kiviä erottuu kuopan pohjoispuolella kohti pohjoista jatkuvana rivinä. Rakenteen alla tulkittiin sijaitsevan ohut heikkamaayksikkö M234 em. kaivettaessa. Kivirakenne R205 jätetin paikalleen, eikä tämän alla sijaitsevaa aluetta tutkittu.
KK 18	M 209	Tiilimuruskasekainen hiekka	M202, M204	R205	Tiilimuruskasekainen hiekka ja multa pääosin koekuopan itäosassa. Yksikön koostumus on hyvin multainen ja siinä on runsaasti tiilimuruskaa ja tilienpaljoja, sekä vähän karkeaa hiekkaa. Maa-aines oli kaivettaessa irtonaista ja löyhää. Löytöinä luuta.
KK 18	M 214	Vaalea hiekka	M202, M209	R205	Pääosin hienosta hiekasta, sekä osin mullasta koostuva ja kaivettaessa irtonainen ja löyhä maayksikkö perustuskiveyksen R205 eteläpuolella. Löytöinä luuta.
KK 18	M 215	Karkeaa kelleltävän ja punertavan hiekan sekainen maa	M203	R205	Hienosta ja karkeasta hiekka-aineksesta koostuva sekoittunutta maa-ainesta, joka oli kaivettaessa irtonaista ja löyhää. Maa-aineksen seassa todettiin pieniä kiviä ja tilienpaljoja.
KK 18	M 221	Harmaa karkeaa hiekka	M209	M224	Pääosin karkeasta hiekasta, sekä osin hienosta hiekasta ja hillestä koostuvaa hammaannuskehävää maa-ainesta, joka oli kaivettaessa rakeista ja löyhää. Löytöinä litupilipun katkelmia, raha ja luuta.
KK 18	R 223	Pohjoiseen ja itään jatkuva kivirivi	M204, M209	R205, M224	Pohjoiseen ja itään jatkuva kivirivi koekuopan itäosan eteläpuolella. Rakenne tulkittiin kaivausstiananteessa rakennusjäntöksen länsisosan ulkopuolella sijaitseväksi, todennäköisesti rakennuskokonaisuuden keskiosan liittyväksi kivirakenteeksi.
KK 18	M 224	Tummanruskea hillesekainen hieno multa	M209	R223	Tummanruskea koostumuksestaan pääosin mullasta, sekä osin hienosta hiekasta hillestä ja vähäisin osin tilienpaljoista muodostuva maayksikkö. Maa-aines oli kaivettaessa irtonainen ja melko tiivis tai löyhä.
KK 18	M 225	Tummanruskea multa ja hieno hiekka	M221	-	Ruskeaa koostumuksestaan pääosin mullasta, sekä osin hienosta hiekasta ja vähäisin osin hillestä ja puusta muodostuva maayksikkö koekuopan 2 itäosan alalla. Maa-aines oli kaivettaessa irtonaista ja löyhää.
KK 18	M 228	Tummanruskea karkean hiekansekainen multa	M214	R205	Tummanruskea koostumuksestaan mullan ja karkean hiekansekainen maayksikkö, joka oli kaivettaessa irtonaista ja löyhää. Runsaasti löytöjä, mm. keramiikkaa, litupilipun katkelmia, lasia, rahaa, metalleja ja luuta.
KK 18	M 229	Vaalean hiekan linssi	M228	R205, M228	Vaalea koostumuksestaan hienosta ja karkeasta hiekasta koostuva linssi maayksikön M228 sisällä ja kivirakenteen R205 vieressä. Maa-aines oli kaivettaessa irtonaista tai rakeista ja löyhää. Löytöinä luuta.
KK 18	R 231	Mukuulakivitasen rakennuksen eteläpuolella	M228	R205	Mukuulakivitasoksi kaivausstiananteessa tulkittu kivitalon koekuopan eteläpuolella. Rakennuksen perustusosan ulkopuolella. Pieniä, halkaisijaltaan noin 40-50 mm suurista kivistä, hienosta hiekasta ja mullasta koostuva pinta oli kaivettaessa irtonaista ja löyhää. Ainoastaan kivirakenteen R231 pinta dokumentoitiin, eikä tämän alla sijaitsevaa aluetta tutkittu.
KK 18	M 232	Tummanruskea multa ja hieno hiekka	M203, M215, R233	R205	Tummanruskea koostumuksestaan pääosin mullasta ja osin hienosta hiekasta muodostuva maayksikkö. Maa-aines oli kaivettaessa irtonaista ja löyhää.

Alue	Tunnus	Tulkinta	Yksiköt päällä	Yksiköt vieressä	Kuvaus
KK 18	R 233	Kivirakenne rakennuksen länsiosan sisäpuolella	M203	R205	Läntisen rakennusosan perustuskiveyksen R205 sisäpuolella, koekuopan 2 luoteisosassa sijaitseva epämäätäräinen ja tiivis kivilatomus.
KK 18	M 234	Peruskallion päällä sijaitseva tiivis hieno hiekkakerros	R205, M225, M232	-	Peruskallion päällä sijaitseva vaalea tiivis hieno hiekka, joka todettiin koekuopan itä- ja länsipäädyistä ja jonka tulkittiin kaivaustilanteessa jatkuvan myös perustuskiveyksen R205 alle. Maa-aines oli kaivettaessa irtonaista ja tiivistä tai melko tiivistä.
KK 18	400	Peruskallio			-
KK 19	M 201	Hienojakoisen hiekan sekainen humuskerros pintaturpeen alla	pintaturve	-	Yksikön koostumus on runsaan multaista ja siinä erottuu vähän hienoa hiekkaa ja tilienpaloja. Maa-aines oli kaivettaessa tahmeaa ja melko tiivistä. Löytöinä keramiikkaa, kaakelinpaloja, lasia ja luuta.
KK 19	M 202	Tummanruskea multa ja hiekka	M201	-	Tummanruskea multa ja hiekka. Yksikön koostumus on runsaan multainen ja siinä erottuu vähän hienoa hiekkaa, tilienpaloja ja laastia. Maa-aines oli kaivettaessa irtonaista, kosteahkoa ja löyhää. Löytöinä keramiikkaa, lasia, nauvoja ja luuta.
KK 19	M 206	Tummanruskea ja tiilimurskankertainen multa ja hieno hiekka	M202	-	Tummanruskea koostumuksestaan pääosin mullasta ja osin hienosta hiekasta, sekä pieniltä osin tilienpaloista ja kalkkilaastista muodostuva maayksikkö. Maa-aines oli kaivettaessa kuivahkoa ja löyhää. Löytöinä lasia, luuta ja puuta.
KK 19	R 207	Paalunsija	M202	M206	Lohkomattomista kivistä tiiviisti ladottu paalunsija, joka tulkittiin kaivaustilanteessa hauruinhuonetontin itäreunaan rajanneen lankkuaidan tukipaatan perustukseksi. Tummanruskea mullasta ja hiekasta koostuva M202 täyttää paalunsijan sisäosan. Koekuopan koillisuulmassa, rakennuksenjäännyksen ulkopuolella sijaitseva kivirakenne jätettiin tutkimusten jälkeen paikalleen, eikä tämän alla sijaitsevaa aluetta tutkittu.
KK 19	R 208	Epämääräinen kivirakenne	M202, M206	-	Lohkomattomista kivistä löyhästi ladottu mullansekainen kivirakenne, jonka tulkittiin kaivaustilanteessa todennäköisesti liittyvän rakennuksenjäännyksen sisäosaan. Sijaintinsa perusteella rakenteen on mahdollista muodostaa osa rakennuksen koillisnurkan kiviperustuksesta tai tämän päällä sijaitsevasta purkujätteestä. Rakenteen jätettiin tutkimusten jälkeen paikalleen, eikä tämän alla sijaitsevaa aluetta tutkittu.
KK 19	R 238	Harvaanladottu kivirakenne	M202, M206	-	Pääosin lohkomattomista kivistä ja kahdesta tiliestä ladottu pohjois-eteläsuuntainen kivilatomus, joka tulkittiin kaivaustilanteessa rakennuksenjäännyksen koillisnurkan perustusosaan kuuluvaksi mahdolliseksi perustuskiveyukseksi. Latomus rajautuu pohjoisessa paalunsijaan R207. Kivirakenne jätettiin tutkimusten jälkeen paikalleen, eikä tämän alla sijaitsevaa aluetta tutkittu.
KK 20	M 201	Hienojakoisen hiekan sekainen humuskerros pintaturpeen alla	pintaturve	-	Yksikön koostumus on runsaan multaista ja siinä erottuu vähän hienoa hiekkaa. Maa-aines oli kaivettaessa irtonaista ja löyhää. Löytöinä runsaasti lasia.
KK 20	M 222	Ruskea sekoittunut multa ja hiekka	M201	-	Yksikön koostumus on ruskeaa hienoa hiekkaa ja multaa, ja muistuttaa koekuopista 17-19 todettua maayksikköä M202 ollen kuitenkin tätä vaaleampaa.
KK 20	M 226	Ruskea karkea hiekka ja sora	M222	-	Yksikön koostumus on pääosin karkeaa hiekkaa, sekä osittain hienoa hiekkaa ja sora, jossa sijaitsee runsaasti rakenteettomasti levittäytyviä kookkaita kiviä. Maa-aines oli kaivettaessa rakeista ja löyhää. Lasia sisältänyt maakerros jätettiin tutkimusten jälkeen paikalleen, eikä tämän alla sijaitsevaa aluetta tutkittu.

Liite 5.6.1 Seili Dårhusen. Koekuoppa 17. Stratigrafinen matriisi.

Liite 5.6.2 Seili Dårhusen. Koekuoppa 18. Stratigrafinen matriisi.

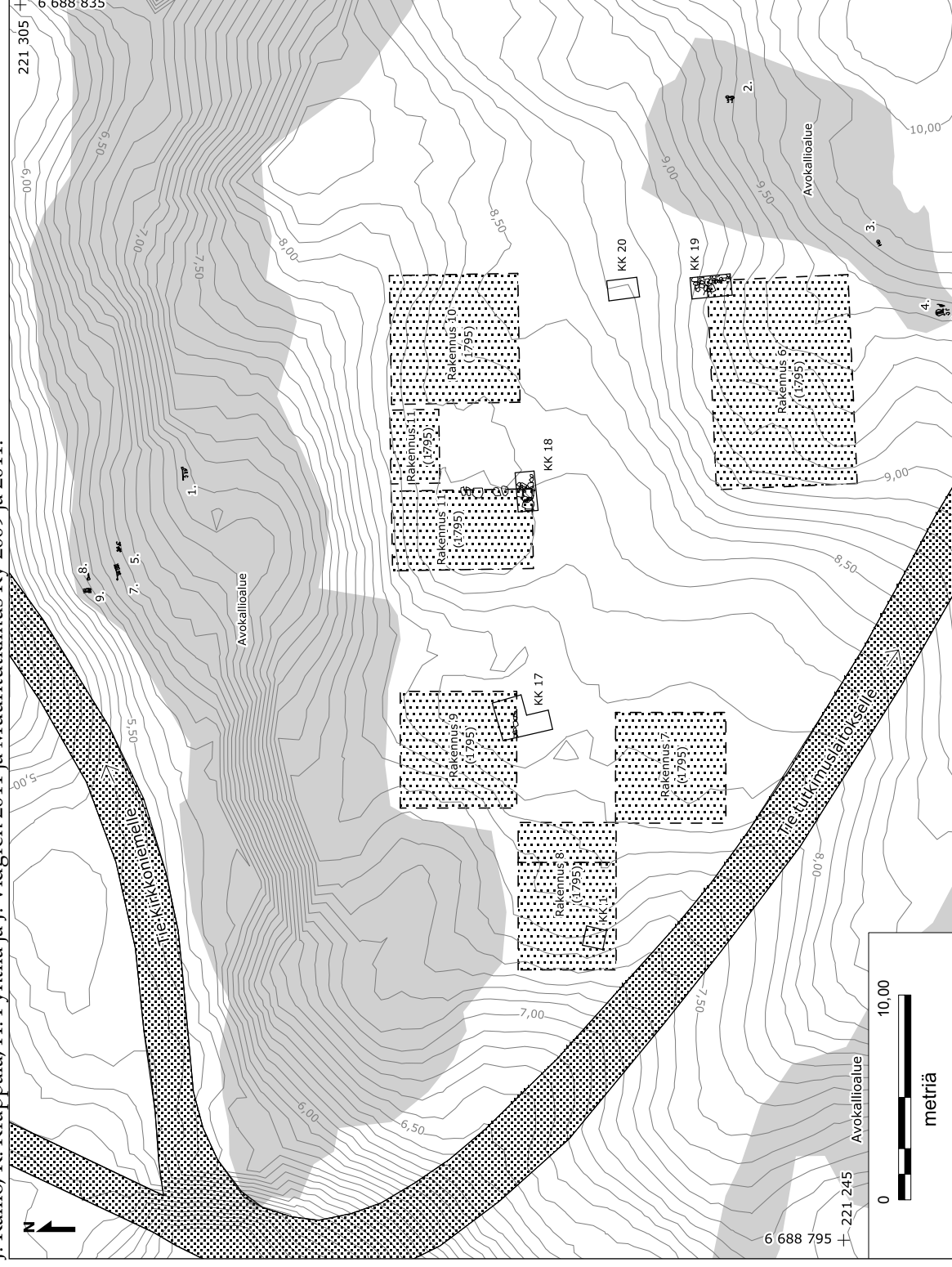

Liite 5.7.1 Seili Dårhusen. Yleiskartta.

Mikko Helminen 2011.

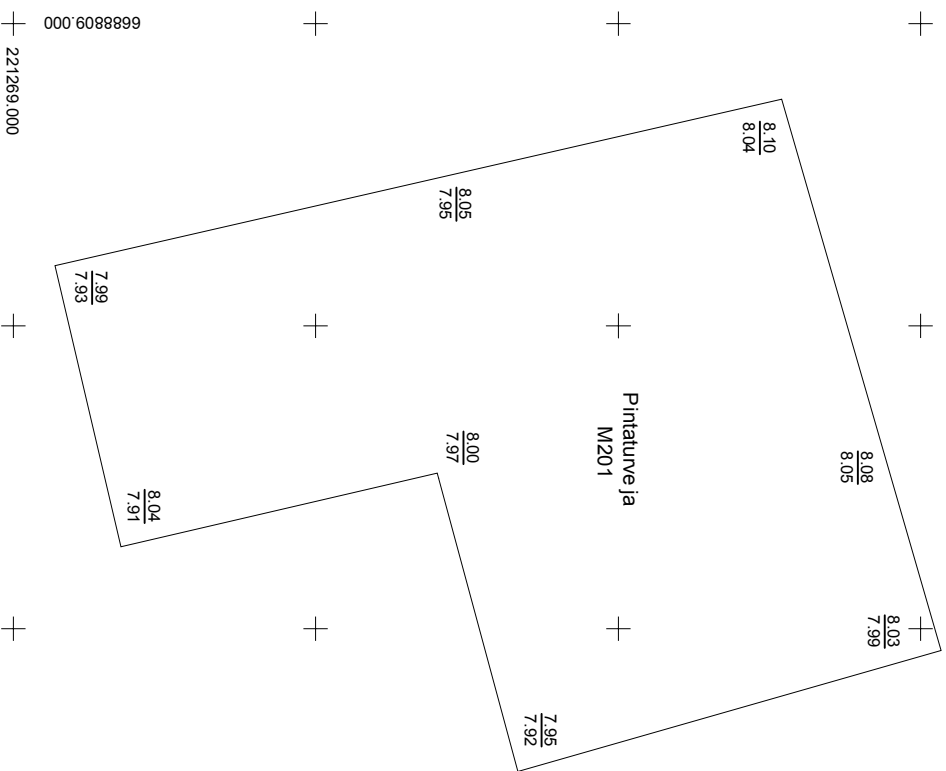
Mittakaava 1:300, ETRS-TM35FIN / N2000

Mittausdokumentointi M. Helminen, J. Ahlamo ja A-M Liira, I. Aalto, E. Hartikka, R. Julin, J. Kallio, K. Krappala, H. Pyhtilä ja J. Vidgren 2011 ja Muuritutkimus Ky 2009 ja 2011.

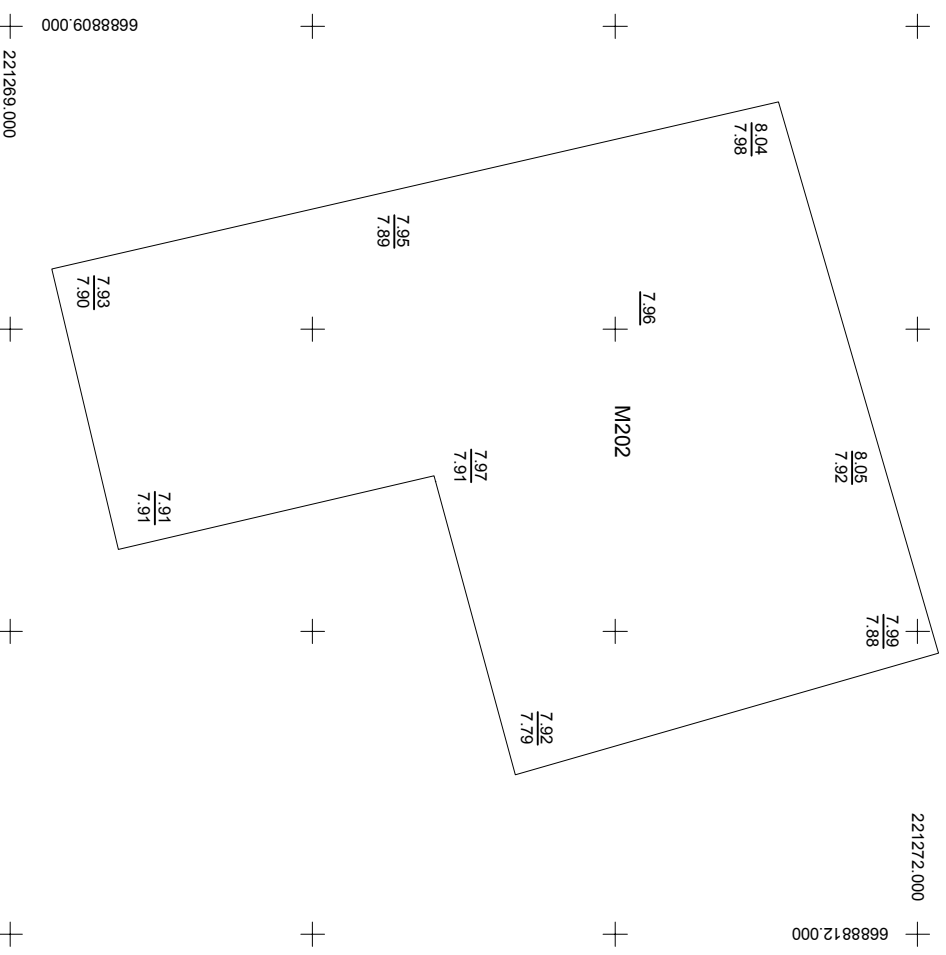

1. Kalliohakkaus 1 ("A:R:C:" ja kivaari)
2. Kalliohakkaus 2 ("L:S:" ja koristeenä nimenä)
3. Kalliohakkaus 3 ("G:H:" ja lyyra)
4. Kalliohakkaus 4 ("J:C:", sulkakynä ja lyyra)
5. Kalliohakkaus 5 ("J:H:")
6. Kalliohakkaus 6 (kolme kuppimaista hakkausta, hakkausten 5. ja 7. välissä)
7. Kalliohakkaus 7 ("183? M.J." ja epäselvä kuvahakkaus)
8. Kalliohakkaus 8 (kuvahakkaus)
9. Kalliohakkaus 9 ("1837", "E.H." ja tunnuskuva)

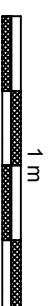
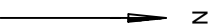
Pintatulle ja M101

M202

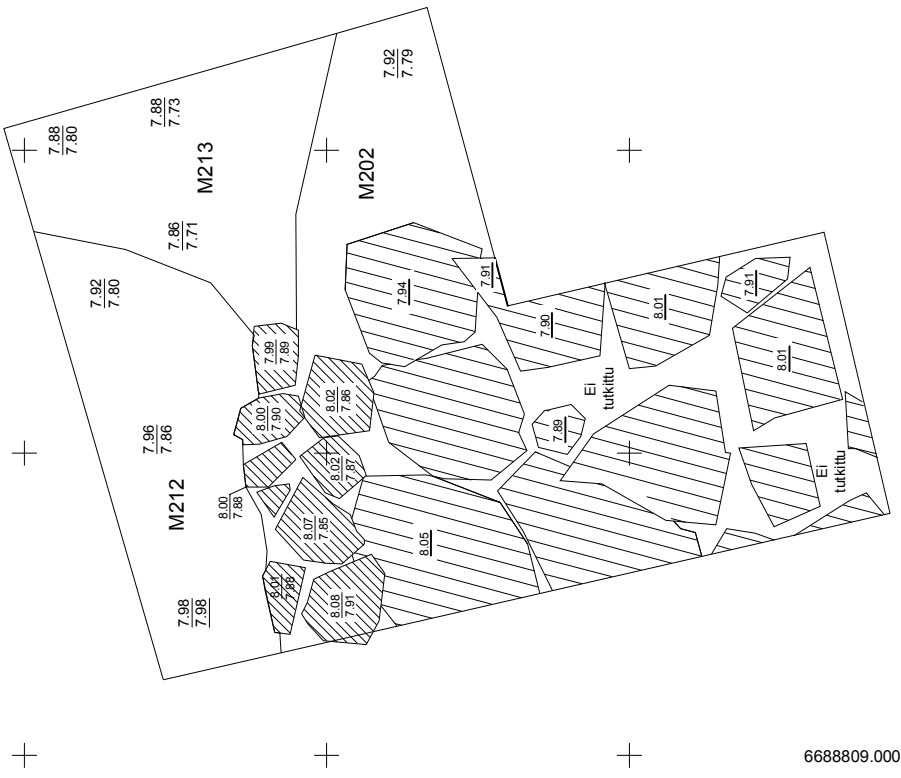

M201 Hiekänsekainen humuskerros
M202 Tummanruskeaa multaa ja hiekkaa

LÄNSI-TURUNMÄÄ, SEILI Seili Därfhusen Mikko Heilmänen 2011	Koekoppa 17 Pintatulle ja M201 sekä M202 MK 1:25
MITTAUSDOKUMENTOINTI Mikko Heilmänen ja Anne-Mari Liira 2011 Puht. pilt. Mikko Heilmänen 2011	TURUN YLIOPISTO ARKEOLOGIAN OPPIAINEN ARKISTO TURKU
	Liite 5.7.2 (1)

M202, R210, R211, M212 ja M213 (Dokumentointitaso 1)

6688809.000

+

+

+

+

+

+

+

+

221272.000

6688812.000

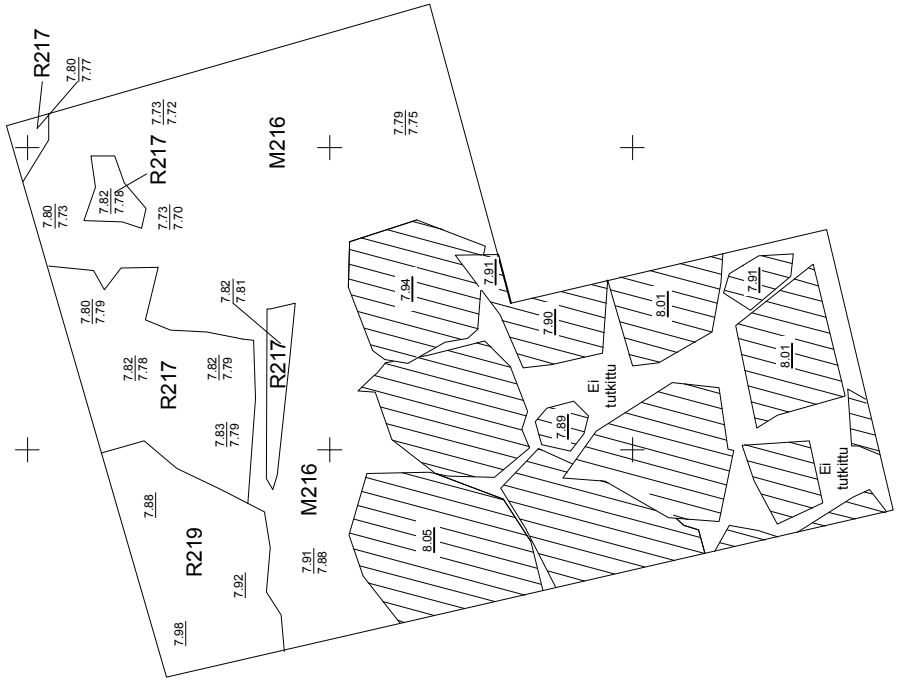
+

+

+

221272.000

R211, M216, R217 ja R219 (Dokumentointitaso 2)

6688809.000

+

+

+

+

221272.000

6688812.000

+

+

221272.000

M202 Tummanruskea multa ja hiekka

R210 S-seinälänjan ylempi kivirakenne

R211 Rakennusjäänneksen S-puolella sijaitseva kivirakenne

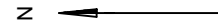
M212 Muurirakenteen purkujäte

M213 Lattiatason tuhoutunut puuaines

M216 Vaaleanruskea ja harmaa hiekka

R217 Pinnaltaan hiiltyneyt lattiataso

R219 Muurirakenteen kiinteä purkujäte

LÄNSI-TURUNMAA, SEILI
Seili Dårhusen
Mikko Helminen 2011

Koekuoppa 17
M202, R210, R211, M212 ja M213 seika
R211, M216, R217 ja R219
Mk 1:25

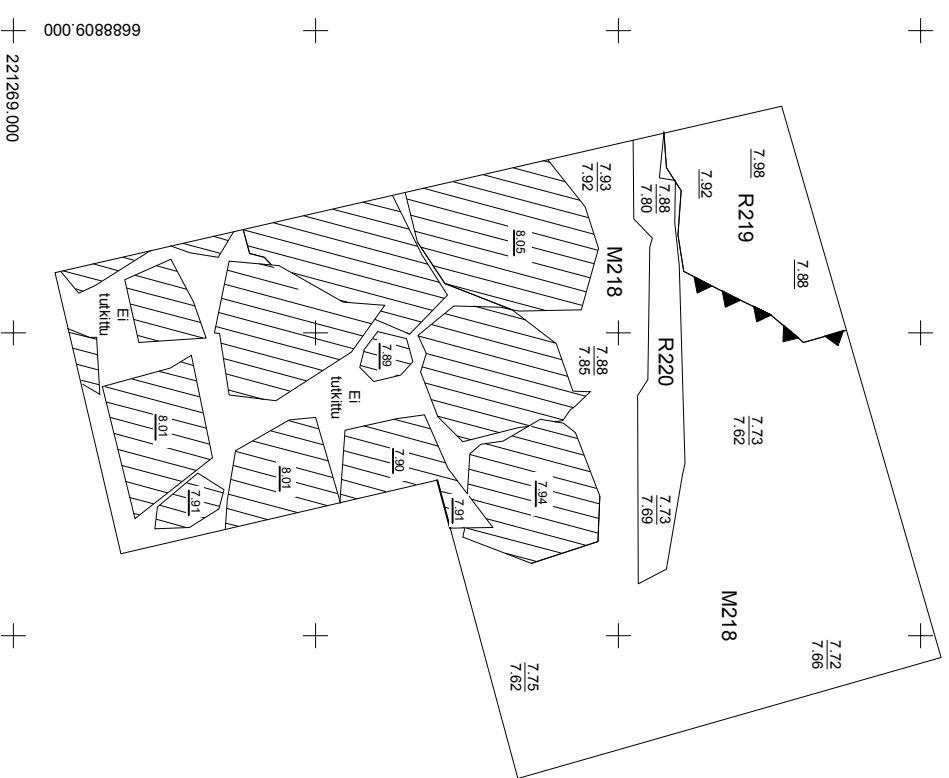
MITTAUSDOKUMENTOINTI

Mikko Helminen ja Anne-Mari Liira 2011
Puht. piirt. Mikko Helminen 2011

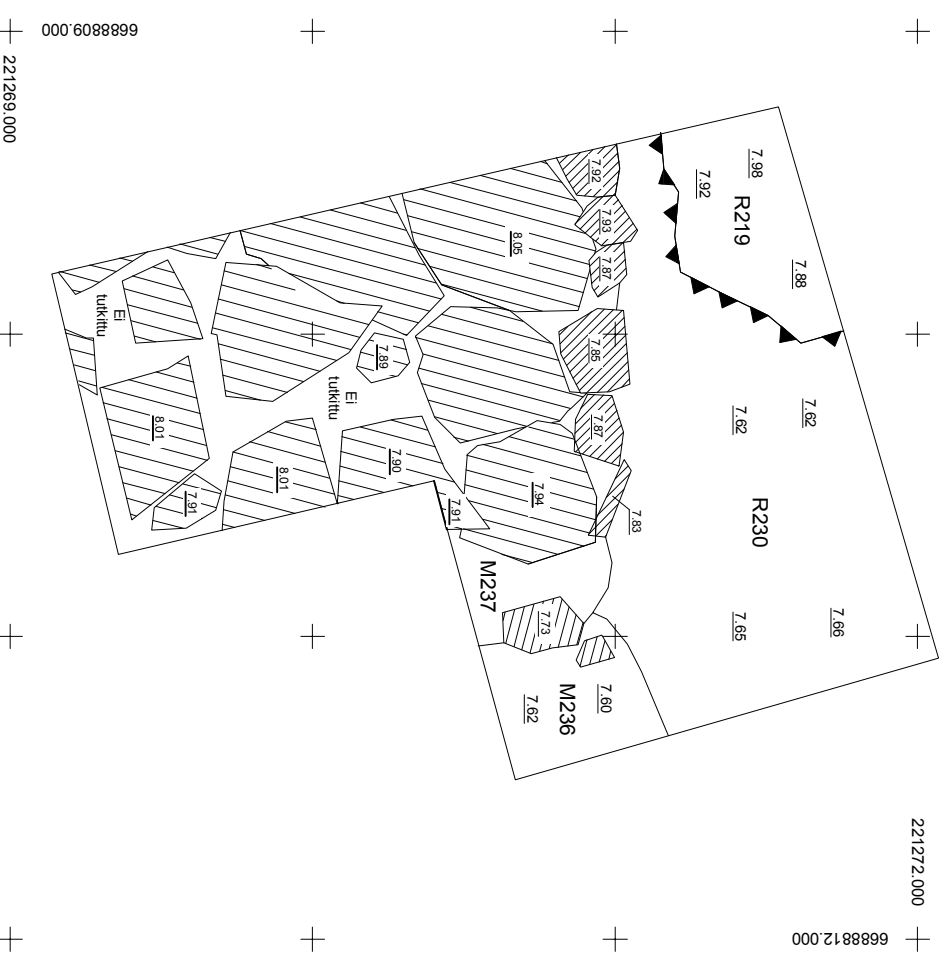
TURUN YLIOPISTO, ARKITELOGIAN OPPINÄIN ARKISTO
TURKU

Liite 5.7.2 (2)

R211, M218, R219 ja R220 (Dokumentointitaso 3)

R211, R219, R230, R235, M236 ja M237 (Dokumentointitaso 4)

R211 Rakennusjäätännöksen S-puolella sijaitseva kivirakenne

M218 Kellertävä karkea hiekka

R219 Muurirakenteen kiinteä purkujäte

R220 Hiitynyt hirren jäännös

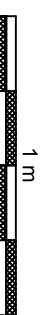
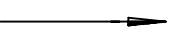
R235 S-seinälinjän alempi kivirakenne

M236 Harmaanuskea tiivis hiekka

M236 Kivi

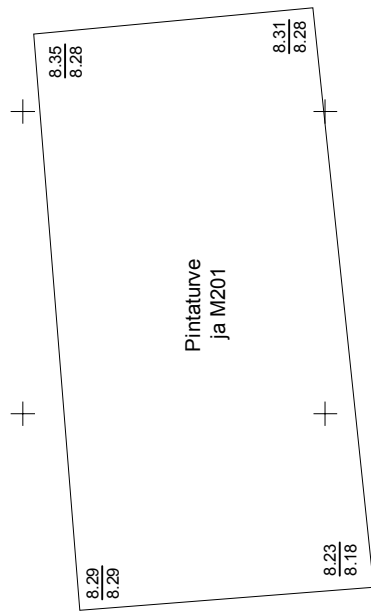
M237 Nokkinen musta tiivis multa ja hiekka

N

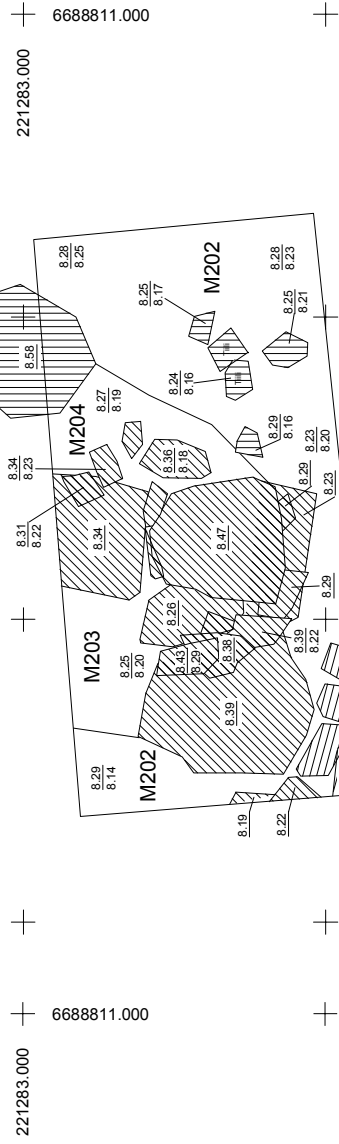
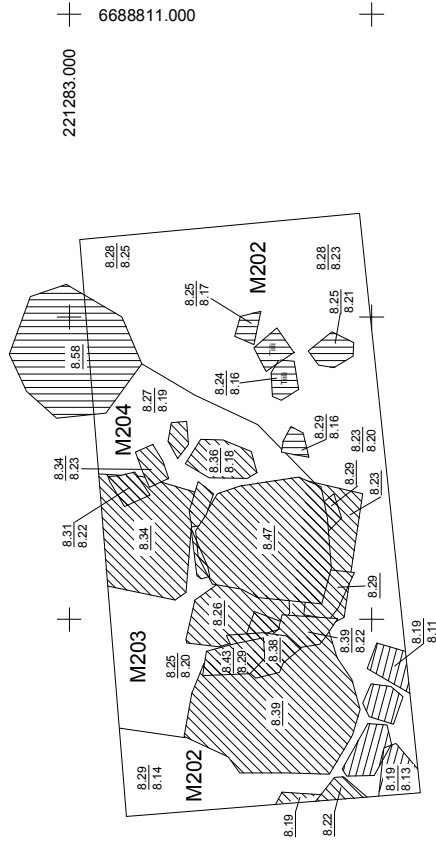

LÄNSI-TURUNMAA, SEILI	
Seili Dårhusen	
Mikko Heilmänen 2011	
MITTAUSDOKUMENTOINTI	
Mikko Heilmänen ja Anne-Mari Liira 2011	
Puhnt. pirtt. Mikko Heilmänen 2011	
Koekkuoppa 17	Liite 5.7.2 (3)
R211, M218 R219 ja R220 sekä R211, R219, R230, M236 ja M237	
Mik 1:25	
TURUN YLIOPISTO ARKEOLOGIAN OPPIAINEN ARKISTO	
TURKU	

Pintaturve ja M201

M202, M203, M204, R205 (yläosa) ja M209 (ylin osa) (dokumentointitaso 1)

6688809.000

+

221280.000

+

+

6688809.000

+

+

+

+

+

M201 Humuskerros

M202 Tummanruskea multa ja hiekka

M202 Kivi

M203 Tummanruskea karkea hiekka ja multa

M204 Tumma multa ja hieno hiekka

R205 Perustuskiveys (pintaosa)

M209 Kivi (yläosa)

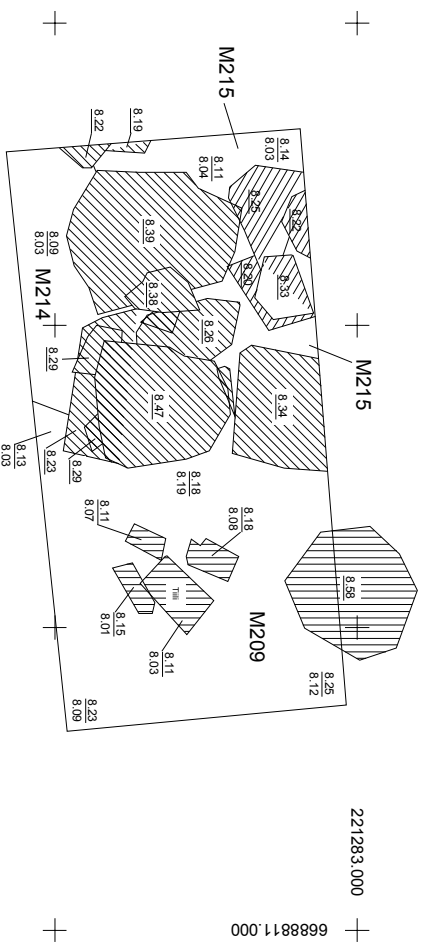
LÄNSI-TURUNMAA, SEILI
Seili Dårhusen
Mikko Helminen 2011

Koekuoppa 18
Pintaturve ja M201 sekä M202, M203, M204, R205 (pintaosa) ja M209 (kivi)
MK 1:25

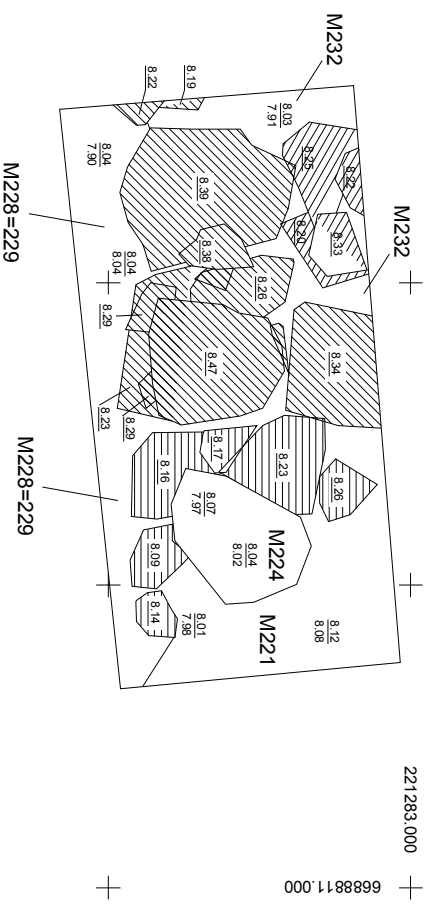
MITTAUSDOKUMENTOINTI
Mikko Helminen ja Anne-Mari Liira 2011
Puht. piirt. Mikko Helminen 2011

TURUN YLIOPISTO, ARKEOLOGIAN OPPIAINEEEN ARKISTO
TURKU
Lite 5.7.3 (1)

R205, M209, M214, M215 ja R233 (Dokumentointitaso 2)

R205, M221, R223, M224, M228=M229, M232 ja R233 (Dokumentointitaso 3)

6688809.000

221280.000

+

+

+

+

221280.000

+

+

+

 R205 Perustuskiveys (pintaosa)

M209 Tiilimurskansekainen hiekka

 M209 Kivi

M214 Vaalea hiekka

M215 Karkea sekoitunut hiekka

M221 Harmaa karkea hiekka

 R223 Perustuskiveys

M224 Hiilensekainen hieno multa

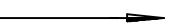
M228 Hiekkansekainen multa

M229 Vaalean hiekan liinssi

M232 Multa ja hieno hiekka

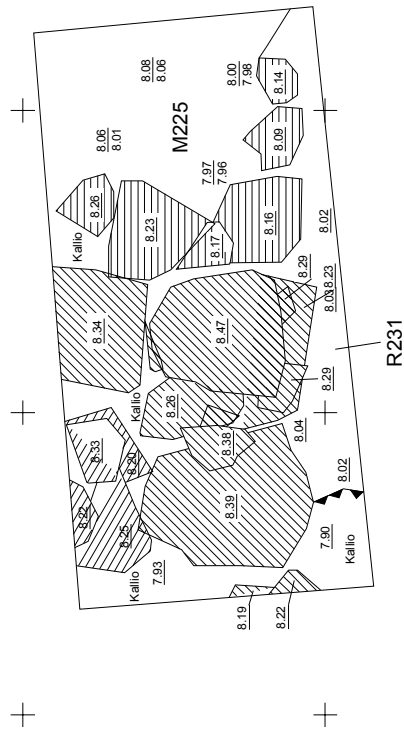
 R233 Kivirakenne

N

LÄNSI-TURUNMAA, SEILI	
Seili Dårhusen	
Mikko Helminen 2011	
MIK 1:25	
MITTAUSDOKUMENTOINTI	TURUN YLIOPISTO, ARKEOLOGIAN OPPIAINEEN ARKISTO
Mikko Helminen ja Anne-Mari Lira 2011	TURKU
Puht. piirt. Mikko Helminen 2011	Liite 5.7.3 (1)

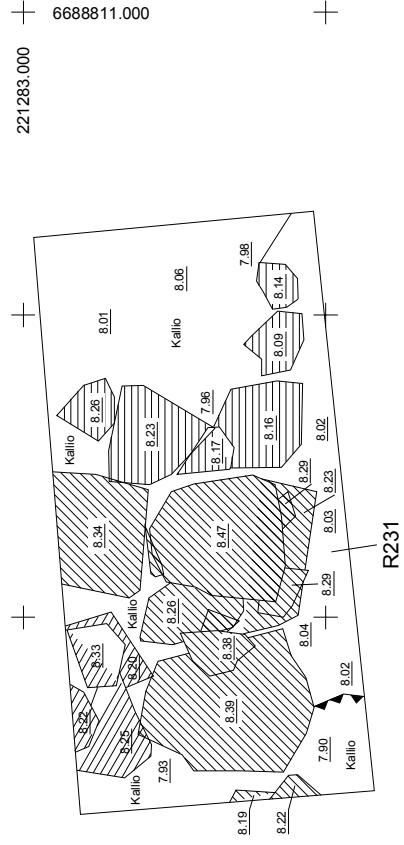
R205, R223, M225, R231 ja R233 (Dokumentointitaso 4)

6688809.000

221280.000

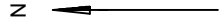
R205, R223, R231 ja R233 (Dokumentointitaso 5)

6688809.000

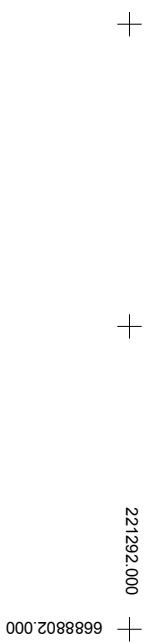
221280.000

- R205 Perustuskiveys (pintaosa)
- R223 Perustuskiveys
- R231 Mukulakivitaso
- R233 Kivirakenne

<p>LÄNSI-TURUNMAA, SEILI Seili Dårhusen Mikko Helminen 2011</p>	<p>Koekuoppa 18 R205, R223, M225, R231 ja R233 sekä R205, R223, R231 ja R233 Mk 1:25</p>
<p>MITTAUSDOKUMENTOINTI Mikko Helminen ja Anne-Mari Lira 2011 Puht. piirt. Mikko Helminen 2011</p>	<p>TURUN YLIOPISTO, ARKEOLOGIAN OPPIAINENARKISTO TURKU</p> <p>Liite 5.7.2 (3)</p>

Pintaturve ja M201

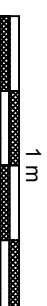

M202

6688800.000
221290.000

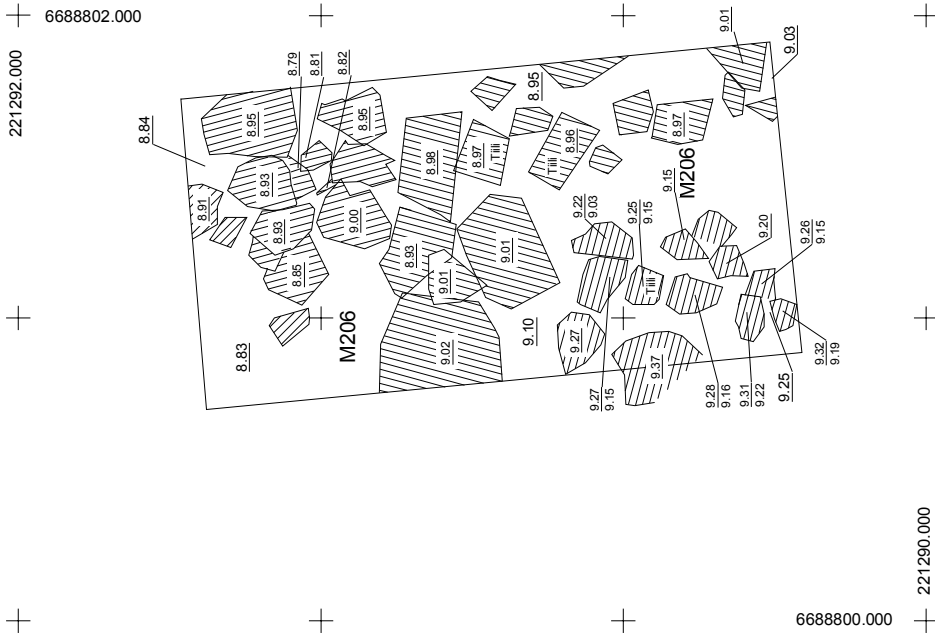
6688800.000
221290.000

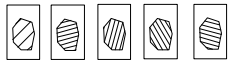
M201 Humuskerros
M202 Tummanruskeaa mulia ja hiikka

<p>LÄNSI-TURUNMAA, SEILI Seili Dårhusen Mikko Heininen 2011</p>		<p>Koekkuoppa 19 Pintaturve ja M201 sekä M202 MK 1:25</p>	
<p>MITTAUSDOKUMENTOINTI Mikko Heininen ja Anne-Mari Liira 2011 Puh: piii, Mikko Heininen 2011</p>		<p>TURUN YLIOPISTO, ARKEOLOGIAN OPPIAINEARKISTO TURKU</p>	
		<p>Lite 5.7.4 (1)</p>	

M206, R207, R208 (pinta) ja R238 (Dokumentointitaso 1)

M206 Tiilimurskankainen multa ja hieno hiekka

M206 Kivi

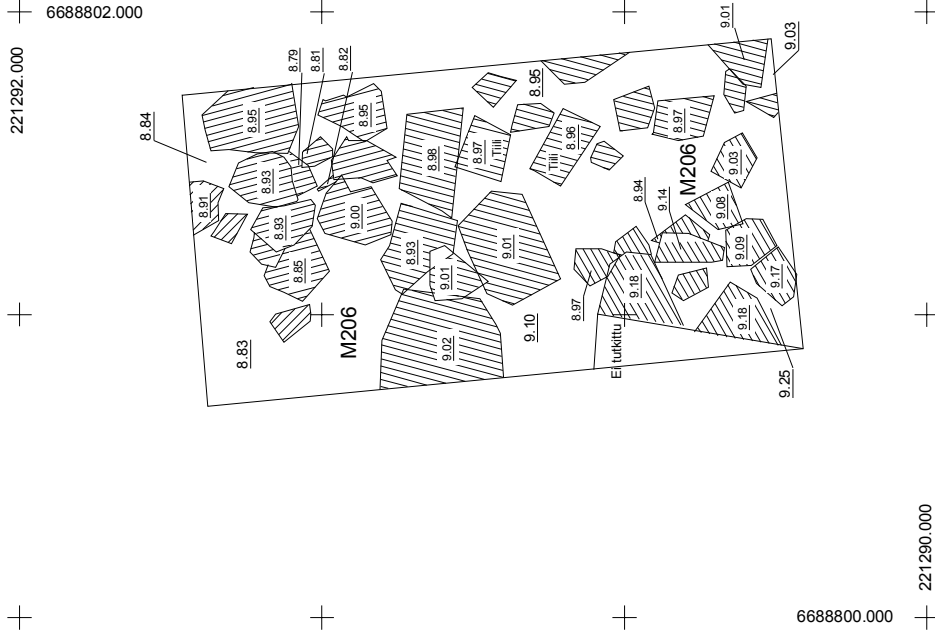
R207 Paalunsija

R208 Harvaaniadottu mahdollinen kiviperustus (pinta)

R208 Harvaaniadottu mahdollinen kiviperustus (alin tutkittu syvyys)

R238 Epämääräinen kivirakenne

M206, R207, R208 (alin tutkittu syvyys) ja R238 (Dokumentointitaso 2)

LÄNSI-TURUNMAA, SEILI
Seili Dårhusen
Mikko Helminen 2011

Koekuoppa 19
M206, R207, R208 ja M238 sekä M206,
R207, R208 ja R238
Mk 1:25

MITTAUSDOKUMENTOINTI
Mikko Helminen ja Anne-Mari Liiira 2011
Puhd. piirt. Mikko Helminen 2011

TURUN YLIOPISTO, ARKEOLOGIAN OPPIAINEEN ARKISTO
TURKU

Liite 5.7.4 (2)

Pintaturve ja M201

+ 221292.000

+ 6688807.000

M222

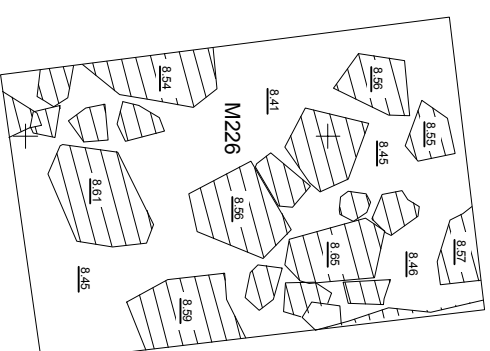
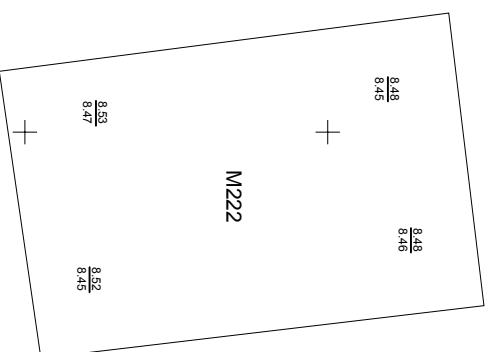
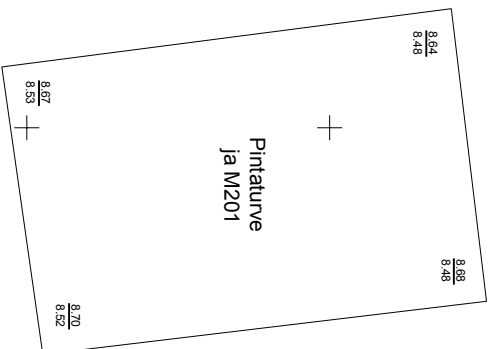
+ 221292.000

+ 6688807.000

M226

+ 221292.000

+ 6688807.000

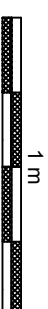

6688804.000 + 221290.000

+ 6688804.000 + 221290.000

+ 6688804.000 + 221290.000

+ 1 m

M201 Hiekanserkäinen humuskerros

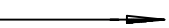
M222 Ruskeaa sekoitunutta multaa ja hiekkaa

M226 Ruskeaa karkeaa hiekkaa ja sora

M226 Kivi

N

LÄNSI-TURUNMAA, SEILI Seili Dårhusen Mikko Heilmänen 2011	Koekuoppa 20 Pintaturve ja M201, M222 sekä M226 Mk 1:25
MITTAUSDOKUMENTOINTI Mikko Heilmänen ja Anne-Mari Liira 2011	TILAN YLÖPISTO, ARKEOLOGIAN OPPIAINEEN ARKISTO TURKU
Puh: pöyt. Mikko Heilmänen 2011	Lite 5.7.5

OSTEOLOGINEN RAPORTTI SEILIN DÅRHUSENIN (TYA 880) VUODEN 2011 KAIVAUSTEN LUUAINEISTOSTA

Auli Tourunen

Johdanto

Tässä raportissa käsitelty luuaineisto on peräisin Turun arkeologian laitoksen suorittamista koekaivauksista Seilin Dårhusenilla vuonna 2011. Luuta löydettiin yhteensä kolmesta koekuopasta (Taulukko 1). Materiaali ajoittuu pääosin 1700-luvulle. Aineistoa ei seulottu, mutta se sisältää kuitenkin runsaasti kalanluita, kiitos tarkan kaivaustyöskentelyyn.

Lampaan ja vuohen luut määritettiin käyttämällä Boessneckin (1969), Prummel & Frischin (1986) ja Paynen (1985) esittämiä kriteerejä. Luut mitattiin käyttäen von den Drieshin (1976) kriteerejä. Lampaan säkäkorkeus laskettiin Teichertin (1975) kaavan mukaan ja leukojen ikä Grantin (1982) ja O'Connorin (2003) mukaan.

Tulokset

Lajit

Aineistosta tunnistettiin naudan, lampaan, sian, sorsalinnun, kanalinnun, ahvenen, hauen ja särkikalojen luita (Taulukko 1). Suureksi ungulaatiksi määritetyt luut voivat kuulua naudalle, hevoselle, hirvälle tai metsäpeuralle. Koska näistä lajeista vain nauta esiintyy tunnistettujen luiden joukossa, on suurin osa suuren ungulaatin luista todennäköisesti naudan luita. Pienen ungulaatin luut voivat kuulua lampaalle, vuohelle, sialle tai metsäkauriille. Pienen eläimen luut sisältävät kissan kokoiset tai sitä pienemmät lajit.

Laji/Koekuoppa	KK 17	KK 18	KK 19	Yhteensä
Nauta	5	13	4	22
Lammas			11	11
Lammas/vuohi	1	2	28	31
Sika	1	3	6	10
Suuri ungulaatti	8	72	12	92
Pieni ungulaatti		20	23	43
Pieni eläin			1	1
Sorsalintu		1	3	4
Kanalintu	1			1
Lintu		2	1	3
Ahven		3	97	100
Ahvenkala			88	88
Hauki		2	25	27
Särkikala			3	3
Kala		1	191	192
Ei määritetty	17	545	61	623
Kaikki yhteensä	33	664	554	1251

Taulukko 1. Lajitiedot koekuopittain (NISP)

Suurimmat fragmenttimäärät löytyivät koekuopista 18 ja 19 (Taulukko 1). Koekuopassa 18 nauta on yleisin nisäkäslaji (suuren ungulaatin luut mukaan luettuna), koekuopassa 19 lammas tai vuohi (Taulukko 2). Koekuopasta 18 löytyi vain muutama kalan luu, mutta koekuopassa 19 fragmenttimäärän perustella yleisin tunnistettu laji on ahven. Yhteensä koekuoppa 19:n aineistossa on vähintään kahdeksan ahvenen luita (MNI 8 operculare dx). Aineisto sisältää 268 palaneen luun fragmenttia, joista suurin osa on peräisin koekuopasta 18 (Taulukko 3).

Laji/Koekuoppa	KK 18	KK 19
Nauta	94,4	26,2
Lammas/Vuohi	2,2	63,9
Sika	3,3	9,8
Yhteensä	100	100

Taulukko 2. Naudan, lampaan tai vuohen sekä sian osuudet koekuopissa 18 ja 19 (%NISP). Naudan luut sisältävät suuren ungulaatin luut.

Laji/Koekuoppa	KK 17	KK 18	KK 19	Yhteensä
Nauta		1		1
Sika		2		2
Suuri ungulaatti		17		17
Pieni ungulaatti		11		11
Pieni eläin			1	1
Lintu		1		1
Ahven		1		1
Kala		1		1
Ei tunnistettu	4	221	8	233
Yhteensä	4	255	9	268

Taulukko 3. Palaneiden luiden jakautuminen eri koekuoppiin (NISP).

Laji/Yksikkö	201	202	203	204	206	209	212	213	214	215	216	221	224	225	228	229	232	Yhteensä
Nauta	6	2		3	2	7							1	1				22
Lammas	5	4			2													11
Lammas/vuohi	16	11			3	1												31
Sika	1	5			1	1							1		1			10
Suuri ungulaatti	16	13	2	2	3	40			3			4	2	2	3	2		92
Pieni ungulaatti	3	17	1		6	9						1	2	4				43
Pieni eläin					1													1
Sorsalintu	1	2				1												4
Kanalintu							1											1
Lintu		1				1				1								3
Ahven	5	75			17	1								1		1		100
Ahvenkala		77			11													88
Hauki	1	19			5									2				27
Särkikala	2	1																3
Kala	3	169			19									1				192
Ei tunnistettu	26	43	4	4	18	271		2	24	5	1	21	28	56	85	30	5	623
Yhteensä	85	439	7	9	88	332	1	2	27	6	1	26	34	67	89	33	5	1251

Taulukko 4. Luiden jakautuminen kaivausyksiköittäin (NISP).

Laji/Yksikkö	202	203	206	209	213	214	215	221	224	225	228	229	232	Yhteensä
Nauta									1					1
Sika									1		1			2
Suuri ungulaatti				8				1	1	2	3	2		17
Pieni ungulaatti		1		6					2	2				11
Pieni eläin			1											1
Lintu				1										1
Ahven												1		1
Kala										1				1
Ei tunnistettu	6	1	6		2	24	5	8	23	43	80	30	5	233
Yhteensä	6	2	7	15	2	24	5	9	28	48	84	33	5	268

Taulukko 5. Palaneiden luiden jakautuminen kaivausyksiköittäin (NISP).

Luuaineisto jaettiin myös kaivausyksiköiden perusteella (Taulukko 4). Eniten luita löytyi yksiköistä 202 ja 209. Yksikön 202 korkea fragmenttimäärä koostuu lähinnä kalanluista. Lähes kaikki kalanluut ovat peräisin yksiköistä 201, 202 ja 206. Myös palaneiden luiden jakautumaa tutkittiin yksiköittäin (Taulukko 5). Eniten palaneita luita löytyi yksiköstä 228, mutta kaiken kaikkiaan 17:sta maayksiköstä 13 sisälsi palaneita luita joten niiden jakautuminen eri yksiköihin oli melko tasaista.

Anatominen jakauma

Naudan, lampaan ja sian luut sisältävät luuelementtejä kaikista ruhon osista, sekä teuras- että ruokajätettä (Taulukko 6). Myös kalanluiden joukossa on päänluita, ruotoja sekä nikamia ja aineistossa oli mukana myös suomuja. Kaloja on siis käsitelty kokonaisina tällä alueella.

Ikäjakauma

Aineisto on liian pieni yksityiskohtaisen ikäjakauman tutkimiseen. Hammastiedot kahdesta leuasta, joista hampaiden kulumistietoja voitiin kerätä, on esitetty taulukossa 7. Lisäksi aineistossa oli yksi naudan alaleuka, jonka M3 oli liian rikkinäinen tarkkaan kulumisasteen määrittämiseen, joka oli kuitenkin vähintään g (Grantin 1982 mukaan). Sian alaleuka on peräisin nuoresta eläimestä (I1, O'Connorin 2003 mukaan). Lampaan alaleuka on peräisin eläimeltä, joka on vähintään ikäkategoriassa I (Immature), mutta tarkempi määrittäminen ei ollut mahdollista, sillä M2 puuttui. Päätellen M1:sen vaatimattomasta kulumisasteesta (d Grantin 1982 mukaan) tämä eläin on todennäköisesti ollut nuori.

Säkäkorkeus ja mittatiedot

Yhteensä kolme lampaanluuta oli riittävän ehjiä, jotta niistä saatiin mittatietoja (Taulukko 8). Kahdesta lampaan luusta pystyttiin arvioimaan eläinten säkäkorkeus (53,1cm ja 62,8 cm).

Jäljet

Yhteensä 33:ssä luussa havaittiin leikkausjälkiä. Jäljet ovat peräisin ruhojen paloitte- lusta (esim. sian sääriluu, joka on leikattu sekä proximaalipäästä että keskeltä diafyys- iä TYA 880:93), lihojen irrottamisesta (esim. viiltojäljet pienen ungulaatin kylkiluusa TYA 880:93) ja todennäköisesti luuytimen hyödyntämisestä (pitkittäissuunnassa halkaistu lampaan kämmen- tai jalkapöydänluu TYA 880:190). Eräissä luissa näkyy merkkejä ruhon halkaisemisesta pitkittäissuunnassa (esim. suuren ungulaatin rintani- kamat TYA 880:142 ja 93) ja nikamia on joskus pilkottu sekä pitkittäin että poikit- tain (esim. TYA 880:142). Yhdessä luussa, suuren ungulaatin olkaluussa (TYA 880: 190), havaittiin petoeläimen, todennäköisesti koiran, hampaan jälkiä.

Aineiston säilyvyys ja kerrostumishistoria

Aineiston säilymisaste oli melko hyvä ja luiden pintarakenne säilynyt riittävän hy- vin esim. leikkausjälkien tarkastelemista varten. Kalan luiden ja suomujen löytymi- nen viittaa siihen, että osassa kerroksia luiden säilymisolosuhteet ovat olleet hyvät. Koekuopasta 18 yksiköstä 225 löytyi kaksi luuta, jotka olivat kuluneet sileiksi, aivan kuin veden kuluttamina. Luuaineistossa ei ollut yhtään erityisen kookasta luufrag- menttia, suurimpiin kuuluvat suuren ungulaatin nikaman puolikas tai kylkiluun neljännes.

Luuaineiston kerrostumishistoriaa voidaan tutkia epifyysi-metafyysi-parien esiinty- misen avulla. Epifyysit ovat luiden päiden osia, jotka ovat nuorilla eläimillä irralli- sia, kiinni vain pehmytkudosten avulla ja jotka kasvavat kiinni luun varteen eläimen aikuistuesssa. Maassa pehmytkudosten maatuessa nämä osat irtoavat toisistaan. Mi-

Taulukko 6. Anatominen jakauma (NISP). L/V = lammas/vuohi,
PU = pieni ungulaatti, SU = suuri ungulaatti, PE = pieni eläin.

Luutyyppe/Laji	Nauta	Lammas	L/V	Sika	SU	PU	PE	Sorsalintu	Kanalintu	Lintu	Ahven	Ahven- kala	Hauki	Särkikala	Kala	Ei tunnis- tettu	Yhteensä
Kallo		1														1	2
Alaleuka	1	1	2	1	1						4		1				11
Hammas	1																1
2. niskanikama	1																1
Niskanikama					5												5
Rintanikama				1	11	3											15
Lannenikama				1	4	3											8
Ristiluu					1												1
Häntänikama	2																2
Nikama					13	1				1		88	17	3	15		138
Kylkiluu			6		26	23				1						1	57
Rintalasta			1							1							2
Lapaluu					1												1
Olkaluu	3		1		4												8
Värttinäluu	1	1	1														3
Kyynärluu	3		2														5
Ranneluu	5		3														8
Carpometacarpus								3									3
Lantioluu			1	1													2
Reisiluu	1		2					1	1								5
Sääriluu		1	3	2	4												10
Os malleolare	1		1														2
Telaluu	1	2															3
Nilkkaluu			1														1
Jalkapöydänluu	1	1															2
Kämmen- tai jalkapöydänluu			1														1
1. Sormiluu		1	1	2													4
2. Sormiluu	1	1		2													4
3. Sormiluu		2															2
Pitkän raajan luu			5		22	13	1										41
Articulare											13		1				14
Basioccipitale													1				1
Basipterygium											1						1
Cleithrum											4		1				5
Ectopterygoideum													1				1
Epiphyale											5						5
Frontale											6						6
Hyomandibulare											6						6
Keratohyale											11		1				12
Maxilla											4		1				5
Operculare											16						16
Parasphenoidale											4						4
Postcleithrum											1						1
Posttemporale											2						2
Premaxilla											6		1				7
Preoperculare											8		1				9
Quadrata											5		1				6
Supracleithrum											1						1
Supraoccipital											1						1
Supraoperculare											1						1
Urohyale											1						1
Ei määritetty															177	621	798
Kaikki yhteensä	22	11	31	10	92	43	1	4	1	3	100	88	27	3	192	623	1251

Koe-kuoppa	Kon-teksti	TYA 880	Luu-tyyppi	Puoli	laji	I1	I2	I3	C	Pm1	Pm2	Pm3	Pm4	M1	M2	M3
KK 19	201	142	alaleuka	sin	Sika	X	A	A	A		x	x	x a	X U	X V	
KK 19	201	142	alaleuka	dx	Lammas								x g	X d		

Taulukko 7. Hammastiedot. *x* = maitohammas, *X* = pysyvä hammas, *A* = alveolari. Hampaiden kuluminen ja puhkeaminen Grantin (1982) mukaan (pienet kirjaimet). *V* = hammas näkyvillä mutta luun pinnan alapuolella, *U* = puhjennut mutta ei kulunut. *Dx* = oikea, *sin* = vasen. *I* = etuhammas, *C* = kulmahammas, *Pm* = etuposkihammas ja *M* = poskihammas.

Koekuoppa	Yksikkö	TYA 880	Tyyppi	Puoli	Laji	Bd	GLI	GLm	SK
KK 19	206	190	talus	vasen	Lammas	16,9	26,9	24,9	53,1 cm
KK 19	202	161	talus	vasen	Lammas	19,2	29,4	27,7	62,8 cm
KK 19	206	190	tibia	vasen	Lammas	25,1			

Taulukko 8. Mittatiedot (mm), säkäkorkeus (SK) (cm). Mitat Von den Drieschin (1976) mukaan, säkäkorkeus Teichertin (1975) mukaan.

käli kyseiset luut löytyvät edelleen yhdessä, on todennäköistä, että ne ovat primäärikontekstissaan ja että niitä ei ole häiritty kerrostumisen jälkeen. Epifyysi-metafyysi pareja löytyi tästä aineistosta yksiköistä 201 ja 202 (202 lampaan tai vuohen reisiluu ja olkaluu, 202 sian sormiluu ja lampaan tai vuohen reisiluu). Lisäksi yksiköstä 202 (Koekuoppa 19) löytyi ruotoja, jotka olivat vielä artikulaatiossa toistensa kanssa.

Johtopäätökset

Löydetyt aineiston laji- ja anatominen jakauma noudattaa pääpiirteittäin aikaisemmin Seilistä ja Turusta tehtyjen uuden ajan analyysien tuloksia (Tourunen 2010, Tourunen 2008). Yleensä uuden ajan aineistoissa nauta on yleisin eläin, lammas/vuohi lajipari seuraavaksi yleisin. Seilin Dårhusenin kaivauksilla nauta on yleisin eläin koekuopissa 17 ja 18, mutta koekuopassa 19 lajipari lammas tai vuohi on yleisin. Aineiston pienen koon vuoksi asiasta on vaikea tehdä pitemmälle vietyjä johtopäätöksiä. Myös riistaa ja kalaa on hyödynnetty ruokavaliossa. Dårhusenin aineistossa on runsaasti ahvenen luita. Ainakin osa sorsalintujen luista on peräisin villeistä lajeista, ei kesyankasta.

Koska aineisto sisältää kotieläinten kaikkia ruhon osia, on todennäköistä että eläimet on teurastettu saarella – joko kasvatettu paikallisesti tai tuotu saareen elävinä. Nyt analysoidussa aineistossa esiintyy sekä aikuisia että nuoria eläimiä. Dårhusenin luisa on leikkausjälkiä, jotka kertovat lihan sekä luuytimen hyödyntämisestä ja ruhojen pilkkomisesta ruoan laittoa varten.

Toinen lasketuista lampaan säkäkorkeuksista (62,8 cm) on suurempi kuin aikaisemmat tulokset Turun kaupungin uuden ajan lampaan luista tai Seilistä (Tourunen 2008: 263; Tourunen 2010). Kyseessä saattaa olla tavallista kookkaampi yksilö. Toisaalta, mikäli Seilin Dårhusenin aineisto ajoittuu hieman myöhäisemmäksi kuin Turun aineisto (1800-luvun puolelle), on lampaiden keskikoko saattanut olla kasvussa uudentyyppisen hoidon ja paremman ruokinnan ansiosta.

Materiaalista löytyneet epi-metafyysiparit kertovat, että ainakin osa aineistosta yksiköissä 201 ja 202 on todennäköisesti primäärissä kontekstissaan eikä kulkeutunut paikalle esimerkiksi täyttömaan mukana. Koekuoppa 19:n kohdalla nämä yksiköt sisältävät runsaasti kalanluita kuten muutkin koekuoppa 19:n yksiköt, mutta koekuoppa 18:n palaneet luut ovat peräisin vain alemmista kerroksista. Vaikuttaa siis siltä, että kerrokset 201 ja 201 eivät ole homogeenistä massaa, vaan heijastavat edelleen alueellisia eroja. Kalanluita kerrostavat toiminnot ovat jatkuneet päällimmäisten kerrosten muodostumisen ajan. Sen sijaan palaneen luun aiheuttaneet aktiviteetit ovat tapahtuneet ennen näiden kerrosten muodostumista.

Lähteet

- Boessneck, J. 1969. Osteological differences between sheep (*Ovis aries* Linne) and goat (*Capra hircus* Linne). Brothwell, D.R. & Higgs, E. (eds.). *Science in Archaeology*, 2nd ed.: 331–358.
- Driesch, A. von den 1976. A Guide to Measurements of Animal Bones from Archaeological Sites. Peabody Museum of Archaeology and Ethnology. Harvard University.
- Grant, A. 1982. The use of tooth wear as a guide to the age of domestic ungulates. In: Wilson, B., Grigson, C. & Payne, S. (eds.). Ageing and Sexing Animal Bones from Archaeological Sites. *BAR British Series 109*: 91–108.
- O'Connor, T. P. 2003. The Analysis of Urban Animal Bone Assemblages: A Handbook for Archaeologist. *The Archaeology of York. Principles and Methods 19/2*.
- Payne, S. 1985. Morphological distinctions between the mandibular teeth of young sheep, *Ovis*, and goats, *Capra*. *Journal of Archaeological Science* 12: 139–147.
- Prummel, W. & Frisch, H-J. 1986. A guide for the distinction of species, sex and body size in bones of sheep and goat. *Journal of Archaeological Science* 13: 567–577.
- Teichert, M. 1975. Osteometrische Untersuchungen zur Berechnung der Widerristhöhe bei Schafen. Clason, A.T (ed.): *Archaeozoological studies*: 51–69.
- Tourunen, A. 2010. Osteologinen raportti Seilin Kirkkoniemen vuosien 2009 -2010 kaivauksen luuaineistosta. Julkaisematon raportti, Turun yliopiston arkeologian laitoksen arkisto.
- Tourunen, A. 2008: Animals in an Urban Context - A Zooarchaeological study of the Medieval and Post-Medieval town of Turku. *Annales Universitatis Turkuensis Ser B, Humaniora* 308. <https://oa.doria.fi/handle/10024/36630>.

Käytetty termistö

<i>Bos</i>	nauta
<i>Sus</i>	sika
<i>Ovis</i>	lammas
<i>Capra</i>	vuohi
<i>Lepus</i>	jänis
<i>Suuri ungulaatti</i>	nauta, hevonen, hirvi tai metsäpeura
<i>Pieni ungulaatti</i>	lammas, vuohi, sika tai metsäkauris
<i>Aves</i>	lintu
<i>Pisces</i>	kala
<i>Perca f.</i>	ahven
<i>Percidae</i>	ahvenkala
<i>Cyprinidae</i>	särkikala
<i>Esox l.</i>	hauki
<i>Anas sp.</i>	sorsalintu
<i>Galliformes</i>	kanalintu
<i>cranium</i>	kallo
<i>mandibula</i>	alaleuka
<i>I</i>	etuhammas
<i>Pm</i>	etuposkihammas
<i>M</i>	poskihammas
<i>os hyoideum</i>	kieliluu
<i>vertebra cervicale</i>	niskanikama
<i>vertebra thoracica</i>	rintanikama
<i>vertebra lumbale</i>	lannenikama
<i>sacrum</i>	ristiluu
<i>vertebra caudale</i>	häntänikama
<i>costa</i>	kylkiluu
<i>sternum</i>	rintalasta
<i>scapula</i>	lapaluu
<i>humerus</i>	olkaluu
<i>radius</i>	värttinäluu
<i>ulna</i>	kyynärluu
<i>carpi</i>	ranneluut
<i>metacarpus (I-V)</i>	kämmenluu
<i>phalanges (1-3)</i>	sormiluut
<i>os coxae</i>	lantioluu
<i>acetabulum</i>	lantioluun nivelkuoppa eli lonkkamalja
<i>femur</i>	reisiluu
<i>tibia</i>	sääriluu
<i>talus</i>	telaluu
<i>tarsi</i>	nilkan luut
<i>metatarsus (I-V)</i>	jalkapöydän luut

Taulukko 9. Luettelo luista.

Päinnumero	Alanumero	Koe-kuoppa	Yksikkö	Luutyyppi	Puoli	Laji	Epityysi	Ika	NISP	Jäljet	Lisätietoja
TYA 880	7	KK 17	201	ei määritely	em	<ei lajia>	U	em	5		
TYA 880	7	KK 17	201	C4	si	Bos	U	em	1		
TYA 880	7	KK 17	201	C2+3	si	Bos	U	em	1		
TYA 880	7	KK 17	201	humerus	em	Bos	U	em	1		dial frag
TYA 880	7	KK 17	201	vert_caud	ep	Bos	C	juv	1		Yläepi O, alalepi C, ensimmäinen hännän nikama
TYA 880	7	KK 17	201	costa	em	Suuri unguilaatti	U	em	1		
TYA 880	7	KK 17	201	costa	em	Suuri unguilaatti	U	em	1		
TYA 880	7	KK 17	201	vert_thor	ep	Suuri unguilaatti	F	ad	1		ylävasen kulma
TYA 880	7	KK 17	201	vert_thor	ep	Suuri unguilaatti	U	em	1		
TYA 880	7	KK 17	201	vertebra	ep	Suuri unguilaatti	O	juv	1		pala itioepiä
TYA 880	23	KK 17	202	ei määritely	em	<ei lajia>	U	em	7		
TYA 880	23	KK 17	202	vert_caud	ep	Bos	O	juv	1		Kokonaan corpus mutta risa
TYA 880	23	KK 17	202	costa	em	Ovis/Capra	U	em	1		
TYA 880	23	KK 17	202	ph 1	em	Sus	O	juv	1		epi-meta
TYA 880	23	KK 17	202	humerus	em	Suuri unguilaatti	O	juv	1		pala prox epiä
TYA 880	23	KK 17	202	tibia	em	Suuri unguilaatti	U	em	2		dial frag
TYA 880	24	KK 17	202	ei määritely	em	<ei lajia>	U	em	2		palanut - yksi musta, toinen harmaa
TYA 880	31	KK 17	212	femur	dx	Galliformes	F	ad	1		
TYA 880	50	KK 17	213	ei määritely	em	<ei lajia>	U	em	2		palanut - toinen vain puoliksi palanut
TYA 880	52	KK 17	216	ei määritely	em	<ei lajia>	U	em	1		
TYA 880	58	KK 18	201	ei määritely	em	<ei lajia>	U	em	9		
TYA 880	58	KK 18	201	costa	em	Pieni unguilaatti	U	em	1		Leikattu
TYA 880	58	KK 18	201	vert_thor	ep	Pieni unguilaatti	U	em	1		Tod. nak. sika
TYA 880	58	KK 18	201	vertebra	ep	Pieni unguilaatti	U	em	1		
TYA 880	58	KK 18	201	humerus	em	Suuri unguilaatti	U	em	1		Pala dist throcleaa
TYA 880	58	KK 18	201	ossa longa	em	Suuri unguilaatti	U	em	2		
TYA 880	58	KK 18	201	vert_thor	ep	Suuri unguilaatti	U	em	2		Toista villretty
TYA 880	58	KK 18	201	vertebra	ep	Suuri unguilaatti	U	em	1		Leikattu
TYA 880	58	KK 18	201	vertebra	ep	Suuri unguilaatti	O	juv	1		Pala metaa
TYA 880	65	KK 18	202	costa	em	<ei lajia>	U	em	1		
TYA 880	65	KK 18	202	humerus	si	Bos	U	em	1		Dist frag
TYA 880	65	KK 18	202	alaleuka	em	Ovis/Capra	U	em	1		
TYA 880	65	KK 18	202	costa	em	Suuri unguilaatti	U	em	1		
TYA 880	65	KK 18	202	ossa longa	em	Suuri unguilaatti	U	em	3		
TYA 880	65	KK 18	202	vert_thor	ep	Suuri unguilaatti	F	ad	1		yläepin oikea kulma
TYA 880	66	KK 18	202	ei määritely	em	<ei lajia>	U	em	2		Palanut

Päänumero	Alanumero	Koe-kuoppa	Yksikkö	Luutyyppi	Puoli	Laji	Epifyysi	Ika	NISP	Jäjjet	Lisätietoja
TYA 880	74	KK 18	203	ei määritely	em	<ei lajia>	U	em	3		
TYA 880	74	KK 18	203	costa	em	Suuri ungulaatti	U	em	1		
TYA 880	74	KK 18	203	vertebra	ep	Suuri ungulaatti	U	em	1		
TYA 880	75	KK 18	203	ei määritely	em	<ei lajia>	U	em	1		Palanut valkoinen
TYA 880	75	KK 18	203	costa	em	Pieni ungulaatti	U	em	1		Palanut valkoinen
TYA 880	81	KK 18	204	ei määritely	em	<ei lajia>	U	em	4		
TYA 880	81	KK 18	204	axis	ep	Bos	U	em	1		Pala denssiä
TYA 880	81	KK 18	204	Cr	si	Bos	U	em	1		
TYA 880	81	KK 18	204	ulna	dx	Bos	U	em	1	Leikattu läpi	pieni pala diafyysia keskeltä
TYA 880	81	KK 18	204	tibia	em	Suuri ungulaatti	U	em	1		Pala diafyysia
TYA 880	81	KK 18	204	vert_thor	ep	Suuri ungulaatti	U	em	1		
TYA 880	93	KK 18	209	ei määritely	em	<ei lajia>	U	em	87	Kaksi leikattu lävitse	Ja yksi rusto
TYA 880	93	KK 18	209	kallo	em	<ei lajia>	U	inf	1		Hyvin nuori eläin
TYA 880	93	KK 18	209	Carpometacarpus	dx	Anas sp	U	em	1		
TYA 880	93	KK 18	209	Ca	em	Bos	U	em	2		
TYA 880	93	KK 18	209	dentes	em	Bos	U	em	1		
TYA 880	93	KK 18	209	os malleolare	si	Bos	U	em	1		
TYA 880	93	KK 18	209	radius	dx	Bos	F	ad	1		Prox epi lateral 30%
TYA 880	93	KK 18	209	ulna	em	Bos	U	em	1		Pieni pala diafyysia keskeltä
TYA 880	93	KK 18	209	ulna	si	Bos	O	juv	1		
TYA 880	93	KK 18	209	radius	si	Ovis/Capra	O	juv	1		
TYA 880	93	KK 18	209	Operculare	si	Perca f	U	em	1		Ja kalan suomuja (perca)
TYA 880	93	KK 18	209	costa	em	Pieni ungulaatti	U	em	2	Toinen leikattu	
TYA 880	93	KK 18	209	costa	em	Pieni ungulaatti	U	em	1		Palanut, valkoinen
TYA 880	93	KK 18	209	vert_thor	ep	Pieni ungulaatti	U	em	1		
TYA 880	93	KK 18	209	tibia	si	Sus	O	juv	1	Leikattu poikki sekä prox että keskeltä diafyysia	
TYA 880	93	KK 18	209	costa	em	Suuri ungulaatti	U	em	12	6 leikattu	
TYA 880	93	KK 18	209	costa	em	Suuri ungulaatti	U	em	3		
TYA 880	93	KK 18	209	ossa longa	em	Suuri ungulaatti	U	em	8		
TYA 880	93	KK 18	209	vert_cerv	ep	Suuri ungulaatti	U	em	2		
TYA 880	93	KK 18	209	vert_lumb	ep	Suuri ungulaatti	U	em	2		
TYA 880	93	KK 18	209	vert_thor	ep	Suuri ungulaatti	F	ad	1	Leikattu sagittal	Oikea puoli
TYA 880	93	KK 18	209	vert_thor	ep	Suuri ungulaatti	U	em	1		
TYA 880	93	KK 18	209	vertebra	ep	Suuri ungulaatti	O	juv	3		Pieniä epin paloja
TYA 880	94	KK 18	209	ei määritely	em	<ei lajia>	U	em	183		Palaneita
TYA 880	94	KK 18	209	vertebra	ep	Aves	U	em	1		Palanut - valkoinen
TYA 880	94	KK 18	209	Ossa longa	em	Pieni ungulaatti	U	em	5		Palanut - valkoisia ja tummia

Päinnumero	Alanumero	Koe-kuoppa	Yksikkö	Luu(typpi)	Puoli	Laji	Epityysi	Ika	NISP	Jäljet	Lisätietoja
TYA 880	94	KK 18	209	costa	em	Suuri unguilaatti	U	em	4		Palanut - valkoisia tai harmaita
TYA 880	94	KK 18	209	humerus	em	Suuri unguilaatti	F	ad	1		Palanut - hiiltynyt. Prox epin etuosa, kolmessa osassa
TYA 880	94	KK 18	209	Ossa longa	em	Suuri unguilaatti	U	em	1		Palanut - valkoinen
TYA 880	94	KK 18	209	vert_cerv	ep	Suuri unguilaatti	U	em	1		Palanut - musta
TYA 880	94	KK 18	209	vertebra	ep	Suuri unguilaatti	U	em	1		Palanut
TYA 880	96	KK 18	214	Ossa longa	em	Suuri unguilaatti	U	em	2		
TYA 880	97	KK 18	214	ei määritely	em	<ei lajia>	U	em	24		Palaneita
TYA 880	97	KK 18	214	vert_thor	ep	Suuri unguilaatti	U	em	1		
TYA 880	100	KK 18	215	sternum	ep	Aves	U	em	1		Yritä vielä tunnistaa
TYA 880	101	KK 18	215	ei määritely	em	<ei lajia>	U	em	5		palaneita- valkoisia
TYA 880	103	KK 18	221	ei määritely	em	<ei lajia>	U	em	12		
TYA 880	103	KK 18	221	Ossa longa	em	Pieni unguilaatti	U	em	1		
TYA 880	103	KK 18	221	Ossa longa	em	Pieni unguilaatti	U	em	1		
TYA 880	103	KK 18	221	alaleuka	em	Suuri unguilaatti	U	em	1		Pieni pala alveolarista
TYA 880	103	KK 18	221	Ossa longa	em	Suuri unguilaatti	U	em	2		
TYA 880	104	KK 18	221	ei määritely	em	<ei lajia>	U	em	8		Palaneita, valkoisia
TYA 880	104	KK 18	221	ei määritely	em	<ei lajia>	U	em	1		Palamaton palaneiden joukossa
TYA 880	104	KK 18	221	ei määritely	em	<ei lajia>	U	em	1		Palanut, valkoinen
TYA 880	104	KK 18	221	costa	em	Suuri unguilaatti	U	em	1	Yksi leikattu	
TYA 880	108	KK 18	224	ei määritely	em	<ei lajia>	U	em	5		Pala metaa
TYA 880	108	KK 18	224	vertebra	ep	Suuri unguilaatti	O	juv	1		Palanut
TYA 880	109	KK 18	224	ei määritely	em	<ei lajia>	U	em	23		
TYA 880	109	KK 18	224	humerus	dx	Bos	U	em	1		Palanut - pieni pala dist condyliä
TYA 880	109	KK 18	224	costa	em	Pieni unguilaatti	U	em	1		palanut
TYA 880	109	KK 18	224	Ossa longa	em	Pieni unguilaatti	U	em	1		Palanut
TYA 880	109	KK 18	224	tibia	si	Sus	O	juv	1		Palanut- 50% lateral prox epi
TYA 880	109	KK 18	224	vert_thor	ep	Suuri unguilaatti	F	ad	1		Palanut - pieni pala alaaepiä
TYA 880	115	KK 18	225	ei määritely	em	<ei lajia>	U	em	13		Kaksi kulunut kuin veden kuluttamana, hyvin sileäksi
TYA 880	115	KK 18	225	Mt	dx	Bos	U	em	1		
TYA 880	115	KK 18	225	vertebra	ep	Esox l	U	em	2		Toinen liittynyt, mutta mahdollisesti tuore vaurio
TYA 880	115	KK 18	225	Supraoccipital	ep	Perca f	U	em	1		
TYA 880	115	KK 18	225	costa	em	Pieni unguilaatti	U	em	2		
TYA 880	116	KK 18	225	ei määritely	em	<ei lajia>	U	em	43		Palanut
TYA 880	116	KK 18	225	costa	em	Pieni unguilaatti	U	em	1		Palanut
TYA 880	116	KK 18	225	Ossa longa	em	Pieni unguilaatti	U	em	1		Palanut
TYA 880	116	KK 18	225	vertebra	ep	Pisces	U	em	1		Palanut-pieni
TYA 880	116	KK 18	225	tibia	em	Suuri unguilaatti	O	juv	1		Palanut - irtotuber
TYA 880	116	KK 18	225	vert_thor	ep	Suuri unguilaatti	U	em	1		Palanut- pala arcusista
TYA 880	124	KK 18	228	ei määritely	em	<ei lajia>	U	em	80		palanut
TYA 880	124	KK 18	228	vert_lumb	ep	Sus	U	em	1		Palanut

Päänumero	Alanumero	Koe-kuoppa	Yksikkö	Luutyyppi	Puoli	Laji	Epifyysi	Ika	NISP	Jäljet	Lisätietoja
TYA 880	124	KK 18	228	costa	em	Suuri ungulaatti	U	em	1		Palanut
TYA 880	124	KK 18	228	Ossa longa	em	Suuri ungulaatti	U	em	1		Palanut
TYA 880	124	KK 18	228	vertebra	ep	Suuri ungulaatti	U	em	1		Palanut - pala irtoeponia
TYA 880	126	KK 18	228	ei määritely	em	<ei lajia>	U	em	5		
TYA 880	127	KK 18	229	ei määritely	em	<ei lajia>	U	em	27		Palanut
TYA 880	127	KK 18	229	Premaxilla	dx	Perca f	U	em	1		Palanut
TYA 880	127	KK 18	229	Ossa longa	em	Suuri ungulaatti	U	em	1		Palanut
TYA 880	128	KK 18	229	ei määritely	em	<ei lajia>	U	em	3		Palanut
TYA 880	128	KK 18	229	vert_cerv	ep	Suuri ungulaatti	U	em	1		Palanut
TYA 880	132	KK 18	232	ei määritely	em	<ei lajia>	U	em	5		Palanut
TYA 880	142	KK 19	201	ei määritely	em	<ei lajia>	U	em	12		
TYA 880	142	KK 19	201	Carpometacarpus	dx	Anas sp	U	em	1		
TYA 880	142	KK 19	201	alaleuka	dx	Bos	U	em	1		M3 mutta rikki, kuitenkin vähintään g.
TYA 880	142	KK 19	201	ph 2	em	Bos	U	em	1		
TYA 880	142	KK 19	201	vertebra	ep	Cyprinidae	U	em	2		
TYA 880	142	KK 19	201	vertebra	ep	Esox l	U	em	1		
TYA 880	142	KK 19	201	alaleuka	dx	Ovis	U	em	1		
TYA 880	142	KK 19	201	kallo	ep	Ovis	U	em	1		Occipitalen keskiosa
TYA 880	142	KK 19	201	ph 2	em	Ovis	F	ad	1		
TYA 880	142	KK 19	201	ph 3	em	Ovis	U	em	2		
TYA 880	142	KK 19	201	Costa	em	Ovis/Capra	U	em	3	Kaksi leikattu	
TYA 880	142	KK 19	201	femur	dx	Ovis/Capra	O	juv	1		Caput epi ja meta
TYA 880	142	KK 19	201	humerus	dx	Ovis/Capra	O	juv	1		50% caput ja tuber etuosa, epi ja meta
TYA 880	142	KK 19	201	Ossa longa	em	Ovis/Capra	U	em	5		
TYA 880	142	KK 19	201	sternum	ep	Ovis/Capra	U	em	1	Leikattu sekä sagittal että fronta-	
TYA 880	142	KK 19	201	Ct	si	Ovis/Capra	U	em	1	tal	
TYA 880	142	KK 19	201	tibia	si	Ovis/Capra	U	em	2		MNI 2
TYA 880	142	KK 19	201	ulna	dx	Ovis/Capra	O	juv	1		
TYA 880	142	KK 19	201	ulna	si	Ovis/Capra	U	em	1		
TYA 880	142	KK 19	201	Operculare	dx	Perca f	U	em	1		
TYA 880	142	KK 19	201	Operculare	si	Perca f	U	em	1		
TYA 880	142	KK 19	201	Premaxilla	dx	Perca f	U	em	1		
TYA 880	142	KK 19	201	Preoperculare	em	Perca f	U	em	1		Frag
TYA 880	142	KK 19	201	Preoperculare	si	Perca f	U	em	1		
TYA 880	142	KK 19	201	ei määritely	em	Pluces	U	em	3		
TYA 880	142	KK 19	201	alaleuka	si	Sus	U	em	1		
TYA 880	142	KK 19	201	costa	em	Suuri ungulaatti	U	em	1		

Päätunnumero	Alanumero	Koe-kuoppa	Yksikkö	Luutyyppi	Puoli	Laji	Epityysi	Ika	NISP	Jäljet	Lisätietoja
TYA 880	142	KK 19	201	vert_lumb	ep	Suuri unguilaatti	O	juv	1	Leikattu sagittali	Oikea puolisko, epi puuttuu
TYA 880	142	KK 19	201	vertebra	ep	Suuri unguilaatti	F	ad	1	Leikattu sekä sagittali että frontali plane	Pala alaeppiä
TYA 880	142	KK 19	201	vertebra	ep	Suuri unguilaatti	U	em	1		
TYA 880	161	KK 19	202	ei määritelty	em	<ei lajia>	U	em	29		
TYA 880	161	KK 19	202	Carpometaarpus	em	Anas sp	U	em	1		
TYA 880	161	KK 19	202	femur	em	Anas sp	U	em	1		
TYA 880	161	KK 19	202	costa	em	Aves	U	em	1		
TYA 880	161	KK 19	202	vertebra	ep	Cyprinidae	U	em	1		
TYA 880	161	KK 19	202	Articulare	si	Esox I	U	em	1		
TYA 880	161	KK 19	202	Ectopterygoideum	si	Esox I	U	em	1		
TYA 880	161	KK 19	202	Maxilla	dx	Esox I	U	em	1		
TYA 880	161	KK 19	202	Premaxilla	dx	Esox I	U	em	1		
TYA 880	161	KK 19	202	Preoperculare	si	Esox I	U	em	1		
TYA 880	161	KK 19	202	Quadratum	dx	Esox I	U	em	1		
TYA 880	161	KK 19	202	vertebra	ep	Esox I	U	em	13		
TYA 880	161	KK 19	202	Mt	em	Ovis	U	em	1		Puolikas distaali diaf
TYA 880	161	KK 19	202	ph 1	em	Ovis	F	ad	1		
TYA 880	161	KK 19	202	radius	si	Ovis	C	juv	1		Iso - suurempi kuin aikuinen uuhi kokoelmassa
TYA 880	161	KK 19	202	talus	si	Ovis	U	em	1		
TYA 880	161	KK 19	202	alaleuka	dx	Ovis/Capra	U	em	1		
TYA 880	161	KK 19	202	Cl	si	Ovis/Capra	U	em	1		
TYA 880	161	KK 19	202	Cr	si	Ovis/Capra	U	em	1		
TYA 880	161	KK 19	202	Cu	si	Ovis/Capra	U	em	1		
TYA 880	161	KK 19	202	costa	em	Ovis/Capra	U	em	2		
TYA 880	161	KK 19	202	femur	dx	Ovis/Capra	O	juv	1		Trochanter epi ja metä 50%
TYA 880	161	KK 19	202	Os malleolare	si	Ovis/Capra	U	em	1		
TYA 880	161	KK 19	202	ph 1	em	Ovis/Capra	U	em	1		
TYA 880	161	KK 19	202	alaleuka	dx	Perca f	U	em	1		
TYA 880	161	KK 19	202	alaleuka	si	Perca f	U	em	2		
TYA 880	161	KK 19	202	Articulare	dx	Perca f	U	em	8		MINI 8
TYA 880	161	KK 19	202	Articulare	si	Perca f	U	em	3		MINI 3
TYA 880	161	KK 19	202	Cleithrum	dx	Perca f	U	em	3		
TYA 880	161	KK 19	202	Cleithrum	si	Perca f	U	em	1		
TYA 880	161	KK 19	202	Epiphyale	em	Perca f	U	em	4		
TYA 880	161	KK 19	202	Frontale	em	Perca f	U	em	5		
TYA 880	161	KK 19	202	Hyomandibulare	dx	Perca f	U	em	3		
TYA 880	161	KK 19	202	Hyomandibulare	si	Perca f	U	em	1		

Päänumero	Alanumero	Koe-kuoppa	Yksikkö	Luutyyppi	Puoli	Laji	Epifyysi	Ika	NISP	Jäljet	Lisätietoja
TYA 880	161	KK 19	202	Keratohyale	dx	Perca f	U	em	3		
TYA 880	161	KK 19	202	Keratohyale	em	Perca f	U	em	1		
TYA 880	161	KK 19	202	Keratohyale	si	Perca f	U	em	7		MINI 7
TYA 880	161	KK 19	202	Maxilla	dx	Perca f	U	em	2		
TYA 880	161	KK 19	202	Maxilla	si	Perca f	U	em	1		
TYA 880	161	KK 19	202	Operculare	dx	Perca f	U	em	3		MINI 3
TYA 880	161	KK 19	202	Operculare	si	Perca f	U	em	5		MINI 5
TYA 880	161	KK 19	202	Parasphenoidale	ep	Perca f	U	em	4		MINI 4
TYA 880	161	KK 19	202	Postcleithrum	em	Perca f	U	em	1		
TYA 880	161	KK 19	202	Posttemporal	dx	Perca f	U	em	1		
TYA 880	161	KK 19	202	Posttemporale	si	Perca f	U	em	1		
TYA 880	161	KK 19	202	Premaxilla	si	Perca f	U	em	2		
TYA 880	161	KK 19	202	Preoperculare	dx	Perca f	U	em	5		MINI 5
TYA 880	161	KK 19	202	Preoperculare	si	Perca f	U	em	1		
TYA 880	161	KK 19	202	Quadrata	dx	Perca f	U	em	3		
TYA 880	161	KK 19	202	Quadrata	si	Perca f	U	em	2		
TYA 880	161	KK 19	202	Supracleithrum	em	Perca f	U	em	1		
TYA 880	161	KK 19	202	Supraoperculare	dx	Perca f	U	em	1		
TYA 880	161	KK 19	202	vertebra	ep	percidae	U	em	77	Yksi leikattu lävitse	
TYA 880	161	KK 19	202	costa	em	Pieni ungulaatti	U	em	9	4 leikattu	
TYA 880	161	KK 19	202	costa	em	Pieni ungulaatti	U	em	1		
TYA 880	161	KK 19	202	Ossa longa	em	Pieni ungulaatti	U	em	3		
TYA 880	161	KK 19	202	vert_lumb	ep	Pieni ungulaatti	U	em	3		
TYA 880	161	KK 19	202	ei määritely	em	Pisces	U	em	155		Muutama (ahvenen?) ruoto vielä artikkulaatiossa ja suomuja, ahvenen
TYA 880	161	KK 19	202	vertebra	ep	Pisces	U	em	9		Voisi tunnistaa?
TYA 880	161	KK 19	202	vertebra	ep	Pisces	U	em	5		
TYA 880	161	KK 19	202	lantio	dx	Sus	U	em	1		
TYA 880	161	KK 19	202	ph 1	em	Sus	U	em	1		
TYA 880	161	KK 19	202	ph 2	em	Sus	C	juv	1		
TYA 880	161	KK 19	202	vert_thor	ep	Sus	O	juv	1		Vasen yläkulma ja arcusta
TYA 880	161	KK 19	202	lapaluu	em	Suuri ungulaatti	U	em	1		
TYA 880	161	KK 19	202	Ossa longa	em	Suuri ungulaatti	U	em	1		
TYA 880	161	KK 19	202	vert_lumb	ep	Suuri ungulaatti	U	em	1		Costarius
TYA 880	161	KK 19	202	vert_sacr	ep	Suuri ungulaatti	O	inf	1		Ekan nikaman vasen puoli, corpus auki
TYA 880	161	KK 19	202	vertebra	ep	Suuri ungulaatti	O	juv	1		Irtoepi
TYA 880	162	KK 19	202	ei määritely	em	<ei lajia>	U	em	2		Palanut
TYA 880	162	KK 19	202	costa	em	Pieni ungulaatti	U	em	1		

Päätunnumero	Alanumero	Koe-kuoppa	Yksikkö	Luutyyppi	Puoli	Laji	Epityysi	Ika	NISP	Jäljet	Lisätietoja
TYA 880	190	KK 19	206	ei määritely	em	<ei lajia>	U	em	12		
TYA 880	190	KK 19	206	femur	dx	Bos	F	ad	1	Leikattu frontal ja parasagittal plane, condyylit viilretty	Lateral condyl dist
TYA 880	190	KK 19	206	talus	si	Bos	U	em	1		Pala lateral throchleaa
TYA 880	190	KK 19	206	alaleuka	dx	Esox I	U	em	1		
TYA 880	190	KK 19	206	Basioccipitale	ep	Esox I	U	em	1		
TYA 880	190	KK 19	206	Cleithrum	dx	Esox I	U	em	1		
TYA 880	190	KK 19	206	Keratioryale	em	Esox I	U	em	1		
TYA 880	190	KK 19	206	vertebra	ep	Esox I	U	em	1		
TYA 880	190	KK 19	206	talus	si	Ovis	U	em	1		
TYA 880	190	KK 19	206	tibia	si	Ovis	F	ad	1	Diafyysi leikattu	
TYA 880	190	KK 19	206	tibia	si	Ovis	U	em	1	Leikattu iliumin molemmista päistä	
TYA 880	190	KK 19	206	lantio	si	Ovis/Capra	U	em	1		
TYA 880	190	KK 19	206	Mp	em	Ovis/Capra	O	juv	1	Leikattu frontal plane	Pala dist epia
TYA 880	190	KK 19	206	tibia	em	Ovis/Capra	U	em	1		Diafyysia
TYA 880	190	KK 19	206	alaleuka	si	Perca f	U	em	1		
TYA 880	190	KK 19	206	Articulare	si	Perca f	U	em	2		MINI 2
TYA 880	190	KK 19	206	Basipharygium	si	Perca f	U	em	1		
TYA 880	190	KK 19	206	Ephyale	dx	Perca f	U	em	1		
TYA 880	190	KK 19	206	Frontale	em	Perca f	U	em	1		
TYA 880	190	KK 19	206	Hyomandibulare	dx	Perca f	U	em	1		
TYA 880	190	KK 19	206	Hyomandibulare	si	Perca f	U	em	1		
TYA 880	190	KK 19	206	Maxilla	si	Perca f	U	em	1		
TYA 880	190	KK 19	206	Operculare	dx	Perca f	U	em	5		MNI 5
TYA 880	190	KK 19	206	Premaxilla	si	Perca f	U	em	2		MNI 2
TYA 880	190	KK 19	206	Urohyaale	ep	Perca f	U	em	1		
TYA 880	190	KK 19	206	vertebra	ep	percidae	U	em	11		
TYA 880	190	KK 19	206	costa	em	Pieni unguilaatti	U	em	3	Yksi leikattu	
TYA 880	190	KK 19	206	Ossa longa	em	Pieni unguilaatti	U	em	2		
TYA 880	190	KK 19	206	vert_thor	ep	Pieni unguilaatti	U	em	1		
TYA 880	190	KK 19	206	ei määritely	em	Pisces	U	em	19		
TYA 880	190	KK 19	206	ph 2	em	Sus	F	ad	1		
TYA 880	190	KK 19	206	humerus	em	Suuri unguilaatti	O	juv	1	Pureksittu	Pala irtoaputia
TYA 880	190	KK 19	206	Ossa longa	em	Suuri unguilaatti	U	em	1		
TYA 880	190	KK 19	206	vert_cerv	ep	Suuri unguilaatti	U	em	1	Leikattu frontal plane	
TYA 880	191	KK 19	206	ei määritely	em	<ei lajia>	U	em	1		
TYA 880	192	KK 19	206	ei määritely	em	<ei lajia>	U	em	5		Palanut. Ehkä suuri ung vertebra. Toiselle puolelle sulanut lasia/kuonaa
TYA 880	192	KK 19	206	Ossa longa	em	Pieni eläin	U	em	1		Palanut - Todennäköisesti lintu

Seilissä kaivetaan hourupäiden arkea

Turun Sanomat
LAURI SILVANDER

Ennen 1800-luvun puoliväliä ei ollut kunnan mielenterveyshoitoa tai potilaita. Oli vain hourupäitä ja myöhemmin asioit-
teja sekä imbesiilejä. Luokitte-
lemattomuus ja aikainen huo-
kinta olivat kummatkin rajat
kaulavina nykyaikana.

Yksi Suomen harvoista hoo-
ruinhuoneista sijaitsee vuosikau-
sia Seilin saarella. Potilaat vaihtuivat
spitaalista mielenterve-
ysoongelmiin, mutta toiminta
jatkuu.

Nyt Turun yliopiston arkeo-
logit ovat aloittaneet Seilissä
houruinhuonerakennusten tut-
kimisen. Spitaalisten laitoissa
on kaivettu pohjoismaissa en-
nenkin, mutta houruinhuone
on tutkijoidenkin epäselvä käsi-
te. Mielikuvat vaihtelevat van-
kilaamisesta arkkitehtuuriin.

Seilin historia piiloutuu maastoon

Kolmatta vuotta käynnissä ole-
van Seilin arkeologia -hankkeen
hanketutkija **Mikko Helminen**
seisoo paksun saarin varjossa ja
pyyhkäisee kädellään kumpale-
vasta maastoa kohti.

Seilin historiasta tunnetaan
yleensä vain mielisairaala, eli
hospitaali. Saaren historia on
kuitenkin monessa kerroksessa.
Haluamme tietää, millaista
arkeologia saarella on ollut ja
tuottaa tietoa ihmisille. Helmi-
nen toteaa.

Ahuetta kartoitetaan muun
muassa kaivausten, vanhojen
asiakirjojen, karttojen ja laser-
keilauksen avulla. Vakuumpe-
rimekin on tullut tutkijoiden
avuksi. Vanhoista palovakuu-
tuskista on löytynyt kullam-
voista tietoa, vaikka rakennus-
ten arvo toisinaan on mitattu
saranoiden ja muutaman ruutu-
patkien hinnassa.

Esineet kertovat hourulan elämästä

Tutkimusten keskipisteessä on
houruinhuoneen arki. Tavalli-
sen hourulaelämän tunteminen
auttaa Helminen mukaan ym-
ärtämään ennen mielenterve-
ysohoidon kehitymistä vallin-
nutta perinnettä.

Spitaalisia alettiin majoittaa
Seilissä 1622. Lepran annettua
vähitellen peräsi saarelle tuo-
tiin myös hourupäinä pidettyjä
ihmisiä. Heitä ei osattu juuri-
kaan hoitaa, vaan elämä rajattiin
selleihin ja ulkoisuuille.

Esineet kertovat arkeologi-
lle edelleen eriten jokapäiväi-
sestä elämästä. Vanhasta pik-
kutarkasta sivelinhuoneesta
on jo päästy eroon ja tilalle on
tullut uutta teknologiaa.

Laserkeilaus uusinta uutta arkeologiassa

Därhusenin ja Kirkkoniemien
välissä sijaitseva houruinhuo-
nealuetta tutkitaan keskiaikoi-
na laserkeilauksen avulla. Me-
netelmä on arkeologiassa uusi-
ta uutta.

Hanketutkija Mikko Helminen esitteli houruinhuonerakennuksen raunioiden eheän kaiverrettua kiviä. Kiveen on kaiverrettu teksti JS ja kuvat lyyrasta sekä sulkaäänistä.

Dosentti Karl Uotila pystytti laserkeilauslaitteistoa Seilin saarella.

Turun yliopiston dosentti
Karl Uotila mukaan tietojen
avulla alueesta saadaan tuotet-
tua tarkka kolmiulotteinen
malli.

-Kovaa on eri suunnista ja
keräämme aineiston yhteen.
Saamme aineiston avulla tark-
kaa tietoa maastonmuodoista ja
esimerkiksi kasvillisuuden vä-

risävyyttä, Uotila sanoo.
Kun tutkimukset valmistu-
vat, Turun yliopiston hanketut-
kijat tekevät esityksen alueen
kehittämisestä. Tarkoituksena

Keskiaikainen rahakätkö yllätti arkeologit Jurmossa

Turun Sanomat
Saariston kulttuuriperinnön
rannas on yllättänyt Sellä-
meren kansallispuiston men-
neisyyttä kartoittavat arkeo-
logit. Lähes jokaiselta huo-
dolta on löytynyt jotain mie-
lenkiintoista, kertoo **Henrik
Jansson**, Metsähallituksen
luontopalveluiden arkeolo-
gi.

Esimerkiksi Jurmossa tut-
kijat paljastivat hopearaha-
kätkön. Paikallisen kalasta-
jan vihjeen perusteella löyty-
neet hopearahat ovat viro-
laista alkuperää ja peräisin
1400-luvun alusta. Rahojen

kätköpaikalta löytyi myös
jäänteitä keskiaikaisesta ky-
lätontista. Löydöt todistavat
ensimmäistä kertaa ulkosaa-
riston keskiaikaisesta asu-
tuksesta.

Merkittävistä löydöistä
kerrotaan julkisuuteen vasta
nyt, pari vuotta rahojen löy-
tymisen jälkeen.

Metsähallituksen luonto-
palvelut on kartoittanut Sellä-
kämeren kansallispuiston
kulttuuriperintöä koko ke-
sin ja työ on edennyt puo-
leen väliin. Uudenkaupun-
gin ja Kustavin saarilla sije-
rytään heinäkuun aikana

pohjoiseen. Kartoitettavana
ovat vahion mailla sijaitsevat
kulttuurimaisemat sekä ra-
kennukset tai rakenteiden
jäänteet.

Alueen asukkailla toivo-
taan edelleen viihdyttää mie-
lenkiintoista kohteista.

Janssonin mukaan tutki-
joita kiinnostavat esimerkik-
si kytöistä pöytäruuut meri-
merkit, asuinajat ja yöpy-
missuorat.

-Metsähallitusta kiinnos-
taa oikeastaan kaikki kytö-
istä pöytäruuut ja mennee-
seen maankäyttöön liittyvät
rakenteet.

on esimerkiksi kyltien ja opas-
tusten parantaminen.

Seilin saarelle järjestetään
toistama 21.7. avoimen oireen

päivä. Päivän aikana yleisöllä
on mahdollisuus tutustua
saarella arkeologian tutkimuk-
seen sekä Turun yliopiston
Saaristomeren tutkimuslai-

toitteen. Saarelle pääsee yhtey-
yslaivalla. Tutkimuslaitok-
sen laiturin ovi avoimien
oireen päivänä rantaan myös
omalla veneellä.

SUNNUNTAI

REPORTAASI	SEILIN SAAREN SYNKKÄ TARINA	s. 4
ENERGIA	VISIOT: TUULEN VOIMALLA TULEVAISUUTEEN?	s. 10
POLITIIKKA	URPILAINEN VIE, KATAINEN VIKISEE	s. 14

Synkkö Sielujen saari

SEILU | Hiekkaiselle saarelle kuljetettiin neljän vuosisadan aikana satoja lepradiagnosin saaneita ja hauraina pidettyjä. Luvalaisyytynen Mikko Helminen haluaa selvittää, millaista heidän elämänsä oli.

- Väki on eristävää elementti. Huolto on helppoa suorittaa, mutta kukaan ei pääse saarelle. Se on erittäin eristetty paikka. Se on yhtä salakkaalla Naarasta tai Rämblenylästä. Ensi kesäkei on tarkoituksena parantaa opastusta.

REPORTAASI

Hourunhuonekontti ja luostin keskelle. Se oli ajatussammoin työn päättyttyä, mutta ny suuret puut kasvavat ensä käyttöäkin päätä.

KAKSA YLIKUNNIN, TIETISI

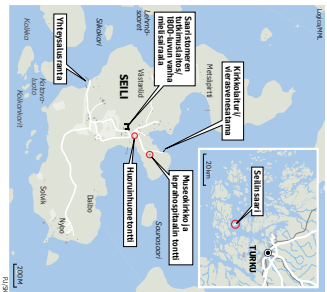
MIKKA HELMINEN, MOVI

He eivät ja jouta. He istuvat ku-

S - kunnassa päätöksensä sama hisijärkon mukiel-... He eivät ja jouta. He istuvat ku-

työelämäsihtään keskiä 29 minuttia. muuttamisen jälkeen on ollut onnellista ihmistä käyttäessään naurua? Ka-

Liikkeen haudattuihin... Satakunta ja...

SAAREN HISTORIA

- 9) Sijaitsee Nauvon ja Rymättylän välillä Vänris-
Suomessa.
- 10) Saaren raatolautasesta syntuksesta.
- 11) Leppähoonipohjalla perustettiin saareen 1619. Vuonna
- 12) 1689 saarelle on mahtaa perustettu kolmella rippil-
kella varustettu hourunhuone.
- 13) 1782 kuoli yrittäjien leppähoonin saakka.
- 14) 1782 kuoli yrittäjien leppähoonin saakka.
- 15) 1782 kuoli yrittäjien leppähoonin saakka.

Mikko Helminen pitää tulkintojaan vanhassa metsäsaaralla sijalla. Toisessa huoneessa hän nukkuu.

Hourunhuone ei ollut missään niissä hoidoitos. Se oli kuitenkin mielelnterveyshoitoa alkusystys.
Ja jos tämä on se logikka, josta on lähdetty, se selittää montaa asiaa nykyäänkin.

sa muuttamassa pohjoiseen. Keskelle, ja vaikka vielä 1800-luvun mie-
Luvin Periniä sijaita kotoisista olivat. He ihmiset on ollut mukana Seinän arke-
logia -projektiä sen alkuunsa läh-
teen. Samalla hän viimistelee maastern
hiihtoladun, mutta epätoivoisesti
Pohjoisten esittämien keskiä vuonna
2009 ryhmä kerätyt saaret arkeolo-
giset kohteet. Tämä keskiä He ihmisen
ryhmän kaverien vamma hourun-
huoneen perustamista. Heiset runsaan
uutta. Toini oli epäniä runsaasti.
Helmisen vuoroin kavaa maata, vuor-
oin perkeo Seinän vaimojen aialatjoja,
joista on tuuna mukautte-afkossaa lyh-
pennettin. etii ihmiset hahmoarziisi.
vartijysseistään, johon siltahuonien se-
loie opeghimuotta. Seinän laitoson sil-
loie merrityt hava ppyty nykyään
alkieprittimään.

Heinen mekasta on hyvä hahmoortan
muuttamassa pohjoiseen. Keskelle, ja
Luvin Periniä sijaita kotoisista olivat.
He ihmiset on ollut mukana Seinän arke-
logia -projektiä sen alkuunsa läh-
teen. Samalla hän viimistelee maastern
hiihtoladun, mutta epätoivoisesti
Pohjoisten esittämien keskiä vuonna
2009 ryhmä kerätyt saaret arkeolo-
giset kohteet. Tämä keskiä He ihmisen
ryhmän kaverien vamma hourun-
huoneen perustamista. Heiset runsaan
uutta. Toini oli epäniä runsaasti.
Helmisen vuoroin kavaa maata, vuor-
oin perkeo Seinän vaimojen aialatjoja,
joista on tuuna mukautte-afkossaa lyh-
pennettin. etii ihmiset hahmoarziisi.
vartijysseistään, johon siltahuonien se-
loie opeghimuotta. Seinän laitoson sil-
loie merrityt hava ppyty nykyään
alkieprittimään.

Heinen mekasta on hyvä hahmoortan
muuttamassa pohjoiseen. Keskelle, ja
Luvin Periniä sijaita kotoisista olivat.
He ihmiset on ollut mukana Seinän arke-
logia -projektiä sen alkuunsa läh-
teen. Samalla hän viimistelee maastern
hiihtoladun, mutta epätoivoisesti
Pohjoisten esittämien keskiä vuonna
2009 ryhmä kerätyt saaret arkeolo-
giset kohteet. Tämä keskiä He ihmisen
ryhmän kaverien vamma hourun-
huoneen perustamista. Heiset runsaan
uutta. Toini oli epäniä runsaasti.
Helmisen vuoroin kavaa maata, vuor-
oin perkeo Seinän vaimojen aialatjoja,
joista on tuuna mukautte-afkossaa lyh-
pennettin. etii ihmiset hahmoarziisi.
vartijysseistään, johon siltahuonien se-
loie opeghimuotta. Seinän laitoson sil-
loie merrityt hava ppyty nykyään
alkieprittimään.

Seinän rakke on jäljellä korpillaan mutta sijalla tyvien kordan. Van saaremaalla on maalattu. Toisessa on eristety puolen kaitvonta.

Houluhuoneentontti jätti tuavessa keskelle. Se oli aikaisemmin täysin puskittunut, mutta nyt saavat puut kasvoivat enää kivilajikoen päällä.

oli kolme: Aunalan saari, pyhäinjäädety lähdössä ja viina. Alkoholia annamilla leivonnat-houluun asoket pöyryttivät houluhuoneentontin mukaan edes jouten hollissa.

- Viinapöytä on Seelin kansainperinteessä oma juonteensa, joka on saanut lähes myrkyttävät mittasuhteet. Mikko Helminen sanoo.

Kuolihoito keuhkojen ajan mittaan kuitenkin koki lähes kaikki. Seelin kirkon oikukas rajatun vain henkikokumalle. Pöytälaivat saivat ryyppynsä, mutta se oli aivan tervettä henkikokumaa läsnäollessa.

Vain sata vuotta myöhemmin entisen houluhuoneentontin vieressä oli tuuski-työkalu, joka oli perustettu taitelijoiden tukua hyödyntämään. Sairaalapöytä oli saanut loppuun. Entinen *ärrähuus* muuttui psykiatrisiksi lääköksiksi ja koko Suomen kroonikonatien sputus-pöytä.

Seelin saarissaumattoman tekemisen jälkeen alkavat eurooppalaisessa yhteiskunnassa vallata aivan sosiaalidivinaismi ja eugeniikka sterilisaatioajatuksineen. Seifissikään ei ideologialta säilysty.

Vuonna 1962 toiminta lopetettiin. Koko Seelin saarissaumattoman tekemisen mielenrenteytyksellä ei ollut yhtäkään, ta eristämistä enää pidetty hyvänä ajatuksena.

Pettäjäkierroksella ei lepratoepitään ja Seelin saarissaumattoman tekemisen ajalla, juuri oltiin menneeseen kätkeäjäkierrojen avulla. Nisäitä voi lukea, miten houluhuoneentontin saivat seikan. Erik oli sovelnut paperin roovaa ja edmyr haaveudessa toisen hoidokkien kanssa. Pöytälaivat kerroivat myös viinapöytästä viinapöytästä.

Viinapöytästä viinapöytästä, mutta se ei ollut. Rantakalaillosta löytyi vielä viime vuonna sineröity pullo, johon eräs saarella viimeisinä vuosikymmeninä koki. Oikea halpa, hyviä, kuumittuina kuumittuina ja kuumittuina.

hempää tarinoita. Se ei kuitenkaan palvele tarkoituksa. Helminen sanoo. Seifissä Hirttä kiehoo tunteeton. Seifissä on jälleitä sen jokaisen historian vai-

Ainmin saaren keskus oli lähes puinton. Meilisaararakennuksessa on nykyään Saaristomeren tutkimuskeskuksen tiloja.

bestä, jolloin kaikki on entuudestaan tutkimaton.

- Kaikki arkeologit, virittävät vähäillä indanajoneimaisen seikkailun merkityksellä. Arkeologia on puhasteet inoimoin: tällä ei riiksetä. Minua kiehoi kaikki se, seidän ja aktiivisten alkupuolella.

Kun saarilla lakka utettiin, maat ja tilat siirtyivät. Turun yliopiston Saaristomeren tutkimuslaitokselle. Museovirasto-

le ja Seelin saarissaumattoman tekemisen tutkimuskeskukselle. Kukaan ei ollut tietoinen. Seifissä on kukaan ei ollut tietoinen. Seifissä on kukaan ei ollut tietoinen. Seifissä on kukaan ei ollut tietoinen.

Saaren luonto on monipuolinen ja seillä eellä useita harvinaisuuksia lajia. Vi-

Kerrotaan, että leprahospitaalain asukkaat olivat haudattu saarella Jönkölin muualla kuin kirkkomahlan. - En keksi mitään syytä, miksi niin olisi tehty, sanoo Mikko Helminen. Hautausmaalle on haudattu myös saarilain asukkaita sekä hoitajia ja bytenteijöitä.

Kun leprahospitaali perustettiin 1600-luvun alussa, Seilissa oli talonpoikaistasutusta. Vanhin tilan paikalla oleva talo on nykyään muistutuslaitos.

Selän seinä yvettiin ruokittavana riedellä ruokasessalla. Ovet aukeavat vain ulkoa, ja luokkiä käyttäville on korkealla katoverajassa.

Leprat auti vähentä selvästi isorvihan jälkeen ja muiden hoidokkien osuus kasvoi. Saarella eli hyvin erilaisia ihmisiä: mielenrenteysohjelmaisia, vanhuksia, sotaveteraaneja, lapsia.